

אספקלריא לקלריא

אספקלריא לפרשת כי תשא תשפ"ב

תינוך

חידות

אספקלריא לדף היומי

סיפור

ניתן להגיש תגובות לכל המאמרים, בכתובת המערכת:

9797@okmail.co.il

המערכת אינה אחראית לתוכן המאמרים וסגנונם

אסור להדפיס ולפרסם את החיבור או חלקו למטרת מסחר בלא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל (ישראל אברהם קלאר)

אספקלריא לפרשת כי תשא תשפ"ב..... ח

ח ..... אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

מדוע הקדים "אשר לא הלך וגו'" ל"כי אם בתורת"? - ביאור הירושלמי שנלמד מכאן ש'סור מרע' שווה במעלתו ל'עשה טוב', וביאור החתם סופר

י ..... אבניה ברזל / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים .... י

יסוד 'חטא העגל' היה חיסרון באי אחדות (ולכן 'ביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם')...... י

י ..... אדמה לעליון - רום מעלות האדם / הרב חיים שולביץ, ר"מ בישיבת 'תורת רפאל',

טו ..... עיה"ק ירושלים

הארת גוף האדם...... טו

כ ..... באר התורה / הרב יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

"חרות על הלח"ת"..... כ

"ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"..... כב

"וחג האסיף תקופת השנה"..... כו

"לא תבשל גדי בחלב אמו"..... כט

לג ..... הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר', קרית ספר

מגדרי קדושת השבת..... לג

לו ..... הלכות הזמן / הרב יצחק יעקב פוקס, מח"ס 'הכשרות' 'תפילה כהלכתה' 'הליכות

בת ישראל'..... לו

"משנכנס אדר ראשון תשפ"ב מרבים בשמחה"..... לו

מ ..... ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון

מרוגוטשוב..... מ

הרגשת הנשמה היתירה בשבת..... מ

מד ..... ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס ויען יוסף, שלחן

מלכים ושא"ס..... מד

מדוע גם לתרומת האדנים היה צריך שיתנו כל ישראל בשווה?..... מד

מו ..... להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב

לא היו ראויים ישראל לאותו מעשה..... מו

מט ..... לוית ח"ן / הרב חיים נתן היילפרין, מח"ס 'לקוטי שערי תשובה' (מאנשעסטער). מט

קידוש ה' הנפלא ע"י הארגון המיוחד במינו "דרשו"..... מט

מאור שעשועי - תפילה לעני / הרב מנחם צבי גולדבאום, מחבר סדרת 'מוסר דרך'

נב .....

נב תפילת חילוי

מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות

"אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד .....

נד מידת אהבת ישראל

מעלת התורה / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד .....

נד בענין קנין התורה - "בטהרה"

מצוות הארץ בפרשה / הרב אברהם יוסף חבצלת, מרבני 'בית המדרש להלכה

בהתיישבות' .....

סה נשים במצות שמיטה

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית .....

סז נאמנות

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח

החדשות', מודיעין עילית .....

עד אם התנאי בעשיית שמן המשחה ע"מ לסוך ובעשיית הקטורת ע"מ להריח

עד הוא גם לעצם חיוב מלקות

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף □ אשדוד, עורך ספרי מרן

הגר"ש רוזובסקי זצ"ל .....

עו מלך זקן וכסיל

עיונים בפרשה / הרב יעקב ברמן, בני ברק .....

עז בענין הכיור □ והאם מותר לכתחילה לקדש ידיים ורגליים מכלי שרת, או

עז דווקא מהכיור?

פניני תרגום יונתן / מכתבי הרב מאיר שפריר ז"ל בעריכת הרב מאיר פרידמן ... פג

פג ורחצו אהרן ובניו ממנו | האם נטלו מהכיור באמצעות כלי? או באופן

פג ישיר?

פג לעשות את השבת | האם עונג שבת היא מצוות עשה דאורייתא? .....

פד לוחות העדות | מאיזה חומר היו הלוחות הראשונים? .....

פד ויחל משה | פירוש לשון ויחל .....

פה וירא את העגל | מדוע החליט משה לבסוף לשבר את הלוחות? .....

פו בשער המחנה | היכן היה שער למחנה הנמצא במדבר? .....

פו משער לשער במחנה | מהו משער לשער ומאיזה דין נהרגו הזובחים לעגל?

פו

ויטחן □ וישק □ ויפל מן העם... כשלושת אלפי איש | כיצד נדונו ונהרגו
פז..... שלושת אלפי איש ביום אחד?
פח..... מלאו ידכם | מהו מלאו ידכם?
פט..... מחני נא מספרך | מאיזה ספר?
פט..... לך עלה מזה | מה פירוש המילה 'עלה'?
צ..... כי לא אעלה בקרבך | האם נסתלקה השכינה לאחר חטא העגל?
צא..... ויתנצלו את עדים | האם הכתרים שקיבלו מהר סיני היו חפץ גשמי או רוחני?
צב..... והיה כל מבקש ה' | מיהו הנקרא 'מבקש השם'?
צב..... והביטו אחרי משה | הבטה זו לשבח או לגנאי?
צג..... ודבר ה' אל משה פנים בפנים | האם כוונת פסוק זה כפשוטו במראה פנים אל פנים?
צד..... הודיעני נא את דרכך | מדוע היה נחוץ למשה עתה לדעת את דרכי ה'?
צד..... פני ילכו | מה הפירוש פני ילכו?
צו..... פרחים לתורה / הרב ישראל חיים בלומנטל, מג"ש בכולל תורת מרדכי.....
צו..... כוחה של תפילה!
צט..... פרשה למעשה □ בירור הלכתי בעניני פרשת השבוע / הרב יאיר רינמן, מו"צ בבית הוראה 'נאות שמחה', מודיעין עילית.....
צט..... משתה ושמחה בפורים קטן, וסיום ששת חלקי משנה ברורה.....
קג..... שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב דק"ק טשארטקוב, מאנשעסטער.....
קג..... טבעת הקידושין תהיה לך לשמירה לאחר מאה ועשרים שנה.....
קו..... שמחת מיכאל / הרב דוד דרעי, מראשי ישיבת 'משכן אהרון' ומח"ס שמחת מיכאל על הש"ס, אלעד.....
קו..... השקיית עציץ בשבת כשכבר רווי בהרבה מים.....
קי..... תא שמע / הרב שמעון גרינפעלד, הר יונה.....
קי..... איסור אמירת דברים שבכתב על פה, במוציא אחרים בלבד.....
קיג..... תבונות שורש □ הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד.....
קיג..... 'אחסה בסתר כנפיק סלה' | ביאור שורש 'צלל'.....

חינוך..... קיז

- בנתיבות החינוך □ הדרכה להורים, מחנכים ומשפיעים / הרב יעקב יוסף ווייס, משפיע ומדריך, מח"ס 'בנתיבות החיים', מאנסי נ.י. .... קיז
- מאמר 'קימו וקיבלו'..... קיז
- כינוס לשם שמיים..... קיז
- מי שנמצא בתוך בית אינו רואה את הבית..... קיח
- 'עסיקי אנן'..... קיט
- הון העולם איננו שוה לשעה אחת שאיש ישראל עומד בישוב הדעת ובדעה מיושבת..... קיט
- קניין ישוב הדעת..... קיט
- אמונה ואמון..... קכ
- יותר מריח הקטורת..... קכ
- שמחה - המפתח לכל דבר שבקדושה..... קכא
- נתיב א' - הדרכות ישרות להתדבק בדרך התורה למצוא חן בעיניו ית' בלבד..... קכא
- שני פירושים בתיבת "אדר"..... קכא
- ויכוח ישראל ואומות העולם מהו הכבוד האמיתי..... קכב
- ברכת ה' היא על הנסתר בלי מגע נכרי..... קכג
- 'ועשו לי מקדש' וקדושת המלבושים..... קכג
- תביעת גזענות נגד אחשורוש..... קכד
- אין לנו שום מגע ומשא ומתן עם כל מיני פורקי העול, מבית ומבחוץ.... קכד
- פנו הדרך לבוחר בשם ה'..... קכד
- מחיית עמלק הפרטי דייקא..... קכה
- איני היפי, איני שיכור וגם לא חולה נפש..... קכה
- נתיב ב' - 'קיימו וקבלו' - לשמור את המצוות - ה'חן' האמיתי מרצון עצמי קכו
- אין לנו מלך אלא אתה..... קכז
- קבלות טובות שנקבל על עצמינו ולהתחזקות מהכינוס..... קכז
- בעת ה'גורן' מתגלה ה'הדר' האמיתי של ישראל..... קכט
- מתוך 'כתית' - מסירת נפש למצוות, זוכה 'למאור' ודביקות 'תמיד' בה' קכט
- הגלגל מסתובב - מצות אנשים מלומדה..... קל
- כבדהו וחשדהו..... קלא
- נתיב ג' - אדר הוא הזמן להתאסף מכל המחנות בדביקות בה'..... קלא
- שני חדשי 'אדר' - שמחה יתירה ודביקות בה'..... קלב
- באדר חובה לבקש דרכי השמחה..... קלב
- נתיב ד' - אין שמחה כשמחת התורה ושמחת קבלת עול מלכות שמיים קלג

הדרך להשיג שמחה אמתית..... קלג
המכיר ערך עצמו ואינו מבקש כבוד מדומה ינצל מעצבון וחולי..... קלד
צריך להכיר גם מעלותיו ויכולותיו בעבודת ה' ולשמוח בהם..... קלה
לגילוי אור ולתענוג העבודה צריך שיהיה האדם מעוטר במדת הענוה.. קלה
משאירים את הכאב מאחור..... קלו
בין שמחת הנפש ולשמחת הגוף..... קלו
אם אין מופיע על האדם אור הקדושה - סימן שלא תיקן מידות הכעס
והגאווה..... קלו
חילוק יסודי בין שיטת המוסר לדרך החסידות..... קלז
נתיב ה' - 'יעזוב רשע דרכו' היינו את ההחלטה שדרכו כך וכך וננעלו בפניו
דרכי התשובה..... קלז
להיזהר ממחשבות של עצבות הטורדות אותו..... קלח
נחיצות השמחה בכל מישורי עבודת השי"ת..... קלח
להסיח דעתו מעצבות על עבירות בשעת תורה ומצוות..... קלט
את החטאים והפשעים תזכיר לי כשאני בחופשה..... קלט
המאמין יודע כי הנאות הזמן אין להם שייכות לשמחה..... קמ
'מציאה' גדולה..... קמא
למצוא חן רק בעיני ה' יעמוד בנסיונות ויבחר בחיים..... קמב
'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם'..... קמג
לא לחפש שהישיבה 'תיסע' אלא לגרום שהבחור יבחר בטוב מעצמו... קמג
גם כח הבחירה ביד ה' אבל זהו נסיון האדם..... קמד
ובחרת בחיים - עצה טובה לבני ישראל שבידם כח הבחירה..... קמה
נתיב ו' - הזמן גרמא לשמח לבבות נשברים..... קמה
לקבל על עצמינו שמירת הפה מתוך אחדות ואהבת ישראל..... קמו
'שמירת העיניים' מעיתונים שיש בהם לשון הרע..... קמו
המזלזל בשמירת הדיבור - חלילה גורם צרות רבות ה"י..... קמז
עבירה גוררת עבירה..... קמח
לשון הרע ורכילות - סם המות..... קמח
'ואתה תצו"ה' נוטריקון "צ'עקת ה'דל ת'קשיב ו'תושיע"..... קמט
שלא יעבור יום מבלי לשמח יהודי אחר..... קמט

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי
קנ.....
לא לקלים המרוץ!..... קנ

חידות..... קנב

כתב חידה / הרב אשר קופלוביץ ..... קנב

כתב חידה לפרשת כי תשא ולחודש אדר..... קנב

פיתרון כתב החידה לפרשת תצוה: 'ימין'..... קנג

מלה צפונה / הרב יוסף שפר ..... קנה

חידה לפרשת כי תשא..... קנה

פתרון חידת 'מלה צפונה'..... קנו

אספקלריא לדף היומי..... קנז

אספקלריא לדף היומי □ הארות במסכת הנלמדת ..... קנז

הרב אריה גלינסקי, מח"ס בירורים וביאורים..... קנז

סיפור..... קנט

אחרי במדבר / הרב נח גדליה קזקוב ..... קנט

רצוננו לראות את מלכנו..... קנט

"מתוך ההפיכה" □ סיפור היסטורי מפעים, מהעבר הלא רחוק / הרב חנוך חיים

וינשטוק..... קסב

פרק ק' "מכת המחץ"..... קסב

ללא חת □ פרקי גבורה יהודית ממסכת חיוו של הגר"פ שרייבר זצ"ל / הרב חנוך

חיים ויינשטוק..... קע

"מרן הגאב"ד הגאון האדיר רבי פנחס שרייבר זצוק"ל" (מאמר שני)..... קע

סיפור / מתוך מדור 'מעדני מלך'..... קעג

מהי התועלת בקנוקנות הגפנים?..... קעג

אספקלריא לפרשת כי תשא תשפ"ב

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

אשרי האיש גו'. רבי יודן אומר: המזמור הזה משובח מכל המזמורים (מד' שוח"ט)
מדוע הקדים "אשר לא הלך וגו'" ל"כי אם בתורת"? - ביאור
הירושלמי שנלמד מכאן ש'סור מרע' שווה במעלתו ל'עשה
טוב', וביאור החתם סופר

מדוע הקדים "אשר לא הלך וגו'" ל"כי אם בתורת"?

ביאור הירושלמי

בתלמוד ירושלמי (קידושין פ"א ה"ט - דף כב, ב) מובא מזמור א' בין שלושה מקורות לכך
שהנמנע מעבירה מקבל שכר כעושה מצוה:

"גמ'. ... תמן תנינן: הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה? (וכו').

אמר רבי מנא (תהלים קיט): "אֲשֶׁרִי תְּמִימֵי דְרֶךְ - הֵהָלְכִים בְּתוֹרַת ה'" = כהולכים בתורת
ה'.

אמר רבי אבון: "אֵף לֹא פָעַלְו עוֹלָה - בְּדַרְכֵי הַלְכוּ" = כבדרכיו הלכו.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: מה כתיב? "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים": מכיון
שלא הלך בעצת רשעים - כמי שהלך בעצת צדיקים.

*

ישנם שני ביאורים, לבאר מאיזה דיוק בלשון המזמור דייק האמורא הירושלמי רבי יוסי
בי רבי בון, שמי שלא הלך בעצת רשעים הרי הוא כמי שהלך בעצת צדיקים.

לפי אחד הביאורים דבר זה נלמד ממה שכתוב "אשר לא הלך בעצת רשעים" ולא נאמר
"אשר הלך בעצת צדיקים".

אמנם יש בדברי הירושלמי ביאור נוסף: שהדיוק הוא מהשאלה שבה אנו עוסקים
בשבועות האחרונים, מדוע הקדים הכתוב "אשר לא הלך וגו'" ל"כי אם בתורת".

וכמו שאר הביאורים שהוזכרו עד עתה, גם ביאור הירושלמי נע על ציר "סור מרע ועשה
טוב":

פתח בסור מרע וסיים בעשה טוב, לומר, שמי שאינו הולך בעצת רשעים, הרי הוא כמו מי
שהולך בעצת צדיקים. שאם ישב אדם ולא עבר עבירה למרות שיצרו פתה אותו לכך, נותנים
לו שכר כשכר עושה מצוה.

*

ויעויין שם בירושלמי, שמכח סתירת לשון המשנה הוכיחו שמה שהנמנע מעבירה יש לו שכר כעושה מצוה, אין זה בכל מקרה ואופן. אלא דוקא:
או - במי שבא לידו 'ספק' עבירה, ונמנע מלעבור - שגדר את עצמו גם מלעשות מעשה שאין ודאי שהוא כרוך בעבירה.
או - במי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו [כגון כבוד אב ואם].

*

בסוגייה זו, אם הימנעות מעבירה הרי היא כמצוה, יש לציין גם לדברי המשנה המפורשת במסכת מכות (פ"ג מט"ו):
"כל היושב ולא עבר עבירה - נותנין לו שכר כעושה מצוה".

*

ביאור החתם סופר

ביאור נוסף מצאנו, לענות על השאלה מדוע הקדים הכתוב "אשר לא הלך וגו'" ל"כי אם בתורת":
החתם סופר בדרשותיו (חלק ב, דף רפ ט"ד) מבאר זאת:
תהילותיו של איש הם, כשסר לגמרי מהרע ואז עושה טוב, שלא יהיה "עירוב טוב ורע".

*

יש לצרף לכאן את דברי התקוני זהר (תקון יג, דף כזב) בביאור המזמור, שהליכה בעצת רשעים היא על דרך עצת הנחש לאכול מ"עץ הדעת טוב ורע", כלומר לערב טוב ורע [לפי ביאור הגר"א: דורש 'עצת' מלשון 'עץ', שהסטרא אחרא מייעצת לאדם שטוב לו לעבור עבירה, כמו שיעץ הנחש לחוה]. והנדבק בבחינת "אשרי" הוא ההפך, שהוא כ"עץ החיים" [מתוק מדבש: שנאמר בו ואכל וחי לעולם]. ועלהו לא יבול [שאין בו שום חלק רע. נראה הביאור: בשונה מעץ הדעת טוב ורע שעניינו עירוב טוב ורע].

ובספר "אהבת ישראל" (ויז'ניץ, הובא בליקוט "יד דוד"): "לא כן הרשעים כי אם כמץ אשר תדפנו רוח": "מוץ" הוא "כלאים", עירוב טוב ורע.

*

בדברי האהבת ישראל לכאורה צריך ביאור, מה ענין מוץ לכלאים, וצריך תלמוד. [ועפ"י מענה "לדופקי בתשובה": שהמוץ מעורב עם גרעיני החיטה כמו כלאים].

אבניה ברזל / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים

יסוד 'חטא העגל' היה חיסרון באי אחדות (ולכן 'ביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם')

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם (לב, לד)

[א חז"ל אומרים (סנהדרין קב, א) "אמר רבי יצחק, אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם, שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם".

ופירש רש"י (עה"ת) עה"פ הנ"ל: "עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל".

וקשה, שהרי אמרו בגמ' בסנהדרין (כו, ב) ש"פוקד עון אבות על בנים" רק כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, וא"כ אין סיבה להעניש על החטאים בכל הדורות אם אין להם שייכות לחטא העגל.

[ואין לומר שזהו רק ענין של פרעון החוב בצורה של תשלומין בכל הדורות (עי' איכ"ר פ"א), שהרי רק כשהם חוטאים ונענשים על העון אז נפרעים מהם גם על חטא העגל - וכלשון הפסוק "וביום פקדי ופקדתי עליהם", וכמו שמבואר בדברי רש"י הנ"ל: "ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות"].

ומבאר המשך חכמה (ויקרא טז, ל) שאכן כל החטאים של "בין אדם למקום" יש להם רושם משורש העגל, ולכן כשישראל חוטאים בדברים שבין אדם למקום אז פוקד עליהם חטא העגל. ומוסיף שזהו שאמרו "כי אתה סלחן לישראל" - על כל החטאים שבין אדם למקום, שהרושם הוא משורש העגל ששם נאמר "סלחתי כדבריך".

ויש לציין גם מה שכותב הבית יוסף (או"ח סי' לב) בשם השימושא רבא, שצריך שיהיה שער של התפילין מעגל, כדי שיזכור מעשה העגל ולא יחטא דכתיב (יהושע כב, יז) "המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו".

ועל כן נבוא לבאר מה היה יסוד ושורש העון של חטא העגל, כדי שלא יהיה לנו שייכות לאותו החטא.

שורש חטא העגל יסודו באי אחדות

[הנה חטא העגל היה עוון עבודה זרה, אבל מבואר ברמ"ק (אור יקר פר' קדושים) ובכלי יקר (פר' שמיני) שחטא העגל שורשו בא מכח הקנאה והפירוד.

וכך כותב הרמ"ק: "אמנם אחר שחטאו בעגל שלט בהם יצר הרע ותחילתו בשנאת חנם ופירוד הלבבות כו'" (ויעו"ש בכלי יקר מה שהביא לדברי חז"ל בתו"כ שהשוו בין חטא מכירת יוסף לעגל).

ואת עצם הדמיון בין עבודה זרה לאחדות, מצינו מפורש בדברי חז"ל (ילקו"ש דברים רמז תתלה; ראה בש"ש בהקדמה) שאמרו: "אמר להם (יעקב), אני מתיירא שמא לאחר מותי תשתחוו לאלילים לפי שאתם בנים של ד' אמהות. אמרו לו, אינו אומר "למשפחותם לבית אמותם" אלא "לבית אבותם", כשם שאתה אחד ועובד לאחד כך אין אנו עובדין אלא לאחד, הה"ד (מלאכי ב, י) הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו".

הרי מבואר מדברי חז"ל, שמה שבאו מכמה אמהות, זה סיבה שיעבדו לעבודה זרה. אלא שבפשטות לא מובן כלל הקשר והשייכות בין עון עבודה זרה לאי האחדות.

אבל ביאור הדברים עפ"ד הבית דוד (דרשות בית דוד דרוש ו) שכותב כדלהלן:

"כאשר העובד עבודה זרה הוא כופר באחדותו יתברך ומשתף לו דבר אחר כאמור, ככה לעומת זה עון המחלוקת ופירוד הלבבות ההוה בין אנשי האומנה הישראלית, הוא עצם הכפירה כמו כן באחדותו יתברך שמו, כי שורש אחדותו יתברך שמו הוא מחייב שיהיה כלליית העם הקודש הישראלי מתאחדים יחד באהבה ואחוה וריעות אגודים יחד צמודים כאיש אחד מבלי שום פירוד והתחלקות, כי כן כאשר הבורא יתברך שמו הוא האחד הפשוט ההחלטי □ לא כאחד הזוגי ולא כאחד המספריי ולא כגוף אחד המורכב מאברים רבים מתחלפי המזג והתכונה ולא כבנין אחד המחובר מעצמים רבים, אפס כי הוא האחד הפשוט בתכלית הפשיטות אשר אין ערוך אליו בכל נבראי מטה ונאצלי מעלה כו', לעומת זה העם הקדוש הישראלי בהיות נשמתם אצולה ממקור האחדות כאשר כינוה החכמים האמיתיים בתואר "חלק אלו-ה ממעל", לזאת גם המה מחוייבים להתאחד יחד, להיותם צמודים וקשורים זה בזה יותר מהתאחדות הגוף האחד המחובר מאברים רבים, יען כי שורש נשמתם הוא האחדות אשר אין שם מהפירוד וההתחלקות כלל, והתאחדותו יחד זה בזה מעיד על אחדותו יתברך שמו כו', ולזה סידרו לנו מסדרי התפילות "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" והוא מבואר לפי דרכינו, כי אחדות העם הקדוש הישראלי הוא מעיד על אחדותו ית"ש. ולזאת הנה הוא מבואר קושי עון המחלוקת כי הוא ממש כעבודה זרה, יען כי הפירוד ההוה מן המחלוקת הוא היפוך האחדות וכאילו מעיד על עצמו שאין לו חלק באלוקי ישראל אשר הוא מקור האחדות כו'".

ומוסיף הבית דוד דבר חידוש נורא: "וזהו עיקר שורש פורה רשא ולענה מיצרא דעבודה זרה אשר לא נתבטל גם על ידי תפילת אנשי כנה"ג, ובייא בייא האי דאחריביה למקדשא כו' ועדיין השטן מרקד בינינו בעוה"ר כו'. היות כי אנשי כנה"ג הגם כי ביטלו ליצרא דעבודה זרה, עכ"ז לא נתבטל על ידם רק היצר הרע החיצוני □ והוא העבודה בפועל ממש, אמנם עיקר פנימיות היצר הלז הטמון בלבו של אדם והוא המסיתו על הפירוד וההתחלקות להפרד מרעהו ולהיות מפריד בין הדבקים על ידי שילוח לשונו ולשנוא את רעהו בלבו על

לא חמס בכפו וזולתו מהדמות המסבבים על המחלוקת אשר הוא עצם יצרא דעבודה זרה בפנימיות, אותו לא יכלו לו גם אנשי כנה"ג להכניעו ונאשר על עמדו!

וכותב החרדים (ידיעת הבורא יתברך פ"ז): "וכן בעשייה צוה לעם אשר בחר "ואהבת לרעך כמוך" "לא תקום ולא תטור את בני עמך" "לא תשנא את אחיך וכו'", המצוות שבין אדם לחבירו כיון יתברך לעשותה ייחוד אחד כדי שיהיו דוגמת של עולמות שעליהם אצילות בריאה יצירה שכולם מיוחדים, ואם חלילה וחס ימצא מחלוקת ופירוד ביניהם לא ישרה בתוכם, כדפירש רשב"י על פסוק "והוא באחד ומי ישיבנו" שדקדק שלא אמר הכתוב "והוא אחד" אלא "והוא באחד" שרוצה לומר שלא ישרה במקום פירוד אלא במקום ייחוד ופי' מי ישיבנו על דרך כי הא דאמרו רז"ל כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן נוגע בהם כו'. ולכן נתארך גלותינו על עון מחלוקת ושנאת חנם שהוא בינינו שעדיין לא הטהרנו ממנו, שכל העולמות קשורים זה בזה ובהראות פירוד בתחתון גורם דוגמת פירוד בשלשה אשר עליו ואין לך עבודה זרה גדולה מזו".

מכח המחלוקת בבית הכנסת נהיה בית עבודה זרה

ומוסיף החרדים: "ולכך אמרו בגמ' (יבמות צו, ב) שפעם אחת היה מחלוקת בבית הכנסת של טבריה וקם אחד ואמר שבעבור אותו עון יהיה אותו בית הכנסת בית עבודה זרה מדה כנגד מדה, וכן היה".

המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה

עוד כותב המהר"ל (נתיב הצדקה פ"ב) לבאר מה שאמרו חז"ל "כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה", וז"ל: "ואם מעלים עיניו כאילו אינו אחיו, הרי הוא פורש מישראל שהם עם אחד ובשביל שישראל הם עם אחד יש להם אל אחד, וכמו שאנו אומרים "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", ולפיכך אם מעלים עיניו מן הצדקה ואינו מרחם על ישראל הרי הוא יוצא מן מה שישראל הם עם אחד והם לאל אחד, והיציאה מן האחדות נחשב כאילו דבק בע"ז לגמרי שהוא יוצא מן האחדות. ולפיכך כתיב בפסוק זה "ורעה עינך באחייך האביון", שכוונת הכתוב שכיון שהוא אחיך והוא אביון יש לך לרחם עליו".

ג] וע"פ כל האמור מבואר היטב דבריהם של הרמ"ק והכלי יקר שיסוד ושורש חטא העגל היה בשנאת חנם ופירוד הלבבות.

ולכן כל עוד שיש לנו פגם ב"אחדות", נחשבים אנו "אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם", וניתן להעניש אותנו על חטא העגל.

יום הכפורים הוא יום שימת אהבה ורעות

ד] וע"פ האמור נבין מדוע מהותו של יום הכפורים מוגדר בנוסח התפילה (במוסף אחרי עבודת יום הכפורים) "נתת לנו את יום צום כו' יום שימת אהבה ורעות יום עזיבת קנאה ותחרות".

ומקורו בפרקי דר"א (פרק מה) שאמרו: "מה מלאכי ישראל אין בהם אכילה ושתיה, כך ישראל אין להם אכילה ושתיה ביום הכפורים כו', מה מלאכי השרת שלום ביניהם, כך ישראל שלום ביניהם ביום הכפורים כו', והקב"ה שומע עתירתן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר כו'".

וזה טעון הסבר, מדוע ממהות יום הכפורים שהוא "יום שימת אהבה ורעות ועזיבת תחרות", מה השייכות בין האחדות לכפרת יוה"כ?

אולם מאחר ומחילת העוונות שאנו זוכים בכל שנה ושנה ביוה"כ^פ, שורשו הוא מכח המחילה שמחל הקב"ה על חטא העגל, וכפי שמבואר בתנא דבי אליהו (זוטא סו"פ ד): "ארבעים ימים האחרונים שעלה משה שנייה להר סיני כו' גזרו ישראל יום צום כו' ולמחרת השכימו ועלו לפני הר סיני, הן בוכין לקראת משה ומשה בוכה לקראתם, עד שעלתה אותה בכייה למרום. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה עליהן, ובישרה אותן רוח הקודש בשורות טובות ונחמות, ואמר להן, בניי נשבע אני בשמי הגדול שלי, שתהא לכם בכייה זו בכיית שמחה, ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפרה ומחילה, לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות".

ונאמר (ישעיה מג, כה) "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני", ומפרש הרד"ק שם: הכפל של מלת "אנכי" בא לחזק, ר"ל אנכי הוא שסלחתי פשעם לדור המדבר □ ואנכי הוא הסולח ומוחה פשעיכם בכל דור ודור.

ולכן כמו שבכל חג בכדי לזכות להארת המועד יש את דרך העבודה של כל מועד ומועד, כך גם ביום הכפורים כדי לזכות לאור של ה"סלחתי כדברייך", צריכים אנו לתקן את יסוד ושורש העון של חטא העגל, שכאמור עדיין יש לנו שייכות לזה, והוא כאמור האחדות.^א

^א וזאת מלבד מה שעוון חטא העגל הוא השורש לכל החטאים [כמו שחטא אדה"ר הוא שורש כל החטאים, ובמתן תורה פסקה זוהמתן ובחטא העגל שוב פגמו ונפלו. וכפי שכותב הגר"א (יהל אור ח"ג טז, א): "וכן הוא במתן תורה חזרו לעץ החיים והיה חירות ממלאך המות ומכלא, וחזרו בעגל לחטא אדם הראשון". ובנפש החיים (א, ו) בהג"ה: "ונמשך הענין כן עד עת מתן תורה שאז פסקה אותה הזוהמא מתוכם כמו שאמרו רז"ל ולכן אחר כך בחטא העגל אמרו רז"ל שבא שטן וערבב כו' היינו שבא מבחוץ כמו בענין חטא אדם הראשון כנ"ל כי מתוכם נתגרש ועל ידי חטא העגל חזרה אותה הזוהמא ונתערבה בתוכם כבתחילה".

והנה הגרי"א חבר (הגדש"פ יד חזקה ד"ה אילו נתן לנו) כותב: "כי עיקר חטא עץ הדעת היה שפרי זה גרם תאוה לאדם לחקור במושכלות בשכל האנושי להבחין טוב ורע ע"פ שכלו, ושלא לסמוך על האמונה לבד", וגם בחטא העגל הוא כותב: "שנמשכו אחר חקירת שכלם ע"פ דעת הערב רב שהטעו אותם", וע"ע בדברי הגי"ר אייזיק שר זצ"ל (לקט שיחות מוסר עמ' 219) שכותב: "וכן עד סוף כל הדורות אין עם ישראל חוטא אלא מפני סיבה פנימית זו - שהעם החכם והנבון נמשך אחר שכלו ותועה ומתעה לעבוד ע"ז את האל זר היצה"ר הצפון בלבו של אדם, וזהו חטא העגל כו' שטעו לשמוע אל שכלם כו'".

ויש מקום לדון שכל זה קשור לענין ה"אחדות" שנתבאר להלן בפנים, כי יסוד הכל הוא אם האדם מכניס להליכות החיים את ה"אני" שלו או לא, וכשהאדם מכניס את ה"אני" שלו הרי זה גורם פירוד בין זה לזה, ובהמשך הפגם הזה גורם לילך אחר חקירת שכלו (וצריך מקור לזה).

וא"ש דברי הבית הלוי שהרחיב ביסוד חטא העגל שלא הלכו בתמימות אחר ציווי ה', שלכן התיקון לזה הוא ההליכה בתמימות אחר ה' "כאשר צוה ה' את משה", ויעו"ש מש"כ שחג הסוכות הוא ג"כ כנגד זה "לכתך אחרי במדבר", וכאשר האדם הולך בתמימות אחר ה', הרי הוא מסלק את ה"אני" שבו. ונמצא שענין התמימות וענין האחדות יסוד אחד להם.

ולכן מובן היטב שיום הכפורים ממהותו של יום הוא "יום שימת אהבת ורעות" ו"יום שאין בו קנאה ותחרות".

"לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן"

הן אלא שעדיין עלינו לבאר את כונת פרקי דר"א שדימה את הענין למלאכים, וכפי שאמר: "מה מלאכי השרת שלום ביניהם, כך ישראל שלום ביניהם ביום הכפורים כו", והקב"ה שומע עתירתן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר כו".

והביאור הוא שהחיסרון באחדות הוא מחמת שהאדם משתף את ה"אני" שלו, ומהות המלאכים שכל מלאך ומלאך יש לו מעלה ושליחות אחרת וכל אחד מכיר בעבודתו ולא נוגע בשליחות של השני. וכפי שכותב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה, וכפי שאומרים בברכות ק"ש "ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים".

ובחטא העגל פגמו מלהיות דומים למלאכים, וכפי שאמרו בגמ' בע"ז (ה, א): "לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן שנאמר (תהלים פב, ו) "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם" חבלתם מעשיכם "אכן כאדם תמותון", ופרש"י שם "אלהים אתם □ מלאכים".

וכשהאדם יחיד בעולמו ואינו הולך אחר ה"אני" שלו ואז יש אחדות בין כולם, הרי הצלם אלוקים בשלימות והוא דומה לעליונים. וכפי שכותב המהרש"א (יבמות קג, ב): "כי האדם נברא בצלם אלהים נשמתו מעליונים גם גופו ממקום טהור מקום המזבח שמשם משתיתו של עולם ושהוא יחיד בתחתונים כה' בעליונים שעל כן נברא יחידי, וכשבא הנחש על חוה ע"י חטא שאכלו מעץ הדעת כו' בזה הטיל בה זוהמא כו', עד שבאו ישראל להר סיני שאז פסקה זוהמתן וחזרו להיות בצלם אלהים כמ"ש אני אמרתי אלהים אתם גו".

ולכן במתן תורה פסיקת הזוהמא בא מכח "ויחן שם ישראל כנגד ההר" כאיש אחד בלב אחד. וכפי שכותב הרמ"ק: "הענין שפסקה זוהמתן ונסתלקה שנאת חנם ותחרות מביניהם, ולכך היו בלב אחד אלו עם אלו כו". והרחיב בזה גם האלשיך (פר' יתרו) שזהו "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" יעו"ש.

וממילא כשבאים אנו לזכות להארת "סלחתי כדבריך", עלינו להעמיד עצמינו מתוקנים מיסוד ושורש חטא העגל שהוא הפירוד, ולכן בהכרח עלינו להעמיד עצמינו בצורה המתוקנת בצלם אלוקים שלא יהיה פירוד בין זה לזה דוגמת יחיד בעולמו. וזהו שאמרו "יום שימת אהבה ורעות" דומיא דהמלאכים.

לתגובות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעור: (212) 0733-718134

^ב פ"ב מהל' יסודי התורה ה"ה.
^ג ויש לצרף מה שביאר הרע"א (רע"א עה"ת) "ויחן ישראל נגד ההר" שהכונה נגד היצר הרע שמכונה הר כמבואר בגמ' בסוכה (נב, א).

אדמה לעליון - רום מעלות האדם / הרב חיים שולביץ, ר"מ בישיבת 'תורת רפאל', עיה"ק ירושלים

הארית גוף האדם

וַיֵּרָא אֱהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהָיָה קֶרֶן עֹר פָּנָיו וַיֵּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹהִים (לד ל)
קרינת ה'עור' מכח ה'אור'

כתב הגר"א (תיקו"ז מב): 'תחילה היה לו גופא דכתנות אור, ולכן התמלא הבית כולו אורה, וכן היה אחר התקרבו בסיני, כי קרן אור פניו, ועם עומק אמריו, יראתי לגשת אליו, אך כיון שנפתח כבר פתח כחודו של מחט (לעיל פר' תצוה), נמשיכה נרוצה אחריו.

ולפתח דבר, יש להתבונן, אם כבר בתחילתו היה גופו של משה ככתנות אור, ולכך התמלא הבית אורה בלידתו (סוטה יב.), למה נצרך אחר כך מקור נוסף לקירון פניו, כמו שהביא רש"י בשם המדרש (שמו"ר טז ו, תנחומא תשא כ) 'מנין זכה משה רבנו לקרני ההוד, מן המערה?'

*

מציאת חן

בטרם הושם משה בנקרת הצור, היא המערה, נאמר (לג יג-יט) 'ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה. ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו וגו'. ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם. ויאמר הראני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך. ושנינו בפסיקתא 'גם את הדבר הזה, מהו גם, לפי ששני דברים שאל משה, להודיעו דרך בקשת רחמים, ולראות את הכבוד, לכך נאמר גם את הדבר הזה. והיינו ש'גם' גילוי מידותיו במערה, באו למשה בזכות מציאת חן בעיני השי"ת.

וכבר העיר הרמב"ן (בראשית ו ח) שמלבד משה רבנו, נזכר ענין מציאת חן אצל עוד שלשה, נח (שם) 'ונח מצא חן בעיני ה'', יוסף, (שם לט כא) 'ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר' ואסתר (ב טו) 'ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה'. ויש להתבונן מהו הצד השווה בין כל מוצאי חן.

^י ובספרא דצניעותא (פ"ה) נאמר 'ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, היינו דכתיב כתנות עור'. וביאר הגר"א, שאחר שחטא חזר לגוף דעשייה כתנות עור משכא דחוויה, ומשה זכה לאספקלריא דנהרא, שגופו נודכך כידוע, וקרן עור שלו נעשה כלו אצילות, שעור שלו נעשה מלכות דאצילות וזהו קר"ן עור, ויבואר להלן.
^ה ורשב"ם כתב הפירוש, ש'גם' את הדבר הזה, הוא 'קירון פנים' שכתוב בו 'נגד כל עמך אעשה נפלאות'.

אמרו חז"ל (סוטה מז.) 'חן תורה על לומדיה, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו, וי"א חן מקום על יושביו', והיינו כי נח היה מחזיק את מקומו של עולם, יוסף מצא חן בעיני פוטיפר שלקחו, משה בעיני ה' שלמד תורת משה, ואסתר בעיני אחשוורוש, אע"פ שירקרוקת היתה, כי החן אינו כיופי התואר או כיופי המראה, אלא הוא מעט מגילוי הפנים אל החוץ. ובכל אלו כיון שנקבע קשר פנימי ביניהם, אע"פ שחיצוניותם אינה תואמת למי שחפץ בהם, הרי הקשר נותן לבעלים טעם פנימי בקניינו, ושוב אין מחיצת החיצוניות מונעת את טעמו בפנימיותו.

מאחר שהתברר ענין החן, שומה עלינו לבאר שייכותו אל קרני ההוד, עליהם אמרו שמושה רבנו זכה לקרני ההוד מן המערה.

*

האור בוקע מתוך העור

דבר זה כבר שנוי ומשולש בביאורי אדוננו הגר"א לספר משלי, שכתב על הפסוק (ג כב) 'ויהיו חיים לנפשך וחן לגרורותיך', שהוא מדבר על הדבקות בחכמה ובינה, ועל החכמה אמר 'חיים', כי מחמת החכמה 'חיים לנפשך', שנאמר 'החכמה תחיה בעליה', והיינו הפנימיות של החכמה 'כי באור פני מלך חיים', יתן חיים לנפש, שהוא גם כן בפנימיות, ותבונה שהיא החיצוניות של החכמה, יתן 'חן לגרורותיך', שיהיו דבריך נשמעים, כמו שנאמר (תהלים מה ג) 'הוצק חן בשפתותיך'. הרי שהחן הוא ביטוי חיצוני הנובע משלימות פנימית.

והוסיף וכתב (שם כו) 'יש באדם גוף וגויה, גוף הוא חיצוניות, וגויה היא הפנימיות, כתנות עור, כתנות אור, ושם הוא כל המצוות, בסוד 'על כן באורים כבדו ה', וכוונתו שאף שמן החטא ואילך הגוף נעשה ככתנות עור, ומונע את יכולת השגת טעמי המצוות בפנימיותם,

¹ וראה רמב"ן (לג יד) שהחן הוא 'דבקות הדעה'.

² וראה ביאורו לשה"ש (ה ג) שהמידות נקראו לבוש ביחס למצוות שהן פנימיות, והרחיב לבאר (משלי כו יג) שמידות האדם נחלקים לשנים, הפנימיות, והוא מה שבין אדם למקום, והחיצוניות, מה שבין אדם לחברו, ושבו חן נקראים בגדיו וחלוקיו'. כבר הובא (בפ' תצוה) מה שכתב (אבן שלמה א יב) 'כמו שאדם מתכבד ע"י הלבוש, ומעלה עליו חן, כן אין התורה מעלה חן על לומדיה ואין זוכים לכבוד רק אם יש בהם מדות טובות, ולכן נקראות המידות 'חלוקא דרבנן', ומשום כך קרא רבי יוחנן למאני מכובדתיה.

³ וראה גם ביהל אור (ח"ג לו:ז) 'יש לכל אבר פנימיות וחיצוניות, וכן במצוות שכנגדן, המעשה והכוונה', ודבריו עשירים במקום אחר (שה"ש א ה, פי' א) 'שבמצוות יש שני חלקים, חיצוניות ופנימיות, דהיינו המעשה עצמו, והפנימיות של המצוה, וזה שאמר אע"פ ששחורה אני בפנימיות של המצוה, אעפ"כ נאה אני במעשה של המצוות, שהמצוות אנו עושים כמו שעשו הראשונים'. ומקור לזה בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' צד) 'אף המצות שיראה מפשוטי הטעמים שנתנה בהם התורה שהטעמים ההם הם תכלית הכוונה בהם, אינה תכלית, אלא הטעם ההוא אמת אך הוא כנקודה מתועלתיה ומכוונתיה. והדברים הנעלמים הרמוזים בתוכה לאשר חננם השם יתברך אין להם תכלה'. וראה בנפש החיים (ש"א כב) שכל כוונות האר"י הם קצת הארה לטעמי המצוות, ומגמתם רק כדי שיתבונן כל אדם לפי שכלו והשגתו עד היכן מגיעים פרטי מעשיו והשפיע בעולמות העליונים.

הארת גוף האדם

הרי שיש לאדם 'גויה' שהיא פנימיותו, ושם הוא מקור האור, שיש בו כדי לזכך את גופו, עדי יעשה 'כתנות אור'^ט, כאשר יגיע לתכליתו, ויתגלה בו כבוד השי"ת.

אמור מעתה, כי החן הבוקע מפנימיות 'אור פני מלך', הוא ענין קרני ההוד, כמו שכתב (שם ה ט) ש'ההדר הוא הדרת פנים, והוא עצמו מבחוץ, וההוד הוא הטוב שממנו בא ההדרת פנים^{יא}, והוד זה הוא האור הבוקע מתוך כתנות עור, והזוכה לו גופו הוא 'כתנות אור'^{יב}.

ולפום ריהטא הוא פשר האמור בתנחומא (שם) 'כל ההוד שנטל ממתן שכר, אבל הקרן קיימת, שנאמר 'קרנים מידו לו' (חבקוק ג ד), לאמור כי קרני ההוד הם רק ביטוי חיצוני לפנימיות האדם, המאירה אף את גופו, אך שרשה קיים ועומד במקומו, והוא ה'קרן', של צירוף נשמתו אל העליון ית'^{יג}. ולהלן יתבאר ברובד נוסף.

כדברים אלו כתב הרוקח בפירושו תפילת 'ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו', שלפי שהיה משה עבד נאמן לכן זכה לקירון פנים כמלאכי השרת, וזהו 'כליל תפארת בראשו נתת', שהקב"ה האציל מן ההוד אשר לפניו, ויתן על פני משה, לפי שמה היה כמו נשמה, ולפי שאין העין שולטת בנשמה, לכן 'וייראו מגשת אליו'. והיינו, כי קרינת קרני

^ט והיינו כי הזיכוכ והבירור מן הרע, הוא האור המתגלה מתוך הכתנות עור, שהם תולדת החטא, כעין מה שאמרו (פסחים ב.) 'קריה רחמנא לנהורא אור', ופירש רש"י 'לאו קריאת שם הוא, דתימא שקרא את שם האור יום, אלא: קרא לבריאה המאירה, שברא מהוד מעטה לבושו', לאמור, כי ראשית הבריאה ב'ויהי אור' היא גילוי של הוד מעטה לבושו, הבוקע כל חציצה ומסך הנוצרים מטעיות אנוש, ומעמידים את כל תהפוכות העולם, אל תכלית הנהגת הייחוד, שעניינה לגלות את דבר השי"ת.

^י וכן הוא בהקדמת תיקו"ז (יב.) 'בגין דבשבת ויומין טבין מתלבשין נשמתין בכתנות אור, אמר הנביא על כן באורים כבדו ה', ואוקמוהו רבנן כבודוהו בכסות נקיה', וביאר הגר"א דהיינו בכתנות אור, וגם בשבת (קיד.) מבואר שבמלבושי שבת מתקיים 'וכבדתו', והיינו כי הכבוד מורה על קדושה פנימית, כאמור (ישעיה נח יג) 'לכבוד ה' מכובד', וכבר הרחבנו בזה לעיל בפר' תצוה.

^{יא} וזה עומק האמור במחזור ויטרי (רלט) 'חנוכה, חן בכ"ה בכסליו, מצאו חנוכה, מצאו חנינה', ויש להבין מה נשתנה חנוכה משאר מועדים שנקבע כחג ל'מציאת חן'. אכן, כבר כתוב (תיקו"ז יג, כח:): שחנוכה היא בהוד, והיינו כי הוא מועד דרבנן, ובו גילוי תושבע"פ, שרק על ידה מתגלה האור הגנוז בחכמת תושב"כ, וכאמור, בקיעה אור זה, הוא ענין החן.

^{יב} והיינו כי הסט"א אין לה אחיזה אלא בחלק החיצון שבגוף, הוא העור [והמלכות נקראת 'עור' (תיקו"ז ל, קמ.)], ובהארת הנשמה מבינה יש עליה 'אור', כדלהלן, וסביבו קלי' נגה, המצטרפת לטוב או לרע, ולכך חל עליה זיו הנובע מהארת הנשמה, בה אין אחיזה לסט"א, ובאדם השלם מתגלית שלמות ערכו על איברי גופו מבחוץ, ובוה נשמר מכל החיצונים שסביבו דקיימי עלן כי כסלא לאוגיא.

^{יג} ענין ה'הוד ממתן שכר' יתבאר על פי מה שכתב האר"י (ליקוטים בראשית) שאדם הראשון היה לו זיהרא עילאה, בסוד כתנות אור, וכיון שחטא נסתלקה ממנו, עד שבא חנוך וחי שלש מאות שנה, ובאותם ש' שנה בירר שם אלהים שהוא בגימטריא ש' עם מילואו [אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם], ואז מצאה הזיהרא של אדה"ר מקום לנוח בו. כי חטא אדה"ר היה פגם במדת מלכות, הנקראת אלהים, וחנוך בא ותיקן מה שעוות אדה"ר ולקח הזיהרא. עכ"ד. הרי שההוד עניינו הוא בקיעת האור הפנימי, ואמנם זו פנימיות ענין ה'אור', שנאמר 'ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור', ואמרו בתיקו"ז 'והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע, יזהירו בגימ' ויהי אור, וכזהר בגימ' יהי אור', לאמור שה'ארץ' שהיא מדת המלכות, כשהיא מבוררת ומתוקנת הרי היא מזהירה כוזהר דבר ה' עצמו, והוא זיהרא עילאה דכתנות אור, כי כאשר האדם שלם, ומקיים יעודו לגלות שם הוי"ה בעולם אזי גופו מאיר כוזהר הרקיע, והמקום הראוי להארה זו הוא בגן עדן, כי בו מקום העבודה מצד שם אלקים, עומד יחד עם תכלית השכר, שהוא להתענג על ה' מצד שם הוי"ה, והוא המכוון בבריאת האדם להראות איך כל מהלכי 'אלקים' הם גילויי שם הוי"ה, ומאיר בהם שם הוי"ה, אך מאחר שאדה"ר חטא, ונמנע הגילוי שנברא לתכליתו, הרי איבד אורו, עד שבא חנוך, ושב לברר מידת אלקים, ונעשה מט"ט, שרו של עולם, שבו מתגלים כל עניני 'אלקים' בכל סדרי הנהגת העולם. וזו היא הקרן הקיימת לאשר ישוב האדם אל שרשו, כאמור 'ויתהלך חנוך את האלהים'.

ההוד, אינה אלא ביטוי לשלימות 'עבד נאמן' ששלימותו אינה רק במעשיו, אלא בהתעלות פנימיות נשמתו.⁹

ומה נפלאו דברי צרור המור (ט כח) על הכתוב 'ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה', כי בהשגתו שהשיג לא הרגיש ולא נחלש בלא אכילה. לפי שהיה נהנה מזיו השכינה¹⁰. ולא די שלא נחלש אלא שקרן עור פניו מהזוהר האלהי. והוא לא ידע, כי בנפשו הוא¹¹. וזה היה כאלו נולד בזה האור. והיה שקוע בנפשו בלי התפעלות וחדוש בגופו¹². והיינו, שזיו השכינה לא חל על פניו כאור חיצוני, אלא בקע מתוך חיותו שהתקיימה מצד דבקותו בשכינה, ולכך לא חל כתוספת על גופו, אלא אדרבא, גופו הזדכך על ידי פנימיות נשמתו, עד שלא חצץ מהאור לבקוע מתוכה.

*

מאדם עד משה

והנה מתחילת בריאתו של אדם כבר מצינו שהיתה הארה בגופו, כאמור במדרש (ויק"ר אחרי כ ב) אמר ריש לקיש בשם רבי שמעון בן מנסיא, תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה, ואילו בבבא בתרא (נח.) מצינו שאחר מותו היו שני עקיביו 'דומים לשני גלגלי חמה', וביאר הלשם (הדע"ה ח"ב ג יד) כי אף שלאחר החטא התחשך לגמרי, שב והזדכך ע"י המיתה, אך לא זוכך לגמרי כמו קודם החטא, ולכן רק 'דומים לגלגלי חמה',

⁹ מעלת 'עבד נאמן' על סתם 'עבד' היא, כי כל עבד מציית ועושה את כל הוראות המלך, ונמצא שהשתייכותו אל המלך היא חיצונית, ותלויה בשלימות מעשיו, ברם 'עבד נאמן' כל חפצו ומאוויו הוא שיתקיים רצון אדונו, וכל תשוקתו היא להגדיל את שם מלכו בעולם, וזה מורה על מהות פנימיותו, שיש לו חיבור בעצם החיים אל אדונו, וכשם שהאדם רוצה להתגדל ולהתכבד, כך עבד המחובר בעצמותו אל האדון, מתקיים רצונו זה בהתגדלות שם האדון העליון.

¹⁰ כוונתו לדברי המדרש (שמו"ר מז ז) 'מאין היה משה אוכל, מזיו השכינה, שנאמר (נחמיה ט) ואתה מחיה את כולם', וכמו שביארו הראשונים שקיום הנפש בהתייחדה בדעת עליון, היא כקיום המלאכים בו, וכשהנפש מתעלה על הגוף בדבקות זו, אף הגוף נמשך אחריה כי היצר הרע הוא המונע את ההתייחדות, ובלא יצה"ר מתבטלים כחות הגוף, והוא מתקיים בלא אכילה ושתייה. וההכרח לזה הוא, כי משה אמר (דברים ט ט) 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי', ומשמע שאכל ושתייה, אבל לא לחם ולא מים, אלא הנאת זיו השכינה היא היתה אכילתו, וכמו שאמרו (ברכות יז.) העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתייה אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, וכבר מצינו שקודם לכן, בימות המשיח תהיה סעודת לויתן ובהמות בהררי אלף, שהן ממוצע בין עוה"ז לעוה"ב, והיא הנאה דקה המקיימת את הגוף, כמו שהעלה הרמ"ע מפאנו (אם כל חי ח"ג יט) מדברי הרשב"א (ב"ב עד:).

¹¹ מבואר מדבריו שהכתוב 'ומשה לא ידע' מוסיף במעלתו, שהארה זו לא היתה מעלה חיצונית, אלא בנפשו היא. וראה בזה (ח"ג קלב:) שאמר רשב"י 'אסהדנא עלי שמייא עלאין דעלאין, וארעא קדישא עלאה דעלאה, דאנא חמי השתא, מה דלא חמא בר נש מיומא דסליק משה זמנא תניינא לטורא דסיני, דאנא חמינא אנפאי נהירין, כנהורא דשמשא תקיפא, דזמין למיפק באסוותא לעלמא, דכתיב (מלאכי ג כ) זורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ועוד, דאנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל, הדא הוא דכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ובפשוטו משמע כביכול יש מעלה לרשב"י על משה, אך לביאור צרור המור, יש מעלה יותר בכך שלא ידע, כי זה מורה שאינו רק הארה השורה עליו, אלא הוא נובע מצד פנימיותו, וכדלהלן.

¹² ובזה ביאר את ענין קירון פני משה, שדרשו בסוטה (יב.) שנתמלא כל הבית אורה, שנאמר בו 'ותרא אותו כי טוב הוא', ונאמר 'וירא אלהים את האור כי טוב', וזה ששב אליו ממה שאמר לו השי"ת 'אני אעביר כל טובי על פניך', ולא אמר 'לפניך', כי על פניך אעביר כל טובי, ואור ה' עליך יזרח, וזהו כי 'קרן עור פניו'. ומבואר בדבריו שקירון האור, שכבר היה בו בלידתו, נוסף עליו עוד אחר שהיה במערה.

הארת גוף האדם

לעומת מעלתו קודם החטא, שהיה 'מכהה גלגל חמה' וכבר התבאר עניינו לעיל (פר' חיי שרה).

והיינו, שלאחר המיתה האדם מתעלה למדרגה יותר עליונה, כי הנשמה עולה לשרשה, בבינה שבה שכר העבודה, ואז גם הנפש מוארת מהארת הנשמה, היא זיהרא עילאה, כאמור בסיום ספרא דצניעותא 'קרן ביובלא אתעטר עשיראה באימא', כי המלכות נקראת 'קרן', שבה היא משיחתה, והיא מתעלה עד שמתעטרת בהארת הבינה הקרויה 'יובל', ולכך אחר מותו שבה ההארה לאדם הראשון, מעין הארת הבינה שהיתה לו קודם החטא, כשהיה שלם במדרגתו, שאז היתה נשמתו מאירה עד שהכהה גלגל חמה, ואילו אחר החטא, גם כאשר מתעלה במדת המלכות, אין לו הארה עצמית פנימית, אלא מן הבינה.

*

נמצא שההארה שהאירה את הבית בלידת משה, היתה מצד שלימות גופו, שהרי אמרו (תיקו"ז יג, כט). 'יעקב מלבר ומשה מלגאו', לאמור כי נשמת משה היא פנימיות שופריה דיעקב אבינו, שהיה מעין שופריה דאדם הראשון (ב"מ פד.)^י, ובמשה כבר לא היה שמץ של 'כתנות עור', הוא העור שהפשיט הקב"ה מן הנחש והלבישו לאדם (פרקי דר"א כ), ולכך מתחילתו היה גופו מאיר, כי הוא בעלה דמטרוניתא, אולם הארה זו כולה היא במלכות, וממנה לא יראו לגשת אליו, עד שקיבל הארה בהיותו במערה^י, ובה התעלה עד כי 'קרן ביובלא אתעטר', ואז יראו לגשת אליו עד שהוצרך ל'מסוה'^י.

*

ואכן בספרי (זאת הברכה טז) שנינו 'לא מת משה, אלא עומד ומשרת למעלה', ואף דכתיב (דברים לד ה) 'וימת שם משה עבד ה', הרי כיון שמעיקרו היה גופו בשלימות, לא היה נצרך למיתה המזככת את הגוף, ואכן מיתה זו לא חלה בגופו, כאמור (שם ז) 'במותו לא כהתה עינו ולא נס ליחו', אלא שנשמתו התעלתה מגופו, לקבל הארה עליונה.

*

ומעתה באו פנים חדשות לדברי התנחומא 'כל ההוד שנטל ממתן שכר, אבל הקרן קיימת, שנאמר 'קרנים מידו לו', כי להאמור הרי ההוד נובע ממקור עליון, והוא מעולם השכר דלעתיד לבא, בעוד ה'קרן' קיימת בעולם הזה, ואף שעתה היא מוארת בהוד, הרי היא עתידה לעלות עוד, עד שתהיה עטרת בעלה.

לתגובות: h0527690963@gmail.com

^י וכבר העירו כי אף ששנינו (תנא דבי אליהו פכ"ה) שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, אברהם יצחק ויעקב, הרי שאינו חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי משה רבנו, ואכן, בעוד אצל האבות האריכה התורה לפרש סדר עלייתם ודרכי נסיונותיהם, הרי שאצל משה לא התפרש שום פרט מדרך עלייתו, כי בהיותו שלם מתחילתו כאדה"ר, אין מקום לפרש את יתר עלייתו, שאינו מסדרי עבודת התיקון.

^י וראה ליקו"ת ושער הפסוקים (פר' חיי שרה) שה'מערה' היא כינוי למלכות בהיותה מקבלת מבינה.
^כ וכנודע כי מסו"ה, הוא נוטריקון מ"ס שבלוחות, ונתנו על פניו, כי ו"ה שהם ז' ונוק' מלובשים בהם, והיינו שמשוה שהוא בעלה דמטרוניתא, כאשר עלה להלביש הארה עליונה, נהג טובת עין בישראל, שיוכלו ליהנות מאורו.

באר התורה / הרב יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' וש"ס, ירושלים

"חרות על הלחת"

והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת (לב, טז)

ובפני רש"י (שם) בד"ה מעשה אלהים המה כמשמעו הוא בכבודו עשאן. דבר אחר כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה. חרות לשון חרת וחרט אחד הוא, שניהם לשון חיקוק אנטיילייר בלעז, עכ"ל.

-א-

עירובין (נד א) איתא: ואמר רבי אליעזר מאי דכתיב "חרות על הלחת" (כי תשא לב טז), אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ע"כ.

ובפני רש"י (שם) בד"ה לא נשתכחה, חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית, עכ"ל.

בספר טעמא דקרא (כי תשא לד יא) בד"ה "שמר לך את אשר אנכי מצוך" וגו', י"ל משום דאמרינן בעירובין (נד א) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל, ולכן עכשיו אחר שנשתברו הלוחות, הוצרך להזהירם "שמר לך" שלא ישכחו. ואולי לכן שנה כאן עוד פעם כל הפרשה האמורה בפרשת משפטים (כג יד-כד) לפי ששלטה בהם שכחה, והורה להם שצריך לחזור כמה פעמים, משא"כ בתחילה היה די בפעם א', עכ"ל.

-ב-

"ועתה לך נחה את העם וכו' הנה מלאכי ילך לפניך" וגו', ע"כ. (כי תשא לב לד).

ובבעל הטורים (שם) בד"ה מלאכי בגימטריא מאה ואחד. ילך עולה כמנין הלכה. רמז למא שאמרו (חגיגה ט ב) אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, שע"י כך ילך ההלכה לפניו. גם הנה עולה כמנין הלכה. גם ישקני מנשיקות פיהו (שה"ש א ב) עולה מאה ואחד, עכ"ל.

כאן רמז לו דלאחר שבירת הלוחות דשלטה השכחה בתורה, צריך לשנות "מאה פעמים ואחד".

והוא סמוכין למש"כ בטעמא דקרא, דלכן שנה כאן עוד פעם הפרשה, לפי ששלטה בהם שכחה.

ומבואר בדבריו במה שכתב שע"י כך ילך ההלכה לפניו, דעל ידי שלומד מאה ואחד פעמים אינו בא לידי שכחה.

והוא סמוכין למש"כ בתורת משה להחת"ס (צו, ושבת הגדול) בד"ה בהפטרה לשבת הגדול, "ושבתם וראיתם, בין צדיק לרשע בין עבד אלקים לאשר לא עבדו" (מלאכי ג יח).

בחגיגה (ט ב) וכו'. ואינו דומה שונה פרקו וכו', והנה מחזיר אחר לימודו "ק"א פעמים" אינו שוכח וכו', עכ"ל.

וכ"כ בשו"ת חת"ס (או"ח סי' כ) ע"כ נ"ל דדברי ר' יוחנן בנויים על מה דאמרינן בש"ס דילן (חגיגה ט ב) אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, וכן הוא מפורסם ומקובל "שהשונה מאה פעמים ואחד לא במהרה הוא שוכח" וכו', עכ"ל.^{כא}

-ג-

והנה מש"כ בטעמא דקרא הטעם מה ששנה כאן בפרשת כי תשא עוד פעם כל הפרשה האמורה בפרשת משפטים.

יש לפרש עוד ובהקדם מש"כ המלבי"ם (כי תשא לד יג) בד"ה כי את מזבחותרם, זה כבר הזהיר בפ' משפטים (כג כד), ופה הוסיף "את אשריו תכרתון" שלא נזכר שם, והוא עפ"י מ"ש בע"ז (נג ב) אמר ר' יהודה אמר רב ישראל שזקף לבנה להשתחות לה ובא עכו"ם והשתחווה לה אסרה דאמר רחמנא "ואשריהם תשרפון באש" (ראה יב ג) והלא ארץ ישראל ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא מדפלחי ישראל לעגל גלי אדעתייהו דניחא להו בע"ז וכי אתו עכו"ם שליחותא דידהו קא עבדי. לכן בצווי שבפרשת משפטים שהיה קודם מעשה העגל לא הוצרכו לבער האשרות, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ובצווי זאת שהיה אחר מעשה העגל נאסרו האשרות לכן הוסיף שרפת האשרות, עכ"ל.

ולפי דבריו מבואר ג"כ מה שהוצרך לחזור בפרשת כי תשא על מה שכתב בפרשת משפטים.^{כב}

-ד-

עירובין (נד א) איתא רב אחא בר יעקב אמר, אין כל אומה ולשון, שולטת בהן, שנאמר "חרות" (שם) אל תקרי חרות אלא חירות, ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בד"ה על הלוחות בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין, עכ"ל.

"כי אוריז גוים מפניך וכו' ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלהיך שלש פעמים בשנה" ע"כ (כי תשא לד כד).

בספר משך חכמה (שם) בד"ה "שלש פעמים בשנה יראה וכו', ולא יחמוד איש את ארצך" הנה בפרשת משפטים כתוב "שלש פעמים בשנה" וכו' (כג יז), ולא סיים ולא יחמוד איש את ארצך. הוא כמו שאמרו בפרק כיצד מעברין (עירובין נד א) שאלמלא נשתברו לוחות ראשונות לא שלטה בהם אומה ולשון, ואם כן לא היו צריכים לירא פן יקח אחר את ארצם.

^{כא} ויש לבאר על דרך הצחות מה שאמרו (שבת קא ב, סוכה לט א, ביצה לח ב, חולין צג א) שת"ח נקרא משה, והוא כפי שנתבאר בבעל הטורים שכדי שילך ההלכה לפניו צריך לשנות פרקו מאה ואחד, והוא מכון כנגד מלוי של משה שהוא עולה מאה ואחד.

^{כב} ומש"כ שם (כי תשא לד יג) מזבחותרם לשון רבים ואשרה לשון יחיד, עי' משך חכמה (שם) מש"כ בזה. אמנם צ"ע דבראה (יב ג) כתיב אשריהם לשון רבים.

אבל כאן שנשתברו הלוחות ויכולים האומות לנצחן ולשלוט בהן, לכן הוצרך השם יתברך להבטיח שעל ידי מצות ראיה ברגל לא יזוקו "ולא יחמוד איש את ארצך", עכ"ל. ובוזה יש עוד טעם מה שחזרה התורה לשנות פרשה זו אף שכבר נתבאר בפרשת משפטים.

-ה-

"בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" ע"כ (בראשית א א).

ובפני' רש"י (שם) בד"ה בראשית, אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מ"החודש הזה לכם" (בא יב ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהלים קיא ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו, עכ"ל.

ונראה דטעם זה שייך רק לאחר שנשתברו הלוחות שאומות העולם שולטים וצריכים להשיב להם תשובה, משא"כ קודם שבירת הלוחות שאינם שולטים שפיר יכול להתחיל מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה.

"וְלֹכַל הַיַּד הַחֹזֶקָה וְכוּ' אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל" ע"כ (וזאת הברכה לג יב).

ובפני' רש"י (שם) בד"ה לעיני כל ישראל שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר "ואשברם לעיניכם" (עקב ט יז), והסכימה דעת הקדוש ברוך הוא לדעתו, שנאמר "אשר שברת" (כי תשא לד א), יישר כחך ששברת, עכ"ל.

ולהמתבאר יש לבאר סמיכות סיום התורה לתחילתה, פי' דהטעם שהתחיל התורה מ'בראשית' שהוא תשובה כנגד טענת האומות, שאם יאמרו וכו', וכל מה שהוצרכו לזה הוא רק אחר שנשתברו הלוחות והיה לאומות שליטה. ולכן לאחר שמסיימים "לעיני כל ישראל" מתחילים מ"בראשית".

*

"וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מְסַפְרֵךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ"

"וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מְסַפְרֵךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ" ע"כ (כי תשא לב לב).

בפני' רש"י (שם) בד"ה ועתה אם תשא חטאתם - הרי טוב, איני אומר לך מחנני. ואם אין מחנני, וזה מקרא קצר, וכן הרבה: מספרך - מכל התורה כולה, שלא יאמרו עלי, שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים, עכ"ל.

בפני' ר"א מזרחי (שם) בד"ה מספרך מכל התורה כלה, שלא יאמרו עלי כו'. ואף על פי שהתורה עדיין לא נכתבה, מכל מקום כל התורה כולה בכלל עשרת הדברות היא, כדפירש רש"י בפסוק "והתורה והמצוה אשר כתבתי" (משפטים כד יב ועיי"ש ברבינו).

אך קשה, שהתורה נכללת בכלל עשרת הדברות אינה אלא מצותיה, ושם משה אינו מכלל המצות הנכללים בעשרת הדברות. ולכן צריך לומר שפירוש "מספרך", מכל התורה

העתידה להכתב מידו, שכבר נצטוה בהיותו בהר סיני לכתבה על פי הסדר שכתבה. ועוד, שקודם שעלה בהר סיני, כבר כתב התורה מבראשית עד מתן תורה, כדפרש"י בפרשת משפטים בפסוק (כד ז) "ויקח ספר הברית" אליבא דמאן דאמר (גיטין ס א) תורה מגילה מגילה ניתנה, עכ"ל.

ובגור אריה (שם) בד"ה מכל התורה כולה שלא יאמר וכו'. אין רוצה לומר התורה אשר כתב משה, דהרי עדיין לא נכתבה (בה) עד סוף מ' שנה. ועוד, דהרי אותה תורה משה כתבה, ולא יאמר בזה "אשר כתבת", אלא פירשו התורה שהיתה כתובה מאז אש שחורה על גבי אש לבנה, כמו שפירש רש"י בפרשת וזאת הברכה (לג ב) **אצל "מימינו אש דת למו"**, דעל זה אמר שימחוק את שם "משה" מכל התורה, עכ"ל.

-א-

בזוהר חדש (שיר השירים א א) פתח ואמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (כי תשא לב לב). קללה דא על תנאי וקב"ה מחיל לחוביהון בגיניה דמשה ואעפ"כ אתמחי מפרשתא מעלייתא באורייתא בפיקודא דעובדא דמשכנא ואיהי פרשת "ואתה תצוה", דהוה ליה למיכתב שמיה דמשה בכל מלה ומלה ובכל פיקודא ופיקודא דתמן ואתמחי מכל ההיא פרשתא דלא אדכר תמן. הוי קללת חכם אפילו על תנאי אתקיים. כיון דארגישנא ביה קמנא ואותיבנא ליה ברישא דפתורא. אמינא והא לבתר "ואתה תצוה" אמר משה האי מלה, א"ל אין מוקדם ומאוחר בתורה, עכ"ל.

ובזוהר (פנחס רמו א) מאן לן רב ממשה דאמר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (כי תשא לב לב) ואמר לצורך, ואף על גב דקודשא בריך הוא עביד רעותיה, עם כל דא לא אשתזיב מעונשא, והא אתמר דלא אדכר בפרשת ואתה תצוה ואתמחי מתמן, עכ"ל.

ומבואר בזוהר דלא הוזכר שמו בפרשת תצוה, משום דקללת חכם אפילו על תנאי היא באה. ומ"מ עדיין צ"ב למה נמחק שמו דווקא מפרשת תצוה.

-ב-

ובפירוש הרא"ש (כי תשא שם) תמצא בכל הסדרים אשר בתורה משנולד משה עד משנה תורה שהוא נזכר מלבד זה הסדר ותימא הוא. ושמעתי מפי הר"ר דן אשכנזי ז"ל לפי שמשה אמר לפני הקדוש ברוך הוא על מחילת העגל דבר רע "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" ואז"ל קללת חכם אפילו על תנאי היא באה, אמר הקדוש ברוך הוא אעשה לך לפני משו"ה אמוחה אותך מן הספר אשר כתבתי, כלומר מס' ואתה תצוה שכתבתי לפני כי תשא, וזו היא הקללה שעשתה רושם שלא נקרא שם שמו, ובשביל כך לא נזכר משה בזה הסדר, עכ"ל.

מבואר בדבריו דמה שנתקיימה אמירתו 'מחני נא מספרך' בפרשת תצוה, הוא משום שמשמעות 'אשר כתבת' יכול להתפרש שקאי על הפרשה שקודם כי תשא.

בספר חומת אנך (להחיד"א תצוה אות א) "ואתה תצוה את בני ישראל" (כו כ). אמרו רז"ל דבפרשה זו לא נז' משה משום שאמר "מחני נא מספרך אשר כתבת" ונתקיים מיהא שלא נזכר שמו בפרשה זו. ואפשר דיען דמרע"ה מסר עצמו להצלת ישראל והפליא לעשות בעידן רתחא. לכן דיבורו נתקיים איזה דבר שלא נזכר שמו בפרשה זו. וגם זה המעט לכבוד מרע"ה נאמרה פרשה זו בלשון הזה "ואתה תצוה" דנראה שזאת הפרשה היא סיום פרשת תרומה ואינה פרשה בפני עצמה אלא היא מחוברת עם פרשת תרומה, וכבר נזכר כמה זמני שמו הטוב בפרשת תרומה.

ועל פי זה אפשר לישב חקירה גדולה כי אמרו רז"ל בזהר (ויקהל רו ב, מדרש הנעלם קד ב) ובמדרשים (פסיקתא זוטרטא שיר השירים ד יב, פתרון תורה ואתחנן ד"ה שמע) כי הפרשיות הם ג"ן פרשיות. והרב עיר וקדיש מהר"ם זכותו ז"ל הוקשה לו דהם נ"ד פרשיות והרב החסיד מהר"ש אבוהב ז"ל תירץ דפ' וזאת הברכה דל מהכא דנקראת בשמחת תורה ועל הרוב הוא בחול ואינה כשאר פרשיות שנקראות בשבתות עכ"ד ולא ריוה צמאונינו בזה ואינו טעם מספיק. **אמנם לפי האמור** דלכבוד מרע"ה רצה הקדוש ברוך הוא דפרשת תצוה נחשבת בסיום פ' תרומה י"ל דהיינו דאמרו רז"ל שהם ג"ן פרשיות דתרומה ותצוה נחשבות אחת ובמ"א כתבתי עוד בזה גם ברמז הכתוב זה כתבתי בעניותי באורך בקונטרס אהבת דוד סוף דרוש י"ד בס"ד, עכ"ל.

ובספר פני דוד (להחיד"א כי תשא אות ד) "ואם אין מחני נא". יש לרמוז מ"ש בתיקונים (תיקון ס"ט קיג) דפוס קושט' וז"ל ובגין דכד אתא נח לא בעא רחמי על מארי טופנא אתבייש לבתר ואמר "ואם אין מחני נא מספרך" עכ"ל. ואפשר דמשה רבינו ע"ה מאי דבעא רחמי היה זה כדינו, ומה דמסר עצמו ואמר "מחני" היה לתקן נח. ויש לרמוז כי תיבות מחני נא הם תיבות מנח אני, והרב מגלה עמוקות רמז נחשת ואתה תצוה שם רמז גלגולי הבל. נח. שת ואתה. ע"ש באורך, וכפ"ז יומתק מה שנרמז זה כאן כמשו"ל דלפי שאמר "מחני נא" לכך לא נזכר שמו בפ' ואתה תצוה, ולכן במערכה אל הדרוש נרמז שהוא נח כלומר דבעבורו אמר מחני ונתקיים בפ' זו. **אך להיות** כי משה רבינו ע"ה כל כונתו לשמים, אפי' דבר זה שלא נזכר פ' תצוה רצה הקדוש ברוך הוא להורות דגם זה אין קפידא, ולהכי חבר פ' תרומה ותצוה בקשר אמיץ ברמז 'נח שת ואתה' להורות כי פ' תצוה חלק מפ' תרומה היא, וכבר נזכר בפ' תרומה הרבה וכתבנו קצת מזה לעיל פ' תצוה ע"ש ודוק, עכ"ל.

בספר קהלת יצחק (תצוה כז כ) ואתה תצוה את בני ישראל וגו'. טעם נכבד בשם הגר"א מווילנא ז"ל על מה שלא הוזכר שם משה בכל הסדרא ואתה תצוה: וקשה דהוה ליה למכתב וידבר ה' אל משה לאמר, צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו', כמו שנאמר בפרשת אמור (ויקרא כד ב) על אותו המצוה עצמה ע"ש, וכבר דברו בזה גדולי הראשונים ז"ל:

והנה בעל הטורים ז"ל כתב בפירושו על התורה, וכן מביא בבעל הטורים כאן, מפני שאמר משה "מחני נא מספרך אשר כתבת", וקללת חכם אפילו על תנאי באה, נתקיים בזה שלא הזכיר שם משה בזה הסדר, משא"כ בכל החומש שמשעה שנולד משה, אין סדר שלא הזכיר בה ע"כ (ועיין בזהר פרשת פנחס רמו א). אכן זה הטעם לא יספיק לנו, משום ד"מחני נא מספרך אשר כתבת", כתוב להלן בפרשה כי תשא (לב לב), ואם כן מדוע לא הזכיר שם משה בפרשה תצוה, אשר היא קודם לפרשה כי תשא אתמהה:כ

וראיני בהגהות הגאון וכו' מו"ה שאול מווילנא זצ"ל על מסכת ברכות (לב א) שכתב וז"ל, ולכן בכל הסדרא "ואתה תצוה" שנאמר אחר מעשה עגל, לא הזכיר שמו של משה, הואיל ואמר "מחני נא מספרך" וכו' ע"ש, הנה בתיבות 'שנאמר אחר מעשה עגל' שכתב, רוצה ליישב מה שהקשינו: שוב ראיני דבלא זה נמי ניחא, דהא אמר "מחני נא מספרך אשר כתבת", בלשון עבר, לכן לא הזכיר שמו בסדר תצוה הנכתב קודם סדר כי תשא:

אכן עשה נא אזניך כאפרכסת ושמע נא דבר נכבד ונעלה אשר שמעתי בשם אדמו"ר רשכבה"ג אור ישראל וקדושו הגר"א מווילנא זללה"ה, והוא, משום דז' אדר נופל תמיד בפרשה תצוה [רק לפעמים רחוקות יקרה שפרשה תצוה נופל אחר ז' אדר] והשם יתברך ויתעלה שמו, הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, ידע מראש כי בז' אדר יסתלק משה רבינו ע"ה, לזאת לא זכר שמו בפרשה הזאת לרמוז על זה: ואמר עוד הגר"א ז"ל דבסדרא הזאת יש ק"א פסוקים, והסימן הוא מיכאל (עיין בסוף הסדרא)כ ומהטעם הוא מפני שהנעלם משם משה הוא ק"א, דהיינו הנסתר מן מם, הוא גם כן מ', דהיינו ארבעים, והנסתר מן שין, הוא י"ן, דהיינו ששים, והנסתר מן ה"א, הוא א', והם בסך הכל ק"א, לרמוז שאף על פי שהחיצונית של משה רבינו ע"ה, דהיינו הגשמיות שלו, דהוא גופו הקדוש, נעדר מאתנו, מכל מקום הפנימיות שלו, דהיינו הרוחניות (שהוא דומה להנסתר מן השם, והשם אשר נקרא בו, הוא דומה להחיצונית), שהוא תורתנו הקדושה שלמד לנו וצדקותיו הרבות, עוד חי אתנו, וכל ימי עולם לא ישבותו, וה' יראנו נפלאות מתורתו אמן, עכ"ל.

-ה-

בספר עבודת ישראל (ויחי) "לישועתך קויתי ה'" (מט יח) וכו', הגם שהיו סופרים ומונין כל אותיות התורה (חגיגה טו ב, קידושין לא) עד שעל פרשה אחת סדר תצוה שלא נזכר בכל הפרשה שם משה רבינו ע"ה אדון הנביאים, ונזכר הפלא בספר הזוה"ק (פנחס רמו א) ובספרי קבלה, ואמרו שם כי הצדיק בדיבורו עושה רושם ומצינו בתורה דברי משה רבינו ע"ה שגזר על עצמו "ואם אין מחני נא מספרך" וגו' (כי תשא לב לב), ונתקיים קצתו על כל פנים להפקד שמו מפרשה אחת עיין בדבריהם. ולדעתי יש גם כן איזה רמז לזה מה שברוב השנים מהקביעות חל ז' באדר שהוא יום הסתלקותו של אדון הנביאים בשבוע שקורין סדר

כ ויש ליישב בדרך אפשר, דבאמת מקומו בפרשה שאחרי כי תשא, אלא שמ"מ משום כבודו של משה נדחה מפרשה לפרשה עד שנדחה לפרשת תצוה.

כ עי' מש"כ בזה בספר חנוכת התורה (אות צג).

תצוה דוק ותשכח, ואידי דשייכי אהדדי מיתרמי אהדדי, עכ"ל. והוא עד"ר מש"כ בספר קהלת יצחק בשם הגר"א.

*

"וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה"

"וְחַג שְׁבַעַת תַּעֲשֶׂה לְךָ בְּכוּרֵי קֶצֶיר חֲטִימִים וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה" ע"כ (כי תשא לד (כב)).

בפ"י רש"י (שם) בד"ה וְחַג הָאֲסִיף. בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו לשון הכנסה לבית, כמו "ואספתו אל תוך ביתך" (כי תצא כב ב): תקופת השנה. שהיא בחזרת השנה, בתחלת השנה הבאה: תקופת. לשון מסיבה והקפה, עכ"ל.

"וְחַג הַקֶּצֶיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפְּךָ אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה" ע"כ (משפטים כג טז).

בפ"י רש"י (שם) בד"ה וְחַג הָאֲסִיף - הוא חג הסוכות: באסף את מעשיך - שכל ימות החמה התבואה מתייבשת בשדות ובחג אוספים אותה אל הבית מפני הגשמים, עכ"ל.

-א-

הנה תיבת האסף הכתוב בפרשת כי תשא מלא יו"ד כתיב, ואילו תיבת האסף הכתוב במשפטים חסר יו"ד כתיב, וצ"ב.

גם צ"ב מה שבפרשת משפטים כתב רש"י ובחג אוספים אותה אל הבית מפני הגשמים, ובפרשת כי תשא לא העתיק מפני הגשמים.

והנראה בזה בהקדם ביאור הפסוקים, דבפרשת משפטים כתוב "וְחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה" פי' והוא בסוף השנה. ובפרשת כי תשא כתוב "וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה" פי' והוא בחזרת השנה בתחילת השנה הבאה וכמו שפי' רש"י שם וצ"ב.

-ב-

בעל הטורים (משפטים שם) האסף. ב' במסורה. הכא "וְחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה". ואידך "הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה" (להלן כי תשא לד כב). והיינו דאיתא בפ"ק דסנהדרין (יג א) "וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה", צריך שיהא חג האסף בתקופה חדשה, והיאך משמע זה בכאן, אדרבה לכאורה משמע בהיפך שיהא בתקופה ישנה. אלא הכי פירושה חג האסף מתחיל עם בצאת השנה (עי' ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב), אם כן צריך שיהא בתקופת השנה, דהיינו בתקופה חדשה, עכ"ל.

בירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ב) מתני' באחד בתשרי ר"ה לשנים וכו': גמ' שנים מניין כתוב אחד, אומר "וְחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה" (משפטים כג טז) וכתוב אחד אומר "וְחַג

האסיף תקופת השנה" (כי תשא לד כב), אי זהו חדש שיש בו חג ותקופה ואסיף ושנה יוצא בו, אי זה זה תשרי, ע"כ.כ^ה

-ג-

ובספר פנינים יקרים (משפטים שם) בד"ה בפסוק "וּחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפָּךְ" וקשה דכאן משמע דחג האסיף הוא בצאת השנה בחודש אלול, ולהלן בפ' תשא (לד כב) כתיב "וּחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה" פי' רש"י תחלת השנה.

ובספר **קנה אברהם** תי' דאיתא בילקוט פינחס (סוף רמז תשפב) אמר רבי לוי כל חדש וחדש ביקש הקב"ה ליתן לישראל מועד **בניסן פסח, באייר פסח שני, בסיון שבועות, בתמוז רצה ליתן להם מועד גדול** ועשו העגל, וביטל תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם ראש השנה יום הכפורים סוכות שמ"ע.

והשתא אתי שפיר דבפרשתינו מיירי קודם מעשה העגל והיה ראוי להיות ר"ה בתמוז **יוהכ"פ באב וסוכות באלול והוי סוכות בצאת השנה**, אכן בפרשת תשא שמדבר אחר חטא העגל ונתקלקל הסדר ונכללו המועדים בתשרי ושפיר כתיב חג האסיף בתקופת השנה, עכ"ל.

ולהמתבאר דבמשפטים דהוא קודם חטא העגל היה חג האסיף צריך להיות בצאת השנה והוא באלול ואז הוא עדיין תחילת האסיף, לכן כתיב שפיר תיבת 'אסף' חסר יו"ד.

ולכן פי' רש"י ובחג אוספין אותה אל הבית **מפני הגשמים** פי' שעדיין לא הוי זמן האסיף המלא.

משא"כ בכי תשא דחג האסיף הוא בתשרי ואז הוא זמן האסיף המלא שהתבואה כבר נגמרה, וכמו שכתב רש"י בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית, פי דאז זמנה ולא מפני הגשמים, והוי זמן האסיף המלא ולכן כתוב תיבת האסיף מלא יו"ד ולכן ג"כ לא העתיק מפני הגשמים ודו"ק.

וסמוכין למש"כ הוא בפ"י רש"י (בהר כה כב) בד"ה עד השנה התשיעית, עד חג הסוכות של תשיעית, שהיא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות, ובתשרי הוא עת האסיף לבית וכו', עכ"ל. כו

והוא עד"ר שנתבאר דחודש תשרי הוא זמן האסיף, ומדוייק ג"כ מש"כ בוא מלא וא"ו ודו"ק.כז

^{כה} וע"ע מש"כ בזה באבן עזרא (כי תשא שם) ובדברי שאול (שם).

^{כו} בפ"י רש"י (ראה טז יג) בד"ה באספך - בזמן האסיף שאתה מכניס לבית פירות הקיץ, וכו' עכ"ל. מבואר דאז הוא זמן האסיף.

^{כז} **בראש השנה** (ז א) אלא אמר רב חסדא וכו' איזהו חדש שיש בו אסיפה וכו' ע"כ. ובפ"י רש"י (שם) בד"ה שיש בו אסיפה - שמכניסין בו פירות לבית מפני הגשמים וכל הקיץ הן עשויות גדישין לייבש, עכ"ל. ומשמעות דבריו שהגם שחג הסוכות הוא בתשרי מכניסין הפירות מפני הגשמים, וי"ל.

-ד-

בספר משך חכמה (משפטים שם) בד"ה ויחג האסיף. וכן ב"כי תשא" (להלן לד כב), לא כן בדברים כתיב "חג הסוכות" (ראה טז יג). הטעם על פי דברי הגר"א (שיר השירים ד טז) כשניתן לוחות השניים ומשה ירד מן ההר וחזרו ענני הכבוד בט"ו לחודש תשרי נצטוו על סוכות כידוע. ולכך, אז קודם דברות שניות נקרא חג האסיף ולא חג הסוכות. ומסולק קושיית ר' חנינא בראש השנה (יג א) יעויין שם והבן, ולא שייך לקרותו חג האסיף על סוכה, ועיין, עכ"ל.

בספר קול אליהו (אמור כג מג) בד"ה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" וגו'. הנה רבים מקשים (עי' טור או"ח סי' תרכה) למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשותו בניסן כי בניסן היה תחילת היקף עננים (עי' בעל הטורים מסעי לג ה), אמנם י"ל לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביום הכפורים וממחרת יום הכפורים ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן, וזה היה בי"א בתשרי, וכתוב "והעם" [והם] הביאו [אליו] עוד נדבה בבוקר בבוקר" (ויקהל לו ג) עוד ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל, ובחמשה עשר התחילו לעשות, כ"י ואז חזרו הענני כבוד ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי, עכ"ל.

-ה-

בספר בני יששכר (תשרי מאמר ט אות א) החג הזה נקרא בתורה חג הסוכות על שם המצוה הנעשית בחג הזה, ומיהו יש להבין למה נקרא בלשון רבים סוכות ולא בלשון יחיד חג הסוכה [בשלמא חג המצות יש לומר בלשון רבים על שם דהגם דיוצאין בכזית מצה עכ"ז יום טוב הוא ומחוייבין בלחם משנה כמו"ש התוס' בפסחים (קטז א ד"ה מה דרכו) וכן חג השבועות על שם שמונין הרבה שבועות עד בוא החג, אבל חג הסוכות טעמא בעי]. וי"ל על שם דנפקא לן (סוכה ו ב) מנין הדפנות והסכך מן ג' בסוכות הנאמר שם בתורה על כן קראתו התורה סוכות לשון רבים להורות לנו דנלמד הלכות הדפנות והסכך מן לשונות סוכות הנאמר הרבה פעמים שם בתורה וכו"כ, עכ"ל.

---

^כ בהגהות בן אריה על הטור (או"ח סי' תרכה) נ.ב. עי' ביאור הגר"א (שיר השירים א ד) וכו', ונראה שהתחילו במלאכות שמוותרים מתוך שהותרה לצורך כו', עי' שבועות (טו ב), עי' תוס' פסחים (ה ב) בד"ה לא אמרינן כו', וביצה (יב א) בד"ה הכי גרסינן כו', דהמצוה נקראת צורך יו"ט כו'. ור"ע דלית ליה מתוך בפסחים (ה ב) לשיטתו בסוכה (יא ב) דדרש סוכות ממש עשו להם עי"ש, עכ"ל.

^כ שם: ועוד י"ל דהנה מי שמקיים מצות סוכה יזכה לעתיד לסוכה של לויתן ולהחופות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקים כמו שיסד הפייט חופות בחליות אחוזות עד כסא הכבוד מואחזות [שחרית ליום ב' דסוכות], ואמרז"ל אפילו הצדיקים לא יהיו כל אנפין שוין וכל צדיק נכזה מחופתו של חבירו הגדול ממנו [ילק"ש ישעיה רמז ת], על כן נקרא החג בלשון רבים חג הסוכות שאין סוכה אחת דומה לחברתה, ועוד עיין בכתבי מרן האריז"ל סוכה רמז לאור מקיף [שעה"כ דרושי חג הסוכות דרוש ג'], ויש כמה בחינות בענין אור מקיף, על כן נקרא חג הסוכות בלשון רבים, עכ"ל.

ולהמתבאר דהא דנקרא חג הסוכות הוא משום דרק לאחר חזרת ענני כבוד בט"ו בתשרי נצטוינו בהחג על מצות סוכה, י"ל דלכך נקרא שפיר "חג הסכת" (ראה טז יג) בלשון רבים, כדי לאורוויי על ב' ענני הכבוד.

גם מדוייק מה שכתוב "למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל" (אמור כג מג) לשון רבים וגם מלא וא"ו, משום דקאי על ענני הכבוד שהיו במדבר, וחג הסוכות שעושין בט"ו תשרי הוא לזכר שחזרו ענני הכבוד אחרי חטא העגל בט"ו בתשרי ודו"ק.

*

"לא תבשל גדי בחלב אמו"

"ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" ע"כ (כי תשא לד כו).

ובפיי רש"י (שם) בד"ה לא תבשל גדי - אזהרה לבשר בחלב, ושלוש פעמים כתוב בתורה (כאן, לעיל משפטים כג יט, להלן ראה יד כא) אחד לאכילה, ואחד להנאה, ואחד לאיסור בישול, עכ"ל.

-א-

ומבואר ברש"י שאילו היה כתוב "לא תבשל" רק פעם אחת, אף שכתוב לשון בישול, מ"מ המכוון הוא על איסור אכילה. ומכיון שכתוב שלשה פעמים אם אינו ענין לאיסור אכילה תנהו ענין לאיסור הנאה, וכן על דרך זה לאיסור בישול.

וכ"ה להדיא בקידושיין (נו ב) **ובחולין** (קטו ב) דבי רבי ישמעאל תנא לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים, אחד - לאיסור אכילה, ואחד - לאיסור הנאה, ואחד - לאיסור בשול, ע"כ. פי' דאם היה כתוב רק לא תבשל פעם אחת היה המכוון על איסור אכילה.

ביצה (יב א) דתני תנא קמיה דרבי יוחנן המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו לוקה חמש. לוקה משום מבשל גיד, ולוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מבשל בשר בחלב, ולוקה משום אוכל בשר בחלב, ולוקה משום הבערה וכו', ע"כ.

ובפיי רש"י (שם) בד"ה ולוקה משום מבשל בשר בחלב - לאו משום יום טוב, דמלקות דבשול יום טוב הא תנא ליה, אלא אפילו הוא חול לוקה משום מבשל בשר בחלב, דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים, אחד לאסור אכילה, ואחד לאסור הנאה, ואחד לאסור בשול, עכ"ל.

והנה מה שכתב רש"י דכתיב "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים, צ"ב דהא הכא מפרש רש"י מה דלוקה משום בישול, וא"כ למה הוצרך להביא ג' מקראות, אלא ע"כ כמו שנתבאר דרק לאחר דכתיב ג' פעמים אז נלמד איסור בישול.

-ב-

בתרגום אונקלוס (שם) תרגם: לא תבשל - לא תיכלון בשר בחלב, וכן תרגם בפר' משפטים ובפר' ראה.

בפרי חדש (יו"ד סי' פז ס"ק א) ואחד לאיסור הנאה וכו'. **ויש לתמוה על תרגום אונקלוס**, דבכולהו לא תבשל (משפטים כג יט; כי תשא לד כו; ראה יד כא) תרגם לא תיכלון. ואולי סבור דבישול שאסר הכתוב היינו דווקא כשאכלו, ואפקיה קרא בלשון בישול, משום דלא אסיר באכילה אלא דרך בישול, וכתוב בתורה שלש פעמים לעבור עליו בג' לאוין, וצ"ע, עכ"ל. ועי' עוד מש"כ בזה בפרי תואר (שם).

ולהמתבאר דאיסור אכילה נלמד מלא תבשל קמא, פי' דאף דכתוב בלשון בישול הכוונה על איסור אכילה, א"ש בפשיטות מש"כ בהתרגום בכל פעם לא תיכלון, והיינו משום דהא דדרשינן בלא תבשל תניינא על איסור הנאה, הוא משום אם אינו ענין, אבל בלא ייתורא משמעות הלשון הוא אכילה וכמו לא תבשל קמא, וכן עד"ז לא תבשל הג' ודו"ק.

-ג-

בפי' רש"י (כי תשא שם) בד"ה בחלב אמו - פרט לעוף שאין לו חלב אם, שאין איסורו מן התורה אלא מדברי סופרים, עכ"ל.

והנה בחולין (קיג א) מתני'. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה, וכו'. ל"ר"ע אומר חיה ועוף אינם מן התורה, שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים, פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. רבי יוסי הגלילי אומר נאמר "לא תאכלו כל נבלה" (ראה יד כא), ונאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שם), את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב, עוף שאסור משום נבלה, יכול יהא אסור לבשל בחלב ת"ל "בחלב אמו" יצא עוף שאין לו חלב אם, ע"כ.

ובגמרא (שם קטז א) מאי איכא בין רבי יוסי הגלילי לרבי עקיבא, איכא בינייהו חיה, רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא, ור' עקיבא סבר חיה דרבנן. איבעית אימא עוף איכא בינייהו, ר' עקיבא סבר חיה ועוף אינן מן התורה הא מדרבנן אסירי, ור' יוסי הגלילי סבר עוף אפילו מדרבנן נמי לא אסיר. **תניא נמי הכי** במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים, לעשות פחמין לעשות ברזל, במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב, ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בד"ה מאי איכא בין ר"ע - דנפקא ליה מגדי פרט לעוף ובין רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מבחלב אמו: רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא - דכל שהוא אסור משום נבלה נוהג בו בשר בחלב חוץ מן העוף שאין לו חלב אם: עוף איכא בינייהו - ר"ע דפריש דאינו מן התורה משמע הא מדרבנן יש לו אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי לישנא שרי ליה לגמרי: תניא נמי הכי - דלרבי יוסי הגלילי אפילו איסורא דרבנן לית ליה בעוף, עכ"ל.

בספר לב אריה (שם) בסוד"ה בגמ' מאי איכא וכו', וז"ל ואולם בעיקר אוקימתא זו דאינו מובן איך מרומז פלוגתא זו בדבריהם [פי' דלרבי יוסי הגלילי הותר בשר עוף גם מדרבנן].

---

^ל ומה דלא נקיט נמי איסור אכילה, עי' מש"כ בזה בספר כנסת הגדולה (בהג' ב"י אות א), וביד יהודה (סי' פז סוס"ק ד).

ולפי מה שנתבאר י"ל דמשום דאכילה הוא פשוטו של מקרא, משום הכי לא שנאו.

נלע"ד ליתן טוב טעם, דהוא ע"פ דברי הט"ז ביו"ד סי' קיז (וכ"ה באו"ח סי' תקפח, ובחור"מ סי' ב) דדבר שהוא מפורש בתורה להדיא להיתר אין כח ביד חכמים לגזור עליו. [ועי' עוד בשיטמ"ק כתובות לד א ד"ה מ"ט, ובתוס' רבינו פרץ פסחים כג ב] לפ"ז אתי שפיר דר"ע דממעט ליה מגדי, וא"כ לא מקרי מפורש בהדיא להיתר דהא אינו רק מיעוט, ויכול להיות דאתי לדרשא אחרת, ולכך אסור עכ"פ מדרבנן. אבל לרבי יוסי הגלילי דבא מפורש בחלב אמו למעט עוף שאין לו חלב אם, א"כ הוי מפורש בתורה בהדיא להתיר, ולכן מותר לדידיה אף מדרבנן כנלע"ד נכון, עכ"ל. לא

-ד-

והנה בפ"י רש"י (כי תשא שם) העתיק פרט לעוף שאין לו חלב אם, ומ"מ סיים שאסור מדברי סופרים, וצ"ב מש"כ בלב אריה דלמאן דיליף מבחלב אמו נחשב מפורש מן התורה להיתר, וא"כ אין כח ביד חכמים לגזור.

ונראה בזה עפ"י מש"כ בחי' כתב סופר (חולין שם) בד"ה ואיבעית אימא וכו' נ"ל לבאר פלוגתייהו דבוודאי בעוף רחוק למיגזר אטו בהמה דלא מיחלף, רק מאחר שכבר נמנו וגזרו בחיה דמיחלף יותר כמ"ש ראשונים ריש פרקין בתנא אגרא (שם קד ב) עי"ש, שוב גם בעוף לא חלקו ואמרו שכל שבכלל בשר אסור, וכל זה לר"ע דחיה אינו מן התורה, והוצרכו לגזור בחיה גם בעוף לא חלקו. אבל לרבי יוסי הגלילי דבחיה דאורייתא שוב משום עוף לחוד לא נמנו לגזור, ולכן מתיר בעוף לגמרי כנ"ל, וכו' עכ"ל.

ומבואר דלמאן דס"ל דאסרו בשר עוף בחלב הוא מדין לא פלוג, דרבנן גזרו על חיה וכללו בגזירתם גם בשר עוף.

ולפ"ז י"ל עפ"י מש"כ בשו"ת נודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' סב) והנה מעלתו הקשה על דברי הט"ז דהרי רבית לנכרי מפורש בתורה "לנכרי תשיך" (כי תצא כג כא) ואפ"ה אסרו חכמים (ב"מ ע ב). ואמנם אין זה קושיא דרבית לא אסרו בהחלט שהרי כדי חייו מותר (ב"מ שם) וא"כ לא עקרו חכמים ההיתר לגמרי, עכ"ל. **ועי' עוד מש"כ בזה במהר"ץ חיות** (ב"מ שם) **ובשו"ת אבני נזר** (או"ח סי' מח) יעו"ש.

לא וכ"ה בחי' כת"ס (קג ב) דמיעוטא דגדי לא הוי מפורש, אמנם בחת"ס (יו"ד סוף סי' עג) ס"ל דהוי מפורש יעו"ש.

-ה-

ומבואר דאף דלהט"ז דא"א לחכמים לאסור מה שהתורה התירה בפירוש, מכל מקום כל
שלא נעקר ההיתר לגמרי יכולים לאסור.

כמו כן י"ל בנידון דידן, דמכיון שכל האיסור בבשר עוף בחלב הוא רק מדין לא פלוג, לא
מיקרי עוקר דבר מן התורה בכך, מכיון דדבר האסור מטעם 'לא פלוג' הוי איסור קליש,
וכמו שכתב בדרוש וחי' רעק"א (ביצה ד ב) לענין ספיקא.

וסמוכין לדברינו ממש"כ בשו"ת חת"ס (אבה"ז ח"א סי' לח) בד"ה ודברי מהרי"ל, דמשום
מראית עין יכולים לאסור גם דבר שמפורש בתורה להיתר.

לתגובות: a0527677650@gmail.com

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר',

קרית ספר

מגדרי קדושת השבת

אך את שבתתי תשמרו פי אות הוא ביני וביניכם לדתיתכם לדעת פי אני ה' מקדשכם (לא יג)

בכמה מתקנות חז"ל בשבת יש להבין את הסברא בהם, עכ"פ עד מקום שידינו מגעת, וכגון נר שבת שבלא"ה הדליקו נרות כדי שלא להיות בחושך, או שהלכו לישון עם חשיכה וקמו עם זריחה, ומה היה צריך לתקן דבר זה כמצוה. וכן עונת ת"ח ושינה בשבת תענוגליב וקביעת מדרש, למה תקנו דברים אלו כתקנות מפורשות.

וכן צ"ב (שבת קיג). הדרשא "שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול", ו"שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול", עד שאפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות. ומה ראו הנביאים וחז"ל להוסיף ולהרבות כ"כ על האמור בתורה לגבי יום זה, שתקנו תקנות אפילו על הליכה ושיחה, ומה עניינם לאיסור מלאכה האמור בתורה.

והנה הרמב"ם הגדיר בענין המצוות (ס' המצוות סוף חלק העשין) שיש שישים מצוות הכרחיות, "ובתנאי שהאיש שאמרנו שחייב באלו השישים מצוות ההכרחיות שיהיה ענינו כענין שרוב בני אדם בו; והוא שיהיה עומד בבית במדינה, ויאכל המאכלים הידועים למזון האדם רוצה לומר הלחם והבשר, ויעשה סחורה עם בני אדם, וישא אשה ויוליד בנים".

והיינו שהתורה והמצוות נתנו במעגל החיים "שרוב בני האדם חיים בו", במגורים ומאכל וביגוד וסחורה ונישואין.

ועפ"ז נימא דגם חיובי שבת הם "בענין שרוב בני אדם בו", דביום גדול וקדוש כזה שהוא יומא דנשמתא ומעין עולם הבא ראו הנביאים וחז"ל לרומם כל צרכי וחפצי האדם לעשותם מכח מצות השבת ולא בגלל צורך האדם, שיכירו בניו וידעו כי ביום זה מאיתו כל מנוחותם ואורחות חייהם.

וממילא לא מבעיא ג' סעודות שהם בוודאי בענין שרוב בני אדם בו באכילת ב' סעודות ליום [וכדנראה ברמב"ם (תפילה ז יד) גם לענין מאה ברכות], אלא גם אור הוא מצורכי האדם לכן קדשו חז"ל ורוממו אותו שיבוא מקדושת השבת ולא כסתמא. וכן מובן בזה

^{לב} חמדת הימים (שבת פט"ז) של"ה (שבת, נר מצוה נג) מקור חיים לחוות יאיר (רצ ס"א) ופמ"ג (שם במשב"ז), הנה הגם שאינו בחז"ל מ"מ כבר נמצא בספרים הסמוכים לזמן האר"י והב"י. ומ"מ יש מקום לפלפל שלא מצאנו בתורה ובחז"ל שום מצוה על שינה, ואפילו בסוכה שאסור לישון חוץ ממנה, י"ל שאינה מצד ה"שינה" כשלעצמה אלא דשינה הוי קביעות, ואסור לקבוע עצמו מחוץ לסוכה, כמו שמאותו טעם אסור לקבוע סעודה מחוץ לסוכה אף שאכילת עראי מותרת. וכן בבית המקדש שמצאנו לכל הני צרכי הבית, לא מצאנו מצוה על השינה אף שיחדו לכך מקום לכהנים כדאיתא במתני' דתמיד וישנו בבית המקדש, עכ"ז לא קיימו בזה כל מצוה. וממילא נימא דלכן גם לא מצאנו לחיוב שינה בשבת בחז"ל, ורק אחרי דאית בה תענוג דרשו כן בשמה.

תקנת עונת ת"ח ושינה בשבת, שהם ממהלך חיי האדם, ורצו שביום זה יבואו מקדושת היום.

ואף פסק השו"ע (סימן רצ) עפ"י חז"ל שאחרי סעודת שחרית יש לקבוע מדרש, יבואר עפ"ז, דכיון שממטרת היום הוא לקדש ההנהגות שבחיי האדם, לכך כמו שבחיי המעשה יוצא אדם לפעלו ולעבודתו אחרי סעודת שחרית, ביום זה יצא לפועלו ועבודתו בבית המדרש, שאינו רק כדי שלא לבטל את הזמן כיון דממילא אסור במלאכה, אלא הוא תמורת וחליפי אורחות החיים שבימות החול, ולכך תיקנו לעסוק בתורה בדווקא בזמן שיוצאים למלאכה, ואף אסרו לקבוע סעודות שבתת באותה שעה, דלימוד זה אינו לניצול הזמן גרידא אלא להיות דוגמת ימות החול, א"כ כמו שבימות החול אינו מצורת החיים לקבוע סעודות על זמן מלאכתו ה"נ בשבת אין לעשות כן על זמן הלימוד.

וממילא כך גם הדרשות שהילוך ודיבור בשבת לא יהא כחול, דאם יסוד היום הוא לרומם כל הנהגת האדם, א"ש שבאו לרומם אפילו ההליכה והדיבור להיות יותר רוחניים ביום זה. וכמה עולים הדברים יפה עם מה שהביא הבאר היטב (שו"ס"ב) מזוה"ק (ח"ב רה:): וס' הכוונות (ליל שבת דרוש א סעודת שחרית) שנאמר על זה "מחלליה", והוא ממש פלא עד היכן הדברים מגיעים. אבל אם מטרת יום זה הוא לקדש הכל, אזי כל מיעוט בקדושה הרי הוא חילולה.

ואפשר ללמוד כל הנ"ל מהזוהר (ח"ב סג:), דעל הפסוק אל יצא איש ממקומו ביום השביעי, איתא שם: "ממקומו, תנינן מההוא מקום דאתחזי למהך, ורזא דמילה דכתיב (יחזקאל ג) ברוך כבוד יי' ממקומו, ודא איהו מקום ודא איהו רזא דכתיב כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא, אתר ידיעא קרינן ליה מקום דאשתמודעא יקרא עילאה. ובגין כך אזהרותא לבר נש דקא מתעטרא בעטורא קדישא דלעילא, דלא יפוק מניה בפומיה מלולא דחול בגין, דאי יפוק מניה קא מחלל יומא דשבתא". הרי שאכן בשבת מתעלים למקום קדוש שכמה סודות רומזים על אותו המקום, ועליו נאמר "אל יצא איש ממקומו", ומאותו איסור דיציאה ממקומו הוא שלמד הזוה"ק לאיסור דיבור חול, הרי שכל עצמו של איסור זה הוא ירידה מאותה עליה ורוממות המתבקשת בשבת.

והמשנ"ב (שם סק"א) מביא מחלוקת אם לצורך מצוה התירו דיבורים שהם בכלל "ודבר דבר", וכתב שאם מתיירא שיתרשל בדבר אז לכו"ע שרי לזרוזי נפשיה דאמירה לגבוה הוי כנדר. וג"ז אפשר לבאר עפ"י הנ"ל, שאינו רק היתר משום צורך מצוה, אלא שאם איסור "ודבר דבר" הוא כדי לרומם הנהגת האדם בדיבורו, א"כ זרוזי נפשיה למצוה הוא גם דיבור מרומם ותו אין שום מקום שלא לאומרו בשבת. [ומ"מ ודאי שאינו מוכרח ולא זהו פשוטו של דבר].

נמצא שנצטוונו בשבת על אכילה ושתייה והדלקת הנר ועונה ושינה והליכה ושיחה ולימוד, והצד השווה ביניהם שהם מסדר חיי האדם ולא דברים אקראיים של עונג ומנוחה אלא השדרה והבנין של צורת החיים, ובאו חז"ל לקדש יסודות החיים ולתקנם בדוקא

כחלק ממצוות היום. ונמצא שלא רק עצם היום גדול וקדוש, ולא רק אוסר במלאכה, אלא כל צרכי החיים מתעלים להיות מצוות הבאות מחובת היום.

ובזה אולי יבוארו נמי דברי פלא שכתב רש"י על נשמה יתירה (ביצה טז: תענית כז:), "רוחב לב לאכילה ושתיה". ופשוט שיש להבין כוונת קדשו, וכי כל עצמה של נשמה יתירה באה בשביל אכילה ושתיה, והאי תוספת קדושה ביום הגדול והקדוש על עסקי אכילה ושתיה היא באה. וגם מה ענין "נשמה" אצל "אכילה ושתיה".^{לג}

אכן אם מעצמות היום הוא לקדש את הנהגות החול בקדושת השבת, א"כ גם התוספת קדושה שבאה ביום זה היא לצורך זה, לקדש האדם מתוכו שכל אכו"ש שיקבל יהיו מקודשים בקדושת השבת, ויהיה לו גם רוחב לב לזה ולא רק מצוה מעשית. [וצ"ע למה לא נתווסף סיוע משמים לאור ושינה והסה"ד ממלאכתו, וגם מנ"ל לרש"י שירדה רק בשביל זה ולא לכללות קדושת היום וממילא מועיל גם לזה].

---

^{לג} ואגב היא ראייה לדברי היראים שעונג שבת היו מצווים קודם ישעיה ואתא ישעיה ואסמכיה אקרא, ולא שהתחייבו בו רק מישעיה, דחזינן שבמדבר כבר אודיעם משה על "מתנה טובה" שזוכים בשבת ומבואר בגמ' דהאי ניהו נשמה יתירה, ולפרש"י היתה הודעה זו על רוחב לב לאכילה ושתיה, הרי שהתחייבו בעונג שבת כבר במדבר, הגם שצ"ע למה צריך הודעה על כך יראו בעצמם שכל שבת ניתן להם רוחב לב לכך.

הלכות הזמן / הרב יצחק יעקב פוקס, מח"ס 'הכשרות' תפילה כהלכתה' הליכות בת ישראל'

"משנכנס אדר ראשון תשפ"ב מרבים בשמחה"

שנה "מעוברת"

גמרא תענית כ"ט: "משנכנס אדר מרבים בשמחה" וברש"י: באדר וניסן, ימי ניסים היו לישראל □ פורים ופסח" ובמשנה מגילה: "אין בין אדר ראשון לבין אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים" - את ימי הפורים חוגגים באדר שני, כדי "לסמוך גאולה לגאולה" - גאולת פורים לגאולת מצרים. ועל כן, גם את ארבע הפרשות [שקלים, זכור, פרה והחודש] קוראים באדר שני, אבל לעניין "מרבים בשמחה" - מתחילים באדר ראשון! וכן כתב מרן החתם סופר זצוק"ל בחתימת תשובתו בחלק חושן משפט סי' כ: "פרשבורג, כאור בוקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב, א' דראש חודש אדר ראשון שמרבים בו בשמחה".

הערה: טעו וקראו את ד' הפרשיות באדר א' - חוזרים וקוראים באדר ב' (הכרעת המשנ"ב תרפ"ח, כ"ג).

"מנהג לתלות טבלאות מצוירות [שלטים] "משנכנס אדר מרבים בשמחה" ויש תולים אותו על המקום שמשאירים בבית ללא טיח זכר לחורבן, כדי לכסותו, ולהזכיר שהוא זמן שמחה" (פסקי תשובות תרפ"ו, ה).

שנה מעוברת - אדר ראשון ואדר שני

במהלך כל מחזור של 19 שנים, מאז בריאת העולם, ישנן 7 שנים מעוברות, על פי הסדר: ג ו ח א ד ז ט היינו, השנים: שלישית, ששית, שמינית, אחת עשרה, ארבע עשרה, שבע עשרה ותשע עשרה □ הינן שנים מעוברות. השנה היא ה' תשפ"ב - 5782 שנים לבריאת העולם, בחלוקה ל 19 התוצאה הינה: 304.6 כלומר, מאז בריאת העולם חלפו 304 פעמים 19 שנה, וחלפו עוד 3 שנים, ועל כן, תשפ"ב הינה השישית [- ג ו ח] למחזור הבא - ה 305 לבריאת העולם.

"ולכפרת פשע"

המשנ"ב הביא בסי' תכ"ג, ו שלש שיטות מתי מוסיפים בתפילת מוסף של ראש חודש בשנה מעוברת, את המילים: "ולכפרת פשע", ומנהגנו לומר עד ר"ח אדר שני ועד בכלל וכך גם כן, כוונת הנכתב בלוח לא"י.

הסבר ההוספה: בסידור אוצר התפילות ענף יוסף וזיו המנהגים ר"ח, י"ג לפי שבקטע זה י"ב לשונות בקשת טוב - כנגד י"ב החודשים, והוסיפו בקשה לחודש הי"ג, ומפסיקין לאחר אדר לפי שההוספה כנגד החודש הי"ג. ובטעמי המנהגים עמ' קצ"ז בקו"א: כי שמא השנה אינה מעוברת, ונמצא שאוכלים חמץ בפסח" בדומה ביאר הגר"י הוטנר זצ"ל את ההוספה, עפ"י הגמ' בסנהדרין י"ב ע"ב לעניין חזקיהו המלך שעיבר ניסן בניסן, ולא הסכימו עמו חכמים, והתפלל וביקש "ד' הטוב יכפר בעדי" - מכאן הלשון "ולכפרת פשע". וידי"נ הרה"ג

ר' יעקב קופשיץ שליט"א הוסיף, עפ"י הידוע מהגה"צ רבי אליהו לאפיין זצ"ל שאמירת "יום כפור קטן" בערב ראש חודש היא דומיא דחולה הממתין להגיע למקום רפואתו [יוה"כ], ובינתיים זקוק מידי פעם לחיזוק, ובשנה מעוברת מחמת ריחוק יוה"כ צריך ל"כפרת פשע".

בר מצוה

בשנה זו - תשפ"ב כל הבנים שמלאו להם 13 שנה, חוגגים בר-מצוה במשך חודש אדר **שני** (רמ"א נ"ה, י), **ואכן**, השנה באדר ראשון, כלל לא יתקיימו השנה חגיגות בר מצוה, שהרי לפני 13 שנה, בשנת לידתם □ **תשס"ט** הייתה שנה "פשוטה", שאינה מעוברת, כמו כן, כל הבנים הנולדים בשעה טובה, השנה, **בשני** חודשי אדר **תשפ"ב** בעוד 13 שנה □ **תשצ"ה**, יחגגו בר מצוה במשך שני חודשי אדר **תשצ"ה** - כל אחד בחודש בו נולד. כל הנ"ל גם כן, לעניין "בת מצוה".

יום פטירה - "יאהרצייט" ר"ל

הנפטר בשנה שבה **שני** חודשי אדר, ראשון ושני, ציון יום פטירתו בשנים הבאות: **בשנה מעוברת** □ בתאריך הפטירה (אדר ראשון או שני). נפטר בשנה "פשוטה" שאין בה אלא אדר אחד, בשנה מעוברת: מנהג בני **אשכנז** - לציין את יום הפטירה **באדר ראשון** (שהרי התענית והקדיש לעילוי הנשמה ולפדיון הנפש העומדת לדין מחודש בכל יום פטירה - "ילכו מחיל אל חיל", ואין דוחים תיקון הנפש) ומנהג בני **ספרד** - **באדר שני**, (שולחן ערוך תקס"ח, ז וביו"ד ת"ב, י"ב) **ובמשנה ברורה שם**, שהשואל מזכירים לו דעת הגר"א ועוד מהפוסקים, שיש להתענות [הנוהגים בתענית] **בשני** החודשים, ואם קשה, יעדיף בן אשכנז אדר ראשון (משנ"ב שם, מ"ב) וכן כתב הגר"ע יוסף זצ"ל יציינו גם באדר ראשון ב"אזכרה קטנה". **מכל מקום**, לעניין תפילה לפני העמוד וקדימה לקדיש, אינו דוחה שאר האבלים אלא באחד מהם (משנ"ב פ"ח, מ"ב).

הערה: ביום השנה (יאהרצייט) הראשון לפטירה ר"ל, גם לדעת השולחן ערוך - נוהג באדר **ראשון** (ב"י יו"ד רנ"ג בשם התשב"ץ) שסוף השנה הראשונה - **בסוף י"ב חודש**.

"ז אדר" - יום פטירת משה רבנו ע"ה

בגמ' סוטה י"ב ע"ב שמשוה רבנו נולד ונפטר בו' אדר, **ובמכילתא** בשלח, ו לדעת ר"א המודעי, משה נפטר בשנה מעוברת **באדר א'**. ובשו"ת **הלכות קטנות ב**, קע"ג כיון שאמרו חז"ל בסוטה שם, שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום וודאי שאם הייתה פטירתו בשנה **מעוברת**, הייתה **באדר שני**, וכן כתב רבי יונתן אייבשיץ ב"יערות דבש" א, דרוש ג שמשוה נולד בשנה מעוברת באדר א' אולם **נפטר באדר ב'** כמפורש בגמ' קידושין ל"ח ע"א שנפטר באדר הסמוך לניסן ומיום פטירתו עד י' בניסן היו שלשים ושלשה ימים.

הלכה למעשה: "חברא קדישא" והנוהגים להתענות בו' אדר [תענית צדיקים] לדעת המשנ"ב תק"פ, א המנהג להתענות **באדר א'**, אולם בלוח לא"י שהמנהג בארץ ישראל שרק ה"חברא קדישא" מתענים ועורכים סעודה במוצאי התענית **באדר שני**.

בדיקת המזוזות

כמבואר בשו"ע יו"ד רצ"א, א צריך לבדוק את המזוזות בבית - פעמיים בשבע שנים, וכדי שלא לשכוח הלכה זו, כתב בהגהות רבי משה מייניץ על ספר יוסף אומץ רצ"א, אות ג שבפרנקפורט ע"מ, נהגו לבדקם בכל שנה מעוברת בחודש העיבור (אדר שני), שבכל שבע שנים ישנם כשתי שנים מעוברות.

תשלום שכירות בתים והתקשרויות ממוניות

השוכרים בית או דירה לשנה, ונכתב בחוזה: "השכירות למשך שנה מתאריך היום.. במחיר .. לשנה" - אין השוכר חייב לשלם עבור חודש העיבור. אמנם, אם נכתב: "תשלום השכירות בסך .. לחודש" - חייב השוכר לשלם גם עבור החודש הנוסף, ואין אומרים שכוונתו הייתה לשנה. שכר לימוד מטפלות וגננות, ודמי חבר בבית כנסת וכדומה, מנהג המדינה לשלם עבור כל חודש! (שולחן ערוך חו"מ שי"ב, ט"ו סמ"ע וש"ך שם). הערה: "סוף הזמן" בישיבות ובכוללים - לכל הדעות, בסוף אדר השני, ולא כהחושבים שהוא בסוף אדר ראשון... או בתחילתו.... " (הערת ידי"נ הגר"א בלייער שליט"א ב"חוקי חיים").

"פורים קטן"

בימים שלישי ורביעי י"ד וט"ו אדר ראשון - אין אומרים תחנון ולא וידוי ובשחרית אין אומרים "למנצח... יענך וגו' ואסורים בהספד ובתענית (שו"ע תרצ"ז, ומשנ"ב קל"א, ל"ה). ומרבנים קצת בסעודה, "פרזים" - בי"ד. ו"מוקפין" - לדעת לוח לא"י בי"ד (עפ"י המשנ"ב שם, ד) וב"הליכות שלמה" י"ט הערה 28 - רק בט"ו.

הערה: ב"פורים קטן" בתפילה ובברכת המזון - אין אומרים "על הניסים", הטועה ואמר - אינו חוזר.

כיצד "מרבנים בשמחה"?

רבים שואלים: הרי משתדלים אנו לקיים בכל יום "עבדו את ד' בשמחה" בקיום "שני תמידים כהלכתם" - "שיויתי ד' לנגדי תמיד" "וטוב לב משתה תמיד"? [פתיחת וסיום שולחן ערוך חלק אורח חיים] ? במה נרבה בשמחה יותר מכך ? ...האם נרבה יותר בחיוכים ? ... בריקודים ? ... אולי נלגום מידי פעם מעט יין, שהוא בריא ללב, ונקיים: "ישמח לב מבקשי ד'" ?

שמחת אמת כהלכתה

רבים נוטים לחשוב, שה"שמחה" כמוה ככל מידה או תכונה חיובית, כ"חכמה", "חריצות", "ענווה" ו"זריזות", ויש אף שפונים לקב"ה, בבקשה: "רבש"ע, הענק לי את מידת השמחה .... ואז הכול יהיה אחרת... אולם, זאת יש לדעת, כי השמחה ביהדות אינה דבר שיגיע ואז.... שמחה היא כבר תוצאה, ישנו תנאי מקדים, כדי לזכות לשמחה אמיתית ושלמה, מלמדנו דוד המלך ע"ה בפסוקים מפורשים, השמחה מקומה בלב: "ישמח לב מבקשי ד'" (תהלים ק"ה, ג) וכדי שתשכון השמחה בלב צריך שיהיה הלב ישר - "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהלים צ"ז, י"א) ובפסוק נוסף: "שמחו בד' וגלו צדיקים והרנינו

כל ישרי לב (תהלים ל"ב, י"א). ואם ישאל השואל: מהו "לב ישר" ? איה הסרגל בו נוכל למדוד את "ישרות לבנו" ? והאם ישנה דרך ליישר את הלב, כדי לזכות לשמחה ? התשובה בפסוק נוסף, כמרשם של רופא: **"פיקודי ד' ישרים משמחי לב"** (תהלים י"ט, ט).

אמנם כן, הריבוי בשמחה באדר ובכל עת, הינו על ידי **"פיקודי ד'" הישרים, שהם "משמחי לב"** כי אין שמחה אמיתית ושלימה שורה בלב האדם, אלא כשליבו ישר, וזה התנאי לשמחה, יישור הלב עם רצונו יתברך, ואז מרגיש האדם **מאושר**, מלשון - **אושר**, ומלשון - **אישור**, כי אין שמחה כהתרת הספיקות, כאשר בכל אשר יפנה, פותח האדם שולחן ערוך, ספר הלכה, וכשצריך, מקיים "עשה לך רב" ומקיים "בטל רצונך מפני רצונו" יתברך. **אין לך דבר**, המשרה שמחה אמיתית, רוגע ושלווה, והרגשת סיפוק ושלימות יותר מכך.

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגוטשוב

הרגשת הנשמה היתירה בשבת

וביום השביעי שבת וינפש (לא, יז)

אמרינן בביצה ט"ז ע"א: "דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש". ופירש"י "נשמה יתירה. רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו".

מבואר מדברי רש"י שהנשמה יתירה אינה ענין רוחני בעלמא, השייך רק ליודעי חן, אלא דבר שיש לו השפעה מוחשית על הגוף והנפש^{לד}.

וכן איתא בב"ר פ"א ב': "ברכו באור פניו של אדם קדשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת", ומן הסתם דיברו על אור הנראה לכל אחד ולא רק ליחידי סגולה.

ובאבן עזרא פ' בראשית (ב, ג) על הפסוק "ויברך אלקים את יום השביעי" כתב: "פירוש ברכה תוספות טובה וביום הזה תתחדש בגופות דמות כח בתולדות ובנשמות כח ההכרח והשכל", והרמב"ן שם כתב על דבריו: "ורבי אברהם אמר כי הברכה תוספת טוב שיתחדש הגופות יתרון כח בתולדות, ובנשמה יתרון השכל... ודברו בזה נכון למאמינים בו, כי אין זה מושג בהרגש לאנשים".

ובספר מאירת עינים (ביאור סודות הרמב"ן לר' יצחק דמן עכו) כתב על דברי הרמב"ן: "לפי שאין מורגש רואה מושכל ולא משיגו, ודוקא בעיני בשר, אבל בעיני השכל המאמינים שיהיו מושכלים מרגישים ביום השבת תוספת מנוחה שמחת הלב וכח תולדות בלי ספק, ומוצאי שבת יוכיח". עכ"ל. דהיינו שהמאמינים אכן מרגישים בחוש את הנשמה יתירה, ומש"כ הרמב"ן שאינו מושג בהרגש לאנשים, כוונתו לאלו שלא מאמינים.

והיה אפשר עוד לפרש שאין כוונת הרמב"ן שהנשמה יתירה אינה מושגת בהרגש, שהרי רבים מרגישים בשבת עונג נפלא מאוד, אלא כוונתו שרוב האנשים לא מרגישים בשבת יתרון כח ויתרון שכל^ל כמ"ש האבן עזרא.

ונראה דזו היא גם כוונת הרמב"ן בדרך ה' ח"ג פ"א אות ד', שכתב: "והנה מכלל זה הוא ענין הנשמה יתירה שבאה בשבת קדש והולכת לה במוצאי שבת, ואין ביאתה ולא יציאתה

---

^{לד} ובעיקר דברי רש"י עי' מה שביארו בזה בלקט שיחות מוסר להגרי"א שר ח"א עמ' תי"ט ובשפתי חיים מדות ועבודת ה' ב' עמ' תר"ז ובספר שבת מלכתא להגר"ש פינקוס ח"ג פ"ג ובספר עטרת זקנים עמ' קע"ט מכת"י הגרא"א דסלר זצ"ל

נרגשות לגוף", עכ"ל, שכוונתו היא שלא ניכר שום שינוי חמרי שבא לגוף ע"י הנשמה יתירה, אמנם ודאי שבא על ידה עונג רוחני רב.

ובאבן עזרא פ' יתרו (כ, ח) "כי השם קדש זה היום וזימנו לקבל הנפשות תוספת חכמה יותר מכל הימים".

ובספר החיים (למהר"ר חיים ב"ר בצלאל, אחי המהר"ל מפראג) ספר פרנסה וכלכלה פ"ו כתב:

"ומאהבת השם יתברך את עמו לשראל, וכדי להסיר מלבם כל ספק, נתן את שבת קדשו שהוא אות ברית בינו ובינינו, ובמנוחתנו לא ישכנו ערלים, במה שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלקי, ואור פניו כי רציתו ושמחה יתירה שנופל עליו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת, וליל של שבת כולה אור ועוז וחדוה במקומנו. בלתי ספק שאין זה רק ניצוץ האור והשמחה המבהיק ממקום שהנבואה יוצאת משם, שאף על פי שאין לנו לא נביא ולא חוזה, ואנחנו על אדמה טמאה, עם כל זאת לא עזב ממנו חסדו ואמתו להשפיע עלינו אור אלקים מדי שבת בשבתו. ובפרט אנחנו עיפי הגלות המר הזו, אנו מוצאים מרגוע לנפשנו ביום הקדוש הזה. ובזה נתברר לנו ברור גמור שאין אחריו ספק כי תורתנו תורת אמת.

וזהו גם כן מטבע הנפש שהוא מקור השמחה, ומטבע מצות השם, שהם משמחי לב, אשר שניהם חצובים ממקום האור והשמחה, ושקועים וכלואים במעבה חומר האדם, שישמחו זה לעמת זה בבא עת דודים יום שבת קדש, כאשר ישמח נכרי בארץ מרחקים לקראת אוהבו וקרובו שבא מארץ מולדתו. וזה סוד בואו ונצא לקראת שבת המלכה".

ובמנוחה וקדושה שער השבת פ"ג כתב: "כללו של דבר, מי שטעם פעם אחת אהבת בוראו על ידי הנשמה הזו... הוא אינו צריך שוב בכל ימי חייו לידיעת בוראו לשום ראייה שכלית, ולא להאמין עבור קבלת הספרים, כי מעצמו יודע הכל".

ובערוך השולחן ריש סי' רצ"ז כתב: "הטעם מבשמים להבדלה מפני שבשבת יש נשמה יתירה ובמו"ש הולכת מהאדם ויש כאן חלישת הדעת והבשמים מחזקים הנפש דכל ריח טוב מחזק הנפש ועוד דבשבת גם הגיהנם במנוחה ובמו"ש מתחיל לשרוף ואשו של גיהנם מסריח והנפש נחלש מזה ונצרך לתמכו ולסעדו ואע"ג דכל אלו טעמים רוחניים מ"מ כל נפש מישראל מרגיש בזה, וסימן מובהק לזה דכל איש ישראל במו"ש מוצא א"ע בהשתנות ואע"ג דאיהו לא חזי מזלא חזא".

ובספר זכרו תורת משה (לבעל החיי אדם) סי' א' ס"ב כתב: "יכול האדם להתבונן ולנסות, כי כאשר יכוין האדם את דעתו ותהיה יראת ה' בלבו באמת, ויהיו מעשיו רצויים, אז בודאי לאחר שטבל בערב שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שנתוסף לו נשמה יתרה, כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת ה', וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה, אז לא ירגיש בקדושת שבת".

ובלב אליהו בראשית עמ' רט"ז כתב: "אדמו"ר הגרש"ז זצ"ל מקעלם סבל בסוף ימיו מחוסר דם והיה תמיד חיור בפניו לא נראה בהם שום אדמימות, אבל משעת כניסת שבת עד

צאתה היו פניו להבה, ואזיל חיורא של כל ימות השבוע, ואתי סומקא בפניו כל שבת כאדם בריא וחזק, כל זה ראינו כולנו, כל מי שלמד בקעלעם בכל שבת קודש". ובלב אליהו דברים עמ' שכ"ד כתב: "גם אנו בזמנינו ראינו אדם (ה"ה מרן הס"ק זצ"ל) שבכל ימות השבוע לא ראו בו טיפת דם, פניו היו חיורים כל ימות החול, אבל כיון שהגיע השבת נעשו פניו אדומים מדם וראינו זה בעינינו כל שבת".

יש עוד סיפורים כיו"ב על כמה גדולים וצדיקים, אבל הבאתי רק מה שמצאתי במקור בר סמכא.

למה א"א להכריע מתי שבת לפי הנשמה יתירה

ולכאורה יש להקשות על מה שאמרו בגמ' שבת ס"ט ע"ב: "אמר רב הונא היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד" (ומסקנת הגמ' ששבת ממלאכה בכל הימים ושמירת היום השביעי היא רק בקידוש והבדלה), הא לכאורה יכול הוא להרגיש בחוש באיזה יום מופיעה עליו נשמה יתירה (ולכאורה לא נראה דאמרי' בזה לא בשמים היא, כי זה רק בספק בהלכה ולא בבירור מציאות, כמו שכתבו כמה אחרונים).

אמנם נראה שא"א להכריע ספק בהלכה ע"פ הרגשה זו מכמה טעמים:

1. היצעה"ר יכול לשים בקרבו הרגשה כזו ביום אחר כדי לגרום לו לחלל שבת.
2. הרגשה זו היא דבר דק והדמיון יכול מאוד להטעות בעניינים כאלו.
3. גם בימי חול לפעמים נכנסים בלב רגשי קודש והתרוממות וכדו', ואף שאינם דומים כלל להרגשת השבת, מ"מ אפשר לטעות ביניהם.
4. בשעה שמנסה לחשוב אם הוא מרגיש נשמה יתירה, מחשבה זו גופא מעוררת בו את זכרון ההרגשה של הנשמה יתירה, ועי"ז גופא יכול לטעות לחשוב שאכן הוא מרגיש כך.
5. כדי להרגיש את הנשמה יתירה בבירור צריך ישוב הדעת, אך אדם חולה, חלש, עצוב, דואג, כועס, וכדו' קשה לו לחוש בה כראוי, ואדם שאיבד את דרכו במדבר מסתמא אין דעתו מיושבת עליו.
6. ועוד יתכן מאוד שהנשמה יתירה באה רק על ידי אתערותא דלתתא, שהאדם מצידו מקדש את יום השבת יותר משאר ימים, ועי"ז זוכה לנשמה יתירה, ולכן כל אדם שציפה לשבת והכין את צרכי שבת ושבת ממלאכה בכניסתה זוכה מכח זה לנשמה יתירה, אך מי שאינו יודע מתי שבת כיון שחייב לשבות בכל יום ממילא אינו עושה שום קידוש מיוחד ליום זה יותר משאר ימים, ואדם כזה באמת אינו זוכה לנשמה יתירה.

לא כל אחד זוכה לנשמה יתירה

אמנם מובא בספרים חידוש גדול שלא כל אחד זוכה לנשמה יתירה: בשל"ה פ' ויקהל פקודי אות ח' כתב: "לך והודיעם כדי שיכינו את עצמם לקדש כדי שתבא הנשמה היתירה, כי אין ספק שלא תבא לבלתי המוכן", וכן הובא לעיל מספר זכרו תורת משה: "אבל כשאין נשמתו טהורה אז לא ירגיש בקדושת שבת".

ובמנוחה וקדושה שער התפילה פ"ד כתב שלא בקל אדם זוכה לנשמה יתירה כי היא מדריגה גדולה, וכדי לזכות לזה צריך כמה תנאים, א. לקבוע עת לתורה בכל יום לפחות ג' שעות ע"מ לקיים ועי"ז יזכה לענוה. ב. לשמור שבת בכל פרטיה ובפרט להשמר מדברים בטילים ודברי חול. ג. לצפות ולהשתוקק לשבת כמה ימים קודם. ע"ש.

ובמכתב מאליהו ח"א עמ' 72 כתב: "ושמעתי ממורי ורבי הצדיק והקדוש [רצ"ה ברוידא] ז"ל כי אם לא ירגיש האדם בעצמו קדושה יתירה ביום השבת זה לאות כי אין בו אותה הנשמה היתירה, וכן מי שלא ירגיש קדושה בעצמו כלל זה לאות שאפילו נשמה אין בו, ואין לו דביקות כלל אל הנשמה כי הלכה ממנו לגמרי, ורק אם ישוב בתשובה תחזור היא אליו".

ובספר עטרת זקנים עמ' קע"ט מובא מכת"י הגרא"א דסלר זצ"ל: "אין שייכות לנשמה יתירה אלא אצל מי שגם בימות החול הוא במדריגת אוהב ה' שנפשו קצה עליו מהנאות העוה"ז (עי' חוה"ל סוף אהבת ה'), וע"י נשמה יתירה זוכה להעלות הגשמיות עצמה לגמרי לקדושה [ההבדל בין ב' הדרגות הוא ההבדל שבין טהרה לקדושה עי' מסילת ישרים פכ"ו]."

וביסוד ושורש העבודה כתב שבלי טבילה במקוה בודאי א"א להשיג נשמה יתירה, ולענ"ד כוונתו רק לדרגה גבוהה של הנשמה יתירה, אבל אורה ושמחה ורוחב לב אפשר לחוש גם בלי טבילה במקוה.

ובתיקו"ז ל"ח ע"א משמע שמי שלא מקיים תוספת שבת לא זוכה לנשמה יתירה, וז"ל: "ובאלין דלא מלווין לה ולא אוסיפין לשבתות ולימים טובים איהי סתימא להון. ובגין דא כל המוסיף מוסיפין ליה ודא תוספת נשמתא יתירא ואיהי תוספת רוחא דקדושה. וכל הגורע גורעין ליה ההיא נשמה יתירה ואשתאר עני, ואם הוא חכם אסתלק מיניה חכמתיה, ואם הוא עשיר בממונא אסתלק מניה ואשתאר עני יבש, כמה דאיהו מנע מלעילא נשמתא יתירה דאיהו נשמת כל חי ואשתאר יום השבת עני ושכינתא יבשה הכי אתמנע ברכאן מניה ואיהו מדה כנגד מדה".

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס ויען יוסף, שלחן מלכים וש"ס

מדוע גם לתרומת האדנים היה צריך שיתנו כל ישראל בשווה?

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' (ל, יג)

רש"י (להלן פסוק ט"ו) מפרש, שיש ג' תרומות, האחד לתרומת האדנים שנתן כל איש מישראל מחצית השקל, השנייה האמורה בפרשתינו שנתן כל אחד מחצית השקל עבור קרבנות ציבור, והשלישית תרומת המשכן שנתן כל אחד כאשר ידבנו ליבו.

וראוי להתבונן, דבשלמא לקרבנות ציבור היה צריך שיתנו כל ישראל בשווה, משום שהקרבנות מכפרים עבור כולם, אך מה נשתנתה תרומת האדנים שנתנו בו כל ישראל בשווה, מכל תרומת המשכן שנתן כל אחד כאשר ידבנו ליבו.

ת. וכדי ליישב זאת, אביא מה שמצאתי בפ"י בית ישחק {על הרמב"ם הל' שקלים פ"א ה"א} שפירש, כי כיון שהאדנים נעשו מזהב, היה ענין לתת אותם בשווה, כיון שבאו לכפר על מעשה העגל שהיה מזהב. ולפיכך בני לוי שלא חטאו בעגל, נפטרו מתרומת האדנים.

וז"ל: "ודוקא בתרומת אדנים פטירי לפי שבא לכפר על מעשה העגל ושבת לוי לא חטאו כן נ"ל" עכ"ל.

מעתה יובן, כי לא לחינם הקפידה התורה אף כאן בתרומת האדנים שיתנום כל ישראל בשווה, על מנת שגם כפרתם על מעשה העגל תהא בשווה עבור כולם.

מדוע לא העשיר ה' את משה עד מעשה זה?

"ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לחת אבנים" (ל"ד, א')

"פסל לך הראהו מחצב סנפרינון מתוך אהלו ואמר לו הפסולת יהיה שלך ומשם נתעשר משה הרבה" (רש"י).

בנדרים (דף לח ע"א) איתא, אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו, וכולם ממשה וכו' עשיר, פסל לך, פסולתן שלך יהא.

ויש להבין, מאחר שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גיבור עשיר ועניו, מדוע לא העשיר הקב"ה את משה עד עתה, הלא משה רבינו כבר היה מוחזק למנהיג בעל רוח הקודש והשראת השכינה עוד קודם מתן תורה.

ת. וחשבתי לחדש בזה, כי הכלל ש"אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גיבור עשיר ועניו", נתחדש אחר חטא העגל. דמתחילה היה מספיק שתשרה השכינה על האדם הגדול במידות בישראל, בלא להתחשב כלל במעלותיו החיצוניות. אמנם אחא חטא העגל, ירדו

ישראל במעלתם, וגם בבחינה של "אמונת חכמים" היתה להם ירידה, וראה הקב"ה כי כיון שירדו במעלתם הם לא יוכלו לקבל עליהם מנהיג, לולי יהיו בו מעלות חיצוניות המרשימות אותם, לכן התנה שישרה שכינתו גם על גיבור ועשיר, וכיון שמשה רבינו היה גיבור אך לא עשיר, הוצרך מיד להעשירו כדי שיהא ראוי להמשיך להיות מנהיג ישראל, ותהא אימתו מוטלת על הבריות.

אמנם, לא מצאתי ראיה מפורשת לרעיוני, ויתכן כי באמת כלל זה היה נוהג אף קודם חטא העגל. ולפיכך הוספתי בזה רעיון נוסף, מתחילה הפירוש של "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גיבור ועשיר ועניו", היה מתפרש רק על מעלות רוחניות בלבד, עניו וחכם, מובן, וגיבור היינו היכול לכבוש את יצרו, ועשיר היינו מי ששמח בחלקו. ולפיכך משה רבינו, שהיה חכם ועניו, ובנוסף לכך גם בעל מידות גדול, שיכול לכבוש את יצרו ובבחינה זו היה גיבור, וגם אדם שמתספק בחלקו ואינו בעל תאות הממון כלל, היו בו את התכונות להיות מנהיג ישראל.

אבל לאחר חטא העגל, כאשר ירדו ישראל ממעלתם ומדרגתם, השתנה הפירוש של "גיבור ועשיר" בבחינת מעלות המנהיג, ושוב כדי להיות מנהיג, לא מספיקות המעלות הרוחניות דיים, וצריך מעלות אחרות, הצריכות להרשים את פשוטי העם, כגון גיבור ועשיר, ולפיכך אחר חטא העגל הוצרך הקב"ה לומר למשה "פסל לך" ולהעשירו, ולא קודם לכן, כאשר הכתירו למנהיג במעמד הסנה, משום שרק מזמן זה ואילך היה צריך להיות עשיר בכסף.

ונראה דלפיכך רמז לו הקב"ה ענין זה בלשון פסולת, "פסל לך", ללמדינו כי באמת מכאן ואילך נצרך משה רבינו לענין העושר כדי להיות מנהיג, כדי שתהא אימתו מוטלת על העם וכו', ולא יהא בגדר חכמת המסכן בזויה, אבל זה רק "פסולת" ודבר טפל, ביחס לשאר המעלות הרוחניות הגדולות בהם ניחן משה ולהם נצרך כל מנהיג.

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב

לא היו ראויים ישראל לאותו מעשה

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רֵד פִּי שְׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (לב, ו)

הנה יש להתבונן איך יתכן שעם ישראל שזכו לשמוע "קול אלהים חיים מדבר מתוך האש". והגיעו במעמד הר סיני לדרגת נבואה פה אל פה, ומי לה' גדולים וטובים כמו הם, נפלו שדודים בשוחה עמוקה כנפול בני עולה. "ועד שהמלך במסיבו". כחשו בו ויאמרו לא הוא, וימירו את כבודם, והמה חכמים מחוכמים, ואיך נסרחה חכמתם לעשות המעשה הרע ומר ההוא. ואף אם נאמר שהערב רב הם שעשו את העגל, כיצד עבר הדבר בשתיקה מצד שאר העם ולא מיחו בידם.

ונראה שחז"ל התעוררו בשאלו זו, ולכך אמרו: (עבודה זרה ד): אמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. וכן אמר רשב"י: לא דוד היה ראוי אותו מעשה, ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, לא דוד ראוי לאותו מעשה: דכתיב: "ולבי חלל בקרבי". (תהילים קט, כב). כלומר שהיצר הרע שבקרבו היה כ"חלל" כמת, ולא היה לו כח לשלוט בדוד, והיה ראוי לגבור על יצרו ולא לחטוא. וכן עם ישראל לא היו ראוי לאותו מעשה: דכתיב: שנאמר: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים". (דברים ה, כו). ופרש"י כלומר גיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרים עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יחיד חטא ואומר לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה של דוד שחטא והקב"ה קיבל את תשובתו. ואם חטאו צבור, אומרים להם צאו ולמדו ממעשה של הצבור שחטאו בעגל ונתקבלה תשובתם.

ודברי הגמרא צריכים ביאור טובא: כיצד יתכן לומר שהקב"ה יחטיא יחיד או רבים בכדי ללמד דרך לעובדי ה'. עוד קשה שהרי כל מעשה אדם תלו בבחירה וכיצד יתכן שהקב"ה התערב בבחירתם^{לה}. וביותר תמוה שא"כ מה האשמה על עם ישראל ודוד, ולולי משה רבינו עמד פרץ הקב"ה היה עושה כלה בעם ישראל, ואף אחרי שמשו רבינו פייס להקב"ה, רבים מתו ע"י שבט לוי, וכן במים שהקשה משה רבינו. ועוד אמרו חז"ל (פסיקתא לב, לד) עה"פ "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". שאין לך פקידה ופקידה שאין בה מעון העגל'.

^{לה} המהר"ל שם כתב לבאר חז"ל: אבל דעת רש"י ז"ל כי גזר השי"ת שיחטאו בני אדם ויעשו תשובה, אבל לא גזר על אדם זה בפרט, רק הגזירה שיהיה אחד חוטא בעולם שיעשה תשובה. וכאשר חטאו ישראל בעגל, וכן כאשר חטא דוד, לא היה הגזירה עליהם בפרט, רק כי גזירת מלך שיהיו חוטאים בעולם ויעשו תשובה ולא עליהם הגזירה בפרט, ולכך אם חטאו נחשב להם לחטא גמור כמו שאר החוטאים. עכ"ל.

דהיינו שיש כאן ב' בחינות א. אף שהיה גזירה שיחטאו, לא נגזר מי יחטא, אלא היה בחירה ביד כל אחד אם יהיה הוא החוטא או לא. ב. שכל הגזירה הייתה שיחטאו באיזה חטא קל, ולא בחטא כזה חמור כמו העגל, וכ"ש שלא מיד אחרי מתן תורה.

וכן בדוד אילולי התוודה מיד ואמר "חטאתי". (שמואל ב, יב, יג), היה מת בחטאו, כמו שאמר לו ה' ביד נתן הנביא " גם ה' העביר חטאתך לא תמות". ומשמע שאם לא היה מתוודה היה מת, וגם אחרי ווידויו דוד המלך נענש שהבן הראשון מת, וגם כל ימיו היה בתשובה וצום ובכי ומספד. ולכאורה כיון שלא חטאו מיוזמתם לא היו צריכים להענש כלל.

וביאר רבינו האלשיך: שהוקשה לחז"ל שהרי אמרו רבותינו (חולין ז.) שאפילו לבהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, וכ"ש שלצדיקים עצמם. ולפי זה קשה מאוד איך הקב"ה לא עזר להם להתגבר על יצרם, שהרי אמרו חז"ל (סוכה נב:) אמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו". (תהילים לז, לג). ואלמלא הקב"ה שעוזר לו, אינו יכול לו, שנאמר: "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו". (שם). והרבה דרכים למקום היה להרים מכשול מתחת ידם. וכמו שמצינו בגמ' (קידושין פא.) שהשטן אמר לרבי עקיבא ולרבי מאיר אלמלא שמכריזים עליך ברקיע הזהרו בו ובתורתו הייתי מחטיאך. וכי עם ישראל שהיו כולם נביאים ושמעו את דבר ה' מפי הגבורה פנים בפנים, חסרו שלמות כתנאים ההם ודומיהם, שיגן ה' בעדם לבלתי יחטאו.

והיה מקום לומר שהסיבה שהקב"ה לא עזר לעם ישראל להנצל מחטא זה, שאמרו חז"ל (אבות ב, ג). 'עבירה גוררת עבירה'. ובפשטות אפי' עברה קלה גוררת אחריה עבירה גדולה. ואף אם חטא בשגגה יכולה לגרור אחריה עבירה במזיד, וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה "גם בלא דעת נפש לא טוב". (משלי יט ב). ללמדנו שגם אם אדם חטא בשוגג לא יקל הדבר בעניו, כיון שמראה על נפשו שאינה טובה, כי אם הייתה טובה לא היה בא לידו תקלה אפי' בשוגג. וא"כ היה מקום לומר שהטעם שעם ישראל חטאו בעגל, מפני שקדם לזה חטא אחר שהוא גררם לחטא יותר גדול. ולזה הקב"ה לא בא לסייע לעם ישראל ולהרחיקם מהחטא. וכן בדוד אולי איזה חטא היה בו שמנעו מהציל אותו הוא יתברך מן החטא.

לזה באו ואמרו חז"ל שאין הטעם משום כך, ואמרו 'לא היו ישראל ראויים לחטא זה.. וכן דוד לא היה ראוי לחטוא'. דהיינו שבאמת לא היה בהם שום חטא אחר שעל ידו נגרם שהקב"ה לא שמרם מהחטא הזה, אך הטעם שהקב"ה לא עזרם וסייעם שלא יחטאו הוא בכדי שיש מקום לתשובה, שאם חטא יחיד אומרים לו צא ולמד מדוד, ואם רבים חטאו אומרים להם צאו ולמדו מרבים.

ובזה מיושב שבאמת הקב"ה לא גזר על עם ישראל לחוטא, ולא ששל מהם הבחירה, אלא רק מנעם מהם את הסיוע שעוזר לכל אדם בעת שבא לחטוא, ולכך נענשו שאף שלא היה להם את העזרה לנצח היצר, מכל מקום הם בחרו ברע. [וכ"כ לפרש רבינו המהרש"א שם].

ואמנם עדיין לא התיישב כיצד נפלו מרום המעלה, לתהום תחתית. אמנם ביאור העניין שהיות ועם ישראל היו מעורבים בתוך טומאת מצריים ולמדו ממעשיהם הרעים לכך נפלו בזה החטא, וכמו שביארו במדרש (ש"ר מג, ז) את הפסוק "למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים". מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים, אלא כך אמר משה רבון העולם

הנחת כל העולם ולא שעבדת בניך אלא במצרים שהיו עובדין טלאים ולמדו מהם בניך, ואף הם עשו העגל לפיכך אמר אשר הוצאת מארץ מצרים דע מהיכן הוצאת אותם. ובפרט למה שאמרו חז"ל (שם מב, ו) "לך רד כי שחת עמך". העם אין כתיב כאן אלא עמך, אמר משה רבון העולם מנין הם עמי, אמר לו הקב"ה עמך הם שעד שהיו במצרים אמרתי לך "והוצאתי את צבאותי את עמי". אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב, אתה שהיית עניו וכשר, אמרת לי לעולם מקבלים השבים ואני הייתי יודע מה הם עתידין לעשות אמרתי לך לאו, ועשיתי רצונך והם הם שעשו את העגל שהיו עובדים עבודת כוכבים והם עשו אותו וגרמו לעמי לחטא, ראה מה כתיב 'אלה אלהינו'. אין כתיב כאן אלא 'אלה אלהיך' שהגרים שעלו עם משה הם עשאוהו ואמרו לישראל אלה אלהיך, לכך הקב"ה אמר למשה לך רד כי שחת עמך. ולדבריהם אפשר לומר שזה כוונת חז"ל בגמ' לומר 'לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה'. דהיינו שבאמת לא עשו זאת עם ישראל אלא הערב רב הם אשר הטעו את ישראל המה עשוהו ויכוננוהו.

כי הוא השטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, שם פניו להטעות בכל מאמצי כח זה פעמים: בפעם ראשונה היה בחטא אדה"ר. כי ידע השטן שאם האדם לא יחטא, לא יוכל לשלוט כלל בבני אדם, לכן הרבה במאמץ להפילו בחטאו. ונעזר בנחש שהטיל זוהמה בחוה, ועל ידי כך גם הצליח לשלוט באדם הראשון ולכל באי עולם אחריו כי השחית והכעיר את גופם.

וכן בחטא העגל היות ועם ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו). ונעשו בני חורין מהשטן וממלאך המוות, לכך בראות השטן שאינו יכול לשלוט בעם ישראל, כמו שמבואר במדרש (ש"ר מא) שמלאך המות בא לפני הקב"ה ואמר על חנם בראתני בעולם, במה אשלוט? והשיב לו הקב"ה בכל האומות זולת ישראל. לכן התגבר בכל עוז להחטיא את ישראל. וכמו שבחטא אדה"ר ביקש לו סרסור להתלבש בו ולפעול על ידו הוא הנחש, גם עתה מצא לו את הערב רב, ועל ידו עשה והצליח.

לוית ח"ן / הרב חיים נתן היילפרין, מח"ס 'לקוטי שערי תשובה' (מאנשעסטער)

קידוש ה' הנפלא ע"י הארגון המיוחד במינו "דרשו"

איך אפשר להתיישב ולכתוב בלי להתייחס להקידוש השם הנפלא והאדיר שקורה בימים אלו בסיומי "דרשו" די בכל אתר ואתר? קשה להביע במילים גודל ההתפעלות ורגשי הלב, והרי דברים שבלב אינם דברים למסור במילי! ההוד וההדר, האחדות והיחודא שלים בין כל החוגים וכל הקהילות, גדולי הדור וזקני הדור ראשי ישיבות ודיינים, אדמורי"ם ורבנים, שאינם "מטריחים" עצמם להשתתף ב"מסירות נפש", אלא באים גם ממרחקים בשמחה ובנפש חפיצה לכבד המעמדים מתוך זמירות שירות ותשבחות להבורא כל עולמים לשוש ולשמוח בשמחת התורה מתוך שבח והודאה שזוכים לכבד התורה ולומדיה לאחר תקופה ארוכה של חושך ובלבול. רואים בבירור האיך מן השמים מעודדים "דרשו", שאף שכבר התחילה מגפת קורונה לפני סיום הש"ס מלפני שנתיים, מ"מ לא הפריעה המעמדים האדירים של סיומי הש"ס, וגם מה שנפתחו הארצות באופן שהיו יכולים להכין הסיומים של דף היומי בהלכה בימים אלו □ פלא פלאים להמתבונן האיך שיכולים לראות בחוש שהכל מושגח מלמעלה!

ואשרי הדור שזכה לראות מול עינינו, איש רב תבונות, מזכה את הרבים לאלפים ולרבבות, האי גברא רבה שקרא עליו מרן פוסק בעל הדור בעל שבט הלוי זצוק"ל הפסוק (שמואל א' י"ח, י"ד) "וַיְהִי דָוִד לְכָל דְרָכָיו מְשָׁכִיל, וְהָ עָמוֹ!" גברא דמרא סייעיה! ומכח הדעת זקנים (פ' משפטים כ"ה, כ"ו) שמי שמקבל טובה ממישהו אחר, יש לו כח מיוחד להתפלל עבוד המיטיב לו, הנני מצטרף ברכתי ברכת הדיוט לברכת המברכים, שהשי"ת יעזור שיזכה להמשיך ולהיות מוסיף והולך לזכות את ישראל במנוחת הנפש והרחבת הדעת עד ועוד בכלל שיתקיים מקרא שכתוב (ישעי' י"א, ט') "כי מלאה הארץ דעה את השם!"

וכמה נאים לצרף לדברי מרן פוסק הדור בעל האגרות משה שדרש ברבים בועידה השנתית של אגודת ישראל בארה"ב שנת תשכ"ו (נדפס בסוף הספר "דרש משה), ואלו דבריו "בשעה שצוה השי"ת את משה כי בצלאל הוא אשר יבנה את המשכן נאמר (שמות ל"א, ב') "ראה קראתי בשם בצלאל, וכן אמר משה לבני ישראל (ל"ה, ל') ראו קרא ה' בשם בצלאל, וכי מה ראו בעיניהם שבצלאל הוא זה הצריך לבנות את המשכן, אבל הכוונה היא שכל הכוחות, הכשרונות, ושפע הברכה שאנו רואין שהשי"ת חנן בהם את האנשים, לזה בכה ולזה בכה, ולזה בעשירות, כל זה הוא רק כדי שהאדם יעשה באלו לכבוד שמים, כפי שאומרים חז"ל בפרקי אבות (ו', י"א) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, זה לא נאמר רק לגבי הבריאה שבראשית העולם, אלא גם לגבי כל יום עד לנצח נצחים, שמה שהוא מעניק לאדם, הכל הוא רק לכבודו, כדי שהאדם יעשה במה שהשי"ת נתן לו להגדלת כבוד שמים, ללימוד התורה ולקיום המצוות, שהרי לזה נשלח האדם... משום כך

מבוארת אל נכון לשון הפסוק "ראה קראתי", כולכם הלא רואים שבצלאל הוא השליח לבנין המשכן משום ואמלא אותו בחכמה ובתבונה, הן אתם רואים שהוא יכול לעשות זאת, ואני הן הענקתי לו יכולת זו רק כדי שיעשה את רצוני בבנין המשכן".

ושוב ממשיך שם הרה"ג ר' משה פיינשטיין זצוק"ל להדריך ולתבוע מעמנו (והמעייין בפנים יראה דבריו בשלימות..). "כך כשאנו רואים שלאחד כשרונות גדולים, הרי הוא נברא רק לחכמת התורה, ואם הוא בעל עוד חכמות עם כשרונות הרי הכל הוא כדי לעשות את רצון השי"ת, וכן הוא בכוחות אחרים שהעניק לאדם כדי להשפיע על אחרים, או שהעניק עשירות לאדם הוא רק כדי שיתמוך במוסדות התורה ובכל הדברים".

נשיא דרשו הרה"ג ר' דוד הופשטאטער שליט"א מחנך כלל ישראל האיך שיכולים להיות ממזכי את הרבים, ולהשתמש עם הכוחות והכשרונות שניתן לו משמים, לחשוב על אחרים, ואף כאשר זוכים לישיב באהלה של תורה, וזוכים להיות מבני ה"יששכר" מכלל ישראל, הרי אחד מהמחשבות של הלומד "תורה לשמה" הוא לחשוב על אחרים, וכמש"כ בתפארת שלמה (פ' דברים) "ותלמוד תורה כנגד כולם" ר"ל שצריך ללמוד תורה כנגד כולם שילמדו כולם.. וזהו שאומרים "ותן בלבנו בינה ללמוד וללמד" שיהיה כח בלימודנו לעורר גם את הרבים ללמוד לשם ה' כמוני. וז"ש חכז"ל במשנה (אבות ד, ה) מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות כי הצדיק כזה אשר כוונתו רק לזכות הרבים שיעבדו את השי" באמת מספיקין בידו ובכח התורה שיכול לעורר הרבים לתורה ולתפלה לרצון לפני השי" וזהו ללמד לאחרים כנ"ל. וז"פ כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה ר"ל שגם אחרים רבים ילמדו על ידי ההתעוררות אשר הביא בלבבם ללמוד ג"כ לשמה. וזהו שכל העולם כולו כדאי הוא לו כי הוא הנותן כח לעשות חיל בתורה. וזהו (שם ו, א) משמח את המקום משמח את הבריות בעסקם בתורה שהיא משמחת הלב. וזהו שרוח הבריות נוחה ממנו ר"ל הבריות יש להם נייחא בתורה על ידו כנ"ל ורוח המקום נוחה הימנו שיש לקב"ה נחת רוח הימנו". ובהמשך דבריו מוסיף "עוד מכוונת התורה לשמה ורחמיך ה' אלקינו וחסדיך אל יעזבונו". ר"ל להמשיך חסדים ורחמים בעולם". עכ"ד. ובפרט מי שמוכשר לארגן שיעורים בהלכה ובדף היומי, זכות הרבים תלוי בו.

ומכיון, שהנני יושב בארץ העמים, אולי יהיה לתועלת לספר בשער בת רבים, עד כמה מגלגלין זכות ע"י זכאי וגודל ההשפעות שיש מכח הסיומים האדירים. הנה בשבת קודש שעבר עלינו פרשת תצוה, כהכנה דרבה לקראת הסיום של "דרשו" המיועד להיות בעזרשי"ת בשטעו"מ ביום ראשון י"ט אדר א', במשך שבת קודש היו כמה וכמה דרשות מרבני עירינו, וגם לרבות מכתב עם חתימות קודש ממנהגי הקהילה לעורר בני העיר להצטרף ללימוד משנה ברורה שעל ידי "דרשו", מאות אנשים ממאנשעטסער מתכווננים להתחיל המחזור החדש בס"ד, ומחכים לקראת המעמד קידוש השם וגודל כבוד התורה ביום א' הבעל"ט. זאת ועוד, בעש"ק הדפיסו קרטיסים קטנים, עם שאלות מצוייות באורח חיים, בכדי להראות וללמד עד כמה נחוץ לימוד הלכה בכדי שידע אדם המעשה אשר יעשון בכל מקרה ומקרה.

ומן הראוי לכתוב כמה מילים ממה שדרש אחי הרה"ג ר' שמואל היילפרין שליט"א, ראש כולל "כולל להוראה" דברים מאירים ומעוררים. חז"ל מלמדים אותנו ומובא ברמב"ם (הלכ' תשובה ג', ד') "צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה, כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם, זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו". והנה כל אחד מבין בפשיטות שלא יעלה על הדעת שאחד יציע עצמו להיות נהג-מטוס בלי שילמוד בבירור האיך לטוס, וק"ו בן בנו של ק"ו שלא יסכים ליכנס ל"מגדל-פיקוח" בשדה תעופה להדריך טייסים מתי צריכים לנחות, וברור אצלו שח"ו זה פשוטו כמשמעו "סכנת נפשות" אם יתערב בדברים העומדים ב"רומו של עולם" בלי שלומד בבירור האיך לנהל הענין. והרי הנמשל מובן מאליו.. כל יהודי ויהודי □ כפי שמבואר בחז"ל וברמב"ם הנ"ל □ יש לו הכח להכריע ולהשפיע על כל העולם כולו, ויש לנו שלחן ערוך שמורה לנו דרך מדוייקת בכל עת ובכל שעה של כל יום ויום ושל כל חודש וחודש. והשקפה זו יכול לעורר אותנו רבות להתעורר להצטרף להלימוד של משנה ברורה, בכדי שיכונה בו "צדיק יסוד עולם" הנאמר לכל יהודי ויהודי.

עוד רגע אדבר, דבר שבולט בכל המעמדים של "דרשו" הוא גודל הכבוד לגדולי הדור וראשי העדה, וכפי שמבואר בתניא (פרק ב') שכל הדור הוא קומה שלימה אחת, וכל השפעות הדור עוברת דרך "ראשי ועיני העדה" על הדרך המשל בגוף האדם. ודבר זה שייך למגילת אסתר וכפי שחז"ל (מדרש רבה אסתר - פרשה ז פסקה יג) מגלים לנו שהתביעה על כלל ישראל היתה ממה שלא שמעו למרדכי הצדיק שאמר להם שלא לילך אל הסעודה של אחשוורוש □ ואף שעצם האוכל היתה בטהרה (כמש"כ בפרקי דר"א פרק מ"ט). ודבר זה מתקנים כאשר מתבטלים ומכבדים גדולי הדור.

ויש לציין לשתי פירושים נפלאים של השפת אמת. וזה יצא ראשונה מפרשת השבוע (פרשת שקלים, שנת תרל"ה) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט כו'. שמעתי מאא"ז מו"ר ז"ל (-החידושי הרי"ם) כי העשיר שיש לו רוב נדיבות זה הכח יתן שלא ירבה כו' (!). ונראה הטעם כדי שיבטל עצמו לכללות ישראל שידע שמה שכל בני ישראל מתחברין להיות שוה בנדבה זו זה לרצון יותר מנדיבות שלו. ונראה שזה עצמו העצה שהדל לא ימעט. שע"י שהצדיק מבטל עצמו אף שמעשיו מרובין ומשתוקק להרבות ומונע ע"י כלל ישראל לכן רצון הצדיק מתכנס בכלל ישראל וזה נותן כח להדל שיהי' לו ג"כ נדיבות זה כיון שמניעת נדיבות הצדיק היא בעבור כלל הצבור כנ"ל. עכ"ד הנלפאים שיש ללמוד מהם כמה יסודות, ומה שנוגע לנו, הוא כי ההתעוררות שיש לכלל ישראל בא מכח צדיקי וגדולי הדור וכנ"ל מדברי התניא. זאת ועוד, בשפת אמת (לפורים - שנת תרמ"ב) "פודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו". יתכן לפרש נמי על החוסים בזה הנפש. ע"י שמבטלים עצמם לצדיק הדור!

השי"ת יעזור שנזכה להתעורר ולהצטרף ללומדי הלכה בקביעות וליבחן עליהם לדעת המעשה אשר יעשון בס"ד!

מאור שעשועי - תפילה לעני / הרב מנחם צבי גולדבאום, מחבר סדרת 'מוסר דרך'

תפילת חילוי

ויחל משה את פני ה' וגו' (לב, יא)

"חילוי" הוא מלשונות התפילה, ומו"ר הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל בספרו "שערים בתפילה" האריך בזה, והנני מעתיק בזה את החלק האחרון מדבריו שם (פ"ב):

"...ראיתי מפרשים שפרשו ענין תפילת 'חילוי' - מלשון רעדה וחלחלה, ועיין ברכות (דף לב ע"א) שדרשו חז"ל בכמה אופנים לשון 'ויחל' בתפילת משה, ואחת מהן שהתפלל משה 'עד שאחזתו אחילו. מאי אחילו? אש של עצמות'. והיא סוג תפילה שכל עצמותיו מתלהטות באש קדושה והתלהבות לפני השם יתברך.

וכן הוא הענין בכל תפילה, שתהיה מתוך רעדה. וזה שורש המנהג, על פי רוב, להתנועע בתפילה. ויש בזה תרתי, חדא, פחד הבא מכח עצם מצב התפילה שעומד לפני מלך עולמים, וכמו באותו יום כשנתגלה השם יתברך בעולם ביציאת מצרים, הרי 'ההרים רקדו כאלים, גבעות כבני צאן' (תהלים קיד, ד). וכן במתן תורה כתיב (מוסף לראש השנה), 'אתה נגלת בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם, גם כל העולם כולו חל מפניך ובריות בראשית חרדו ממך'. דהיכי ששורה השכינה בעולם אוחו את כולם פחד וחלחלה. כן ממש כאשר עומד האדם בתפילה יש כאן השראת שכינה, וכמפורש בשלחן ערוך בכמת הלכות, כגון האיסור לעבור לפני המתפלל מפני ששכינה כנגדו, ולכן מכח השראת השכינה שבכאן, חלחלה וחרדה יאחזנו, ומתנועע כל זמן התפילה כעצי היער. ואמרו חז"ל על רבי עקיבא (ברכות לא ע"א) כשהיה מתפלל בביתו, אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת מפני הכריעות והשתחויות.

והסיבה השניה להרעדה, מעוצמת חשיבות הנושא שעליו מתפלל, וכמו שמשמע אצל משה רבינו שהתפלל 'עד שאחזתו אחילו', היינו שכשהתפלל על כפרת חטא העגל החלה עצמו ממש מעוצמת הבקשה, שכל תכלית העולם בלוייה בזה.

אמנם יש כאן עוד ענין, שכמו שבלימוד התורה עיקר סגולת הלימוד תלוי ביגיעה, והסיבה לזה, שבאמת עצם נשמות ישראל דבוקות הן בתורה דביקות גמורה, וכידוע מקדמונים שכל נשמה היא אות אחת מן התורה, וכן הוא להלכה שהסתלקות כל אחד מישראל חשובה היא כספר תורה שנשרף, ורק הגוף חוצץ ומעכב דבקות הנפש לקדושה. ונמצא שעיקר ההצלחה בתורה תלויה עד כמה יזכה לסלק מחיצת הגוף, ודומה זה לזורע בשדה

י"א א"ה מצ"ג: עיין שולחן ערוך אורח חיים (סימן מח סעיף א) מה שכתב בהג"ה, "ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה - דוגמת התורה שנתנה ברתת, וכן בשעה שמתפללים, על שם, 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'", עיי"ש ובנושאי כלים.

תפילת חילוי

בקרקע קשה, שצריך קודם לחרוש הקרקע ולרככה כדי שיקלטו בה הזרעים, ורק אז יכול לזרוע ויגדלו פירות, כן הוא בתורה הקדושה, שבכדי שיכנסו הדברי התורה וידבקו בלבו צריך לחרוש קשיות הגוף, ורק בזה תדבק בו התורה בטבע.

וכן הוא בתפילה, שכאשר עומד האדם בתפילה ובא לדבק נפשו בשכינה הקדושה, קשיות הגוף חוצצת בעדו שלא יוכל לידבק בקדושה, ורק על ידי יגיעת גופו מתרכך קושי הגוף, ואז דביקותו לקדושה נעשית יותר קרובה, ועיין ב'צעטעל קטן' לבעל נועם אלימלך זיע"א שמזהיר על התפילה שתהא בכל כוחו, וכבר האריכו בזה עוד בעלי עבודה, קדושי עליון, בספריהם, והוא יסוד גדול בהצלחת עבודת התפילה.

ושתי תנועות הנהוגות בתפילה עניניהן קרובים זה לזה, ההשתחוואה וההתנווע. ההשתחוואה מורה על ביטול עצמו לפני הדר כבודו יתברך, וזה שמתנווע מורה שכל עצמותיו כשבורות והוא כולו כמפורק לחלקיו מפני עוצמת גאון עוזו יתברך. והנה כל אחד מתנווע בעבודתו לפני השם יתברך מאות ואלפי פעמים, ואם יתן לב וקצת מחשבה יוכל לקנות הבנה ותחושה בנפש במשמעות הנוראה של תנועה זו, וכל תפילותיו יהיו בחפצא אחר, אשרי הקונה הרגש בזה!

עד כאן ממה שכתב מו"ר הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל בספרו "שערים בתפילה".

מעדני מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות "אור המלך", מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד

מידת אהבת ישראל

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כַּפָּר נַפְשׁוֹ לֵה' בְּפֶקֶד אֲתָם וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם נֶגֶף בְּפֶקֶד אֲתָם. זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֻצֵי הַשָּׂקָל בְּשָׂקָל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׂקָל מִחֻצֵי הַשָּׂקָל תְּרוּמָה לֵה'. הָעֹשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחֻצֵי הַשָּׂקָל לַתַּת אֶת תְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם (ל, יב-טו)

א. הקשה האור החיים, צריך לדעת טעם אומרו תשא ולא אמר תפקוד כאומרו במטה לוי (במדבר ג' ט"ו)? ב. אומרו את ראש ולא הספיק לומר כי תשא את בני ישראל, שאין לומר שלא יצו ה' למנות אלא לראשים כי הענין יכחיש זה? ג. עוד הקשה גם האלשיך הקדוש ז"ל בשאלה השלישית צריך להבין מדוע התורה מצוה על סכום של מחצית ולא שקל שלם? ובפרט זה כופר נפש וכידוע שקל וגם נפש בגמטריה תל ואם כן יותר ראוי לתת שקל לכופר נפש. ד. ועוד הקשה בשאלה השמינית מדוע העשיר לא ירבה היות וזו תרומה אפשר להבין שיש דרישה מנמלית להשתתפות אבל מדוע להגביל את הרוצה להוסיף?

תחושת רבים וטובים

ישנם רבים וטובים חיים את החיים שלהם בפני עצמם ואינם מרגישים חלק מהכלל הן בחייהם הגשמיים שדואגים כיתד לפרנס בני ביתם ולדאוג לצרכי הבית, וגם ברוחניות חיים את עצמם מפני שתחושתם שהם מושלמים בהיות ומשתדלים לעשות אשר ביכולתן ולעשות טוב וחסד וכן בעבודת השם שלהם עושים אשר ביכולתן כך שתחושת ליבו שדרכו היא דרך ישרה ומושלמת וכמאמר שלמה המלך במשלי 1. אולם תורתנו הקדושה מלמדת אותנו שכל אדם הוא רק חצי וחלק מכלל ישראל ואין שלימות בלעדי הכלל ולזאת צריך לקנות מידת אהבת ישראל כדנבאר.

ביאורים מדוע מחצית השקל

והנה נאמרו טעמים רבים בחז"ל למה מחצית השקל ובקצרה נביא חלק מהן א. 2. היות והחטא היה בחצות היום בשש שעות מבאים מחצית, ב. עברו על עשרת הדברות כנגד מביא חצי שקל שזה עשרה גרם. ג. כנגד מכירת יוסף. ד. 3. שלא יתרברב העשיר. ה. 4. בכדי לדעת את המספר. ו. 5. כדי שלא יחשוב שהכסף פודה אותו, ז. 6. כי שקל בגמטריה נפש והקב"ה ברחמיו סולח חצי וצריך כפרה על חצי.

ביאור האלשיך בשם מהר"ש אלקב"ץ כלל ישראל נפש אחת וכל אחד חצי

ובזה נבוא לביאור פרשתנו כתב האלשיך 7. בשם החכם ה"ר שלמה בן אלקב"ץ ז"ל שמעתי שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, כל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד

מידת אהבת ישראל

מחברו, כי אם כאלו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם. על כן כל אחד יביא מחצית. זאת ועוד הוסיף על דבריו אפילו מי שלא חטא צריך כפרה מדין ערבות לרמוז לנו יתברך כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו, על כן יביא כל אחד מחצית, להורות כי כל אחד עם כל איש זולתו אחד הוא, ובכך הם ערבים זה לזה: עוד הוסיף האלשיך לבאר ואל תתמה למה אעכב ביד העשיר שלא ירבה ואעמיס על הדל שלא ימעט, כי הלא הכוונה היא לכפר על נפשותיכם, ואם הייתי מכביד על העשיר או מרשהו שירבה ומיקל על דל, הלא יראה כי נפש העשיר חשובה יותר ויקר פדיונה כי לא על חנם העשירו קונו. על כן הטבתי אשר דברתי העשיר לא ירבה והדל וכו', כי כלם שווים לפניו יתברך.

דברי האריז"ל כלל ישראל נשמה אחת ולכן הוידוי בלשון רבים

ואכן כתב המהרצ"ו בשם האריז"ל בספר טעמי המצוות בפרשת קדושים וז"ל מצות ואהבת לרעך כמוך. דע כי כל ישראל סוד גוף אחד כל נשמת אדם הראשון כנודע אצלינו בסוד עת אשר שלט וכו' וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי כי זה הערבות שאדם ערב בשביל חברו אם יחטא, ולכן נוהג מורי זללה"ה לומר פרטי הוודוים כלם אפילו שלא היה בו, והיה אומר כי אף על פי שלא מצאו בו צריך להתודות עליהם, ולכן תקנו בלשון רבים חטאנו וכו' ולא חטאתי כי כל ישראל גוף אחד לכן אף על פי שאין בו אותו עון ראוי להתודות כי כשעשהו חברו כאלו עשהו עצמו ולכן נאמר בשון רבים, ואפי' אם היחיד מתפלל ומתוודה בביתו צריך לומר לשון רבים כי מה שחטא אחד נחשב כאלו חטאו ביחד מצד ערבות נשמות:

כל אדם הוא חלק מהכלל

ובעצם יסוד זה הוא ביאור מאמר חז"ל המבואר במסכת קידושין דף מ ע"א ת"ר לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה. ר' אלעזר בר' שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר וחוטא אחד כו', בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה. וביאור הדברים מפני שכלל ישראל נשמה אחת כך שכל מעשיו של כל אדם קשורים לכלל ומשפיעים על הכלל לטובה ולהיפך.

דברי החיד"א שחטא העגל בגלל הפירוד והתיקון באחדות

ועל פי יסוד זה ביאר נפלא מרן החיד"א מה גרם לחטא העגל ומה תיקונו, כתב בספרו פני דוד שמות פרשת כי תשא וז"ל ואפשר שלאחר שעשו העגל שטעו בטענת כי אמר אלהים אנכי ה' אלהיך לשון יחיד וכמו שאמר משה רבינו ע"ה לי ציוית להם לא צוית, לכן בא אחר כך מצות מחצית השקל להורות שכלם נחשבים כאחד, וזה שכתוב לכפר על

מידת אהבת ישראל

נפשותיכם, כלומר על אשר עלה על לבכם כי אתם הרבים ועל זה סברתם כי אנכי בלשון יחיד נאמר ולא דיבר לכל ישראל וצריכים אתם לכפר על נפשותיכם על מה שהחזקתם נפשותיכם רבים כי לפי האמת נפש אחת אתם חשובים ולכן זה יתנו מחצית השקל להורות כי כל אחד פלגא דגופא עם חבירו:

אדם כי יקריב ולא איש ללמדנו כל החוטא הוא כאדם שחטא והכריע את העולם

ובזה יובן נפלא מדוע התורה כתבה בקורבנות אדם כי יקריב ולא איש כי יקריב כמבואר במאור ושמש 8. אשר מביא את שאלת רש"י כתוב אדם ולא איש? ועיין ברשי מה שביאר והוסיף לבאר עוד שהתורה מרמזת על יסוד הנזכר כל אדם המביא קרבן צריך לחשוב על עצמו בדמיון לאדם הראשון אשר חטאו השפיע על כל העולם בהיות והוא כלל את כל הנשמות כך אדם שנכשל צריך לחשוב שבמעשיו השפיע על כל העולם כנשמה אחת ובהביאו קרבן מתקן את כל העולם.

עצה טובה להצליח בעבודת השם

והנה כאשר אדם יפנים וישכיל להבין את היסוד הזה כי השגת השלימות היא אך ורק בהתחברות לכלל, ובכך יבין כי כל אדם מעשיו ופועליו הן נחלת הכלל, הרי אין עצה טובה הימנה להצלחת האדם בעבודת השם וכך כתב השל"ה 9. כאשר האדם יפנים ויחשוב על יסוד זה צריך האדם להיות ירא וחרד, באיזה ענין שיקרה לידו, הן לא תעשה הן עשה, הן חמור הן קל, יחשוב על העולם שהוא שקול ממש, ודבר קטן יכריע. ומכח יראה זו ירא וחרד, שלא יעבור על חטא קטן שבקטנות, ואף נדנוד חטא, כדי שלא יכריע הכף לחובה. וכן להיפך, יהדר בכל עת ובכל רגע ויחזור אחר קיום מצות ועשות חסד וצדקה, כדי להכריע את העולם לכף זכות.

מעשה כיצד מצוה אחת הכריעה

וכתב החפץ חיים לאחר שהביא דברי חז"ל הנ"ל מעשה המעיד כיצד מעשה אחד משפיע וז"ל באגרות ומאמרים סימן ג וכתוב בספר חרדים: מעשה היה ברבינו יוסף מגיקטיילא שחלה עד קרוב למיתה ונים ולא תיר וראה שני אנשים שוקלים עונותיו וזכויותיו במאזנים ושקולין שוה בשוה, מיד נתעורר ונתחזק ושקל [ולקח] התפילין ושם אותם עליו ומיד התחיל להרפא ועלה ממות לחיים כי הכריע כף זכות. עכ"ל.

הלכה כל מעשה יכול להכריע ולכן ברכת הלבנה לפני כיפור

ולזאת כתב הגרב"צ זצ"ל 10. למרות שהרמ"א כתב לברך במוצאי כיפור בכדי לברך בשמחה, הביא דברי הלבוש שעדיף לברך על הלבנה לפני כיפור בהיות ואולי הוא חציו חייב ויכריע במצוה זאת לכף זכות את עצמו ואת העולם. ויותר מכך כתב באר מים חיים שיכול האדם במעשה אחד להיות מזכה הרבים או ההיפך.

השגת השלימות אך ורק באחדות

ללמדנו שמהות עם ישראל בכל תחומי החיים הן גוף אחד והשלימות תושג אך ורק בחיבור הכלל, ולזאת גם אם יהיה בית הכנסת הכי מפואר אם לא יתכנסו לתוכו עשרה ביחד אי אפשר לומר דבר שבקדושה היות ואין השכינה שורה אלא בתוך עדה, גם אם לו יצוייר שבאותו מניין נמצאים שבעה אושפיוזין אברהם יצחק ויעקב משה ואהרון יוסף ודוד ושלמה ויהושע מאחר והם רק תשעה לא ניתן לומר דבר שבקדושה ואם יצטרף אליהן אדם הכי פשוט או לחילופין יתכנסו עשרה מפשוטי עם יוכלו לומר דבר שבקדושה ללמדנו עד כמה השגת השלימות תלויה בחיבור הכלל ולא בעבודת הפרט, וכך אמרו חז"ל שהקב"ה אמר שיאמרו י"ג בציבור והוא מכפר היות והוא מצרף את המידות של הציבור ביחד, וזו בעצם מעלת התפילה בציבור לעומת תפילת יחיד ככל שתהיה, וכך בכל מעגלי החיים אין שלימות לאדם לבדו, וכן לזאת מכונה האיש או האשה שאינם נשואין פלגא דגופא מאחר ואין שלימות לאדם יחידי, עד כדי כך שאמרו חז"ל שהקב"ה לא נתגלה ליעקב אבינו עד אשר התחתן כמבואר בזוהר, וכך הדבר בחברה בקהילה ובעבודה ובכל צרכי האדם אחד משלים את חברו ואין אדם בעולם שיוכל לשרוד לבדו היות וסוד הבריאה שהקב"ה ברא הוא רק על ידי חיבור, ורק כאשר האדם מפנים את הדברים ופועל ברוח התורה שאיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק זוכה האדם שהקב"ה מכפר על הנפש השלימה שנוצרת מהחיבור ובלעדי זה הוא רק חצי נפש, ולזאת התורה מצוה בכדי לכפר דוקא מחצית השקל בין עשיר ובין עני מאחר ואין לשום אדם מעלה יחידי בלעדי החיבור לזולת, ולזאת שלימות היצירה הקב"ה ברא בעולמו את הצומח ואת החי ואת האדם זוגות זוגות מאחר ורק בחיבורן תושג השלימות, ולזאת כתוב כי תשא ולא כי תמנו וכדומא היות והמסר שבמניין זה הוא שכלל ישראל נפש אחת הן וחייב כל אחד לרומם את חברו כמ"ש האור החיים שמות פרק ל פסוק יב כי תשא לשון נשיאות ראש על דרך אומרו (בראשית מ' י"ג) ישא פרעה את ראשך שהוא לשון מעלה.

דברי האריז"ל על אהבת ישראל סגולה לתפילה

ולכן כתב מהרח"ו בשער הכוונות בדרושי ברכות השחר, וכן כתב בשער הגלגולים הקדמה לח וז"ל גם הזהיר מורי ז"ל לי, ולכל החברים שהיינו עמו בחברה הזיא, שקודם תפלת שחרית, נקבל עלינו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב לכל אחד מישראל כנפשו, כי עי"ז תעלה תפלתו כלולה מכל ישראל, ותוכל לעלות ולעשות תקון למעלה.

דברי חז"ל במצוות ואהבת לרעך

ובזה יובנו היטב דברי הלל הזקן ותלמידיו שכל התורה תלויה במצוות ואהבת לרעך כמבואר במסכת שבת דף לא ע"א שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור ע"כ. וכן כתב תלמידו הגדול של הלל בתרגום יונתן על ויקרא פרק יט פסוק יח לא תהוון נקמין ולא נטרין דבבו לבני עמך, ותרחמי לחברך דמן אנת סני לך לא

מידת אהבת ישראל

תעביד ליה אנא יי: **וכן תלמידו הקטן ריו"ח בן זכאי שמבואר באבות פ"ב מ"ח** שהיו לו חמישה תלמידים ואמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריכם. **ללמדנו שלב טוב כולל הכל שזה ואהבת לרעך כמוך. וגם תלמידו של ריב"ז רבי אליעזר בן הורקנוס אמר במסכת אבות פרק ב מ"י הם אמרו שלשה שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך. וגם תלמידו של ר"א רבי עקיבא המשיך בכלל זה כמבואר בפרש"י בשם הספרא קדושים פרשה ב ד"ה פרק ד ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה. וכן מבואר בירושלמי מסכת נדרים פרק ט דף מא טור ג ה"ד: כל זה מלמדנו שבעצם יסוד עבודת האדם וקיום התורה תלוי במצוות ואהבת לרעך כמוך שפירושו שכל אדם צריך להבין ולהפנים שעם ישראל נשמה אחת וגוף אחד וכל אדם הוא אבר מהכלל וכל מעשה שעושה לטוב ולמוטב משפיע על עצמו והכלל לטובה ולהיפך בכל תרי"ג המצוות, ולכל אחד יש לו יעוד ותכלית להשלמת הכלל, ומכאן אנחנו למדים עד כמה צריכה להיות מידת אהבת ישראל כולו כמו שהוא וגם כאשר אינו הולך בדרכי התורה הוא חלק מעם ישראל, וכמו שמצינו כיצד השם יתברך כעס על משה שאמר על ישראל שמעו נא המורים, כמבואר במדרש דברים רבה (ליברמן) פרשת ואתחנן מהו אתה החילות [דברים ג' כ"ד], א"ל רבון העולמי, מפני שאמרתי להם שמעו נא המורים [במדבר כ' י'] גזרת עלי שלא אכנס לארץ, וכן אצל ישעיה שאמר ישעיהו פרק ו פסוק ה וּבְתוֹךְ עַם טָמֵא שְׁפָתַי אֲנֹכִי יוֹשֵׁב כִּי אֶת הַמַּלְאָךְ יִקְרָא צְבָאוֹת וְאֵינִי אוֹמְרִים חֲזוּל בַּמַּסַּכַּת יַבְמוֹת דָּף מֵט ע"ב שִׁמְנֵשָׁה רָצָה לְהַרוֹג אֶת יִשְׁעִיהוּ הַנְּבִיא וְאָמַר שֶׁם וּנְבַלַע בְּתוֹךְ הָאָרֶץ וְצִוְיָה מִנְּשָׁה וְנִסְרוּ אֶת הָאָרֶץ וְכֹאשֶׁר הַמַּסּוֹר הִגִּיעַ לַפִּי שֶׁל יִשְׁעִיהוּ מֵת, וְלִמָּחָה פָּגַע הַמַּסּוֹר דּוּקָא בְּפִי, אֲלֵא נִעַנַּשׁ עַל שֶׁאָמַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל לְמִרְוֹת שֶׁחֲטָאוּ עִם טָמֵא שְׁפַתַּי, לְלַמְדָנוּ כִּמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבִיבִים בְּעֵינֵי הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ וְכֹל אֶחָד מִשְׁלֵימִים אֶת הַכֹּלָל.**

מעשה שהיה ללמדנו כל איש ישראל מועיל

מסופר על אחד מרבני ישראל אשר בעירו היה גביר גדול אשר אינו שומר תורה ומצוות ואף גם זאת למרות גודל עושרו מעולם לא רצה לסייע לנצרכים מהונו וכספו, אבל כבוד הוא תמיד קיבל מפני גודל עושרו, והנה הגיע זמנו ונפטר באו בניו לרב העיר וביקשו ממנו להספידו כרום מעלתו וכבודו, אולם הרב השיב לבניו שהוא מצטער שאיננו מסוגל להספידו מאחר ואין בו לא תורה ולא מצוות ולא מעשים טובים במה יספיד אותו, יצאו ממנו בפחי נפש, והנה הרב היה לומד **מסכת חולין** אשר היית מונחת על שולחנו וכאשר פתח את הגמרא נפתח לו **בדף צב ע"א** אמר רבי שמעון בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה אלו בעלי בתים, אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים, עלין שבה אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל; והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא, דאילמלא עליא לא מתקיימן איתכליא. התבונן במאמר שעם ישראל נמשל לגפן וכל חלק בעץ נמשל לחלק מהציבור ותועלתו הזמורות הן נמשלו לבעלי בתים מה הזמורות

מידת אהבת ישראל

מחזיקות את האילן והפירות כך הבעלי בתים, האשכולות שהן הפירות אלו תלמידי חכמים שמניבים פירות ומלמדים תורה לעם, העלים נמשלו לעמי הארץ ומתקשה הגמרא מה התועלת ומבארת שהם שומרים על הפירות בצילם, אבל נשאר החלק הרביעי שזה הקנוקנות נמשלו לריקנים שבישראל וצריך להבין מה התועלת שיש בהן? ועלה בדעתו באותו רגע ביאור נפלא שבעצם הריקנות שבהן מועילים לישראל בהיות וכלל ישראל נשמה אחת ומעשיו של כל אדם קשורים לכלל הרי אצל התלמידי חכמים מתוך ששקועים בתלמודם נכשלים פעמים רבות שמהרהרים בדברי תורה במקומות המטונפים, וכיצד יתוקן הפגם הזה בישראל, וביאר שזו כוונת הגמרא שהשבח של הריקנים בגלל שהם ריקים מתורה כך שמעולם אינם מהרהרים בתורה במקומות המטונפים ובוזה משלימים את ישראל. ותיכף הבין כרמז מהשמים שצריך להספיד גם רשע בלי תורה ומעשים טובים ושלח את השמש שלו לבני הגביר שהוא מגיע להספיד ואמר את החידוש הנפלא שהתחדש לו שאין אדם מעם ישראל שאין בו תועלת לכלל ישראל.

מוסר השכל

הראת לדעת כי על כל אדם להבין ולהשכיל הוא חלק מהכלל לטוב ולמוטב כנשמה וגוף אחד ולכן העצה הנפלאה והדרך הנכונה והבטוחה בעבודת השם מושתתת על היסוד שלעולם האדם הוא רק חצי ולא תושג השלימות בלעדי הכלל הן בחיי הנשואין והן בחיי הקהילה והן בכלל ישראל, וכל ישראל ערבים זה לזה, ומכך ישכיל להבין כי כל אדם הוא נחלת הכלל ובעל השפעה במעשיו ופועליו לטוב ולמוטב על כלל ישראל ורק מתוך אמונה זו יתחזק ויזהר במעשיו ביתר שאת ועוז ויצליח בעבודת השם וישיג את תכליתו בעולמו ובזה יקנה את מידת אהבת ישראל בזה שמבין שכל אדם מישראל הוא חלק ממנו ומחובר אליו וכיצד ואיך ישנאנו גם כאשר מעשיו אינם טובים, שאמנם עליו להוכיחו ולהדריכו כפי יכולתו ולשנוא את מעשיו אבל לא את האדם, ובוזה ישרור השלום בכלל ובפרט הן בביתו והן בקהילתו ובעבודתו ובכל אורח חייו, ואך ורק במחצית השקל זוכים לכפר על הנפש כאשר מרגיש וחי בתחושה זו של מחצית המהווה יסוד לדרך הנכונה בעבודת השם.

מקורות

1. משלי פרק כא (ב) כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְתִכֵּן לְבוֹת יִקְוֶה:
2. במדרש תנחומא (ורשא) פֵּרֶשֶׁת כִּי תִשָּׂא סִימָן י (י) [ל, יג] מחצית השקל על שחטאו בשש שעות בחצי היום יתנו מחצית השקל שהוא ששה גרמיסין, ב. רבי יוחנן אמר על שעברו על עשרת הדברות לפיכך יתן כל אחד ואחד עשרה גרה שהוא מחצית השקל, ג. רשב"ל אמר לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף.
3. ד. עוד ביארו במדרש אגדה (בובר) שמות פרשת כי תשא פרק ל סימן טו העשיר לא ירבה. בתרומת השקלים של אדנים, כדי שלא יתרברב העשיר על העני:
4. ה. עוד כתב בחזקוני שמות פרק ל פסוק טו העשיר לא ירבה שאם ירבה העשיר והדל ימעיט לא יהיה החשבון נודע ע"י השקלים ועוד לא יהיו שוין בכפרה.

מידת אהבת ישראל

5. ו. עוד כתב בהדר זקנים שמות פרק ל פסוק טו העשיר לא ירבה. כדי לכוין החשבון, וי"מ כדי שלא יאמר הוני פדאני מעקולים:

6. ז. עוד כתב הרא"ש שמות פרק ל פסוק יג מחצית השקל בשקל הקדש. וא"ת למה צוה על מחצית השקל לא פחות ולא יותר. ויש לו' דה"ט לפי ששקל עולה בגימ' נפש והקב"ה ברחמיו מטה כלפי חסד ומכפר על עון חצי הנפש ואם כן היה מחצית השקל כופר פדיון על חצי הנפש:

7. כתב האלשיך על שמות פרק ל פסוק יג וז"ל ובשם החכם ה"ר שלמה בן אלקביץ ז"ל שמעתי שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, כי אם כאלו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם. על כן כל אחד יביא מחצית. [דבר שני הוסיף אפילו מי שלא חטא צריך כפרה מדין ערבות] והנה עדיין צריך לבקש טעם למה זה למדנו יתברך ענין זה פה. והנני בא אחרי ומלאתי את דבריו. והוא, כי אחרי אומרו יתברך ונתנו איש כופר נפשו ראה והנה יתחמץ לבב אנוש באמור על מה זה ענוש אענש לאשמת העם כי יצוו עלי אתן כופר נפשי על עון אשר עושיו כבר מתו, ולא יומת איש על עונו, כי גם שלא מחינו הנשארים, מי עשאנו ערבים. על כן רמז לנו יתברך כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו, כי ממקור אחד הן ונפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו. על כן יביא כל אחד מחצית, להורות כי כל אחד עם כל איש זולתו אחד הוא, ובכך הם ערבים זה לזה: עוד הוסיף האלשיך על שמות פרק ל פסוק טו העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם (טו): ואחרי הודיע היותנו ערבים זה לזה על אחדות הנפשות, ושהכופר על בחינת הנפש, אמר העשיר לא ירבה וכו'. ואל תתמה למה אעכב ביד העשיר שלא ירבה ואעמיס על הדל שלא ימעט, כי הלא הכוונה היא לכפר על נפשותיכם, ואם הייתי מכביד על העשיר או מרשהו שירבה ומיקל על דל, הלא יראה כי נפש העשיר חשובה יותר ויקר פדיונה כי לא על חנם העשירו קונו. על כן הטבתי אשר דברתי העשיר לא ירבה והדל וכו', כי כלם שוים לפניו יתברך. וזהו אומרו לכפר על נפשותיכם, כי שוות הן:

8. במאור ושמש ויקרא פרשת ויקרא וז"ל אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה' וגו'. דקדק רש"י ז"ל, מפני מה לא נאמר 'איש כי יקריב' וכו' עיין שם. ויש לפרש, כי המביא קרבן צריך מקודם להכניע את עצמו ולשוב בתשובה שלימה, ולחשוב בדעתו שח"ו בחטאו מכריע כל העולם כולו לחוב, כמאמר חז"ל (קידושין מ ב) לעולם צריך אדם לראות את עצמו חציו זכאי וחציו חייב וכו', ובעשותו המצוה יהיה מכריע כל העולם לכף זכות. וידוע, שהחטא של אדם הראשון אף שהיה כעין שוגג כמו שאמר (בראשית ג יב) הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי וגו', אף על פי כן היה חמור מאד, כיון שהיה אדם הראשון לכל באי עולם, לזאת בחטאו הכריע את כל העולם כולו עד סוף כל הדורות, על כן היה נחשב לו לחטא חמור. וכן האדם המקריב קרבן על חטאו יחשוב בדעתו, שבחטאו הכריע ח"ו כל העולם כולו, ויכניע וישפיל את עצמו מאד, וישוב בתשובה שלימה ובוזה יתקן בחינת חטא אדם הראשון. וזהו פירוש הפסוק אדם כי יקריב מכם פירוש, שיחשוב בדעתו בבואו להקריב, שבחטאו הכריע ח"ו כל

מידת אהבת ישראל

העולם כולו, כמו שהכריע אדם הראשון, וישוב בתשובה שלימה בהכנעה גדולה. ואחר כך כשיקריב קרבנו מכריע כל העולם לזכות, ויתקן בחינת חטא אדם הראשון. וזהו אדם שהוא מתקן לחטא אדם הראשון כי יקריב מכם קרבן לה' ופירוש לאחר שהקריב קרבנו הוא כולו לה', שהכריע כל העולם לכף זכות, והבן.

9. השל"ה עשרה מאמרות מאמר שלישי ורביעי קל. הנה פוגם בעולם עשיה כשמכריע את כל העולם לכף חובה, על כן צריך האדם להיות ירא וחרד, באיזה ענין שיקרה לידו, הן לא תעשה הן עשה, הן חמור הן קל, יחשוב על העולם שהוא שקול ממש, ודבר קטן יכריע. ומכח יראה זו ירא וחרד, שלא יעבור על חטא קטן שבקטנות, ואף נדנוד חטא, כדי שלא יכריע הכף לחובה. וכן להיפך, יהדר בכל עת ובכל רגע ויחזור אחר קיום מצות ועשות חסד וצדקה, כדי להכריע את העולם לכף זכות. ככה בכל עת יחשוב תמיד, אף שעשה הרבה מצות, יחשוב תמיד אולי עתה העולם מחצה על מחצה, ויהיה נזהר מהכרעת כף חובה, וירוך להכריע הכף זכות. וזה הכל נכלל ביראת חטא, כי העובר עבירה נקרא חוטא, וכן מי שלא קיים מצוה נקרא גם כן חוטא, כי אז חסר שלמות. ומצינו 'חטא' פירושו חסרון, כמו שכתוב (מלכים א א, כא) 'ואני ובני שלמה חטאים', פירושו חסרים (רש"י שם). קלא. וזוהי עצה נפלאה, שבכל רגע מחיי אדם יזכור כנזכר לעיל, שהעולם מחצה על מחצה, ואז ימנע מהחטא ויהדר אחר מצוה. וכדאיתא בקידושין (מא ע"ב) וכו'. וכך כתב גם הגאון רבי עזריה פיג'ו זצ"ל בספרו בינה לעיתים דרוש כ והדרך הנכון הוא שביארו בפרק קמא דקדושין [מ ב] לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכו'. וזו בלי ספק דרך בטוחה, כי בחשבו תמיד בכל שעה ובכל רגע, היותו לחצאין, שקול בשוה בין הזכות והחובה, ישתדל תמיד להוסיף זכות ולברוח מעבירה.

10. בשו"ת אור לציון חלק ד פרק ו דיני עשרת ימי תשובה י. שאלה. אימתי ראוי לברך ברכת הלבנה בחודש תשרי, בעשרת ימי תשובה או במוצאי יום הכיפורים. תשובה. יש אומרים שעדיף לברך לפני יום הכיפורים, כדי שמצוה זו תכריע לכף זכות, ויש אומרים שעדיף לברך במוצאי יום הכיפורים, כדי לברך מתוך שמחה. ולמעשה כדאי יותר לברך בעשרת ימי תשובה, ואפילו ביחיד. ומכל מקום ציבור הנוהגים לברך במוצאי כיפור ישארו במנהגם. י. הרמ"א בסימן תר"ב סעיף א' כתב, אין מקדשין הלבנה עד מוצאי יום כיפור. וכן כתב הרמ"א בסימן תכ"ו סעיף ב'. והטעם הוא, כדי לברך ברכה זו מתוך שמחה, ולפני כיפור תלויים ומאויימים בדין, וכמ"ש הרמ"א בד"מ בסימן תכ"ו והלבוש והגר"א שם. אולם הלבוש כתב ע"ז ששמע בשם גדול אחד, שעדיף יותר לקדש הלבנה לפני כיפור, כדי שתבוא מצוה חשובה זו, ותוסיף על הזכויות, ואולי הוא חציו זכאי וחציו חייב, ותבוא מצוה זו ותכריע לכף זכות. וכתב שסברא נכונה היא. וכן כתב הגר"א שכן עיקר לברך קודם יום כיפור מטעם זה. וכן כתבו האליה רבה שם ס"ק ז' והבית מאיר בסימן תכ"ו. וכן כתב החיד"א בספר מורה באצבע סימן ט' אות רפ"ג, שיותר נכון לברך ברכת הלבנה קודם יוה"כ מכמה טעמים. וכן כתבו בחסד לאלפים סימן תכ"ו אות ג' והגאון רבי חיים פלאגי בספר מועד לכל חי סימן ט"ו אות נ'. וראה גם בכה"ח סימן תר"ב אות כ"ז.

מידת אהבת ישראל

11. באר מים חיים שמות פרשת כי תשא [ל, יג] זה יתנו כל העובר על הפקדים מחצית השקל. והוא על הדרך אשר שנו רבותינו (בקיידושין מ' ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת וכו' אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו וכו'. לכף חובה וכו', כי הלא בזה או שירויה הרבה הרבה או ח"ו יפסיד הרבה. צא ולמד מה שלמדו חז"ל (אבות ה', כ"א) שהמזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, ולהיפך המחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו (כמבואר שם אצל משה וירבעם). ועל כן אם הוא עשה מצוה אחת והכריע את כל העולם לכף זכות הרי זכות הרבים תלוי בו זכות עולם מלא שהוא בלתי שיעור. ומה המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא (סנהדרין ל"ז א), ומכל שכן המקיים עולם מלא ממש שהכריע את כל העולם לזכות להיות תכון תבל בל תמוט, מה גדול שכרו לעד ולנצח נצחים. וכל הגדולה וברית השלום שניתן לפנחס בן אלעזר בקומו מתוך העדה לו ולזרעו אחריו הכל היה בשביל שכיפר על בני ישראל ונתקיים העולם על ידו כמאמר הכתוב (במדבר כ"ה, י"א י"ג) פנחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי מעל בני ישראל ולא כליתי את בני ישראל וגו' לכן אמור הנני נותן לו וגו' תחת אשר קנא וגו' ויכפר על בני ישראל הרי שכל הגדולה לא ניתן לו כי אם בשביל שלא כליתי את בני ישראל. וכן זה המקיים עולם מלא על ידי מצוה אחת ודאי שכרו גדול אין ערוך אליו, ולהיפך ח"ו כאשר הכריע ח"ו העולם לכף חובה, הרי המאבד נפש אחת וכו' כאילו איבד עולם מלא ומכל שכן וכו'.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך.

הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד

מעלת התורה / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד

בענין קנין התורה - "בטהרה"

ועשית פיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה
מים (ל, יח)

חובת נטילת ידיים

הנה בכל בוקר מיד כשקם יהודי משנתו החובה מוטלת עליו לרחוץ את ידיו, ולברך ברוך
אתה ה' ... על נטילת ידיים. וכן נפסק להלכה (או"ח סי' ד'): "ירחץ ידיו ויברך: על נטילת
ידיים", ע"כ. ויש כמה טעמים בדברי הראשונים בטעם החיוב.

לפי שידינו של אדם עסקניות

הרא"ש (ברכות פ"ט, סימן כג) כתב וז"ל, "כי משי ידיה אומר ברוך אקב"ו על נטילת ידיים
לפי שידינו של אדם עסקניות הם ואי אפשר שלא ליגע בבשר המטונף בלילה. תיקנו ברכה
קודם שיקרא ק"ש ויתפלל וראוי היה לברך על נקיות ידיים אלא על שם שתיקנו בנטילת
ידיים לאכילה לברך ענט"י לפי שצריך ליטול מן הכלי והכלי שמו נטלא בלשון הגמרא לכך
תיקנו נמי לברך על נטילת ידיים", עכ"ל. הרי מבואר מדברי הרא"ש שעיקר התקנה לרחוץ
את הידיים בכל בוקר, משום שבתוך כל הלילה ידיו של אדם היו עסקניות, ובודאי נגע
בבשר המטונף, וע"כ חובה לנקות את ידיו.

להעביר הרוח רעה

ויש עוד טעם לחיוב נטילת ידיים, והיינו להעביר הרוח רעה ששורה על ידיו. וז"ל הטור
(סי' ד'): "וירחץ בנקיון כפיו ויברך בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ידיים. וידקדק לערות עליהם
שלשה פעמים, מפני שרוח רעה שורה על הידיים קודם נטילה, ואינה סרה עד שיערה עליהם
ג"פ. ועל כן צריך למנוע מהגיע בידו קודם נטילה לפה ולחוטם ולאזנים ולעינים מפני שרוח
רעה שורה עליהם ואם אין לו מים יקנח ידיו בצרור או בכל מידי דמנקי ויברך על נקיות
ידיים", ע"כ. הרי כל מבואר שטעם החיוב הוא משום, ששורה על הידיים רוח רעה, וצריך
לרחוץ את ידיו כדי להעביר הרוח רעה מהם.

לקדש ידיו כמו כהן

הרשב"א (שו"ת ח"א סי' קצ"א) כתב עוד טעם לבאר הך חיוב וז"ל, "לפי שבשחר אנו
נעשים כבריה חדשה דכתיב (איכה ג, כג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך", וכמו שבא להם
ז"ל במדרש. וצריכין אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו. ועל
דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר. ולפיכך אנו צריכין
להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו", עכ"ל.
הרי מבואר מדברי הרשב"א, שיסוד החיוב של נטילת ידיים בכל בוקר אינו מיסוד כדברי
הרא"ש משום שידינו של אדם עסקניות ובודאי נגע במקום מטונף, ואינו משום הטעם

ששורה על הידים הרוח רעה, אלא הטעם הוא משום שכל יהודי הרי הוא ככהן העובד את השי"ת, וקודם עבודתו החובה מוטלת עליו לרחוץ את ידיו, ולקדש את ידיו כמו שהכהן מקדש את ידיו ורגליו מן הכיור.

ועי' בהחינוך (מצוה ק"ו) בביאור "מצות קידוש ידים ורגלים" שכתב לבאר המצוה וז"ל, "נראה מכל זה שאין הכוונה ברחיצה מתחילה אלא להגדיל כבוד הבית, שאפילו היה טהור ונקי בתחילת בואו שם צריך לרחוץ, ומשהתחיל בעבודה אין צריך עוד לרחיצה בין עבודה לעבודה, זולתי ביום הכפורים לרוב חומרו של יום, לפי שכל עסק עבודת הבית אנו מחזיקין ורואין בלבנו, טהור ונקי וקדוש", עכ"ל. הרי להדיא, שמצות קידוש וידים ורגלים מן הכיור, לא היה מחמת נקיות, רק בדרך "כבוד הבית", שזהו הידור העבודה.

קנין התורה

ובאמת, זהו הכנה שצריך כל יהודי לעשות קודם שעוסק בתורה. שאחד מן המ"ח קניני התורה היא "טהרה", ויש כמה וכמה ענינים של טהרה, טהרת הלב, טהרת המחשבה, טהרת הפה, טהרת הענינים, טהרת האכילת וכו' וכו'... וכדי לזכות לקנות את התורה, ולהבין את התורה, צריך שיהיה בטהרה.

התורה צריך - טהרה וקדושה

ועי' במש"כ המדרש שמאול (אבות פ"ו): "כי צריך שיטהר עצמו ממחשבות והרהורים רעים, ומצינו כי כאשר אמרו בן ט"ו לגמרא תיכף סמכו אליו בן שמונה עשר לחופה כי צריך שתיכף ישא אשה כדי שלא ירהר הרהורים רעים ויבוא לירי טומאה בלילה כי התורה טהורה וקרושה ואינה חלה במקום טומאה, וכמאמר החכם אנא נסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינא גירא בעינא דשטנא (קידושין כט, ב) הרי שהיה רוצה לינשא בארביסר שנה אחת קורם הכנסו לגמרא כי הוא תועלת רב ללמור בטהרה", עכ"ל. תן לחכם ויחכם עוד!

לתגובות: adebstein@gmail.com

מצוות הארץ בפרשה / הרב אברהם יוסף חבצלת, מרבני 'בית המדרש להלכה בהתיישבות'

נשים במצות שמיטה

בְּחֵרִישׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת (לד, כא)

הרמב"ם בספר המצוות מונה שש מצוות בשביעית, שתי מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה. זו"ל, היא שציונו לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה בחריש ובקציר תשבות. וכבר נכפל זה הציווי פעמיים ואמר גם כן ושבתה הארץ.

וכן בראש הלכות שמיטה ויובל, מצות עשה לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר... בחריש ובקציר תשבות.

הקשה דו"ז המנחת חינוך (מצוה קיב) הרי נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, כך שהן פטורות ממצות שביטה ומותרות לחרוש בשביעית.

ותירץ ע"פ שיטת הריטב"א בקידושין. הגמ' (כט, א) מבארת מדוע רק האב חייב בבנו לפדותו: מנלן דכתיב כל בכור בניך תפדה. והיכא דלא פרקיה אבוא מיחייב איהו למפרקיה דכתיב פדה תפדה. ואיהי מנלן דלא מיפקדה דכתיב תיפדה תפדה.

הקשה תוס' תיפוק ליה דהוי מ"ע שהז"ג, שהרי אין מלים בלילה. ותירצו הריטב"א ועו"ר שרק במצוה שבגופה אמרינן אישה פטורה ממ"ע שהז"ג, לא במצוה שבגופו של התינוק. מכיון שמילה אינה בגופו של אבי הילד אינה מ"ע שהז"ג.

עפ"ז יישב המנחת חינוך מדוע נשים חייבות במצות שביטה ואסורות בחרישה: לשיטת הריטב"א גבי שביטת בהמתו, דגם כן אין המצוה בגופו, אלא בבהמתו, נשים חייבות, דלא הוה בכלל מצוות עשה שהזמן גרמא. הכא, בשביעית, נמי, דעשה דעבודת הארץ היא כמו שביטת בהמתו, דמצווים אנחנו על שביטת הארץ, א"כ אין המצוה בגופו, כך שנשים מצוות על העשה כמו אנשים, דאינו בכלל מ"ע שהז"ג. עכ"ל.

מבואר לכאורה בדבריו שאם תכלית המצוה היא לא המעשה אלא התוצאה, אינה בכלל מ"ע שהז"ג. אם דורשים מה רצון הכתוב כוונתו שתישמר קדושת הארץ. אכן, לפי זה יוצא שגם שביטת בהמתו תכליתה שביטת הבהמה ואינה דין בגברא. וכך למעשה מפורש בדבריו לעיל בריש הסימן, ששמיטה ושביטת בהמה בשבת דין אחד להם. (אמנם ע"ש בשולי המנחה שחילק, אבל בלשון המנח"ח קשה להכניס חילוקו.)

ואולי צריך לפרש כוונתו שמצות שביטת הארץ היא איסור חפצא ולא איסור גברא. כמו שכתב במצוה קיב (ב) ששביטת בהמה בשבת כשביטת הארץ בשביעית. גם איסור שביטת בהמתו הוא דין בבהמה. וכן במצוה רחץ (אות טו) לעניין הנוטע פחות משלושים יום לפני ר"ה יעקור, אע"פ שהגברא עבד בשישית. [אמנם החזון איש (שביעית יז, כה) פסק שאין שביטת הארץ כשביטת בהמתו, אלא רק שתהא שובתת ממלאכת אדם בה. אבל גם הוא

נשים במצות שמיטה

מדגיש שכל זה לשיטת הרמב"ם והתוס', ולא כריטב"א בע"ז. והרי המנח"ח כאן פירש לפי הריטב"א, ואפשר שלשיטתו מקידושין אזיל.].

וכן הוא להדיא ברש"י (ע"ז טו, א - ב) שדין המוסר אדמתו בשביעית לאחר כדין המוסר בהמתו בשבת לאחר.

[יש שיישבו שאלת המנח"ח באופנים אחרים. ע"פ הפני יהושע שמ"ע שהז"ג היא רק בקום ועשה, שמצוות שביעית ענין אחד הם ולא כמה דינים בודדים שהצטרפו, כך שאי אפשר לחלק בין הלכה להלכה, ועוד].

לתגובות: Rachel.hvcpa@gmail.com

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית

נאמנות

וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר אֶת־וַיְהִי כִּי־סִינַי שָׁנִי לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אַבְנֵי פְּתָבִים בְּאַצְבַּע אֱלֹקִים (לא, יח)

קבלת התורה.

בורא העולם, זה שאין לו סוף, וגם אין לו התחלה □ כרת ברית, איתנו. עם ישראל. והיתה זו ברית □ של נישואין. הבורא, שהתגלה בשמו הגדול, היה □ החתן, ואנחנו הכלה.

כבר הארכנו בזה רבות. וכמה שנאריך עוד □ לא נצא ידי חובתנו. משתי סיבות. האחת □ האבסורד שבדבר, הוא אינסופי. עד כמה שה' יתברך, כורת הברית הזו □ הוא אינסופי, כנגד הצד השני בברית □ אנחנו □ הקטנים, המוגבלים.

והסיבה השניה, שעלינו להאריך בסוגיא זו □ במשך כל חיינו עלי אדמות. לשם כך נבראנו, לכך נבחרנו לעם. זו המטרה שלנו, וזו גם הדרך אליה. וזה צריך להיות איתנו תמיד. בכל רגע ממש. עשרים וארבע שבע.

אז החתן דנן, עשה רבות וגדולות □ כדי 'לזכות' בכלה. כדי לעורר את הרצון, כדי להגביר את ההשתוקקות. כדי להעצים □ את האהבה. הוא הגן עליה; שמר עליה; ונקם קשות □ באלו שפגעו בה.

□ עשר מכות; יציאת מצרים; קריעת ים סוף □ מאתים וחמישים מכות; הר סיני □ ההופעה היחידה בהסטוריה האנושית; קריעת שבעת הרקיעים. ועוד ועוד.

'מלכותך □ ראו בניך, בוקע ים לפני משה'. ראינו. חוינו. התמלאנו השתוקקות. ואז □ 'זה אלי ענו, ואמרו □ הוי"ה ימלוך לעולם ועד'. הכלה □ התחייבה. נעשה ונשמע. אנחנו איתך. לתמיד.

היו אלו שתי ה'נשיקות', שחתמו את הקשר לנצח: האחת □ 'אנכי הוי"ה אלוקיך'. אני בעלך. את שלי. והשניה: 'לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני'. את לעולם לא הולכת עם מישהו 'אחר' (עי' ביאורה"ג לשיה"ש פ"א פ"ב).

ואנחנו, כולנו, מסרנו את עצמנו □ למלכנו. את כל עולמנו, את כל חיינו. אנחנו □ לגמרי שלו.

הברית נחתמה.

היה זה קשר □ נצחי. כזה שלעולם הוא לא יפסק.

□ אבל הוא החזיק □ בדיוק 'דקה'. 'עלובה כלה מזנה בתוך חופתה'.

□ בתוך חופתה! ממש!

תחשבו על זה. חופה. טבעת קידושין. צלילים עדינים. חתן וכלה. מעמד מרגש. מרטיט. בית חדש נוצר.

החתן, בדמעות, מתחנן לאלוקיו על המשך חייו. וגם מודה באותן דמעות □ על המתנה שקיבל. הכלה, מכוסה בהינומה □ מסובבת את החתן. האמהות מובילות אותה. כולן דומעות. משהו מאוד 'גדול' קורה כאן.

ופתאום □ הכל מתהפך: 'חתן' אחר □ מופיע.

□ והכלה, רצה אליו. כמעט מועדת על שמלתה ההדורה.

כמה נורא. כמה מזעזע. אין מילים.

אכן, 'עלובה'. ועוד איך עלובה.

*

סוס מתורבת

ומי ה'אחראי' לעליבות הזו?

למי עלינו 'להודות' עליה??

נענה □ בסיפור.

כותרת הסיפור היא: 'הסוס □ המתורבת'.

סוס יודע □ לרוץ מהר, כשמדרבנים אותו. הוא גם 'צוהל'.

וה'צוהלה' שלו, אינה מבטאת באמת שמחה. הסוס שלנו, למשל, היה מאוד עצוב.

הוא לא הבין, מדוע הרוכב תמיד למעלה, והוא □ האומלל □ למטה. מדוע האיש ישוב כמלך על גבו השחוח, ועליו לרוץ □ לפי גחמותיו של אדונו.

מדוע שלא יתהפכו היוצרות. או לכל הפחות □ שילכו זה לצד זה. שווה בשווה.

לסוסינו הנכבד, היו תוכניות ארוכות טווח. למשל, להקים □ ברית של 'ידידות'. אפילו 'חברות'. הוא אינו נוטר טינה.

יהיה אפילו 'סלוגן'. ובו 'תכבב' תמונה □ של סוס ואדם, ביחד, פוסעים מעדנות. כשידו של כל אחד מהם □ על כתפו של 'חברו'.

'ידו'. כן. זו אינה טעות. אפילו שאצל הסוס זה נקרא 'רגל'. מעתה, יקרא שמה בישראל □ יד. כמו האדם. בלי הבדלי דת גזע אדם ובעל חי צומח ודומם. ושניהם צועדים ביחד, אל היעד □ אותו יבחרו גם כן, ביחד.

הסוס, מתכנן גם להקים □ 'ועדה'. בה יהיו חברים נציגי הסוסים, ונציגי הרוכבים. אולי זו תהיה אפילו 'קואליציה', שתרכיב □ 'ממשלה'.

וכולם ידונו ביחד □ להיכן כדאי 'לרוץ' היום.

וזה הכל. אין משהו יותר מאשר 'לרוץ ביחד'. ואל תגידו לי שיש יותר. האדם לא מבין יותר מהסוס. זה לא יכול להיות. הלא כולם □ שווים.

מיודענו הסוס, ברוחב ליבו, מסכים גם □ שלפעמים האדם ירכב עליו, ולפעמים □ להיפך. כל אחד 'יתרום' משלו, למען ה'אחדות'.

ובאמת, למה לא.

*

אביב הנגיפים

הסוס שלנו, בעצם □ הוא כבר ממש לא 'שלנו', הוא עצמאי לגמרי □ מה'סלוגן', הוא עבר ל'קמפיין'.

הוא הקים 'ועדה למינוי סוסים', וזו הקימה □ 'מפלגה'.

והמפלגה הזו, הביא 'רוח חדשה' לעולם כולו. קידמה. נאורות. תרבות. ושאר ירקות.

ה'רוח', הגיעה עד □ נגיפי הקורונה, וגם הם □ הצטרפו לקמפיין. הם כבר טענו לאפליה קשה הרבה יותר. שנים של 'דה לגיטימציה', הובילו את האדם לראות בהם רק □ מטריד.

וזה החריף עוד ועוד □ עד שהעולם כולו הפך לשדה קטל עבורם. רצח שיטתי, של קבוצות אוכלוסית נגיפים שלמות. ובנשק כימי. ממש. לא תאמינו, אבל זו המציאות.

כמה זה מזעזע. עד היכן אפשר להתדרדר.

ועל 'אביב הנגיפים' הזה, ועוד רבות, אחראים □ באופן ישיר □ הערב רב.

להם עלינו 'להודות' □ על ה'עליבות' הנוראה הזו. הם אומני 'עליבויות'. מאז ועד היום.

הם אלו שיצרו לנו □ 'חתן' אחר. בטענה מאוד 'הגיונית'. סוג של 'קמפיין בחירות', של מפלגת בעלי החיים.

בעצם, זו לא היתה רק 'טענה'. היתה זו ממש □ זעקת ה'דל'.

וכך הם אמרו: כל הטוב שבעולם, וכל הכבוד שבעולם □ שייך לכם. עם ישראל. והכל נמצא □ בתוך ה'ענן'. אנחנו, לעומתכם, נמצאים ב'חוץ'. מחוץ לענן (עי' בכ"ז בווה"ק דף קצב ע"א).

לכם, יש □ 'אלוק'. יש לכם שייכות, וקשר קרוב □ הכי קרוב □ לאלוקי ישראל. להוי"ה. עד כדי כך, שהוא 'הולך לפניכם'.

הוא המנהיג שלכם. הוא זה שנותן לכם 'חיים'. טעם לחיים. אושר בחיים. שמחה. כבוד. וכל טוב □ רוחני, וגם גשמי.

והכל □ באופן אישי ממש. לא כמו הגויים, שמקבלים על ידי שליחים. מ'רחוק'. אצלכם □ זהו יחס אישי.

אתם גם אומרים את זה בכל יום: מודים אנחנו לך, שאתה הוא הוי"ה אלוקנו. שאתה, עצמך □ בשמך הגדול, 'צור חיינו'. וגם 'מגן' שלנו.

החיים שלנו עצמם, מסורים □ בידים שלך. לא עשית 'העברת בעלות' אף פעם. אתה המפעיל הישיר □ של הלב שלנו; אתה בעצמך □ מוביל אותנו; עושה עימנו אינספור ניסים, ונפלאות, וטובות □ בכל רגע נתון.

ובהדגשה על כך □ שזה אתה בעצמך. בשמך הגדול. לא על ידי שליח. כמה טוב לכם. איזה 'כיף' לכם.

ואתם □ הולכים אחריו. באש, ובמים. בכל מחיר. גם במחיר החיים עצמם. יחסי גומלין של 'מלך ועם' □ הכי הדוקים שיש, הכי נפלאים שיש.

אנחנו □ רוצים גם. שגם לנו יהיה 'אלוה'. שנלך אחריו. שיהיה איתנו.

עד עכשיו □ היינו נכנעים תחתיכם. זהו. לא עוד. אנחנו הולכים לשים קץ ל'השפלה' המבישה הזו.

אנחנו מציעים □ שתי אפשרויות. או שנקים 'קואליציה' איתכם ביחד. שנהיה לעם אחד. שאלוקי ישראל שלכם □ יהיה גם אלוקנו שלנו.

או □ שיהיה גם לנו 'אלוה'. אחר.

□ 'אחר'!

*

הבעיה האמיתית

אהרון הכהן, שמע את ה'טענות'.

הוא גם שמע את שתי האפשרויות. והוא אמר □ 'חס ושלום דאלין ישתתפו בעמא קדישא למהוי כלא כללא חדא' (שם).

הדבר הנורא ביותר הוא □ שנהיה עם אחד. שנהיה 'כלל' אחד. 'להתערבב' איתם.

הקב"ה קורא לנו 'רעייתי'. אנחנו רעייתו. ברית נישואין, כבר אמרנו וחזרנו. ואם ב'רעיה' הזו יש חלק שהוא הכי 'נגד' ה'חתן' □ אז היא לא יכולה להיות 'רעיה'.

הערב רב, שייכים לכוחות ה'נגד' שבבריאה. בניו של בלעם הרשע עומדים בראשם, וכולם □ מזרע עמלק.

ואיך אפשר להכניס את 'צרתו' של החתן □ לבית המשותף. איך אפשר. זה הדבר הנורא ביותר.

אהרון בחר באפשרות השניה. עדיף שיהיה להם איזה עגל, והם 'יברחו' מאיתנו. שיתנתקו. שלא יהיו חלק מאיתנו.

היה זה אהרון. ה'רודף שלום'. הוא גם רדף 'אחדות'. זה הולך ביחד.

□ אבל לערב רב □ אין 'שלום'. לעולם לא.

נראה (כך משמע שם), שעצם העובדה שיהיה לערב רב עגל זהב □ אינה בעיה. זו אפילו מעלה. שיתנתקו מאיתנו.

וכמו שמלמדים אותנו רבותנו (עי' היטב לש"ו ספר הקדו"ש ש"ו פ"ה. וע"ע בביאור"ג לתיקו"ז תיקון כא ד"ה דא קלמוס). הערב רב □ אינם מעם ישראל. אין לנו 'ערבות' עליהם. החטאים שלהם □ שייכים רק להם.

עד כמה שאנחנו מתנתקים מהם □ הם באמת לא חלק מאיתנו. ומשכך, אלו חטאי גויים גמורים, ואין לנו בעיה עם זה.

הבעיה היתה, שחלק מעם ישראל האמיתי □ השתתפו איתם, בליבם. הם כן קיבלו אותם. חידק ה'שויון' □ נדבק גם בהם. וזו הבעיה האמיתית.

*

ניתוק □ שהוא אחדות

ומי ש'משווה' ערב רב וישראל, ויוצר מהם 'עם אחד' □ אינו יכול ללכת עם שמו הגדול. אין קשר של 'נישואין'. אין מלך, אין עם.

מורד במלכות, חייב מיתה. בלי בי"ד, בלי התראה. ככה. 'על המקום'.

הלא המלכות כולה, מבוססת □ על רצון העם. 'מלכותו ברצון קיבלו עליהם'. ואם יש מישהו שה'רצון' שלו הוא ל'צד השני' □ אז חסר במלכות עצמה. חסר 'המלכה'. והמלך אינו מלך שלם □ כל עוד יש מישהו שליבו נוטה ל'צד האחר'.

וחוץ מ'חייב מיתה', יש גם דרך אחרת: ניתוק.

אם יש כאן 'ערב רב', והעם כולו אומר להם □ אתם לא 'משלנו'. אתם ממש לא 'אנ"ש'. לכו מאיתנו, תעשו לכם כמה עגלי זהב שאתם רוצים. מצידנו שיהיו גם פילים מזהב.

□ בתנאי אחד: אתם לא חלק מאיתנו. אתם עם אחר. לגמרי.

ואז □ לא חסר במהותה של המלכות. יש אויבים מבחוץ, כמו לכל מלכות. אבל זה לא גורע מהמלכות שבכאן. העם כולו □ נאמן למלך. רוצה את המלך.

הניתוק הזה עצמו, מגלה □ נאמנות למלך. האויב של המלך, הוא גם האויב שלי. 'משנאיך ה' אשנא'.

וזה לא חיסרון ב'אחדות'.

□ זו האחדות האמיתית!

הערב רב □ מורדים בנו. בעם. הם מנתקים את עצמם. מלכתחילה הם לא חלק ממשי מהעם, והם □ במעשיהם □ מחזקים את ההבדל. מגדילים אותו.

וכבר אמר אחד מגדולי ישראל זצוק"ל. בסממני הקטורת, יש □ 'חלבנה'. ולכולנו יש קצת 'חלבנה'. ה'הם', אינם חלבנה, אלא מה שכתוב בסוף שם, ש'אין מכניסין בעזרה'.

וכשעם ישראל האמיתי, השתתפו עם הערב רב בליבם □ היה זה הרס המלכות. אין 'מלך'. ה' אינו יכול להיות בקרבם. אין לו היכן לשכון בתוכם.

עד כמה שהערב רב הוא ב'לב' של עם ישראל □ כך ה' יתברך אינו 'שוכן' באותו לב. אין לו 'מקום' שם. ה' לא 'דר עם נחש בכפיפה'.
והתוצאה □ 'ושלחתי לפניך מלאך'.

*

כתב אישום

□ וזה היה זעזוע אמיתי.
הלא הסיבה היחידה ליציאת מצרים, ליצירת עם ישראל, היתה □ 'לשכני בתוכם'.
ומעתה □ יש 'מלאך'. נכון ש'שמי בקרבו'; אבל 'זה לא זה'. ממש לא. אין יחס ישיר ממש.
משה רבנו, היה השליח שלנו.
והוא ביקש □ בשם כולנו □ 'אם אין פניך הולכים, אל תעלנו מזה'.
□ תשאיר אותנו כאן. במדבר. אין לנו מה לעשות שם, בארץ ישראל □ אם אתה לא איתנו.
ומשה רבנו ממשיך לבקש.
□ ואתה לא מאמין מה הוא ביקש. שפסף את עיניך, וקרא היטב:
'ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה'.
'ונפלינו'. אפליה. אנחנו □ מבקשים □ אפליה!...
אנחנו, כולנו, ה'שולחים' שלו. הוא מדבר בשמנו ממש. אז אנחנו בתוך ה'תיק' הזה.
לגמרי.
ואי אפשר 'למרוח' את זה. זו לא 'אפליה מתקנת', וגם לא 'כאילו' אפליה. משה ביקש □ אפליה ממש. 'חשוכה' כזו. אנחנו □ והגויים □ לא אותו הדבר. לא שווים. בכלל לא.
זה 'כתב אישום' □ 'על בטוח'. וגם הרשעה. ואפילו 'קלון'. וכולי. כדרכם של הערב רב דימינו.
אבל אנחנו, בהנהגתו של משה □ הרועה הנאמן, ממשיכים בדרכנו.
למשל □ בתרומת המשכן. בהתחלה, זה היה □ 'מאת כל איש אשר ידבנו ליבו'. כל □ 'איש'. גם הערב רב.
מעתה, 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל' □ בלבד. רק בני ישראל. רק הם □ 'קחו מאתכם תרומה להוי"ה' (עי' זוה"ק ח"ב קצו ע"א).
שוב. אפליה.
הערב רב, נדחו □ ל'חוץ'. הם יהיו 'סוג בית'.

מה לעשות. אנחנו ממש לא 'נאורים'. הסוס, והאדם, לעולם לא יוכל להרכיב קואליציה משותפת. אולי סוס ואדם □ כן; אבל סוס ויהודי, ממש לא. וגם לא גוי ויהודי. אין ביניהם כל שייכות.

ניתוק מוחלט. זהו התיקון □ או חלק מהתיקון □ של חטא העגל. ולסיכום.

הקשר של ה' יתברך ועם ישראל □ מבוסס על נאמנות מוחלטת. כמו מלך ועמו, כמו אשה ובעלה. וזה לא רק 'כמו' □ אלא זו 'צורת' הקשר ממש.

ומשכך, האויב שלו □ הוא האויב שלי.

והאויב הזה, מאז ועד היום, 'מאמין' □ ב'שוויון'. אין 'עם אחד', אין 'אתה בחרתנו'. כולם □ שווים.

ועד כמה שנתנתק מה'דעת' הקלוקלת הזו, וממי שמשמיע אותה ברמה □ נגלה בזה את נאמנותנו למלכנו.

ונאמנות זו □ היא ה'המלכה' שלו יתברך. וההמלכה הזו □ היא המטרה של הבריאה כולה.

ה' יזכנו.

לתגובות: 0533127133m@gmail.com

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית

**אם התנאי בעשיית שמן המשחה ע"מ לסוך ובעשיית הקטורת
ע"מ להריח הוא גם לעצם חיוב מלקות**

וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם. עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא
יִיָּסַךְ וּבְמִתְפַּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמַהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמַהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן
מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּי (ל, לא-לג) וְהִקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה בְּמִתְפַּנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ
תִּהְיֶה לָךְ לֵה'. אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ לְהַרְיֵחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוּי (ל, לז-לח)

רבינו הרוגוצ'ובער זצ"ל כותב דכל מה שנאמר דרק אם עשה השמן לסוך והקטורת להריח
בה, זהו לחיוב כרת, דאינו חייב כרת אם עשאו סתם, אבל חיוב מלקות יש עליו גם בעשאו
סתם.

והנה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו דרך חכמה פ"ב ה"ט מכלי המקדש כתב בביאור
ההלכה דמביאים בשם הצ"פ דרק כרת אין חיוב אלא בעשאה להריח בה. ובציון ההלכה
(אות ס') כתב דמירושלמי פ"א דמגילה הי"א איתא שאנטונינוס שאל לרבי מהו לעשות לו
קטורת ואסר לו ושלח לר' רומנוס לעשותה לו ולחסר בה. מוכח מזה דלעשות כדי שיריחו
אחרים ג"כ אסור. אבל להצ"פ הנ"ל דאף בלא להריח אסור ליכא ראייה. ע"כ.

וכתב עוד בביה"ל שם דכנראה טעמו של הצ"פ (אין הספר תח"י), משום דבקרא כתיב
להריח בה רק בעונש כרת (פסוק לח) ולא באזהרה. ותמה ע"ז דלפ"ז מש"כ הרמב"ם בה"י
עשאה להתלמד בה או למוסרה לצבור פטור היינו פטור מכרת אבל אסור דלאו איכא.
והלא הרמב"ם ז"ל כתב ג"כ לעיל פ"א ה"ד גבי שמן המשחה עשאו להתלמד בו או למסרה
לאחרים פטור ושם לא כתיב כלל לסוך בו. וע"כ סברא הוא שמה שאסרה תורה הוא דוקא
להשתמש בה וא"כ גם כאן כן. ועוד למה לא הביא הרמב"ם כלל את הלאו לומר שעובר
על הלאו אפי' בלא להריח. ע"כ.

והנה מה שכתב בביאור טעמו של רבינו, הנה רבינו כתב דבריו הנ"ל בצ"פ מכות דף י"ג
ע"א אבל לא פירש טעם זה, וכתב דבריו גם על שמן המשחה. אמנם באור החיים על אתר
כתב הטעם הנ"ל. ולפ"ז באמת יהיה חילוק בין קטורת לשמן המשחה שלא נכתב בתורה
לסוך בעונש כרת. אבל לרבינו שרק כתב דמוכח כן מדברי הרמב"ם לכן לא חילק בין שמן
לקטורת וכפי שכתב מרן שליט"א מד' הרמב"ם. אך הנה בכריתות דף ה' ע"א ילפינן המקור
לשמן המשחה דוקא לסוך מג"ש מתכונתו ממתכונתה דקטורת וא"כ לכן שוים בדינם. וא"כ
גם על האוה"ח לא קשה קו' מרן שליט"א דהאור החיים פירש יסוד החילוק בין כרת

למלקות היאך נלמד מקרא בקטורת, ואח"כ ע"י הגזרה שוה ילפינן לשמן המשחה. [מקורות:
צ"פ מכות דף י"ג ע"א ומהדו"ת דף כ"ט]

שבירת הלוחות כקריעת הכתובה

פרק לב פסוק יט. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּצְחָה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֹל וּמַחֲלַת וַיַּחַר אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ
(מידו) מִיָּדוֹ אֶת הַלֹּחֹת וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר:

מדרש רבה פ' מג א. לְמָה הִדְבֵּר הוֹמָה לְשׂוֹר שְׁשָׁלַח לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עִם הַסְרִסוֹר, הֲלֵךְ וְקִלְקֵלָה
עִם אַחֵר, הַסְרִסוֹר שֶׁהִיָּה נָקִי מָה עָשָׂה נָטַל אֶת כְּתָבָתָהּ מֵה שְׁנֵתָן לוֹ הַשֹּׁר לְקַדֵּשׁהּ וּקְרָעָהּ,
אָמַר מוֹטֵב שֶׁתִּדּוֹן כְּפִנוּיָהּ וְלֹא כְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ. כֵּךְ עָשָׂה מֹשֶׁה כִּיּוֹן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה
נָטַל אֶת הַלּוּחֹת וַשְׁבָּרָן, כְּלוֹמַר שֶׁאֵלוֹ הָיוּ רוֹאִין עֲנָשָׁן לֹא חָטְאוּ.

ובשבת דף פ"ח ע"ב, אמר עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה אמר רב מרי ברה דבת
שמואל מאי קרא עד שהמלך במסיבו נרדי וגו'.

רבינו הרוגוצ'ובער זצ"ל בדרכו הנפלאה מבאר כמה ביאורים בענין זה.

באופן א' על פי הא דבב"ב דף קי"ד ע"א, איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן
שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעוסקין באותו ענין. ע"כ. כמו כן בענין חטא העגל נאמר
"עד שהמלך במסיבו נרדי וגו'. שעדיין היה מיסב - יושב.

אופן ב. על פי מה שכתב הר"ן ז"ל (נדריים דף ל' ע"א) בהגדרת קידושין "...אלא מכיון
שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר
של הפקר והבעל מכניסה לרשותו". וכיון דהכל ברשותו של הקב"ה וכהא דחולין דף קל"ט
ע"א דאמרינן דתרנגולת הקדש שמרדה לא פקע ההקדש כיון דלה' הארץ ומלוואה תבל
ויושבי בה. וכן לגבי הקדש לבדק הבית שנגנב או אבד, ע"ש. א"כ לא יצאה מרשותו של
הקב"ה. וגם צריך רשות הבעל ולכן היה נצרך שיהיו במדבר דוקא שהוא מקום שאינו
נחשב רשות. ועל פי הא דכתבו תוס' במעילה דף י"ח דע"י שעבדו ע"ז הוי כיצאה מרשות
הבעל. ולכן הקידושין - לוחות שניות, טובים.

אופן ג. על פי המובא בגמ' בבא מציעא דף ק"ד ע"א: דתניא אנשי אלכסנדריא היו מקדשין
את נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה באין אחרים וחוטפים אותם מהן ובקשו חכמים
לעשות בניהם ממזרים אמר להן הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכם הביאו לו כתובת אמן
ומצא שכתוב בהן לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו ולא עשו בניהם ממזרים. ע"כ. כמו כן
כאן, לכן שבר הלוחות כמו קריעת הכתובה ל'. [מקור: צ"פ שבת שם]

לתגובות ומסירה או הודעה על חומרים כתבים אגרות תולדות מסמכים/תמונות
הקשורים לרבינו יוסף ראזין - הרוגוצ'ובער זצ"ל:

tp089744873@gmail.com

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף □ אשדוד, עורך ספרי מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל

מלך זקן וכסיל

וַיִּשְׁפִּימוּ מִמְּחֶרֶת וַיַּעֲלוּ עֵלַת וַיִּגְשׂוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְיָשְׁתּוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק (לב, ו)

פעמים ואדם מתעורר ולבו נושאו ונודבו להקים משכן, ופעמים אחרות מתעורר אולי אפילו ציבור שלם ומתלהב לעשות עגל, כמובן הראשון הוא מצוה שידבק בה האדם בכל יכלתו, ואילו האחרון היא עבירה נוראה, שיתרחק ממנה האדם ויברח ממנה כמפני האש. אמנם נשאלת השאלה, כיצד מזהים את ההתלהבות, הטובה היא אם רעה, וזו כמובן, אחת השאלות הקשות ביותר בעולמינו.

אולם כאשר מתבוננים בפרשת הקמת המשכן, ולעומת זאת בפרשת עשיית העגל, רואים מתי הקדושה שולטת ומתי הטומאה, כי התוצאות של כל מעשה וכל התלהבות, תהיה אשר תהיה, ממהרות לבא, כי היצר הרע במהותו הוא מלך זקן וכסיל, ואין לו את השכל להסתיר עצמו כל כך (וגם כך אנשים מתפתים בהמוניהם), אולם האדם המשכיל על דבר אמת יכול בהחלט לזהות מתי היצר הרע הוא הפועל ומתי היצר הטוב.

והיסוד שמעתי פעם לפני שנים רבות ממרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זצוק"ל, וכך היו דבריו, שכאשר האדם עסוק במצוה אמיתית, הרי כל הסובב אותה מלפניה, וכן כל התוצאות שלאחריה, יש בהם קדושה, ולהיפך כאשר הוא עסוק ח"ו בעבירה, התוצאות והסובב הם ענינים של עבירה.

ובאמת כן מצינו במעשה העגל, דכתיב, וַיִּקְמוּ לְצַחֵק, וקשה להבין, מה היה הדבר שגורם לצחק, הלא כל העגל הרי נעשה מתוך ההכרח, כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו, ומלאכים נדמו להם כמוליכים מטתו של משה רבינו בשמים, ולשמחה מה זו עושה?

אך זהו טבעו של היצר, התחפושת שלו אינה מחזיקה זמן רב, מתחילה עצובים וחרדים על, פִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ, אולם ברגע שעשו את העגל, מיד, מחולות וצחוק, משל שכחו ממה רבינו אב הנביאים... ומי יודע לאן אפשר היה להגיע אלמלא משה רבינו ירד מהר סיני, כאשר אמר לו הקב"ה לך רד כי שיחת עמך, סרו מהר מן הדרך אשר ציויתים, ומשה רבינו הציל גם כאן את עם ישראל מהתדרדרות נוספת, כי טבעה של עבודה זרה שרגליה יורדות מות. ושוב ויחל משה את פני ה' אלוקיו וגו', וינחם ה' על הרעה וזה היה הצלת כלל ישראל לדורות. ויש לנו ללמוד מכאן לזהות בכל מעשה ומעשה ובכל החלטה שלנו או של זולתינו, לדעת האם ראוי ללכת בה או לפרוש ממנה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה, ולהתפלל תפילתו של דוד מנסתרות נקני. כי הרבה פעמים היצר מסתתר, ומכל מקום טוב מאוחר מלא כלום, כי לפחות הופכים את ההמשך וזוכים לונקני מפשע רב בס"ד.

עיונים בפרשה / הרב יעקב ברמן, בני ברק

בענין הכיור □ והאם מותר לכתחילה לקדש ידיים ורגליים מכלי שרת, או דווקא מהכיור?

וְעִשִּׂיתָ פִּיּוֹר נְחוֹשֶׁת וְכִנּוּ נְחוֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ (ל, יח)

הטעם שנכתב הכיור בפ' כי תשא

קצת צריך ביאור מדוע נשתנה הכיור שנכתב בפרשת כי תשא, משאר הכלים שנכתבו
בפרשת תרומה עם מלאכת המשכן, [וכעין זה קשה במזבח הקטורת שזכר בפ' תצוה^{לח}],
עוד צריך ביאור דהכיור הוא הכלי היחידי שלא מצינו בו הלכות בצורתו ומידתו [מלבד
שיתן בתוכו מים], לט

במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם מצוה לקדש מן הכיור דוקא

והנראה עפ"י דברי הרמב"ן כאן שכתב "והרחיצה היא המצוה, אבל הכיור ציוה בו
להזמנה ואיננו מעכב ולא מצוה...". ומבואר בדבריו שאין שום מצוה ועדיפות לקידוש ידיים
ורגלים מן הכיור על פני שאר כלי שרת.

אמנם הרמב"ם^מ כתב "מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר",
ומבואר בדבריו שלכתחילה מצות קידוש יו"ר הוא מן הכיור, ורק דיעבד כשר בכלי שרת.

ולפי"ז לדעת הרמב"ן שאין מצוה לקדש מהכיור, מסתבר שהכיור אינו אלא הכשר מצוה
בעלמא ואין בו שום מעלה יותר משאר כלי שרת, ולא כשאר כלי המשכן המעכבים
ומוכרחים לעבודה, ולפיכך בפרשת תרומה שהוא ביאור מצות "ועשו לי מקדש" פירטה
התורה כל מה שמעכב במשכן וממילא הוא חלק מעשיית המשכן, משא"כ הכיור שאינו
אלא הכשר מצוה ואינו חלק מצורת עשיית המשכן אין מקומו כאן, ולכן נכתב בפרשת כי
תשא יחד עם עשיית שמן המשחה וקטורת ושאר דברים הנצרכים למשכן אך אינם חלק
ממנו. וכן אולי יש לומר שאין בכיור דין מידות וצורה לפי שאינו אלא הכשר מצוה לקדש
בו.מא

^{לח} ועי' אוה"ח הק' פרשת תרומה בפסוק "וכן תעשו" (כ"ה.ט) בענין המזבח, וראיתי באדרת אליהו (סוף תצוה) שכתב
דמזבח הקטורת לא היה מעכב להשראת השכינה אלא היה לכפרת ישראל. ור"א אבן עזרא (לעיל כ"ז.ח) כתב שלא
הזכיר הכיור כי לא נעשה מנדבת כל ישראל רק מנדבת הנשים לבדם, ע"כ הזכירם עם הבשמים שהם נדבת הנשיאים
לבדם.

^{לט} ואמנם נזכר בכיור שיהא נחושת, ובפשטות להזכיר זכות נשות ישראל במראות הצובאות, ויש לדון אם מעכב
נחושת בכיור, ובספר דרך חכמה להגרח"ק שליט"א (סוף פ"ג מהל' בית הבחירה בביה"ל) דן בזה וכתב שהוא
לעיכובא ולכן עשה שלמה י' כיורים כולם נחושת.

^מ פ"ה מביאת מקדש ה"י

^{מא} ואף שמבואר ברמב"ן (בהשגות לס' המצוות עשין ל"ג) שעשיית כלי המשכן אינם חלק ממצות ועשו לי מקדש, מ"מ
ענינם שיק' לפרשה כיון שהם הכרחים למשכן, משא"כ הכיור.

נאולי יש לבאר כן גם במזבח הקטורת שנזכר רק בפ' תצוה, שהרי מבואר ברמב"ם^{מב} דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, וא"כ אינו הכרח למשכן כשאר כלים.^{מג} אמנם הרמב"ם לשיטתו שמצוה לקדש מן הכיור ורק בדיעבד כשר בשאר כלי שרת, יתכן שסובר שהכיור הוא מצורת המשכן.^{מד} נוייתכן שגם להרמב"ם הטעם שלא נכתב הכיור בפרשת תרומה משום שאינו לעיכובא, דבדיעבד כשר בכלי שרת.^{מה}

הוכחת הרמב"ן מקידוש דיוה"כ שהיה בכלי

והוכיח הרמב"ן כדבריו שהרי מבואר ביומא (מ"ג:ג) שביום הכיפורים כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב שהיו עושין לכבודו, וכוונתו דאם היה מצוה מן הכיור כדעת הרמב"ם, לא היו מבטלים המצוה משום כבודו של כה"ג, וצ"ע לרמב"ם איך קידש הכה"ג ביו"כ מכלי ולא מכיור.

ונראה בס"ד דהנה בחי' מרן רי"ז הלוי,^{מו} הביא את דברי הירושלמי^{מו} שנחלקו שם בקידוש ראשון דיוה"כ אם צריך מן הכיור או דשם ג"כ קידשו בקיתון של זהב^{מח}, וצ"ע מהו הטעם לחלק בין הקידושין, וביאר די"ב ב' פרשיות דקידוש ידיים ורגליים, דקידוש דכל השנה דתחילת העבודה מבואר בפ' כי תשא, ששם נזכר כיור דכתיב "ורחצו ממנו", וקידוש דיוה"כ שצריך כה"ג לקדש בין עבודת פנים לעבודת חוץ, נלמד מפ' אחרי, ששם לא נזכר כיור, נוא"א ללמוד קידוש דיוה"כ מקידוש דכל השנה שהרי כבר קידש בתחילת העבודה, ואין חיוב לקדש שוב בין עבודה לעבודה,^{מז} ולכך בקידוש ראשון שהוא מדין קידוש דכל השנה איכא מ"ד דצריך מן הכיור, וביאר כן בדעת הרמב"ם.

ולפי"ז לכאו' אין ראייה מיוה"כ שמועיל לכתחילה מכלי שרת, משום ששם הוא דין קידוש נפרד ושם לא מוזכר כיור, משא"כ בכל השנה שמצוה מן הכיור.

מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן לכאו' הוא פלוגתא בירושלמי.

ולכאורה מבואר לפי"ז שבאמת נחלקו אמוראי בירושלמי במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן, דלמ"ד דבקידוש ראשון דיוה"כ בעינן כיור, בע"כ סבר דבכל יום מצוה בכיור כהרמב"ם, ולכן בקידוש ראשון צריך כור שאינו מדין יוה"כ, אך למ"ד דבקידוש ראשון נמי אי"צ כיור

^{מב} פ"ג מתמידין ה"ב

^{מג} אמנם אינו דומה לכיור ששם גם לכתחילה אין צורך בו, וצ"ע.

^{מד} וקצת משמע כן מלשונו פ"א מהל' בית הבחירה ה"ו.

^{מה} ובס"ד מצאתי בדברי החוקוני ביאור מדוע כתבה התורה לכיור בפרשה זו, וזה לשונו "לפי שאינו אלא להכשר מצוה לא כתב מצות עשייתו עם שאר הכלים". (ובאופן דומה כתב בספורנו "גם זה הכלי לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים, כי לא היתה הכונה בו להשכיך שכונה במקדש כענין הכונה באותם הכלים... אבל היתה הכונה להכין את הכהנים לעבודתם"). ואמנם פשטות דבריהם נראה שהחילוק בשאר כלים כשולחן מנורה ומזבחות היה בהם עצמם עבודה, משא"כ בכיור שהוא רק הכנה לעבודה עצמה, ואולי יש לפרש כונתם ג"כ כדברינו הנ"ל.

^{מו} הל' עבודת יוה"כ, ובקונטרס על יומא עמ' 30

^{מז} יומא פ"ד ה"ה

^{מח} ועי' רש"י בפ"ג דיומא שכתב דמקדש מן הכיור ובתוי"ט תמה עליו

סבר כהרמב"ן דבכל יום אין מצוה בכיור, ולכן גם בקידוש ראשון ביום הכיפורים אין צורך בכיור.

[ובזה מבוארים דברי הירושלמי שהקשה למ"ד שמקדש מכיור בקידוש ראשון מדתניא כל הכלים שהיו במקדש היו ראויין לקיור, ותי' דהבריתא קאי על כה"ג ביוה"כ בשאר קידושין, אבל קידוש ראשון בעי כיור, ולכאוי' למה לא תירץ דקאי על כל השנה, וע"כ דקידוש ראשון דיוה"כ דינו כקיור דכל השנה] מט

כמדומה שלדברי הרמב"ן הנ"ל יתישבו כמה ענינים:

העדר הכיור אם פוסל המקדש

א. בחידושי הגרי"ז לזבחים כ. הקשה בהא דהיו משקעין הכיור בלילה, הלא מדיני בית הבחירה שיהא כיור וכנוי וא"כ נפסל המקדש, אמנם למש"כ בדעת הרמב"ן מסתבר דכיון דאין הכיור אלא הכשר מצוה אינו מעכב בבית הבחירה. [ולד' הרמב"ם בלא"ה לא קשה שפירש מוכני דהינו שהיו נותנים מימיו בכלי חול, ולפי"ז לא שיקעו הכיור עצמו כלל].

ב. בירושלמי ביומא (פ"ד ה"ה) מבואר (לפירוש הקה"ע) שאם אין הכיור וכנו במקומן פסול לקדש אפי' בשאר כלים^א, ולכאוי' קשה מה הוצרכו להלכה מחודשת זו דא"א לקדש בכלי אחר כשאין כיור במקומו, הרי בלא"ה פסול שהרי הכיור מכלי המקדש ומעכב, (ולא משמע שהחסרון מטעם זה אלא הוא הלכה בקידוש בכלי שרת), ולכאוי' מבואר כנ"ל דאין חיסרון הכיור נחשב כהעדר חלק מצורת המקדש, ולכך יש צורך בדין מיוחד, שלקיום מצות קידוש נצרך שיעמוד הכיור במקומו.

[אמנם אין בזה קושיה להרמב"ם (הסובר שמצוה בכיור ויתכן לפי"ז שהוא מכלי המקדש), משום שהירושלמי שם כתב כן למ"ד דקידוש ראשון אי"צ כיור וע"ז הוצרך לתרץ דמקומו מעכב, אמנם למ"ד דקידוש ראשון בעי כיור (כהרמב"ם) אי"צ לתירוץ זה, ויתכן דלשיטה זו מעכב הכיור מדין כלי המקדש].

ג. בברייתא דמלאכת המשכן פרק י"ב מובא שעשה שלמה עשרה כיורים, [מלבד כיור של משה], ובביאור הגר"ק שליט"א שם הקשה דגבי שולחנות ומנורות שעשה שלמה נחלקו תנאים אם בכולן בכולן השתמשו או בשל משה, וכאן לא נחלקו, ולדברי הרמב"ן שכל הכלים כשרים לקידוש ניחא דפשיטא דכל הכיורים כשרים לקדש ואין עדיפות לשל משה, אך להרמב"ם דמצוה בכיור צ"ע כנ"ל, ועי"ש מש"כ ליישב דבפסוק מפורש שכירות של

^{מט} ואולי להרמב"ם ביאור המחלוקת בירושלמי האם קידוש ראשון הוא מדין קידוש דכל השנה שצריך כיור או שגילתה תורה בפ' אחרי מות שביה"כ אי"צ מכיור, ולפי"ז אין ראי' כלל מיוה"כ דגלי קרא. עוד יתכן לבאר מחלוקתם האם מה שכה"ג מקדש בכלי ביוה"כ, הוא מדיני קידוש דיוה"כ, או קולא שהקלו לו משום טרחא, וא"כ אפי' קידוש ראשון יש להקל על טרחו] ובזה יובן הרמב"ם שנראה שלא חילק בין קידוש ראשון לשאר קידושין אע"ג דבעלמא לכתחילה בעי כיור].

^י וכפי הנראה כונתו לדברי הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה ה"ו), וצ"ע מנ"ל דמעכב.

^{כא} ועי' משך חכמה (פ' כי תשא) ביאור אחר בירושלמי [הובאו דבריו בסוף המאמר].

שלמה היו לרחוץ בהם העולה, [אך עי' במצודות דוד שם שפירש דקאי לרחצה על קידוש ידים ורגלים].

דקדוק לשון המקראות לדעת הרמב"ן

בפרשת צו (ח. י-יא) "ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אותם, ויז ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם".

והנה בתחילת הפסוק מבואר שמשח משה את המשכן וכל כליו, ובפסוק הבא מפרטת התורה המזבח והכיור בפני עצמן, וצ"ע למה פרטה התורה רק במזבח וכיור.

ובמזבח יתכן לומר דאחר שנשתנה דינו שהצריכו שבע הזאות, הוצרך לומר שמ"מ נאמר בו הדין של כל הכלים שמשיחתן מקדשתן, אמנם בכיור צ"ע מדוע פירטה בו התורה יותר משאר הכלים.

[וכן צ"ע בפרשת פקודי (מ. ט-יא) ומשחת את המשכן ואת כל אשר בו וקדשת אותו ואת כל כליו ומשחת את מזבח העולה ואת כל כליו.. ומשחת את הכיור ואת כנו, וצ"ע כנ"ל]

ולפי מה שנתבאר דעת הרמב"ן דנשתנה דין הכיור משאר כלים שאינו מכלל כלי המקדש אלא אופן לקיום מצות קידוש, אתי שפיר היטב שהוצרך הכתוב לפרש שמ"מ צריך למשחו ולקדשו.

[ולדעת הרמב"ם ג"כ י"ל דבאמת ב' כלים אלו הכיור והמזבח לא נזכרו בפ' תרומה עם שאר כלי המקדש, ויתכן לפי שאינם מעכבים, ולכן הוצרך לרבות למשיחתם בשמן המשחה].

יוכיח מתרגום יוב"ע כהרמב"ן

בתרגום יונתן בן עוזיאל פרשת פקודי (מ. ל"א) על הפסוק "ורחצו אהרן ובניו ממנו" תרגם "ונסבין משה ואהרן ובנוהי מיניה בנטלא ומקדשין מיניה..", ולכאו' מבואר בדבריו שנוטלים בכלי מן הכיור ומקדשים מהכלי, ולכאו' ראיה לדברי הרמב"ן שאין מצוה בכיור, וצ"ע. (וקשה לפרש שהפסוק דיבר בדיעבד דכשר באופן זה).

יישוב דעת הרמב"ם - גם להרמב"ם המצוה לקדש ממי הכיור ולא מהכיור

ונראה שגם להרמב"ם המצוה לקדש ממי הכיור, אבל לאו דוקא מתוך הכיור, אלא אפילו התקדשו בכיור והעבירם לכלי אחר נחשבים מי כיור, וכן מדויק לשון הרמב"ם ז"ל "מצוה לקדש ממי הכיור" ולא כתב מצוה לקדש מן הכיור, ושוב מצאתי בספר מנחת אברהם (זבחים כ"א) שכתב כן.

²² ולפי"ז יש לדון אם נחלקו הרמב"ם והרמב"ן, דמי כיור הנתונים בכלי מודה הרמב"ם דמותר, ושמה הרמב"ן לא נחלק במים שאינם מי כיור, וצ"ע.

ולפי"ז מיושב היטב דבתרגום יונתן בן עוזיאל מבואר שקידשו ממי הכיור אלא שנטלו מהם בנטלא.

ולפי"ז נראה לי שב הוכחת הרמב"ן ממה שמקדש כה"ג ביוה"כ מקיתון של זהב, די"ל שמקדש במי כיור הנתונים בקיתון של זהב, ובזה הרמב"ם מודה שמותר לכתחילה.

ראיה לדעת הרמב"ם מהמשנה בתמיד

במשנה פ"ק דתמיד תנן "מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא הממונה", ופירש הרא"ש (דף כ"ח.) כדי שיהא מזומן מיד אחר הגורל לעבודתו, א"נ מחמת חיבת המצוה שמא ימהר ויכנוס לעזרה בלא טבילה.

וצ"ע מהמבואר במשנה כ"ח. שהיה התורם מקדש ידיו ורגליו מן הכיור אחר שעלה בגורל קודם שיתרום המזבח, ומדוע לא תיקנו שם שיקדש ידיו ורגליו קודם שיבא הממונה כדי שיהא מזומן לעבודה מיד וכדי שלא ימהר לעבודה בלא קידוש.

ולפי דעת הרמב"ם מיושב היטב כיון שלכתחילה מצוה לקדש מן הכיור ולא מכלי, ולכן לא יכל לקדש קודם שיבא הממונה ויפתח דלתות העזרה, ויוכל להכנס לעזרה לקדש בכיור. אך לדעת הרמב"ן שאפשר לכתחילה לקדש בכלי צ"ע, וואולי יש לחלק שעריכת הגורל דורשת זמן ממושך משא"כ קידוש ידיו ורגליו הוא ברגע אחד ואין לחוש].

ויש לישיב לפי מה שביאר במשך חכמה בדברי הירושלמי דמקומו של כיור מעכב, דהיינו שכאשר מקדש בכלי שרת צריך להיות במקומו של הכיור [בין אהל מועד ובין המזבח], ולפי"ז ניחא דגם לדעת הרמב"ן א"א לקדש בכלי קודם שיבא הממונה ויפתחו דלתות העזרה

פסול שאובין במי כיור

בירושלמי²² דן מדוע לא היו מי הכיור מים שאובין בכלי, ותירץ שהיו חלקי הכיור פחותים ואין להם תורת כלי, וביאר הקרבן העדה שסבר המקשן דקידוש ידיים ורגליים של כל יום וקידוש ראשון דיו"כ צריך להיות כעין מקוה ולא מתוך כלי. וכונתו לכאור' דסבר כמ"ד דבעי' קידוש מכיור ולא מכלי, והבין שהחילוק דבכלי הם "שאובין" ולכך בעי' כיור שלא יהיו שאובין (אבל למ"ד דבכל יום כשר בכלי, פשוט ששאובין כשרים).

וצ"ע דבין לרמב"ם ובין לרמב"ן הנידון הוא לכתחילה, אבל בדיעבד בוודאי כשר אפי' מכלי שרת, וצריך לפרש שכונת הירושלמי דלקיום הדין לכתחילה של כיור, בעי' שלא יהיו "שאובין", וצ"ע.

וראיתי בהג' טל תורה שתמה מאד על ד' ירושלמי אלו ששאובין פסולין לקידוש יו"ר.

²² יומא פ"ג ה"ח

ושו"ר בגליונות הקה"י לירושלמי (נדפס בסוף ביאור הגר"ק שליט"א לירושלמי) שפירש דברי הירושלמי הנ"ל באופן אחר.

מי נשא את הכיור במדבר?

בפרשת נשא מפורש משא של בני גרשון קהת ומררי. ולא מפורש כלל מי נשא הכיור. ובביאור הגר"ק שליט"א לברייתא דמלאכת המשכניי כתב דמסתבר שנחשב מכלי המזבח שהיה משא בני קהת. אך כ' דלא מסתבר שהיו נותנין אותו ע"ג המזבח כשאר כלי המזבח, שהרי הי' גדול וצ"ע.

לתגובות: yehudit2761@gmail.com

פניני תרגום יונתן / מכתבי הרב מאיר שפירא ז"ל בעריכת הרב מאיר פרידמן

**ורחצו אהרן ובניו ממנו | האם נטלו מהכיוור באמצעות כלי?
או באופן ישיר?**

(שמות ל, יט) וְרָחַצוּ אֶהָרֶן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם:

מהו ממנו? ישירות מהכיוור או מהכיוור דרך נטלה?

וְיִסְבּוּן מַיִה בְּנִטְיָלָא דְכִיָּא וְיִקְדְּשׁוּן בְּמוֹהֵי אֶהָרֶן וּבָנָיו יַת יְדֵיהוֹן וְיַת רַגְלֵיהוֹן:
[ויקחו ממנו בכלי טהור ויקדשו במימיו אהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם].

ת"י סובר שקידוש ידים ורגלים מהכיוור היה דרך כלי שרת. וכשיטת ת"י דייק מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (נחל איתן עמ' רנט) אף את שיטת הראב"ן (חולין רעא שביאר מדוע נוסח הברכה הוא 'על נטילת ידים' ולא 'על רחיצת ידים' וביאר שהיות ובמקדש היה כלי ששמו נטלה וממנו נטלו הכהנים ממי הכיוור לכן תיקונו לברך על נטילת ידים, והוקבעה ברכה זו לכל נטילת ידים.

אולם הבה"ג (ספ"ו דברכות) וכן הרמב"ם (בפירוש המשניות) סבורים שקידוש הידים היה דרך הדדים של הכיוור, ולא דרך כלי שרת.

והנה מה שאנו נוטלים ידים לסעודה בכלי הוא מתקנת חכמים ומובא במשנ"ב (קנט א) שתקנה זו הסמיכו חכמים לקידוש מי חטאת שהיה בכלי, או לקידוש ידים ורגלים שהיה בכלי, ובזה נחלקו השיטות הנ"ל האם הכלי הכוונה לכיוור עצמו או לנטלה שממנה נטלו מהכיוור. ועיין בתורת הבית להרשבא (עמ' עב בצוה"ד) שהאריך בזה.

*

**לעשות את השבת | האם עונג שבת היא מצוות עשה
דאורייתא?**

(שמות לא, טז) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם:

מה הכוונה 'לעשות את השבת'? הלא על זכירת ושמירת השבת נצטוו בעשרת הדברות?
וְיִנְטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת שַׁבְּתָא לְמַעַבְדַּ תְּפִנוּקֵי שַׁבְּתָא לְדְרִיהוֹן קַיִים עֲלָם:
[ושמרו בני ישראל את השבת לעשות תפנוקי השבת לדורותם ברית עולם].

מת"י מבואר שבפסוק זה נצטוו בני ישראל על מצוות עונג שבת, והחידוש הגדול בדבריו הוא שמצוות עונג שבת היא מצווה דאורייתא ולא מדברי קבלה.

בגמרא למדו את מצות עונג שבת מהפסוק בישעיה 'וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד". וכך אמרו במסכת פסחים (סח:): אמר רבה בשבת כו"ע מודו דבעינן לכם דכתיב

וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד. וכן בגמ' במסכת שבת (ק"ח): למדו מפסוק זה את מצוות עונג שבת, הרי שמצוות עונג שבת היא מדברי קבלה. וכ"כ הרמב"ם (הלכות שבת פרק ל ה"א) ששני מצוות הם מדברי תורה □ זכור ושמור. ושני מצוות הם מדברי קבלה □ כבוד ועונג שבת. אולם ת"י כאן סבור שהיא מצווה דאורייתא וכן שיטת הרשב"א בתשובה (ח"ג סימן קכז) שיש דרשה גמורה ללמוד דין זה אך מפסוק אחר - "למען תלמד". הנפק"מ מנדון זה היא מה שנפסק בשו"ע (או"ח סימן ס) להלכה שמצוות צריכות כוונה. ובמשנ"ב (שם סק"י) הביא מהמג"א שדין זה לעיכובא רק במצוות דאורייתא, אך במצוות דרבנן אין זה מעכב. והאם הכוונה מעכבת במצוות עונג שבת תלוי במח' זו.

*

לוחות העדות | מאיזה חומר היו הלוחות הראשונים?

(שמות לא, יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות לוחות אבן כתובים באצבע אלהים:

מנין היו הלוחות הראשונים?

ויהי למשה כד פסק למלא עמיה בטורא דסיני תריין לוחי סהדותא לוחי דאבן ספירינן מפורסי יקרא מתקלהון ארבעין סאין פתיבין באצבעא דיי:

[ויתן למשה כאשר פסק לדבר אתו בהר סיני, שני לוחות העדות, לוחות של אבן ספיר מכסא הכבוד משקלם ארבעים סאה כתובים באצבע אלוקים].

בניגוד ללוחות השניים שאמר הקב"ה למשה "פסל לך" ונעשו מחומרים הנמצאים כאן בארץ, הלוחות הראשונים נעשו מאבן ספיר של כסא הכבוד.

ומקור לכך מצאנו בחז"ל:

לוחות אבן □ אמרו רז"ל מכסא הכבוד נחתכו והם ספיר, וכן הוא אומר "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" (שמות כד, י) ואומר: "כמראה אבן ספיר דמות כסא" (יחזקאל א, כו) (מדרש לקח טוב)

ושני לוחות העדות בידו □ בא וראה כמה גדול כוחו של משה, אמר ר' יהודה הלוחות משקל ארבעים סאה היו ושל סנפירינן היו, והיו נמשכים על ידו כדבר קל, כיון שפרח הכתב שבהן. (תנחומא סי' כו)

*

ויחל משה | פירוש לשון ויחל

(שמות לב, יא) ויחל משה את פניו ויאלהיו ויאמר למה יי יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה:

מהו ויחל?

וְאַתְּחַלְחַל מִשֶּׁה מִן רְתִיתָא וְשָׂרִי לְצִלְאָה קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיהּ וְאָמַר לְמָא יְיָ יִתְקוֹף רוּגְזֵךְ בְּעַמְךָ
דְּהִנְפַקְתָּ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּחִיל רַב וּבִידָא תְּקִיפָא:

וניתחלחל משה מן הכעס (של ה') והתחיל להתפלל לפני ה', ואמר למה ה' יתחזק רוגזך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה].

בכמה לשונות פרשו חז"ל את לשון "ויחל". הקרוב ביותר שהוא לשון תפילה בלב שלם עד חלחלה. וכמו שאמרו בגמ' במסכת ברכות:

ויחל משה □ תניא רבי אליעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפילה לפני הקב"ה עד שאחזתו אחילו, מאי אחילו אמר רבי אליעזר אש של עצמות... (ברכות לב).

ת"י משנה כאן: החלחלה במשה לא מן התפילה היתה, אלא מן הכעס של הקב"ה ומשום כן התחיל להתפלל.

נמצא אם כן שלושה תרגומים כאן למילה "ויחל": א. חלחלה אחזתהו. (מכעס ה' ולכן) ב. התחיל ג. להתפלל (שהוא ג"כ משורש חלה). עיין בזה במדרשים הרבים על ויחל.

*

וירא את העגל | מדוע החליט משה לבסוף לשבר את הלוחות?

(שמות לב, יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּצְחָנָה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיַּחַר אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלֹּחֹת וַיִּשְׂבֵר אֹתָם תַּחַת הָהָר:

האם גם אצל משה שייך הכלל 'אינה דומה שמיעה לראיה'? הלא משה שמע מה' שבני ישראל עשו עגל וכו', ועפ"י חז"ל משה ירד עם הלוחות שלקח כביכול 'בכח' מה' ומה גרם עתה לשינוי דעתו לשברם?

וְהָיָה כִּד קָרִיב מֹשֶׁה לְמִשְׁרִיתָא וְחָמָא יֵת עֵיגְלָא וְחִינְגִין בִּידֵיהוֹן דְּרִשְׁיַעֲיָא מְחַנְגִין וּמְגַחְנִין קְדָמוּי וְסִטְנָא הָוּה בְּגִיזֵיהּ מְטִפּוּז וּמִשְׁוֹר קָדָם עֲמָא וּמִן יַד תְּקַף רְתַח רוּגְזֵיהּ דְּמֹשֶׁה וְטִלַּק מִן יָדוּי יֵת לוּחֵיָא וְתַבְר יִתְהוֹן בְּשִׁיפוּלֵי טוּוֹרָא בְּרַם בְּתַבָּא קְדִישָׁא דִּי בְּהוֹן הָוּה פְּרַח וְטִיִּיס לְאוּיִר שְׁמִיָּיא וְהָוּה צוּוח וְאָמַר חָבַל עַל עֲמָא דְשָׁמְעוּ בְּסִינֵי מִן פּוּם קוּדְשָׁא לָא תַעֲבְדוּן לְכוּן צַלֵּם וְצוּרָה וְכָל דְּמוּי וּלְסוּף אַרְבְּעִין יוּמִין עֲבָדוּ עֵיגְלָא מִתְכָּא דְלִית בֵּיהּ מִשְׁשָׂא:

ויהי כאשר התקרב משה למחנה וראה את העגל ומחולות בידיהם של הרשעים, מחוללים וצוחקים לפניו והשטן היה בתוכו מדלג ומרקד לפני העם, ומיד גבר חרון אפו של משה וישלך מידיו את הלוחות ושבר אותם לרגלי ההר, אבל כתב הקודש אשר בהם היה פורח וטס לאויר השמים, והיה צועק ואומר: חבל על העם ששמעו בהר סיני מפי הקודש לא תעשו לכם צלם וצורה וכל דמות, ולסוף ארבעים יום עשו עגל מסכה שאין בה ממש].

תאור המחולות שבידי הרשעים והשטן בתוכם, הם שהגבירו את חרון אפו של משה, ומחמתם שבר את הלוחות, זו שיטת ת"י ולא כמו שאמרו חז"ל שמכיון שפרחו האותיות

מהלוחות כבדו הלוחות מאוד ונפלו ונשברו. כאן מוזכר גם כן פריחת האותיות רק לאחר שנשברו.

כדברי ת"י לא מצאנו בחז"ל, ובמדרש אמרו כמו הצד השני:

וישבר אותם תחת ההר - ... על מה שברך. על שפרח הפתב מעליהם, ולפיכך שברך. משל למה הדבר דומה. לדאר שהיה מהלך ופרוזהוגיני' א בידו להפנס במדינה, ועבר בתוך הנחל ונפלו הפתבים לתוך המים ונמחו האותיות. מה עשה אותו הדאר. קרען, שנאמר: וארא והנה חטאתם לה' אלהיכם. מה ראה, ראה האותיות שפרחו. ואף הוא שברך, שנאמר: אשר שברת (תנחומא עקב ס' יא)

*

בשער המחנה | היכן היה שער למחנה הנמצא במדבר?

(שמות לב, כו) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי:

מהו שער המחנה? היכן היה שער למחנה הנמצא במדבר?

וקם משה בתרע סנהדרין דמשריתא ויאמר מאן הוא דחליא דיי ייתון לוותי ואתכנשו לוותיה כל בני דלוי:

ויעמד משה בשער סנהדרין של המחנה ואמר מי היראים את ה' יבאו אלי, והתאספו אליו כל בני לוי.

ענין זה קשור לשאלה הגדולה, על פי איזה דין הוציא משה את אנשים אלו להורג, וכאן כבר רמז ראשון שמשה רבנו התייצב בשער הסנהדרין כדי להורות דרכי משפט לשעת חרום זו.

וכך איתא במדרש:

והרגו איש את אחיו □ וכל מי שיש לו עדים והתראה היה נהרג מיד. שנאמר "הרגו איש את אחיו. (תנחומא סי' כו) עיין הערת התו"ש.

וראה המשך ענין זה בפסוק הבא.

*

משער לשער במחנה | מהו משער לשער ומאיזה דין נהרגו הזובחים לעגל?

(שמות לב, כז) ויאמר להם פה אמר יי אלהי ישראל שימו איש חרב על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו:

יש להתבונן בכמה דברים בפסוק זה א. 'כה אמר ה' □ היכן אמר ה' זאת? ב. מהו משער לשער? □ עיין פסוק קודם. ג. האם יש מצוה להרוג דווקא איש את אחיו או את רעהו או קרבו?

וַאֲמַר לְהוֹן כְּדָנָן אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי דִישְׂרָאֵל כֹּל מֵאֵן דְּדָבַח לְטַעוֹת עַמְמֵיָא יִתְקַטֵּל בְּסִיפָא וּכְדוּן עֵיבְרוּ וְתוּבוּ מִתְרַע סְנֵהֲדַרִין לְתַרַע בֵּי דִינָא בְּמִשְׁרִיתָא וּבְעוּי מִן קְדָם יְיָ דִישְׁתַּבִּיק לְכוּן חוּבָא דָא וְאִתְפְּרְעוּ מִן רְשִׁיעֵיָא פְּלַחֵי פּוֹלְחָנָא נּוֹכְרָאָה וּקְטִילוּ אֶפְלוּ גְבַר יִת אַחוּי וּגְבַר יִת חֲבֵרִיהּ וְאִינֵשׁ יִת קְרִיבִיהּ:

[ואמר להם כה אמר ה' אלוקי ישראל כל מי שזבח לאילולי העמים יהרג בחרב, ועתה עברו ושובו משער הסנהדרין לשער בית הדין במחנה בקשו מאת ה' שישא לכם עוון זה והנקמו מן הרשעים עובדי עבודה זרה והרגו אפילו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו].

ת"י משיב על ג' שאלות אלו, א. ה' אמר זאת בתורה על הזובחים לאילילים. ב. משער הסנהדרין לשער בית הדין. ג. יש מצוה להרוג את הרשעים עובד ע"ז אפילו אם זה אחיו, אך לאו דווקא. ת"י מצרף אף תפילה לבני לוי שביצעו את הדבר הנורא הזה, שה' ישא לעוון הזה, ובכך תפילה ונקמה יחד יועילו.

כדבריו מצאנו בחז"ל:

כה אמר ה' □ והיכן אמר? זובח לאלהים יחרם (שמות כב, יט) (מכילתא בא יב הובא כאן ברש"י)

עברו משער לשער במחנה □ אמר לו הקב"ה חלק להם בתי דינים כדי שיסור חרון אף מישראל. (סנהדרין לה.)

*

ויטחן □ וישק □ ויפל מן העם... כשלשת אלפי איש | כיצד נדונו ונהרגו שלושת אלפי איש ביום אחד?

(שמות לב, כ; כח) וַיִּקַּח אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר דָּק וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׂק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [כח] וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי לֵוִי כְדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כְּשִׁלְשֵׁת אַלְפֵי אִישׁ:

א. למה השקה משה את העם בשחק העגל? ב. הכיצד ביום ההוא כבר נדונו ונהרגו שלושת אלפי איש? (הרי דיני נפשות זה תהליך ארוך?)

וַנְּסִיב יִת עֵיגְלָא דְעֵבְדוּ וְאִוְקְד בְּנוֹרָא וְשָׂף עַד דְּהוּה דְקִיק וְדָרִי עַל אַנְפֵי מוּי דְנַחְלָא וְאִשְׁקִי יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹל מֵאֵן דִּיהַב תַּמָּן כֹּל מֵאֵנָּה דְדִהַבָּא הוּה סִימָא נְפָקָא בְּאַנְפָּא:

[ויקח את העגל שעשו וישרוף באש ויטחן עד שנעשה דק, ויזר על פני מי הנהר וישק את בני ישראל, וכל מי שנתן שם כל כלי זהב היה סימן יוצא בפניו. [כח] ויפלו מן העם שהיה סימן בפניהם במיתת חרב ביום ההוא כמספר שלושת אלפים איש].

ע"פ מדרשי חז"ל (במסכת ע"ז מג: - מד. ויומא סו: ועיין ברש"י בפסוק כ' ד"ה "וישק").

לית מאן דפליג שמשה רבנו השקה את העם כדי לבדקם כמו סוטה ומי שחטא נענש, וכאן יש מחלוקת בעונש, י"א שמה ששתו השפיע עליהם ומתו במיתת הדרוקן □ צבו בטניהם ומתו (עיין ברש"י). וי"א שסימן הודיע על פניהם (שפתיו נעשו של זהב) וראום בני לוי והרגום.

ת"י דוגל בפירוש האחרון הנ"ל שנעשה סימן על פניהם, יתכן שהטעם שת"י העדיף פירוש זה הוא משום שמהלך זה הוא פשט הפסוק ומסתדר היטב עם רצף הפסוקים:

בפסוק כו - משה קורא "מי לה' אלי".

בפס' כז - "והרגו איש את אחיו".

בפסוק כח - "ויעשו בני לוי כדבר משה ויפול מן הים ביום ההוא כשלשת אלפי איש".

מהקשר הדברים נראה שעשייה זו היתה הריגה בסיף (ולא מגיפה).

ובכך מיושב כיצד הרגו ביום אחד סכום כה רב בעדים והתראה? ובהכרח על ידי סימן דהיינו שאלו שהופיע להם סימן זה מיד הרגו אותם בסייף.

דעה זו מובאת בחז"ל:

וישק את בני ישראל □ והיה משקה לישראל וכל מי שהיה נושק את העגל בכל ליבו, היו שפתיו נעשים של זהב ושבת לוי היו הורגים אותו. (פרקי דר"א פמ"ה)

*

מלאו ידכם | מהו מלאו ידכם?

(שמות לב, כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מְלֵאוּ יְדְכֶם הַיּוֹם לֵיּוֹם כִּי אִישׁ בְּבִנוֹ וּבְאָחִיו וּלְתַת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם

בְּרִכָּה:

מהו מלוי ידים זה?

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְרִיבוּ קוֹרְבָנְכֶם עַל שְׂפִיכוֹת אֲדָמָא דִּי בִידֵיכֶם וַיִּתְּכַפְּרוּ לְכֹחַ קְדָם יְיָ אֲרוּם נְגַעְתֶּם גַּבְרַת בְּבָרִיָּה וּבְאָחִיו וּלְאִיִּתְאָה עֲלֵיכֶם יוֹמָא דִּין בְּרִכְתָּא:

[וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הַקְרִיבוּ קִרְבָּנוֹתֵיכֶם עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים אֲשֶׁר בִּידְכֶם וַיִּתְּכַפְּרוּ לְכֶם לִפְנֵי ה' כִּי נִגַעְתֶּם אִישׁ בְּבִנוֹ וּבְאָחִיו וּלְהַבִּיא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה].

רש"י מפרש שמילוי ידים זה הוא "שיהיו כהנים למקום".

ת"י נראה שהבין שמלוי ידים זה אינו נוגע לתפקיד אשר בד"כ ניתן לכהנים, אלא הוא מתקשר לסוף הפסוק "ולתת עליכם היום ברכה", דהיינו הניגוד של קללה, מכיון שידים דמים מלאו מדם בניכם ואחיכם, הרי אתם טעונים כפרה, ויתחשב לכם לברכה ע"י הקרבנות אשר יכפרו עליכם.

ולא מצאנו פשט זה אלא בלקח טוב שכידוע מקורו בת"י.

*

מחני נא מספרך | מאיזה ספר?

(שמות לב, לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ:

מאיזה ספר התכוון משה שימחה אותו ה'?

וְכַדּוֹן אֵין תִּשְׁבּוֹק לְחֻבִּיהוֹן שְׁבּוֹק וְאֵין לָא מְחַנֵּי כְּדוֹן מִן סֵפֶר צְדִיקָא דְכְּתַבְתָּא לְשָׁמַי
בְּגִינְיָה:

[ועתה אם תעזוב לחטאתם תעזוב, ואם לא מחני נא מספר הצדיקים שכתבת שמי בתוכו].

ת"י סבור כחז"ל במסכת ר"ה שאחד משלושת הספרים הנפתחים לפני הקב"ה בר"ה, הוא ספר הצדיקים בהם הוא רושם אלה הנדונים לחיים.

לא ברור עפ"י תרגום זה והמקור שיובא להלן, אם 'מחני' הכוונה שירשם בספר אחר, או אחרת?

וכך מובא בגמרא:

מחני נא מספרך אשר כתבת - אמר ר' יוחנן שלשה ספרים נפתחים בר"ה אחד של רשעים גמורים ואחד של צדיקים גמורים ואחד בינוניים. צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים... א"ר אבין מאי קרא וכו' רב נחמן בר יצחק אמר מהכא: ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבתיה. (ר"ה טז:)

*

לך עלה מזה | מה פירוש המילה 'עלה'?

(שמות לג, א) וַיִּדְבֹר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵךְ עֲלֵה מִזֶּה אֶתְּהָ וְהָעַם אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֶקֶב לֵאמֹר לְזִרְעֲךָ אֶתְנַנָּה:

מהו לך עלה מזה? (האם מתקשר צווי זה להמשכו בפסוק "אל הארץ". או יש לו משמעות נפרדת או נלוית?)

וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה אֵיזִיל אִיסְתַּלַּק מִכָּא דְלָמָא יִתְקַף רְתַח רִוְגֵי בְּעַמָּא וְאִישִׁיצִינוּן בְּגִין פִּן טַיִל אַנְתָּ וְעַמָּא דְאַסִּיקְתָּא מֵאֶרֶעא דְמִצְרַיִם לְאֶרֶעא דְקַיִימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֶקֶב לְמִימַר לְבַנְךָ אֵיִתְנִינָה.

[וידבר ה' עם משה לך הסתלק מזה פן יגבר חרון אפי בעם ואשמידם, לכן לך אתה והעם שהעלית מארץ מצרים לארץ שהבטחתי לאברהם ליצחק ליעקב לאמר לבניכם אתננה].

ת"י מתרגם עלה □ הסתלק, יתכן שמה שגרם לת"י לתרגם כך, הוא משום שת"י חיפש תרגום אחד לפועל "עלה" שמובא לראשונה בפסוק זה ולקמן בפסוקים הבאים (ג, וד).

^{יה} עיי"ש בגמ' שמפסוק זה למדנו על שלושת הספרים שנפתחים, ואם כן נראה שכוונת משה שימחהו ה' מכל הג' ספרים.

ומכיון שת"י בחר לתרגם עלה □ הסתלק, וכן להלן, לכך הוצרך לחלק פסוק זה לב' חלקים. א. לך עלה מזה דהיינו הסתלק מבקשות נוספות של תחנונים פן יגבר חרון אף ה'. ב. אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים תעלו אל ארץ ישראל (שהיא גבוה מכל הארצות ולכן שייך בה לשון עליה) כלומר 'אשר העלית' משמש כציווי לעליה לארץ ישראל, כאומר לך התחלת בעלייה ממצרים בכדי להגיע לארץ ישראל.

*

כי לא אעלה בקרבך | האם נסתלקה השכינה לאחר חטא העגל?

(שמות לג, ג) אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף אֶתָּה פֶּן אֶכְלֶךָ בְּדֶרֶךְ:

מהו הלשון כי לא אעלה בקרבך? (העליה היא בד"כ ל... ולא ב...) עוד קשה האם עלתה אי פעם מחשבה לפניו יתברך שעם ישראל יעלו לארץ ישראל מבלי קשר ישיר עם הבורא? (אלא דרך מלאך) הלא הימצאות המשכן שענינה 'ושכנת בתוכם' מוכיחה לא כך.

בתרגום אונקלוס מתרגם "כי לא אעלה": "כי לא אסלק שכינתי מבינך כי עם קשה עורף אתה". כלומר למרות היותכם עם קשה עורף לא אסלק שכינתי מבינכם.

ת"י מוסיף בתרגומו:

לְאַרְעָא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ אַרוּם לִית אֶפְשָׁר דְּאִיסְלַק שְׁכִינַת יְקָרִי מִבִּינִיכּוֹן בְּרַם לָא יְהִי יְקָרִי שְׂרִי בְּמַדּוּר מְשָׁרִיתִיהוּן אַרוּם עִם קָשִׁי קְדָל אֲנָתְ דִּילְמָא אִישִׁיצִינְכוֹן בְּאַרְחָא:

[לארץ עושה חלב ודבש הרי אי אפשר שאסלק שכינת כבודי מבינכם אך לא יהיה כבודי שוכן במדור מחניכם כי עם קשה עורף אתה].

כלומר אין כאן חלילה כוונה שה' לא יעלה עם בני ישראל לארץ ישראל, וישלח מלאך במקומו כביכול, אלא אדרבה כאמור לעיל בת"י 'עליה' פירושה סלוק וכאן המשמעות היא 'לא אסלק שכינתי מבינכם אף לא לרגע אחד. (עין גם ת"י לפסוק ה')

אכן בת"י על פסוק ז' מבואר פירוש אחר והוא שהקב"ה הוציא את שכינתו מתוך כל המחנה "לא יהיה שוכן כבודי במדור מחניכם" אלא בסמוך, ובכך אפשר להסביר את המצב הזמני שהיה בין מעשה העגל ועד לסדור שלושת המחנות - שהשכינה חזרה לשרות במחנה השכינה (הכהנים), ולשם הועתק אהל מועד אשר היה בינתיים באהלו של משה מחוץ למחנה. שבזמן זה היתה השכינה בסמוך למחנה ולא בתוך המחנה ממש.

*

ויתנצלו את עדין | האם הכתרים שקיבלו מהר סיני היו חפץ גשמי או רוחני?

(שמות לג, ו) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵינָם מֵהַר חוֹרֵב:

מהו "עדי" זה?

וַאֲתֵרוּקְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן תִּיקוֹן זַיִנֵיהוֹן דְּשִׁמְא רַבָּא מְפָרֵשׁ כְּתִיב בְּהוֹן דְּאֲתִיְהִיבוּ לְהוֹן
לְמַתְנָה מִן טוֹר חוֹרֵב:

[ויתרוקנו בני ישראל מכלי זינם ששם הגדול מפורש כתוב בהם שניתנו להם למתנה
מהר חורב]

'כלי זיין' אלו מהותם העקרית מתבטאת בכך שהשם הגדול - השם המפורש כתוב עליו,
בדומה לציץ שהיה במצחו של כה"ג, ובדומה למה שכתב ת"י לעיל בסוד כוחו של המטה
שבידי משה, ובכוחם של האורים ותומים שהשם המפורש היה נתון בין כפלי החושן.

גם אם ננקוט שהכתרים של בני ישראל לא היו חפץ גשמי אלא רוחני, הרי הכוונה שכתר
זה מסמל את השראת השכינה על כל אחד מבני ישראל, והשראה זו הוסרה לאחר מעשה
העגלני.

וזה הכוונה של הפסוק "כי לא אעלה בקרבך" לדעת ת"י, שמחמת זה נוצרו ב' תוצאות.
א. הורדת העדי שעליו מפורש השם הגדול. ב. הוצאת אהל מועד מתוך המחנה □ חוצה
לו, הרי זו הסתרה חלקית של השכנה ששרתה עד אז בתוך המחנה, אך אין זה סילוק
חלילה וכפי שתרגם יונתן "כי לא אעלה ברקבך" □ כי לא אסתלק.

אמנם מת"י יש להוכיח שהכתרים היו חפץ גשמי, כי ת"י (בפסוק הבא) כותב שמהם לקח
את כל הכתרים הללו וטמן אותם במשכן.

אך ברש"י נראה שהבין בגמרא שכתרים אלו הינם דבר רוחני, ממה שכתב רש"י שלקחת
הכתרים מבני ישראל היא שגרמה לקרינת אור פני משה^י. וכך כתב רש"י:

ויתנצלו את עדין מהר חורב □ אריז"ח וכולן זכה משה ונטלן דסמיך ליה 'ומשה יקח את
האהל'. וברש"י הביא מב' פירושים מנין הילפותא. א. מ'ומשה יקח'. ב. מ'את האהל' מלשון
בְּהָלוּ גְרוּ עָלָי רַאשֵׁי, והוא היה קירון אור פניו.

*

^י וכמו שפירש ת"י כשמה ירד מההר וראה את העם 'כי פרוע הוא' □ ראה שהוסר שם ה' מהכתרים שעל ראשם.
^י בשער הכוונות לרבנו האריז"ל מבואר שכל מה שמה נטל מבני ישראל את הכתרים, הוא לימות החול בהם משה
מתעטר ומתכתר בהם, אולם בשבת קדש מחזיר משה לבני ישראל את כתריהם, וזהו התוספת נשמה וקדושת השבת
שיש לכל אחד מישראל. וזהו שאומרים בתפילת שבת: 'ישמח משה במתנת חלקו' שלמרות שבשבת משה נותר רק
עם כתריו שלו, מ"מ ישמח יען 'כי עבד נאמן קראת לו'.

והיה כל מבקש ה' | מיהו הנקרא 'מבקש השם'?

(שמות לג, ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש יי יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה:

מהו 'מבקש ה'' כאן בהקשר זה?

ומשה נסיבונן וטמירינן במשכן אולפן אורחיתא דיליה ברם ית משכנא נסב מתמן ופרסיה ליה מברא למשריתא ארחיק יתיה מן משירית עמא דאתנדון תרין אלפין אמין והנה קרי ליה משכן בית אולפנא והוי כל מאן דהדר בתתובא בלב שלים קדם יי הנה נפיק למשכן בית אולפנא דמברא למשריתא מודי על חוביה ומצלי על חוביה ומצלי ומשתבק ליה.

[ומשה לקחם (את הכתרים של בני ישראל) והטמינם באהל תלמוד שלו, אך את המשכן לקח משם (מתוך המחנה) ונטה לו מחוץ למחנה, הרחיק אותו ממחנה העם שנתנדו אלפים אמה. והיה קורה לו בית התלמוד והיה כל מי שחזר בתשובה בלב שלם לפני ה', היה יוצא לאהל בית התלמוד שמחוץ למחנה מודה על חטאיו ומתפלל על חטאיו ומתפלל ונסלח לו].

ת"י הבין שביקוש ה' באהל מועד אינו בשביל לדעת דבר הלכה או להגיש תלונות משפטיות, כי הרי לאחר עצת יתרו היו לבני ישראל שרי אלפים שרי מאות ועוד, שהיו פורשים לפניהם את שאלותיהם ובעיותיהם. ביקוש ה' באהל מועד הבין ת"י שזה במצב מיוחד שהאדם מחפש להתקרב לה' ולשוב אליו בלב שלם, ולכן פירש שמדובר באדם ששב בתשובה ורוצה להתוודות על חטאיו ולקבל את סליחת ה'. מבקש ה' זה הוא אשר יצא אל אהל מועד.

*

והביטו אחרי משה | הבטה זו לשבח או לגנאי?

(שמות לג, ח) והיה פצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד באו האהלה:

מה משמעותה של הבטה זו?

והנה כד הנה נפיק משה מן משריתא ואזיל למשכנא קיימין כל רשיעי עמא ומתעתידין גבר בתרע משכניה ומסתכלין בעינא בישא אחורי משה עד זמן מיעליה למשכנא:

[והיה כאשר היה יוצא משה מן המחנה והלך לאהל קמו כל רשעי העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו בעין רעה אחורי משה עד עת בואו לאהל].

כל הבטה משמעותה הסתכלות תוך התבוננות, כמש"כ כאן המלבי"ם ביפרושו עה"ת "וגם לשון הבטה מציין תמיד העיון שבדבר שעיינו והשכילו בדרכי משה ובמדותיו"

ובתנחומא מחלוקת בכיוון הבטה הזו, וכמפורש להלן, ת"י נוקט כאחד הדעות ואולי הלשון "נצבו" מסייע לדעה זו, כי "נצבים הם אלו שמביטים לרעה כגון "נצבים לקראתם

בצאתם מאת פרעה" (שמות ה, כ עיי"ש במפרשים) וכן "ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם" (במדבר טז, כז) וכך איתא בתנחומא:

והביטו אחרי משה □ מה היו אומרים? ר' יצחק אומר לשבח, היו אומרים אשרי יולדתו של זה, כל ימיו הקבה מדבר עמו, כל ימיו הוא משולם להקב"ה, והביטו אחרי משה וגו', ור' חמא אמר לגנאי היו אומרים ראה צואר ראה שוקים, אוכל משל יהודים, ושותה משל יהודים, וכל מה שיש לו משל יהודים, וחבירו משיבו אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהיה עשירי... (תנחומא ישן פקודי ד)

*

ודבר ה' אל משה פנים בפנים | האם כוונת פסוק זה כפשוטו במראה פנים אל פנים?

(שמות לג, יא) וְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל: מהו פנים אל פנים האמנם במראה?

וּמִתְמַלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה מִמְּלִל קָבַל מִמְּלִל קַל דְּבוּרָא הָוּה שְׁמַע בְּרַם זִיו אֶפְיִן לָא הָוּה חֲמִי הֵיכְמָא דְּמִמְּלִיל גְּבַר עִם חֲבֵרִיָּה וּמִן בְּתַר דְּאֶסְתִּלַּק קַל דְּבוּרָא תְּנָאִיב לְמִשְׁרִיתָא וּמִתְנִי פְתַגְמִיא לְכְנִישְׁתָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל בְּרַם מְשׁוּמְשָׁנִיָּה יְהוֹשֵׁעַ בֶּר נֹון הָוּה טְלִי לֹא הָוּה זֵייעַ מְגוּ מְשַׁכְּנִיָּה:

[ומדבר ה' עם משה דבור מול דבור, קול דבור היה שומע אבל זיו פנים לא היה רואה כמו שמדבר איש עם רעה, ואחרי שהסתלק קול הדיבור חוזר, למחנה, ומספר הדברים לאסיפתם של ישראל, אולם שמשו יהושע בן נון היה נער לא היה זו מתוך האהל].

עקרון גדול וחשוב הוא בלימוד התרגומים, שהתרגומים דרכם להרחיק ככל הניתן את ההגשמה בכל מה שנוגע לתיאור דברים השייכים לקב"ה. כולל הקשר של משה רבינו עם ה'.

והלא נאמר מפורש בתורה שמשה בקש "הראיני נא את כבודך" וענהו ה' "לא תוכל לראות את פני, כי לא יראני האדם וחי". (יח, כ) לכך מראה פנים אל פנים אינו אפשרי, אך דבור פנים אל פנים שהוא תאור אנושי לדיבור ישיר ולא אמצעי - 'כאשר ידבר איש אל רעהו' זה הכוונה פנים אל פנים.

*

^נ ומדרש זה כבר נרמז בגמ' בקדושין לג: והביטו אחרי משה ר' אמי ור' יצחק נפחא חד אמר לשבח וחד אמר לגנאי. עיי"ש.

הודיעני נא את דרכך | מדוע היה נחוץ למשה עתה לדעת את דרכי ה'?

(שמות לג, יג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך ויראה פי עמך הגוי הזה:

לשם מה (ודוקא עתה) נחוץ למשה לדעת דרכי ה'?

וכדון אין בבעו אשפחית רחמין קדמך אודעני פדון ית אורח טובך ואנדע רחמך היך אנת מדבר עם בני נשא זכאין מטי להון הי כחייבין ולחייבין הי כזכאין ותוב זכאין מטי להון הי כזכוותהון וחייבין מטי להון הי כחוביהון מן בגלל דאשפח רחמין קדמך וגלי קדמך ארום עמך עמא הדין:

[ועתה אם בבקשה מצאתי רחמים לפניך הודיעני את אורח טובך ואדע אהבתך איך אתה נוהג עם בני אדם, צדיקים מגיע להם כרשעים, ולרשעים כמו צדיקים, ושגם צדיקים מגיע להם כזכויותיהם ורשעים מגיע להם כעוונותיהם, למען אמצא חן לפניך, וגלוי לפניך כי עמך העם הזה].

יתכן שדווקא בעיתוי זה בו סטו העם מן הדרך אשר הנהיגם משה, ועשו את העגל, רצה משה להתכונן להמשך ההנהגה הלאה ולכן רצה לדעת את דרכי ה' לצורך שני מטרות: א. לנהוג בעצמו כהנהגת הקב"ה שהיא ההנהגה הנכונה. ב. בשעת כישלון חלילה לדעת להיתפס במידותיו של הקב"ה כדי להשיג את סליחתו להם.

בגמרא מצינו כעין דברים אלו אם כי לא לתשובה לשאלה זו, וכך אמרו חז"ל:

הודיעני נא את דרכיך - ...בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנאמר הודיעני נא את דרכיך, אמר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו אמר לו: משה! צדיק וטוב לו - צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו - צדיק בן רשע וגו'... (ברכות ז:)

*

פני ילכו | מה הפירוש פני ילכו?

(שמות לג, יד) ויאמר פני ילכו והנחתי לך:

מהו פני ילכו?

רש"י פירש: "כתרגומו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך".

ת"י מבאר זאת באופן שונה:

¹ וכע"ז ברש"י כאן בסמוך (פסוק יט) "שהודיעו סדר תפילה שכשישראל חוטאים לפני אעשה כסדר הזה ואני מוחל להם".

וַאֲמַר אֲמִתֵּן עַד דִּיהֶכּוֹן סִבֵּר אֶפִּין דְּרוּגְזָא וּמִן בְּתַר כְּדוּן אָנוּחַ לָךְ:
[ויאמר המתן עד שיילכו סבר פנים של רוגז ואחרי כן אניח לך].

מת"י מתבאר שמדובר כאן בסבר פנים של רוגז, כביכול, של הקב"ה, שיש צורך בהמתנה עד שיסור "פנים" אלו ואז הקב"ה יניח לו כפי שבקש, יתכן שת"י מיאן בפירוש רש"י משום שלא כתוב פני ילכו לפניכם וכו' ואכן מצאנו פירוש זה בחז"ל^ט:

פני ילכו והניחותי לך □ א"ר יוחנן משום ר' יוסי מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו, דכתיב פני ילכו והניחותי לך, אמר לו הקב"ה למשה המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך. (ברכות ז.)

לתגובות: 0686762@gmail.com

---

^ט (אמנם גם פירוש רש"י הוא עפ"י חז"ל).

פרחים לתורה / הרב ישראל חיים בלומנטל, מג"ש בכולל תורת מרדכי

כוחה של תפילה!

ויחל משה (לב, יא)

אחד האברכים בבית שמש חיתן את בתו הכלה בכ' סיון תשע"ח באולמי 'פאראנד' שבבית שמש. אותו אברך אין הפרוטה מצויה בכיסו, בלשון המעטה, ובקושי גדול התארגן להוצאות הנישואין. מגודל הלחץ זו הדחק הודיע לבתו שלא יוכלו לשכור כיסא-כבוד לכלה כנהוג.

התחננה אליו הכלה באומרה כי מתביישת היא שלא תהא ככל חברותיה, אך האב, שנשאר ביצריך עיון גדול בשאלת כסף מנלן הודיע לה ש'תם הכסף' ולא נשאר בלתי גוויתנו לעורינו. "אך זאת אומר לך", הוסיף, "עד עתה דיברת עם האבא שלך שבארץ שאין בידו לעזור, מעתה דברי עם אביך שבשמים אשר לו הכח והיכולת!"

ואכן בשבת שקודם הנישואין נטלה הכלה ספר תהילים לידיה והתחננה בדמעות שלישי: אבי שבשמים, הזמן לי כיסא מכובד ליום נישואיי...

בהגיע היום המיועד הגיעו לאולם, והנה מוכן כיסא לכלה מעוטר ומעוצב בפרחים סגוניים אשר לא שזפתם עין, ומקושט כראוי, כמנהג בעלי בתים חשובים שבחשובים. ויהי לפלא, מאין 'נחת' לכאן כיסא זה, ומי הזמינו הנה...

עד שנתברר גופו של דבר, שהנה באותו אולם יש שתי קומות. שמחת נישואי הכלה דן נערכה בקומה התחתונה, ואילו בקומה למעלה חיתן יהודי תושב חו"ל, אשר איש אמיד הוא. הלה הכין חתונה ברוב פאר והדר כברכת ה' אשר נתן לו, ואף לא שכח להזמין כיסא מפואר לכלה, ולא זו בלבד אלא ששכר בכסף מלא 'מפיק אירועים' שתפקידו ומקצועו לארגן את השמחה על הצד היותר טוב ולבדוק שלא חסר מאומה.

והנה אותו היום כ' בסיון היה, ויש הנוהגים שלא לערוך נישואין ביום זה ויש שאינם מקפידים על כך. 'ידידנו' מבית שמש אינו מהנוהגים להקפיד, ועל כן תיכנן להעמיד את החופה קודם השקיעה, ואילו בקהילתו של היהודי מחו"ל מקפידים שלא לחתן בו ביום, על כן היה בדעתו להעמיד את החופה בלילה לאחר זמן רבינו תם.

שעתיים קודם החופה (שנועדה להתקיים לאחר זמן ר"ת) שלח המחותר מחו"ל את בנו לבדוק שהכל מתנהל כשורה, שולחנות ערוכים וכו'. הלה הגיע לאולם ומה מאוד השתומם לראות שאין זכר לכיסא, וכדי ביזיון וקצף. מיד התקשר לאביו לספר לו על ה'אסון' הנורא □ הלה הרים טלפון נזעם אל המארגן בטענת למה רימיתני □ ואיה הכסא? השיב לו המארגן: איני יודע מה אתה סח? הכסא עומד על מקומו ועל מכונו, מוכן ומזומן לצורך הכלה המהוללה.

התברר שהעמידו את הכסא בטעות בקומה התחתונה □ שלחו מיד להוציא אותו מהאולם למטה ולהעלותו למקומו המיועד, אך כשהגיעו ראו כבר את הכלה מגיעה לאולם (שהרי חופתה נערכה קודם השקיעה, שעתיים לפני החופה השניה), וכמובן שלא היה שום 'טעם' להשבית את השמחה ולבייש כלה בחופתה, אלא תיכף ומיד הזמין המחותן מחו"ל כסא נוסף, והכל על מקומו בא בשלום.

אתה הראית לדעת כיצד דמעותיה לא שבו ריקם ופעלו עבורה כסא הראוי למלכים □ אמנם שומה עלינו ללמוד ממעשה זה שלא להסתפק במועט, שהרי הייתה יכולה לפעול לעצמה דירה שלימה לצורך מגוריה לאורך ימים, ולא רק כסא לכמה שעות, היום כאן ומחר □ אך בתנאי ש'נצעק'!

*

תפלתו התמימה של בן השלש

לא רק בצדיקים גדולים רואים זאת, אלא גם בתינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, ופיהם טהור וקדוש.

משפחה מבני ברק בת תשעה נפשות רצתה לנסוע למירון בל"ג בעומר. הרכב היה קטן, חמישה מקומות בלבד. מה עושים? שכן שנסע גם הוא הסכים לצרף את אחד הילדים, אבל השאר נדחסו וישבו בצפיפות גדולה בכל הנסיעה הארוכה.

בדרך הכין אותם האב לקראת התפילה על הציון, ואמר: "אנחנו נוסעים כעת לתנא האלקי, עיר וקדיש מן שמיא נחית, רבי שמעון בר יוחאי. כל תפילה שתבקשו מעומק הלב □ תתקבל".

הוא לא חשב שגם הילד הקטן בן השלש שומע את דבריו ומפנים את המסר...

כשיצאו מן הקבר שאל האב את הילד הקטן: "על מה התפללת, צדיק?" והילד השיב בתמימות: "בקשתי מה' שיביא לאבא שלי אוטו גדול, שיהיה מקום לכולם, ולא נצטרך להצטופף כל כך".

"על זה התפללת?" □ התחייך □ "נו, נו. ואני חשבתי שתפלל שתגדל בתורה וביראת שמים"...

משם הלכה המשפחה לשבות בביתם של הסבא והסבתא המתגוררים בצפון הארץ. בערב שבת נתן האב לחמיו את מפתחות הרכב שלו, לשמירה, ובמוצאי שבת, כאשר ביקש לקבלם בחזרה, הושיט לו חמיו מפתחות אחרים.

"מה זה?" □ התפלא.

"אלו מפתחות הרכב החדש שלך" □ השיב לו □ "לי יש רכב גדול שכבר איני זקוק לו, ולך יש רכב שקטן על מידותיך. החלטתי שנחליף רכבים"...

*

נסיים בדבריו של ראש שושלת האצולה, רבי יעקב אבוחצירא זיע"א, בספרו **אלף בינה**,
אות דל"ת ג: וְהַתְּפִלוֹת הֵם דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁעַל יָדָן מִתְּתַקְּנִים כָּל
הָעוֹלָמוֹת. וּבְכָל תְּפִלָּה נִתְקַן דְּבַר מִחֻדָּשׁ, דְּאֵין תְּפִלַּת הַיּוֹם דּוֹמָה לְשֵׁל מִחֵר, וְאֵין תְּפִלוֹת
הַחֹל דּוֹמוֹת לְשֵׁל שַׁבָּת, וְלֹא לְשֵׁל רֹאשׁ חֻדָּשׁ, וְלֹא לְשֵׁל יָמִים טוֹבִים. וְאֵין שַׁבַּת דּוֹמָה לְחֵבְרוֹ,
וְאֵין רֹאשׁ חֻדָּשׁ וְיוֹם טוֹב דּוֹמָה לְחֵבְרוֹ. וְגַם בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּעֶצְמוֹ, אֵין תְּפִלַּת עֲרֵבִית דּוֹמָה
לְשֵׁל שַׁחֲרִית, וְלֹא שַׁחֲרִית לְמִנְחָה וְכִיּוֹצֵא, עֶצְמוֹ הַשְּׁנוּיִים מְסַפֵּר. הַכֹּלֵל הוּא, כָּל תְּפִלָּה
עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה מִחֻדָּשׁ.

שבת שלום ומבורך!

לתגובות: blu.israel@gmail.com

פרשה למעשה □ בירור הלכתי בעניני פרשת השבוע / הרב יאיר רינמן, מו"צ בבית הוראה 'נאות שמחה', מודיעין עילית

משתה ושמחה בפורים קטן, וסיום ששת חלקי משנה ברורה

תנן במגילה פ"א מ"ד, 'קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים', ותניא עלה בגמ' דף ו' ע"א, 'ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה'.

ונחלקו הראשונים בביאור דברי הגמ', דדעת הרא"ש (שם) סי' ז', דסיפא ארישא קאי, דהיינו שהאיסור להספיד ולהתענות באדר הראשון, הוא דוקא כעין הרישא □ דרבנן החליטו לעבר את השנה ביום הפורים אחרי קריאת המגילה, ודוקא בכה"ג אסורים באותו היום בהספד ותענית, אך במקרה שעברו את השנה קודם יום הפורים, אין על יום זה שום דינים מיוחדים, ומותרים בו בהספד ותענית, סאועי' בביאור הגר"א (על השלחן ערוך סי' תרצ"ז ס"ק, ג', דכן מבואר בירושלמי ה"ד (דף ו' ע"ב), 'מתניתא כשעיברו ואח"כ קראו אותה אבל אם קראו אותה ואח"כ עיברו לא בדא מתניתא לא אמרה כן אלא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני', דהיינו שנתעברה השנה אחרי שקראו את המגילה, וע"ז קאי מתני' דבעינן לקוראה שוב באדר השני.

אולם מדברי הרמב"ם פ"ב מהל' מגילה הי"ג נראה דבכל אופן ימי פורים קטן אסורים בהספד ותענית, שכתב שם 'שני הימים האלו שהן י"ד וט"ו אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום בין לבני כרכין שהן עושין ט"ו בלבד בין לבני עיירות שהן עושין י"ד בלבד ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני'.

וכתוב בהגהות מיימוניות (שם) אות ש', דדעת המהר"ם מרוטנבורג (פראג) סי' תרמ"ג כשיטת הרא"ש, אולם בדברי הסמ"ג מבואר דפסק כדברי הרמב"ם, דבכל אופן אסורים בהם בהספד ותענית.

והשלחן ערוך סי' תרצ"ז הביא תחילה בסתם את שיטת הרמב"ם ודעימיה, ואח"כ הביא את שיטת הרא"ש והמהר"ם מרוטנבורג בשם 'יש אןמרים' סב, וכתב ע"ז הרמ"א 'והמנהג כסברא ראשונה', וא"כ דעת תרוייהו דימי פורים קטן אסורים בהספד ותענית.

והנה הר"ן דף ג' ע"ב ד"ה אלא, כתב דאעפ"י דלא נאמר במשנה שיש חיוב לעשות סעודה בפורים קטן, מ"מ הלא מבואר בגמ' דף ה' ע"ב, דהמקור לאיסור הספד ותענית בפורים (גדול) הוא מדכתיב משתה ושמחה, וכדאיתא התם 'תני רב יוסף שְׂמֻחָה וּמְשֻׁתָּה וְיִוֵּם טוֹב

^{סא} אולם הב"ח כתב דדברי הרא"ש הו"ו רק להו"א בגמ', אך למסקנא גם הוא ס"ל דבכל אופן יש לאסור בהספד ותענית באדר הראשון.

^{סב} וקו"ל דבכה"ג דעת השו"ע לפסוק כסתם.

שמחה מלמד שאסורים בהספד משתה מלמד שאסור בתענית, ומבואר דאיסור הספד ותענית הוא משום שזה נוגד את המשתה והשמחה, וכיון דאסקינן דבימי פורים קטן אסורים בהספד ותענית, ממילא מוכרח דחייבים הם במשתה ושמחה, וסיים שם 'וקרוב הדבר גם כן שראוי להרבות בסעודה בי"ד שבראשון'.

ואכן התוס' דף ו' ע"ב ד"ה ורבי אליעזר עמדו על הדברים, וכתבו בתחילה כדברי הר"ן, וז"ל 'ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין, אולם אח"כ דחו דברים אלו, וז"ל: 'ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא דאי תליא הא בהא לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וממילא נאסר בהספד דהא הימים האמורים במגילת תענית האסורים בהספד אין בהן משתה ושמחה, וע"כ מסיקים התוס' להלכה 'וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון'.

ועי' בבית יוסף שהביא שיטות אלו, ולבסוף כתב 'ועכשיו לא נהגו להרבות בסעודה לא בי"ד ולא בט"ו שבאדר הראשון, וע"כ לא הזכיר דין זה בשלחן ערוך, וכ"כ בדרכי משה 'ולא ראיתי נוהגין כן', ואף בהגהת השלחן ערוך כתב 'י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, אלא שסיים דבריו 'מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד'.

והנה צריך להבין מדוע סיים הרמ"א את דבריו בפסוק וְטוֹב לֵב מְשֻׁתָּה תָּמִיד (משלי טו □ טו), וידועים דבריו של הברכי יוסף, דבכמה יסד הרמ"א דבריו לחתום מעין הפתיחה 'שני תמידין כסדרן', דפתח דבריו בסי' א' בפסוק שְׁוִיִּיתִי ה' לְנֶגְדֵי תָּמִיד (תהילים ט"ז □ ח), וחתם דבריו וְטוֹב לֵב מְשֻׁתָּה תָּמִיד, ומסביר הרמ"א דשני המקראות משלימים זה את זה, דמקרא ראשון אמר דוד המלך על בחינתו שהיה משתדל לכוין לבו למקום, ובתר הכי וְטוֹב לֵב צָדִיק וצדק מְשֻׁתָּה תָּמִיד.

ועי' בשו"ת בנין שלמה³⁰ או"ח סי' נ"ט, שכתב ג"כ כעין דברי הברכי יוסף, אלא דהוסיף עליהם דבא הרמ"א ליתן עיצה לאדם ירא שמים וחסיד, שמחד גיסא רוצה להחמיר על עצמו ולצאת ידי כל הדעות, וברצונו להרבות בשמחה וובמשתה גם בי"ד של אדר הראשון, אך מאידך חושש לנהוג שמחה ומשתה □ שמא הלכה כאותם הסוברים שאין צריך לנהוג בו שמחה ומשתה, ולשיטתם סעודה זו היא סעודת רשות, ונוגד את דרכי פרישותו □ שלא לנהינות מסעודת רשות, ונתן לו הרמ"א עיצה לצאת ידי תרוויהו, ע"י שיקיים שְׁוִיִּיתִי ה' לְנֶגְדֵי תָּמִיד, ואף אכילתו תהיה לשם שמים, וא"כ אף אם הלכה כשיטות שאינו מחויב בסעודה, מ"מ כיון שעושה לשם שמים □ הוויא סעודת מצוה, וזהו שכתב וְטוֹב לֵב מִי שְׁלִיבו

³⁰ לבעל ה'חשק שלמה' על הש"ס, מרבי שלמה הכהן מוילנא (תקמ"ו).

זך וטוב □ יכול להיות שמח כל ימיו, ולעשות מְשֶׁתָּה תְּמִיד □ כשרוצה לצאת ידי חובתו לכולי עלמא.

והנה סיום דברי הרמ"א הוא פסוק במשלי ט"ו □ ט"ו, כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים וְטוֹב לֵב מְשֶׁתָּה תְּמִיד, ועיי"ש בדברי הרלב"ג שמפרש שאין הפירוש לעני ועשיר בממון אלא לעני ועשיר בדעת, וז"ל 'כל מי שהוא עני בדעות - כל ימיו הם רעים, אך מי שהוא טוב שְׁכָל שמח בכל ימיו - כאילו יעשה משתה בכל יום, עם שתמיד הוא שותה מנחל עדני נעימות הדעות'.

כעיי"ז מפרש גם המלבי"ם, אלא שמרחיב את פירושו יחד עם פסוק שלפניו ופסוקים שלאחריו, יד לֵב נְבוֹן יִבְקֹשׁ דְּעַת וּפִי כְּסִילִים יִרְעֶה אֲוֹלַת טוֹ כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים וְטוֹב לֵב מְשֶׁתָּה תְּמִיד טז טוב מְעַט בְּיִרְאַת ה' מְאוּצָר רָב וּמְהוּמָה בּוֹ יז טוב אֲרַחַת יִרְק וְאַהֲבָה שָׁם מְשׁוֹר אָבוּס וְשִׁנְאָה בּוֹ.

לֵב נְבוֹן יִבְקֹשׁ דְּעַת, הנבון הוא המבין דבר מתוך דבר, ועיי"כך בא לכלל דעת שגם בחוקי החכמה יבין טעמים ויודע בהם דעת, אמנם לא ישיג הדעת בקל רק אחר הבקשה והתבוננות רב, והלב שהוא הכח המושל כשבא להנהיג בדרכי החכמה יבקש לדעת טעמיה וסודותיה, אבל הכסיל עוזב את דרכי החכמה מפני תאותו, (ואינו כאויל - העמל למצוא טענות על דרכי החכמה במופתים פילוסופים מתעים), מ"מ אחרי שישים פניו לדרך התאוה - לכן יִרְעֶה אֲוֹלַת לְשׁוֹם בה על פניו מסוה, והוא מוצא האולת עומדת לנגד פניו כעדרי צאן והוא הרועה, והוא מסופק ממה שרואה לפניו ושואל, הלא ראינו שְׁכָל יְמֵי עֲנֵי רָעִים, העני המתענה מפני ששומע לחקי התורה בכ"ז ימיו רעים תמיד, ואילו מי שעושה מְשֶׁתָּה תְּמִיד הוא טוב לֵב, ומזה יוכיח שאין שְׁכָר להולך בחכמה, אבל לב נבון יבקש דעת וישיב לו לאמר. טוב מְעַט בְּיִרְאַת ה', המעט שיש לו להעני אחר שהוא עוסק בְּיִרְאַת ה' והולך מהלך השלמות, הוא טוב מִן מי שיש לו אוֹצָר רָב - אחר שנמצא בו מְהוּמָה, כי יהום את נפשו ואשרו הרוחני, ונשא ע"ז משלו: טוב אֲרַחַת יִרְק וְאַהֲבָה שָׁם מְשׁוֹר אָבוּס וְשִׁנְאָה בּוֹ שראינו שייטב לאדם ארוחה קטנה אם נמצא שם אהבה, שהאהבה תמתיק גם ארוחת ירק, והשנאה תמרר המאכל של שור אבוס, ואין האושר החיצוני והעונג המדומה עיקר, רק המנוחה הפנימית והאהבה והבטחון בה', כי בו תתעדן בדשן נפשו'

והנה בגמ' בבבא בתרא דף קמ"ה ע"ב, ובסנהדרין דף ק' ע"ב, דרשו האמוראים דרשות רבות בפסוק זה, וחד מינייהו 'אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר איפכא', וביאר רש"י בסנהדרין דרבי זירא מתייחס על הקושי שבלמוד, שלימוד הגמ' הוא קשה מרוב קושיות וסוגיות שיש בו, וע"כ ימיו של לומד התלמוד רעים וקשים, ואילו המשנה שנוחה ללמוד, ואילו רבא מתייחס על התוצאות מהלימוד, 'דבעלי תלמוד נהנין מיגיעו שידעו להורות איסור והיתר אבל בעלי משנה שונה ואינו יודע מהו אומר דאין מורין הלכה מתוך משנה'.

אולם עיי"ש בבנין שלמה שמוסיף לבאר את שייכות פסוק זה לפורים קטן, בין לשיטת רבי זירא ובין לשיטת רבא.

א. לשיטת רבי זירא: י"ל דהכונה בזה דבעל גמרא אף אם רוצה לעשות משתה על סיום, צריך להמתין זמן רב, ונמצא דכל ימי עני רעים □ שאינו יכול לעשות משתה כי אם לעיתים רחוקות, אבל בעל משנה הרי יכול לעשות משתה בכל יום ויום על מסכת אחת, ונמצא דטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה, ולזה נתן הרמ"א ז"ל עצה דאדם שהוא ירא שמים ואינו רוצה להינות מסעודת הרשות, שילמד משניות ביום פורים קטן ויסיים מסכת אחת, ועי"ז יהיה יכול לעשות סעודה בלי ספק, דבין כך ובין כך יהיה סעודת מצוה בשביל הסיום, וזהו וטוב לב משתה תמיד □ זה בעל משנה.

ב. לשיטת רבא: האי כל ימי עני רעים □ קאי על ימי הפורים, דכתיב בהו ימי הפורים האלה דיש שנהגו שלא יוצאים ידי חובת סעודת פורים שעושים ביום, מחמת שטרודים במשלח מנות, ולפיכך עושים עוד סעודה בלילה, ^{סד} והנה העני כיון שיודע שאין יוצא יד"ח בסעודה שביום, סומך על סעודת הלילה □ ואינו עושה סעודה כלל ביום, ונמצא דימי פורים שלו □ הינם רעים, ומה שאמר כל ימי □ היינו דאינו עושה סעודה אפילו בי"ד שבאדר הראשון, אולם זהו דוקא בבעל משנה שאינו לומד גמרא, ואכן מפשטות הגמ' משמע כדעת הרא"ש והמהר"ם מרוטנבורג הנ"ל, דהאידינא (שמעברים את השנה קודם הפורים) אין מצוה בשמחה בפורים קטן, וגם אינו יודע הדין שאמר רבא דסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו, ונמצא דימי הפורים שלו □ הינם רעים, אבל וטוב לב משתה תמיד זה בעל גמרא, דיודע הדין דאינו יכול לעשות סעודת פורים בלילה, וגם כיון שלומד גמרא יודע בבירור דלעולם חייב בשמחה גם באדר הראשון, ונמצא דהבעל גמרא הוא טוב לב משתה תמיד □ בשני האדרים, וזהו כונת הרמ"א במה שכתב וטוב לב וכ"ו, כלומר דמן הגמ' יש להוכיח דחייב במשתה גם בי"ד באדר הראשון.

והנה בגמ' שם איכא דרשה נוספת על פסוק זה, 'רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה', ונראה לומר שדרשה זו משלימה את הדרשה הקודמת, וכמאמר הגמ' ביבמות דף ס"ב ע"ב, 'אמר רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא ... במערבא אמרי בלא תורה ... בלא תורה דכתיב האם אין עזרתני בי ותשיה נדחה ממני', דבכדי להגיע לוטוב לב משתה תמיד □ בלימוד המשנה והגמרא בעיון, עד כדי הוראה מהלימוד, הוא רק ע"י אשה טובה, וכדברי רבי עקיבא בכתובות דף ס"ג ע"א, 'שלי ושלכם שלה הוא'.

לתגובות: YR4295@gmail.com

^{סד} כמבואר בתרומת הדשן ח"א סי' ק"י, דיש שנהגו שעיקר סעודת פורים בליל שאחר פורים ! וטעמם כיון שביום הפורים הם טרודים במצוות היום, ואינם פנויים לאכול הסעודה בשמחה ובתענוג.

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב דק"ק טשארטקוב, מאנשעסטער

טבעת הקידושין תהיה לך לשמירה לאחר מאה ועשרים שנה

וְאִמְלֵא אֶתְּוּ רֹוחַ אֱלֹקִים בְּחִכְמָהּ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה (לא, ג)

ואיתא על זה במדרש תנחומא (ויקהל אות ה') "בשלשה דברים אלו ברא הקב"ה עולמו שנאמר (משלי ג יט) 'ה' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו' ובשלשתן עשה בצלאל את המשכן". וכן איתא בגמ' ברכות (נה). "יודע היה בצלאל לצרף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ" ומביא הגמרא פסוק הנ"ל ממשלי.

ומבואר מזה שהקמת המשכן היה באמת המשך לבריאת שמים וארץ ולכן הוצרך בצלאל לדעת שלשה דברים הללו, וכן איתא בפסיקתא רבתי (פר' ו) וז"ל "אשר ברא אלקים לעשות, עשה אין כתיב כאן אלא לעשות עדיין יש מלאכה אחרת, כיון שבא שלמה ובנה בית המקדש אמר הקב"ה עכשיו שלמה מלאכת השמים והארץ ותשלם כל המלאכה". הרי שגם אחרי שנגמרה בריאת שמים וארץ עדיין לא נשלמה הבריאה עד אחרי הקמת בית המקדש ולכן גם המשכן שהיה חלק מזה היה נחשב כחלק הבריאה ומשום כן הוצרך בצלאל להיות מלא בחכמה בתבונה ובדעת כדי להמשיך מלאכת ותכלית הבריאה. וע"ע בזה במדרש תנחומא ריש פקודי איך כל חלקי ועשיית המשכן היה מכוון כנגד כל יום מבריאת העולם.

והנה לפי זה יש להפליא על מה שאנו מבקשים שלש פעמים ביום "חננו מאתך חכמה בינה ודעת", והלא מדברי חז"ל הנ"ל מבואר שמדריגות אלו אינם צריכים ושייכים לנו כלל, והם נצרכים רק לאדם כערכו של בצלאל שנבחר לבנות המשכן ועליו היה צורך להיות מלא בחכמה בתבונה ובדעת כדי להבין איך לבנות המשכן בכל כוונותיה, אבל בשביל מה אנו צריכים למדריגות הרמות הללו בחיינו היומיים?

אמנם נראה שביאור הדבר היא לפי מה מצינו בחז"ל שכמו שהמשכן הוא מקום להשראת השכינה כן הוא לגבי כל בית נאמן שהוא מקדש מעט, וזה מה שמצינו בגמ' (פסחים קיב). שצווי לנו חז"ל "אל יכנס לתוך פתח ביתו פתאום" וכתב הרשב"ם בשם המדרש שר' יוחנן היה דופק קודם שנכנס משום שנאמר "ונשמע קולו בבואו אל הקודש". הרי שפסוק זו הנאמר לגבי כהן גדול בבואו אל המשכן נוגע גם לכל יחיד קודם שנכנס לביתו, שנחשב כמקדש מעט. וזהו שאמרה האשה השונמית לאלישע (מלכים ב פר' ד) שהכינה בעבורו עליית קיר קטנה ובתוכה "מטה שולחן כסא נר" וביארו הספרים דהוי ר"ת "משכן" שאמרה אליו שאינו צריך לפחוד ליכנס לתוך ביתה, דהלא ביתה היא מקום השראת השכינה, וביתה מתאימה וראויה לנביא ה' שירגיש נוח בביתה.

וזה מה שצוה רבינו הקדוש קודם מותו (כתובות קג). "נר דלוק במקומו מטה ושולחן מוצעת במקומו" דלא הוצרך לצוותם שלא ישבו בחושך אלא שצוים שאותם ענינים

שעליהם מרמזים הדלקת המנורה שימשיכו בעבודתו להעלות נר תמיד גם לאחר פטירתו, שביתו ישאר מקום מקדש המאיר לארץ ולדרים עליה.

והנה ביסוד זה שצדיק אמיתי בבחינת מקדש יש להסביר גמרא ידועה במסכת סוכות (כח.), "שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי, אמרו עליו על רבי יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא גמרא הלכות ואגדות וכו' אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שהיה יושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף". והנה בשלמא מה שאמרו על רבן יוחנן בן זכאי שבזה הודיעו לנו גדולתו בכל חלקי תורה, אולם קשה להבין איך נתבטאת גדולתו של יונתן בן עוזיאל בזה שכל העופות נשרפו, ואיך רואים מזה שהיה גדול מכולן?

ואפשר לומר בזה, דלספר לנו מידיעותיו בתורה היה אך למותר דאם קטן שבכולם לא הניח דבר גדול או דבר קטן, הגדול שבהם על אחת כמה וכמה, ולכן הודיענו על אופן לימודו, שמרוב קדושתו בשעת לימודו כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, דבר שלא היה אפילו בבית המקדש, שהוצרכו לתקן שם כליא עורב (שבת צ.) לחפות גגו של היכל למנוע את העורבים לישוב (וע' תוס' ערכין ו. בשם הערוך). דהיינו דאופן לימודו של יונתן בן עוזיאל היה מסוג זה שעליהם נאמר (מכות י.) טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד בנך להקריב לפני ע"ג המזבח.

ואע"פ שאין לנו שום שייכות במדריגות התנאים ואמוראים ושאר צדיקים, עכ"ז מדברי חז"ל מבואר שכל אחד צריך לקדש עצמו עד שיהא ראוי להיות מדור לשכינה וכך היא לשון הרה"ק ממאדו"ץ בספרו דברי ישראל (ריש פקודי) "ידוע דחוץ המשכן שעשה בצלאל הנה עדת בני ישראל בכלל ובפרט הם בעצמם משכן ה' המה כדכתיב היכל ה' המה, וכתיב אוהל שכן באדם וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם ממש כמבואר במדרשי חז"ל. והוא באמצעות התורה ותפלה כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו.) מנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר וכו' ומנין לשנים שיושבים ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר וכו' ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמהם שנאמר וכו' עיי"ש".

ומעכשיו מבואר למה אנו מבקשים "חננו מאתך חכמה בינה ודעת", משום שגם אנו צריכים להתקדש בקדושה של מעלה להיות מדור לשכינה בבחינת מקדש מעט וכמו שאמרו חז"ל "כל מי שיש בו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו" (וע' בזה בפלא יועץ ערך דעת). וזהו שאמרו חז"ל "איש ואשה זכו שכינה שרויה בניהם" שבית נאמן בישראל היא דוגמת המשכן וכדברי הרשב"ם הנ"ל, דיש שם השראת השכינה. ובזה מובן מה שאמרו "כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים" דמאחר שיש השראת השכינה בבית נאמן, לכן מי שיש לו חלק בהקמת בית נאמן כזה, כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים.

והנה אצל חתונה מברכים שבע ברכות וכתב רש"י בכתובות (ז:): שהשתי ברכות הראשונות אינם מן הסדר שלא נסדרו על עסקי הזוג אלא הם לכבוד העם הנאספים, אולם בספר בית יעקב (כתובות שם) מהגאון רבי יעקב מליסא בעל נתיבות המשפט כתב שגם

שתי ברכות הראשונות מיירי לגבי עניני נישואין וז"ל "נ"ל ליתן טעם להשבע ברכות בזמן הנישואין, היות כי הקב"ה צוה שישאו אשה בשביל קיום המין, ואמרו חז"ל (אבות ה יא) 'כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, הרי דכל אשר ברא בעולם הזה לא ברא אלא לכבודו ואין בכל הברואים מי שיכיר בכבודו רק האדם והיינו ישראל כדכתיב (ישעיה מג כא) 'עם זו יצרתי תהילתי יספרו' ובבריאת אדם הראשון לא היה מספיק עד שברא ענין קיום המין ולזה בבוא זמן הנישואין שהוא קיום מין האדם בכדי שיהיה ניכר כבודו מכל הברואים שברא ה' מברכין על כל הברואים ואמרים שבכל ברא לכבודו".

והנה שמעתי סיפור מופלא אודות הרה"ק ר' נחום מרדכי מטשארטקוב זצ"ל. אשתו הרבנית הצדקנית חוה לאה ע"ה, ביקש ממנו שיתן לה איזה שמירה שיגן עליה לאחר מאה ועשרים ושנה, והשיב לה רבי נחום מרדכי שתבקש שישומו טבעת הקידושין עמה בקברה וזאת תהיה לה לשמירה, שעל ידי טבעת זו הוא אמר לה "הרי את מקדושת לי כדת משה וישראל" וטבעת זו יכולה להעיד שכל שנותיהם דרו ביחד כדת משה וישראל והיא היתה "מקודשת לו" שאכן היתה מקודשת לו בקדושה וטהרה, וזה יהיה לה לשמירה.

והנה בדרך כלל כאשר שואלים בני אדם לאיזה תשמיש משמש טבעת, עונים שהיא תכשיט שעשויה לפאר ולהדר הלובשה בעיני אחרים, אבל הרה"ק רבי נחום מרדכי ברוב קדושתו ידע "לחשוב מחשבות בזהב ובכסף ובנחושת" ובעיניו הטבעת הזהב נהפך מתכשיט בעלמא לדבר קדוש שהכל ברא לכבודו. והיינו שהיה חי בהרגשה זו שביתו היה במדריגה זו של "מקום מקדש" שעליה נאמרה "ונשמע קולו בבואו אל הקודש".

שמחת מיכאל / הרב דוד דרעי, מראשי ישיבת 'משכן אהרון' ומח"ס שמחת מיכאל על הש"ס, אלעד

השקיית עציץ בשבת כשכבר רווי בהרבה מים

וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת (לא, טז)

יש לדון באופן שהשקו את העציץ או שדה המצמיחה פרחים ועצים שרוויים מאוד ממי גשמים, האם יש היתר להמשיך להשקותם בשבת, וכן כאשר בגד מונח בתוך גיגית עם מים האם בשבת יש היתר להוסיף מים לגיגית.

והנה נחלקו הראשונים בדינא דגמ' ביצה (כב.) הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה, שיטת התוס' [ד"ה והמסתפק] שגדר דין המסתפק שחייב משום מכבה, אינו מצד גרם כיבוי דהא גרם כיבוי ביו"ט שרי, וכן בשבת אינו חייב מדאורייתא, אלא טעמא שברגע שהסתפק מן השמן הרי הוא "מחליש" את אור הנר.

ומאידך הרא"ש (שם) בסי' י"ז, פליג על התוס', וס"ל שסיבת החיוב במסתפק מן השמן הוא מצד גרם כיבוי, וכל מה שמצינו שגרם כיבוי בשבת פטור הוא כאשר הגרם כיבוי הוא חיצוני, וכדין כיבוי שריפה ע"י העמדת שורה של חביות מים וכיוצ"ב, אולם כאשר לוקח מגוף השמן שבנר הרי הוא חייב.

והביא ראייה מדין המתני' של במה מדליקין, לא יקח שפורפרת של ביצה, ויניחנה בצד הנר כדי שתהיה מנטפת וכו', שיש חשש שמא יסתפק מהשמן והוי מכבה, והנה כאשר מסתפק מהשמן שבביצה הוי כלי בפנ"ע ובודאי שאינו "מחליש" את אור הנר, אלא ע"כ דגדר המחייב במסתפק מהנר הרי הוא מצד גרם כיבוי.

ונפק"מ לדינא הביאו התוס' (שם) כאשר חותך את הנר משעוה עם הפתילה מלמטה, אינו מכחיש מהאור של הנר כלל וכלל ושרי, ומאידך לשיטת הרא"ש יש לאסור שע"י שחותך את הנר מלמטה הרי הוא גורם כיבוי ואסור.

וכ"פ הרמ"א [סי' תקי"ד סעיף ג'] וכהבנת התוס' שגדר האיסור במכבה ביו"ט הוא מה שמחליש ומכהה את אור הפתילה, אולם בנר של שעוה שחותך מלמטה ואינו קשור לפתילה הדולקת הוי גרם כיבוי ושרי, ולדינא הביא המשנ"ב (שם) בס"ק כ"ג כמה מהאחרונים שכתבו שנכון להחמיר כדעה הראשונה שאוסרת בזה, שגדר האיסור במה שהוא מקצר את זמן ההדלקה וע"ע במשנ"ב (שם) ס"ק י"ד שהבין כך גם בדעת השו"ע, אולם מסעיף ג' משמע שדעת השו"ע אם כבר דלק הנר אסור למנוע את דליקתו, ויש להאריך בזה.

וע"ע ברמ"א סי' של"ד סעיף כ"ב לגבי גרם כיבוי בשבת דשרי שהוא רק במקום פסידא, אולם ביו"ט אפי' במקום שאין הפסד הותר גרם כיבוי וכמבואר (שם) בשעה"צ ס"ק ל"א, וע"ע בחזו"א [סי' ל"ח ס"ק ז'] דהרמ"א סבר שהחיתוך הנר אינו גרם כיבוי ולפיכך הותר.

ועוד נפק"מ בביאור דינא דגמ' לגבי עצם דינא דגמ' של הנותן שמן בנר שחייב משום מבעיר, שלדעת התוס' ע"י שהוסיף שמן בנר הרי הוא מחזק ומעצים את אור הנר, ומאידך לשיטת הרא"ש גדר המחייב בנתינת שמן שגורם שהנר ידלק אח"כ יותר זמן, וכך ביאר הרא"ש להדיא (שם).

ויש להקשות על ביאור זה של הרא"ש, שביאר שגדר המחייב בנותן שמן שבנר הוא מצד שמאריך יותר את זמן ההדלקה, ולכאורה תיקשיה דכיון שע"י נתינת השמן בתוך הנר הוי עירבוב של לח בלח, ובכל טיפה וטיפה מונח ג"כ מאותו השמן שהוסיף, א"כ ה"ל לרא"ש לפרש שסיבת החיוב בנותן שמן בנר הוא מצד שבעת נתינת השמן מיד כבר מבעיר את האש ע"י שכל הוספה שהוסיף כבר עכשיו מתערבת מיד עם עוד שמן, וא"כ תיקשי מדוע הוצרך לפרש שסיבת החיוב בזה שגורם לדלוק יותר זמן, וצ"ב.

וביאר האבנ"ז [אור"ח סי' ע"ח אות י"ז], דהנה יש לחקור בכל גדר של מבעיר האם הוא מצד "הכילוי" שמבעיר את השמן ומכלהו וכך כל דבר שמתכלה ע"י ההבערה, או"ד גדר המחייב על זה "שיצר" מציאות של אור, והביא ראיה מהא דקיי"ל שהמבעיר את הגחלת של ברזל כמו מצרף וכיוצ"ב חייב מדאורי' מדין מבעיר, ואע"פ שהברזל לא מתכלה ע"כ שגדר המחייב בדין מבעיר הוא על עצם שיצר מציאות של אש או חום.

ולפי"ז א"ש דעת הרא"ש דכל האי קושיה שהיה קשה על הרא"ש, הוא רק לצד שגדר של מבעיר הוא הכילוי, א"כ מיד שנתן את השמן הרי הוא מתערבב ובכל חלק וחלק מהשמן הרי הוא יוצר דין כילוי, ועל דא תיקשי מדוע הרא"ש הוצרך לפרש שגורם להדליק יותר זמן תיפו"ל מצד שגרם כילוי ע"י תוספת השמן, אולם לפמש"נ שהגדרת דין מבעיר הוא על מה שיצר מציאות של אש או חום וגם בלי כילוי, וכדמוכח בדין המבעיר את הברזל, א"ש דעת הרא"ש דכיון שכבר האש היתה קיימת ולא הוסיף למציאות היצירה של האש ולא התחייב מצד מבעיר, ולכן הוצרך הרא"ש לפרש שכל הסיבה שחייב הוא רק מה שגרם שידלק ליותר זמן.

ונפק"מ לדינא בגדר דין זה, כאשר יוסיף שמן לנר במוצאי שבת לפני השקיעה שבלעדי ההוספה הרי הנר היה דולק עד שעה עשר במוצאי שבת, ולאחר שהוסיף שמן ידלק עד שעה שתים עשרה, דלפמש"נ לא יעבור איסור כיון שגרם ההוספה היה כבר במוצאי שבת שאין בו איסור, אולם אי נימא שגדר המחייב הוא הכילוי א"כ השמן התערבב מיד בשעה שיתן שם שמן ויש לחייבו מיד, אולם מדין מבעיר את הברזל מוכח שגדר המחייב הוא יצירת האש, ואין לחייבו רק על שגרם הוספת זמן שידלוק, ועל זה אין לחייבו כיון שהיה במוצאי שבת.

ועוד נפק"מ לדינא בגדר דין זה, בדין אדם שהשקה עציץ או שדה שהיו כבר רוויים במי גשמים בכמות גדולה, דאי נימא שהגדר באיסור מבעיר הוא הכילוי, וגם בנידו"ד שכל

המים מתערבבים ובכל טיפה וטיפה א"כ מונח ג"כ המים שהוסיף והרי הם עכשיו מכשירים את הקרקע לזריעה, אולם לפמ"ש"נ שהגדרת דין מבעיר הוא על "יצירת האש", וכדין המבעיר את הברזל, א"כ ה"ה בנידו"ד גדר המחייב הוא על מה "שמשבח ומכשיר" את הקרקע לזריעה, והנה כבר היתה במציאות של קרקע רוויה ומוכשרת לזריעה. ועל מציאות זו הרי הוא לא הוסיף שכבר היתה משובחת ומוכשרת לזריעה. ולכן כאשר יוסיף מים על עציץ או קרקע שכבר היתה רוויה במים ומותר, וכך פסק לדינא בשו"ת הר צבי [סי' קל"ה], וע"ע בשו"ת אז נדברו [ח"ו סי' ב'] ועוד אחרונים [ולא דמי למוסיף מים בסיר בשבת שלכו"ע חייב כיון שגדר המחייב הוא בחפצא של המים והרי הם מתבשלים, משא"כ בנידו"ד גדר האיסור הוא מה שמכשיר את הקרקע לזריעה וכבר היתה מוכשרת לזריעה].

וכן נפק"מ לדינא כאשר היה מונח בגד בשבת בגיגית מלאה מים, האם יש היתר לשפוך עוד מים, דהא קיי"ל ששרייתו זהו כיבוסו, דאי נימא שגדר המחייב במלאכת מבעיר הוא הכילוי, א"כ בנידו"ד לגבי מלאכת מלבן עצם הכיבוס והליבון ע"י המים הוא גדר המלאכה וא"כ ע"י כל טיפה וטיפה יוצרת דין כיבוס וליבון, אולם לפמ"ש"נ שבהגדרת דין מלאכת מבעיר הוא על יצירת מציאות של מבעיר, וכנידו"ד הוא היצירת האיסור של מלבן. א"כ כבר איסור זה קיים שהרי הבגד היה טבול בתוך המים, ומה שמאריך את זמנו לעוד שעות אח"כ הרי כבר הוספה זו היא על זמן ההיתר, ולכן שרי להניח מים בתוך אותה קערה, ודו"ק.

והעולה לן א. מחלוקת התוס' והרא"ש בגדר דין המסתפק מהנר בשבת, דלתוס' הוא משום "שמחליש" את האור ע"י לקיחת השמן, ומאידך לשי' הרא"ש הוא מצד גרם כיבוי, ואפי' שגרם כיבוי בשבת אינו נאסר, ה"מ גרם כיבוי חיצוני ולא כמו לקיחת שמן. ב. הוספת שמן לנר לשי' התוס' חייב מצד שמעצים את האור בזמן נתינת השמן, ולרא"ש מצד שגרם עוד תוספת הדלקה אח"כ. ג. נפק"מ בין התוס' לרא"ש מה שהביאו התוס' באופן שיחתוך נר מלמטה, דלתוס' הרי לא החליש את אור הנר ופטור, ולרא"ש יהיה חייב כיון שגרם כיבוי בעצם החפצא וכמ"ש"נ. ד. דנו הפוסקים בגדר דין מבעיר האם הוא מצד "כילוי" דבר הנשרף או"ד הוא על מה "שיצר" מציאות אש או חום, והראיה מדין מבעיר ברזל שלא שייך בו כילוי וחייב מדאורייתא, ולא מצד עצם הכילוי.

ונפק"מ בגדר דין מבעיר הנ"ל א. ביישוב שיטת הרא"ש שנקט שגדר המחייב במוסיף שמן הוא מצד שמאריך את הזמן של ההדלקה, ולא בזה שהשמן שהוסיף מתערבב עם השמן, ונחשב כרגע הדלקה שלו, כיון שגדר המחייב הוא לא "הכילוי" אלא עצם זה שיצר הבערה וכמ"ש"נ. ב. ועוד נפק"מ באופן שהוסיף שמן לפני השקיעה במוצאי שבת, וגרם המשך הדלקה במוצאי שבת דמצד כילוי שהשמן התערבב הרי התערבב בשבת ומיד יש לחייבו, אולם אי נימא שגדר המחייב מה שיצר מציאות אש וכדין המבעיר את הברזל הרי האש היתה מכבר אלא שהאריך את הזמן של הדלקת השמן, והארכת הזמן היתה בזמן המותר שהוא מוצאש"ק ושרי ג. עציץ או שדה שרוויה מים ממי הגשמים יהיה מותר להוסיף מים דאע"פ שכל טיפה וטיפה מתערבבת עם המים, אולם גדר המחייב מה שמכשיר את הקרקע לזריעה והרי היתה כבר מוכשרת לזריעה, ומה שגורם שתהא רוויה ליותר זמן הוא כבר

השקיית עציץ בשבת כשכבר רווי בהרבה מים

הזמן שלאחר השבת. ד. וכנ"ל לגבי הוספת מים על בגד ששרוי במים בתוך גיגית דמצד שכל טיפה וטיפה מתערבבת ויוצרת מציאות של כיבוס וליבון, הרי עכשיו יוצר מציאות של כיבוס, אולם אי נימא שגדר המחייב שיוצר מציאות בגד מכובס הרי הוא כבר שרוי בתוך המים וכל מה שמאריך את שרייתו הוא לזמן ההיתר שלאחר השבת, ודו"ק.

תא שמע / הרב שמעון גרינפעלד, הר יונה

איסור אמירת דברים שבכתב על פה, במוציא אחרים בלבד

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פָּרַתִּי אֶתְךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל (לד, כז)

איתא בגמ' (גיטין ס:): דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש, כתיב 'כתב לך את הדברים האלה', וכתיב 'כי על פי הדברים האלה', הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב. וכתבו התוס' (תמורה יד: ד"ה דברים): וא"ת היכי קאמרינן מזמורים על פה, וי"ל דאין להקפיד רק מה שכתוב בחומש, אמנם קשה היכי קרינן ויושע וקריאת שמע, וי"ל דאין להקפיד אלא בדבר שמוציא אחרים ידי חובתן.

וסברתם צריך ביאור, מאי שנא דבר שמוציא אחרים ידי חובתן דאסור לאמרם על פה, מדברים שאמרם בינו לבין עצמו שמותר לאמרם גם על פה, ועמד בזה בשו"ת חוות יאיר (סימן קעה).

דוגמת האיסור לכתוב דברים שבע"פ למסור לאחרים

ובשו"ת חשב האפוד (ח"א סימן קז) יישב הדברים כמין חומר, ויסוד הדברים כבר כתב הנצי"ב בהקדמת 'קדמת העמק' לספרו העמק שאלה (ח"ג אות י), בהקדם מה שמצאנו בגמ' (שבת ו:): שהיו כותבים מגילת סתרים בימי התנאים, והלא דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרו בכתב, אכן הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב שבכל דור היו כותבים השמועות שקבלו מרבותיהם לצורך עצמם אבל לא ללמד לאחרים מתוך הכתבים, ודייק הכי לשון הגמ' 'דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב', ולא קאמר 'אי אתה רשאי לכתבם', הרי שאין האיסור על הכתיבה, אלא לאמרם בכתב דוקא, דהיינו למסור לאחרים בכתב על זה קאי האיסור. [ועד"ז בחי' הגרי"ז (תמורה שם)].

הרי מבואר דיסוד האיסור בדברים שבעל פה אינו מצד עצם דברים שבעל פה אלא מצד דרכי מסירת התורה דבעינן בדרך בעל פה דווקא, ולפי זה הכי נמי בדין דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה הוא נמי רק כשמוציא לאחרים, דהיינו שאינו דין בעצם התורה שבכתב אלא בדרכי מסירת התורה, שבתורה שבכתב בעינן מתוך הכתב דווקא, וזה שייך כשמוציא אחרים דווקא שאז חלים דיני מסירת התורה, אלו תוכן דבריהם בביאור העניין.

בסמ"ק מבואר דלא תליא הא בהא

איברא יש לדקדק בדבר, האמנם שתי דינים אלו תליא זה בזה, דהלא הכל בו (סימן ב) כתב בשם רבינו פרץ כדברי התוס' שלא נאמר איסור לאמרם על פה רק כשמוציא אחרים והביא דבריו הבית יוסף (סימן מט), ומאידך הביא הבית יוסף (סימן תקמה) בשם הגהות סמ"ק (סימן קצה) לעניין כתיבת חידושי תורה בחול המועד, והביא להוכיח דכמו שהיה מותר לכתוב מגילת סתרים בזמן התנאים, אף דדברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם

בכתב, אלא מפני שירא שלא ישכחנו התיירו לכתוב דבר של חידוש, כמו כן בחולו של מועד מותר לכתוב חידושים אם ירא שמא ישכח.

הרי דהיתירא דמגילת סתרים הוא מפני חשש שכחה ולא שאני כלל אם מלמד לעצמו או לאחרים, ומכל מקום לעניין דברים שבכתב דעת רבינו פרץ שאסור רק ללמד לאחרים.

דיוק דברי רש"י כדעת הסמ"ק

ובאמת מבואר כן ברש"י בשבת (שם) דהיתר מגילת סתרים הוא כדי שלא ישכח, ואף הוא נקט בלישניה (גיטין שם, שבת יג: ד"ה מגילת) 'אי אתה רשאי לכותבן', שהאיסור הוא על עצם הכתיבה ולא על המסירה בכתב גרידא כאשר הביאו בשם הרמב"ם, ומאידך מפרש איסור דברים שבכתב (שם ד"ה דברים) 'אי אתה רשאי למסרם לישראל על פה', וכדרך התוס'.

גם בביאור הגר"א פסק (סימן מט) כדעת התוס' דדברים שבכתב אסור לאמרם על פה רק כשמוציא לאחרים ידי חובתם, ומאידך פסק (סימן תקמה) כטעם הסמ"ק דהיתר מגילת סתרים הוא כדי שלא ישכח, ולא סבירא ליה לחלק בין לימוד לעצמו ללימוד לאחרים, שמע מינה דלאו הא בהא תליא.

משמעות אמירה היינו מאחד לחבירו דווקא

והנראה לבאר באופן אחר מה שחלקו התוס' בין להוציא אחרים לאומר לעצמו, שמבואר כן בלשון הגמ' 'לאמרם על פה', ומציאות דאמירה היינו מאחד לחבירו דווקא, וזה שייך רק במוציא אחרים ידי חובתן.

וביאור הדברים נראה, דהנה הקשה המהרש"א (גיטין שם ד"ה הא כיצד), 'לכאורה מהני קראי אינו מוכח אלא שיש דברים בכתב ויש דברים בעל פה, אבל מה שאי אתה רשאי כו' אינו מוכח מנייהו'. ובשפת אמת (תמורה יד:) הוסיף, דבשלמא דין דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב, שפיר איכא למילף ממה שאמרה תורה 'כי על פי הדברים האלה' הרי דציוותה התורה על פה דווקא, אבל 'כתב לך' מנין שבא לאפוקי בעל פה.

פירוש רש"י, דמשמעות הכתוב לאפוקי אידך

אולם רש"י בפרשתן כתב על רישא דקרא 'כתב לך את הדברים האלה', וכתב רש"י 'לא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה', הרי מפרש רש"י איפכא, דמכתב לך ילפינן לאסור כתיבת דברים שבעל פה, ולפי זה מהמשך הכתוב 'כי על פי הדברים האלה' ילפינן לאסור אמירת דברים שבכתב על פה.

מעתה איסור כל אחד הוא דבר הלמד מעניינו כפי דאיירי ביה קרא, דאיסור כתיבת דברים שבעל פה הנלמד מ'כתב לך' הוא כולל הן כתיבה לעצמו והן כתיבה לאחרים, כי נלמד מעצם כתיבת ספר תורה שאינו תלוי דווקא במסירה לאחרים כי פעולת הכתיבה הוא אף לצורך עצמו, ואם כן האיסור בתורה שבעל פה שנלמד ממנה הוא גם בכהאי גוונא אף שכותב לצורך עצמו, ומשום הכי דעת רש"י והסמ"ק דמגילת סתרים אף שכותב לעצמו אין בו היתר רק משום חשש שכחה.

ולעומתו איסור אמירת דברים שבכתב על פה הנלמד מקרא 'על פי הדברים האלה' דאיירי במעשה דאמירה שהוא מאדם לחבירו שהרי כן הוא המציאות דמעשה אמירה, ומינה נלמד איסור לאמירת דברים שבכתב בכהאי גוונא דאיירי ביה קרא, ולכן רק כאשר עושה מעשה אמירה מאדם לחבירו דהיינו להוציא אחרים ידי חובתן, בזה נאמר האיסור הנלמד מ'על פי הדברים האלה' לאפוקי אמירת דברים שבכתב.

תבונות שורש □ הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד

'אחסה בסתר כנפיק סלה' | ביאור שורש 'צלל'

רְאֵה קְרָאתִי בְשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה (לא, ב)

בלשון הפסוק יש משמעות שהתכלית של בצלאל לבנות את המשכן □ רמוזה כבר בשמו, לכן קרא אותו ה' ב'שם', וכן כתב המלבי"ם שהוא הנבחר לבנות 'צל' ל'א-ל', שזהו המשכן. וידועים גם דברי רש"י בפרשת פקודי (לח, כב ומקורו בברכות נה א) "...כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא. אמר לו משה בצל א-ל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים", ומבואר באופן אחר מדברי המלבי"ם שבצלאל עצמו היה בדרגה של חוסה בצל א-ל.

ובזוהר הק' (רכג ב) נראה שם שהיה קרוי כן 'על שם חכמתו', ושמו גרם לו שיבנה את המשכן, ונמצא שלמעשה זכה לכך מכח החכמה שהיתה לו, נוכחו שאומר שם הזוה"ק ש'בלב כל חכם לב נתתי חכמה' שה' יהב חכמתא לחכימין □ נותן חכמה לחכמים]. ונראה מכל זה שהחכמה שלו היתה לדעת כיצד להיות חוסה בצל א-ל, ובזכות החכמה הזו זכה להימלא ברוח חכמה שידע לבנות את המשכן שהוא 'צל לא-ל'.

אולם, בהמשך דברי הזוה"ק שם מביא את הפסוק בשיר השירים "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי", ודורש, שכנסת ישראל חומדת לשבת בצלו של המשכן, ובצלאל עשה לחמדה הזו, ועל ידי זה כנסת ישראל יושבת בצל א-ל, ומבואר מכל זה שהחכמה של בצלאל שידע לחסות בצל א-ל לא הסתיימה בזה שבנה את המשכן שהוא צל א-ל, אלא זכה לעורר את כל הכלל לחמוד להיות כמותו, לחסות בצל א-ל.

והנה הענין שצל המשכן הוא צל א-ל מבואר במה שכתבנו בפרשת תרומה שענין ה' היה על המשכן, וכבוד ה' מלא את המשכן בפנים (ככתוב בסוף פרשת פקודי), שהענין רומז למה שה' מזמין את כנסת ישראל להתקרב אליו לחסות תחת כנפיו, וכבוד ה' המלא את המשכן רומז לתגובה של כנסת ישראל המתעוררת להגיב להזמנה הזו, להצטרף. ולכאורה זהו ענין החמדה המתעוררת שהגיעה בזכותו של בצלאל.

וצריך להבין מהי מהות חכמתו של בצלאל שהחכים להיות במצב של אחר המשכן עוד לפני שנבנה המשכן.

וכן צריך לדעת מהו הענין של 'צל א-ל', שמשמע שיש כזו קירבה אל ה' המורגשת בזה שאדם מוסתר ממהו כמו שמש או חום או מטר, וזה הסתר נעשה מחמת גילוי של ה', ועל ידי ההסתר המצילו מרגיש את קירבתו אל ה'.

צל, מצולות, צלילים

ונקדים להתחקות אחר השורש 'צלל'.

השורש הזה אינו עוסק רק ב'צל', הוא משרת גם את 'מצולות ים' אשר לשם המצריים 'צללו כעופרת'. ויש גם 'צלצלי שמע וצלצלי תרועה', ויש 'צלצלים' שהם שני כלי נחושת הדופקים זה בזה ומשמיעים קולות 'צליל'.

וכאשר מבקשים משהו משותף לכל אלו, מתברר שהענין של 'צל' הוא לא ההצלחה לסלק משטח מסוים משהו הרוצה לחדור, אלא להיפך שטח מוצל הוא שטח הנראה מלא, אבל למעשה אינו מלא, כי אפשר להכניס לתוכו עוד...

ונסביר, 'מצולות ים' הוא מקום המלא במים, ובכל זאת אם זורקים לשם אבן היא מוצאת מקום □ צוללת, [בבחינת 'כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא'].

וכמו כן, כאשר יש רעש של הרבה כלי נגינה המנגנים ביחד, נראה שהמרחב מלא ב'קול', ולפתע משמיעים צליל חד החודר ובולט בתוך בליל הקולות, זהו צליל המברר שהשטח המלא עדיין אינו מלא.

ומובן לנו מזה, ששטח מוצל הוא שטח המלא באויר ואור וחום, אך רק תסיר את הגג שמעליו, יתמלא בקרני שמש זהובים או בטיפות גשם, ומתברר שהשטח המלא אינו מלא, ולכן כאשר מניחים משהו לצל ומסלקים את קרני השמש □ הכינוי הוא שעשינו 'צל', דהיינו, שהפכנו את השטח למקום מלא שבעצם אינו מלא, שהרי סלקו ממנו משהו שהצליח לצלול לתוכו.

האור המאיר ואינו נראה

אור ה' הוא אור שאין יכולת לבני אדם לסובלו 'כי לא יראני האדם וחי', ובכל זאת האור שלו הינו 'ממלא כל עלמין', כי גם בעולם הגשמי הזה אפשר להרגיש קירבת אלקים, בהירות באמונה, השגחה, צמאה נפשי לאלקים, נפתולי אלקים, אשפוך את נפשי... וזה בהכרח מגיע מהארה רוחנית אלוקית המתגלה בארץ, ובכל זאת אין הארה הזו בגדר 'יראני האדם' □

וצריך לומר שהארה הזו הינה כמו אור המצוי במקום מוצל שהאור מוצא לו דרכים צדדיות כיצד להאיר, לא בקרניים ישירות.

אך כמו שאדם שיוולד במקום מוצל, ולא יראה מעולם קרני שמש, יראה לו, שכך הוא טבע העולם שהעולם מואר ללא מקור אור, כך יתכן שיחיו אנשים בעולם ויראו את כל המציאות הסובבת אותם ולא יעלה בדעתם שיש איזה בטריה המקיימת את כל המציאות הזו, דהיינו שכל האויר והעצמים והשטח והתנועות וכו', הכל מקויים מהארה עליונה החפצה במציאות הזו וקיומה... וכמו שבמקום המוצל מהשמש כל זמן שלא יסתלק ההסתר

ויגלו קרני השמש □ לא יתפסו שהאור והחום מגיעים בעקיפין מהקרניים הללו, כך גם בהסתר העולמי שלפנינו המסתיר את אור ה', כל זמן שלא יהיה איזה בחינה של 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר', לא תופסים שכל העצמים הגשמיים וכו' הממלאים את היקום □ כל היקום שלהם הוא מכח איזה הארה רוחנית שאיננו יכולים לראות את מקוריותה מחמת ההסתר, ועד כדי שיתכן שהברואים יתכחו למציאות הזו, אבל ברגע שתופסים איזה גילוי המעיד על מהות המפעיל המקורי, אין בכלל שאלות, בין רגע ברור מאד מה מאיר לארץ ולדרים עליה...

וכאשר האור הזה מאיר, אין המציאות המלאה משתנה, אינה נותנת לו מקום מעצמה, אלא מתברר שהמציאות שהיתה נראית מלאה, באמת לא היתה מלאה, יש לה מקום להכיל בהירות תקיפה יותר.

החכמה להיות בצל א-ל

בצלאל בחכמתו השיג שכל העולם מצוי בצל א-ל, כל אבן מקויימת מכח עליון המקרין עליה מהצדדים, [כמו קרן אור המתפשטת למרחב בצורה בלתי ישירה], אם תתגלה הקרן המקורית הישירה תשאר האבן אותה אבן אבל בבחינת 'כבוד ה' עליך זרח', האלוקות המקיימת אותה תזרח עליה, המציאות שלה הקודמת יתבטל ערכה כלפי המציאות שלה הנוכחית, כמו מקום מואר שזורחים עליו כעת קרני שמש שברור שגם האור הקודם עדיין מצוי שם, אבל אין לו משמעות, [ואולי זהו הרמז במה שלעתיד יהא 'ושמתי כדכד שמשותיך'].

בחכמה הזו משיגים כי 'מלא כל הארץ כבודו', כל פרט המצוי בעולם מעיד על יוצרו, מכבד את קונו, מאוחד עמו, כאשר יהודי מרגיש כמו קרן אור המתפשטת מאור ה', אין לו שום שאיפה גשמית, כולו עורג למקורו, אם יש לו ערגה להתפשט הרי זה בכדי לפרסם ולגלות את מקור האור שגם הרחוקים יותר יפגשו עם האור.

ועל כן זכה בצלאל לפרסם ולפשט את האור הזה, לבנות את המשכן שיהא ענן ה' עליו מלמעלה ויהיה מלא כבוד ה' מבפנים, ירגישו בבירור שהמשכן שהוא בצורת כלה [כמו שביארנו בשבועות הקודמים], מלא בערגה של כלה אל דודה, למרות שעננו מצוי מעל הגג, מכוסה ממנה...

המשכן שהביא את הבהירות הזו, עורר את החמדה בתוך כנסת ישראל, הלב של כל יהודי התמלא בכבוד ה', למרות שענן ה' מכוסה ואינו מאיר ישירות.

כל פרק צא בתהלים [גמטריא הויה-אדני הרומז ל'מהוה המתכסה בתוככי אֲדֹנָי הארץ'], מבקש לעורר את האמונה הבהירה הזו של 'יושב בסתר עליון בצל ש-די יתלונן'.

ההשגה והלימוד

והנה יש להבין מה היתה ההשגה הגדולה של בצלאל שהבין שצריך לעשות משכן ואחר כך כלים, והרי זה סדר פשוט ומובן.

אך לפי המבואר אילו היה עושה כלים ללא משכן, היו הכלים הללו כאילו לא מצוים בצל א-ל, כאילו זרוקים לתוך העולם, אמנם כלים קדושים אבל לא רואים שיש להם שום יחס אל הקודש, ולכן טען למשה שלא שייך מצב כזה, ה' ברא את כל הבריאה תחת ההארה של האור הראשון, ואחר כך ה' רק גנו את האור הזה, הבדיל אותו, אבל סיפר את זה בתורה, הודיע לנו שכל המציאות היא בסתר עליון בצל ש-די, האור והחיות שלה מגיעים ממקורו אך לא בצורה ישירה, בדילוג, מי שיודע את האמת הזו, מבין שהוא שייך אל הקודש, אינו אבוד ואינו זרוק, הדילוגים וההסתרות הללו הם הצירופים שנבראו בהם שמים וארץ, ובצלאל שהכיר את הצירופים הללו, ראה את ההשתלשלות שלהם טען שלא יתכן כלים ללא משכן, לא יתכן כלי שאין לו צירוף המצרפו להרגיש שהוא קרוב מאד אל ה', יש רק איזה צל המסתיר את האור הישיר.

והלימוד שלנו מכל זה הוא, שיתכן שיראה ליהודי שהמציאות הגשמית שלו חומדת לארציות, אין לה השגה ברוחניות, אינו מרגיש את נוכחות ה', זרוק ודחוי מהגן-עדן, אבל כאשר יודעים שיש מציאות של 'צל', שיש בו אור למרות שלא רואים את המקור המקריין, ותופס יהודי שהענין של 'ושכנתי בתוכם' מברר שה' המחיה ומקיים אותו קרוב מאד אליו, יש רק צל דק בינו לבין ענן ה', ולכן אינו רואה את הקשר באופן ישיר, וינסה להיכנס להשראה הזו □ אולי יזכה להרגיש את ה'הומה לבי אל דודיך', ירגיש שכל החמדות הארציות המתרחקות נעלמות, מאוחד עם רצון קונו, רצוננו לעשות רצונך.

חינוך

בנתיבות החינוך □ הדרכה להורים, מחנכים ומשפיעים / הרב יעקב יוסף ווייס, משפיע ומדריך, מח"ס 'בנתיבות החיים', מאנסי נ.י.

מאמר 'קימו וקיבלו'

(מאמר זה מיוסד על דרשת התחזקות שנמסרה בכינוס שנתי ליל ששי תצוה תשע"ד, באמצעות 'מעגל סגור' - האקא"פ)

ברשותכם אחים ורעים די בכל אתר ואתר, החיים והשלום לכולכם בכל מקומות מושבותיכם!

שמעו נא רבותי, תלמידי היקרים - זקנים ונערים, בחורים וילדים, כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך לאוי"ט.

אפתח דבריי בהתנצלות מבני חבורתנו שיחי'. רבים מכם מבקשים ממני מזה זמן רב שנעשה 'שבת התאחדות' להתאגד בצוותא ולהתחזק בהתחדשות לעבודת הבורא, כפי שנוהגות רבות וטובות מקהילות הקודש, שקובעות אחת משבתות החורף ל'שבת התאחדות' ומתוועדים ומתחזקים יחד. אין ספק שזה דבר טוב ומועיל, ולפי האמת גם לגבי חבורתנו היו כל מיני הצעות ורעיונות טובים, וגם היו כמה וכמה מאחינו נדיבי-עם שרצו להרים תרומתם למען הצלחת השבת, אבל אחרי רוב עיון בשיקול הדעת החלטתי שלא לעשות את ההתאחדות באופן זה. היו כמה שיקולים שהובילו להחלטה זו, והסיבה שהכריעה את הכף הייתה כדי שלא להטריח אתכם, אחינו התלמידים מבקשי ה', להגיע אל מקום אחד.

הן מדברים ב"ה בציבור גדול מכל קצוי תבל, זה עולה דמים תרתי משמע, וגם איככה אוכל לנתק אתכם מסדר יומכם הפרטי, שיש בכך ביטול זמן ותורה. בנוסף על כך, הרי 'כל הדרכים בחזקת סכנה', וצריכים שמירה מעולה שכינוס כזה יעבור בהצלחה ושלא נחטיא את מטרתנו ח"ו.

*

כינוס לשם שמיים

לכן רחש לבי דבר טוב, שנקבע אספת-התחזקות בדרך של 'מעגל סגור' (האקא"פ), שנתחזק יחד כל אחד ואחד במקומו, באשר הוא שם. גם כאשר מגיעים ל'שבת התאחדות' במקום מרוחק, הרי המטרה אינה עבור אותה שבת בפני עצמה, אלא עיקר העבודה היא להאיר ממנה על כל התקופה הבאה אחריה, כאשר אחרי ככלות הכל חוזרים כולם לבתיהם לשלום. זה אינו תלוי בשום דבר חיצוני, אלא בהתחברות האדם אל עצמו.

מי שנמצא בתוך בית אינו רואה את הבית

לכן, הבה נחסוך לעצמינו את כל טורח הדרך, ונתחזק כבר עכשיו תיכף ומיד לצעוד בטח בנתיבות החיים. נקבל על עצמנו שנצא מהכינוס לשם שמיים הזה עם החלטות טובות, כאשר כל אחד ימצא בע"ה טללי תחייה משיבי נפש, להאיר כבוד הוי' בו עצמו, בביתו ובסביבתו.

בע"ה אדבר לפניכם כעת דברים המחזקים לבבנו כנהוג מדי ליל ששי, ועצה טובה קא משמע לן, שכל אחד ישתדל לחשוב רק על מה עליו לתקן ולשפר, ויציין לעצמו מתוך הדברים כמה נקודות טובות שנוגעות רק אליו להתחזק.

נקווה להשי"ת שיהיו הדברים לתועלת מרובה לכל אחד ואחד, ויהיו בבחי' 'טופח על מנת להטפוח', כאשר כל אחד ינהג טובת-עין בחבריו ובבני ביתו, ובזמן שיתאסף בישיבה שלו ובשטיבל שלו, בכולל או בשולחן השבת, וירווח את צמאונם ממה שנמסור פה ונשמיע אי"ה את קול ה', לעורר ולחזק בדברים הצריכים חיזוק (ברכות לב:) - וכפי שאומר רש"י הקדוש במשמעות המלים "צריכים חיזוק": "תמיד ובכל כוחו".

*

מי שנמצא בתוך בית אינו רואה את הבית

אחים יקרים שיחיו, הנני רוצה לשוח אליכם מלב אל לב, אל כל אחד ואחד, שיחיה לאוי"ט.

שמעו נא רבותי! כלל ידוע הוא כי מי שנמצא בתוך בית אינו רואה את הבית, ומי שנמצא בתוך יער אינו רואה את היער. רק מי שעומד מחוץ לבית ומחוץ ליער, הוא יכול לראותם. כך גם, מי ששקוע בתוך עצמו - אינו רואה את עצמו, ולענייננו יש מכך מסקנה נוספת: מי שנמצא וחי בתוך הדור, אינו רואה את בעיות הדור לאשורן.

יש שנתנו עצה לכך, להתבודד מחוץ למקום יישוב, להתרחק מעולם ומלואו, ואז יוכל לראות את עצמו ולהתבונן בעצמו. אולם, רבותינו הקדושים מאורי חיינו גולי-עמקים, מצאו פגם בדרך זו, ואמרו שגם כאשר שאדם יוצא ממקומו, עדיין אינו מסוגל לראות את עצמו, כי גם אז לא התפשט מעצמיותו שהוא שקוע בה, והיא הולכת אתו לכל מקום.

רבוה"ק נתנו עצה אחרת לכך, והיא: ההתבטלות הגמורה לחברים מקשיבים בשבת אחים גם יחד. זה הדבר שעל ידו מסוגל האדם לצאת מעצמיותו ולראות את עצמו.

זהו תפקידינו בכינוסנו השנתי הזה. עלינו לצאת מעצמנו, מתוך התבטלות גמורה לחברותא - ומתוך כך נוכל לראות את עצמנו, ונפגוש את כלל הבעיות שכל אחד מתלבט בהן.

*

'עסיקי אנן'

הבעיה הראשונה היא זו המוכרת לנו מגלות מצרים - קושי השיעבוד, קוצר הרוח והעבודה הקשה. גם בימינו אנשים מתהלכים מבולבלים, ואינם מסוגלים לשמוע אל משה עיני העדה.

משנה לשנה מרגישים איך הירידה נעשית יותר ויותר תלולה, בבחי' 'עסיקי אנן ובחשוכא שרינן'. אין אנו רואים את עצמינו, ואין אנו שומעים את קול נשמתנו, שהוא בבחי' 'קול דודי דופק': אִיפֶּה!

אנשים מסתובבים כמו בעולם התוהו ואינם יודעים באיזה עולם הם נמצאים. עוברים שבתות ומועדים, שנה אחר שנה, ולא נודע כי באו אל קרבנה, אין רואים שום השתנות לטובה, לא נשאר חקוקה שום רשימו קדישא.

כל זה נובע מפאת חוסר ישוב הדעת, כמובא בספר דברי יחזקאל (תהלים נא, יב, ליקוטים) על הפסוק 'לב טהור ברא לי וגו' ורוח נכון וגו': "י"ל הפירוש, **דלפעמים נמצא אדם אשר יש לו לב טהור אבל אינו מיושב כל כך, ומחמת זה הוא עושה לפעמים דבר אשר אינו נכון כל כך אף שכונתו לשמים.** וע"ז ביקש דוד המלך ע"ה 'לב טהור' וגם 'רוח נכון', שלא יעשה בשום פעם דבר שאינו בישוב הדעת ח"ו.

*

הון העולם איננו שוה לשעה אחת שאיש ישראל עומד בישוב הדעת ובדעה מיושבת

כמו כן, בספר יסוד העבודה (חלק ב, מכתב נג) מובאים דברים קדושים מאדמו"ר הק' רבינו משה מקוברין זי"ע ועכי"א, שנמצא במכתביו הקדושים לכמה מאנשיו: ידידי כנפשי, אל ירך לבבו ולא יבלבל את מוחו מדברת בני אדם. **כי הון העולם איננו שוה לשעה אחת שאיש ישראל עומד בישוב הדעת ובדעה מיושבת.** חזק ואמץ לבבך בבטחון חזק, ואין כל יכול לשלוט על אדם הבוטח בה', ולא יעלה על מוחו מהדברים הבריים ולא מה יהיה ביום מחר, רק הלכה כהלל שאמר ברוך ה' יום יום. יעמס לך ישע ויופיע וישפיע לך שפע ברכה ממקור הברכה ברוחני ובגופני. כללו של בטחון, להאמין באמונה שלמה שכל דבר הנעשה - מה' שהוא הטוב לכל, והכל נעשה לטובת האדם, ומה שאינו בהבנת האדם - הטובה הנעשה הוא בערך דבר הנסתר מהשגה, ובודאי היא יותר טובה. וד"ל. ע"כ.

*

קניין ישוב הדעת

לכן, ראשית הכל נתחזק יחד, ונשתדל ליישב דעתנו, שלא להמשך אחר בלבול הדעת. כל אחיזתו של בן אדם במציאות, היא רק בעת שדעתו מיושבת עליו, אבל בשעה של טירוף הדעת, משתלטים עליו כל יצריו האפלים, והוא עומד נגדם בחוסר אונים מוחלט.

אמונה ואמון

לזאת, תפקדינו לעשות כל המאמצים מצדנו ללחום נגד בלבול הדעת, שזהו חיידק ההורס את 'חיינו המסורים בידיך'.

*

אמונה ואמון

עלינו להתחזק עוד ב'אמונה', שיש בה שני עניינים: האחד - כפשוטו להאמין בה' ובהשגחתו, והשני - לשון אימון בה', לבטוח בו באמון מלא שמרחם עליו כרחם אב על בנים, לבטוח באהבתו ית' שיעשה עמו רק טוב כל הימים.

בסבך נסיונות החיים, הנסיון הקשה ביותר הוא אי-הבהירות באמונה, להאמין ולבטוח בגודל אהבת השי"ת אליו אע"פ שאינו הגון ואינו כדאי. זהו קושי הנסיון של עקבתא דמשיחא, שההסתר גדול ויהודי אינו מרגיש קרבתו ית"ש. וביחוד בעיני תפלה, שהיא מהדברים העומדים ברומו של עולם - ההסתר שמרגיש שמתפלל ואינו נענה, הן בעיני גשמיות והן בעיני רוחניות, בבחי' 'אלקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי' וירחוק מישועתי דברי שאגתי'.

אז, העצה היא שיעורר בקרבו את האמונה ובטחון בה', ש'אהבת אותנו ורצית בנו', ובוזה הכח ייפתחו לפניו כל השערים. כח הבטחון מתוך אמון באהבתו ית' בוקע את כל הרקיעים וממשיך ישועה, וכח זה הינו טמיר ונעלם ומועיל בכל עתות הסתר.

זוהי מלחמת היצר העיקרית בחזית האמונה: להסתיר מאתנו את אור האמונה הזו.

*

יותר מריח הקטורת

כדאי להביא לשון יקרה **מהשפת אמת** (תצוה תרל"א): ... ואיתא אם הי' נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד בו' רק שהתורה אמרה כו'. **ובודאי כי אין כוונת הקטורת לריח הנדמה לאדם**, שאין האדם יכול לסבול הריח, לכן התורה הקדושה מזהיר שלא להקטיר, בודאי שזו לא כוונת הזהרה בגלל סיבה אנושי, ורק שחז"ל ידעו שהי' ממנו ריח המרוצה לפני השי"ת כריח הקטורת, שריח כל כך טוב ומרוצה לפני הקב"ה, וכדאי להקטיר אותו לפניו יתברך. **ואעפ"כ, על ידי אמונה שמבטלין רצון עצמו למאמר ה'** שהתורה הקדושה ציוותה לנו לא להקטיר ואנו מבטלין אמונתנו ורצון עצמנו לעשות נחת רוח לשמו יתברך, וזה הביטול נותן אמונה זו ריח יותר שהביטול לרצון ה' זו תענוג היותר גדול מכל ריח טוב שבעולם, והלימוד הוא: בעת שאדם רוצה להתקרב ביותר או לעשות דברים טובים אבל זה לא הולך, משום איזו סיבה ורצון עליון, אז הנהגתנו היא התבטלות אליו יתברך ולהניח להיות מונהגים, בשמחה ובטוב לבב. 'אמונה זו ריח יותר חזק'.

*

שמחה - המפתח לכל דבר שבקדושה

לכן, בעת שמתקרבים לימי אורה ושמחה, ימי הפורים שהם בבחי' 'הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך', שעל ידי שמחה בכלל וריבוי השמחה בפרט, שכפי שנדרש מכל חסיד להתחזק ביותר, שהמפתח לכל דבר שבקדושה הוא השמחה, בפרט לא להיות 'לבו חלוק על המקום' ב"ה, אלא שאדם ישמח בהנהגת הבורא ויאמין בה' ש'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד', ויאמין כי רצון אביו שבשמים ית' הוא רק להיטיב לו, וכל הנהגתו יתברך שמתנהג במדת הדין - היא לטובתו, ו'ה' צלך'. וכן בעת שהאדם מצדיק עליו את הדין ומקבלו בשמחה, אז הוא 'אור חוזר', והקב"ה משפיע עליו חסד ורחמים.

כמובא בספר **בית יעקב** (פרשת ויחי).

ועיין ברמב"ן שמביא מדרש אגדה (מנורת המאור הראשון, פרק הצדקה): מהו 'אהיה אשר אהיה', כשם שאתה הוה עמי - כך אני הוה עמך. ירצה בעזה"י ... **כי כפי אמונה שיש לאדם בהש"י שהוא הבורא והמשגיח לבדו ואין בלתו, כן השגחת הבורא יתברך עליו להמציא לו כל מחסורו ...**

נמצא שזוהי באמת עצה גדולה לאדם, שכאשר הוא שרוי באיזה צער ר"ל, יראה לחזק את האמונה בלבבו. וזהו 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה' ... 'ושב ורפא לו', עכת"ד.

*

נתיב א' - הדרכות ישרות להתדבק בדרך התורה למצוא חן בעיניו ית' בלבד

שני פירושים בתיבת "אדר"

אה! אפשר כבר למשש את חדשי השמחה אשר בפתחם אנו עומדים, ני חדשי אדר, עם ההמשך לימי הפסח בחודש האביב שבו יצאנו ממצרים. הלב מתמלא רענונות, קורת רוח ותענוג עילאה - מגיעים כבר הימים הקדושים לשלום. ישמרנו השי"ת מכל צער ועגמת נפש בכל הפרטים, שיהיה אור בפועל ממש ליהודים בכל מקומות מושבותיהם, ויזכו לגאולת עולם במהרה.

עומדים אנו כעת בתחילת חודש אדר. שמעתי פעם **מזקני החסידים** ומאנשי מעשה: 'אדר' הוא בלשון ארמי תרגום המלה 'גורן', כפי שאנו מוצאים בתרגום אונקלוס על הפסוק (במדבר יח, ל) 'ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גורן וכתבואת יקב': 'ותימר להון באפרשותכון ית שופריה מיניה ויתחשב ללואי כעללת **אדרא** וכעללת מעצרתא', ע"כ. כמו כן אנו מוצאים ש'אדר' הוא לשון יופי □ 'הדר', כמובא במסכת סנהדרין (סג:): 'אדרמלך - דאדר ליה למריה', ומפרש שם רש"י: 'מהדר את אדוניו ומכבדו'.

ולכאורה צריכים אנו להבין, איזו שייכות יש לשני עניינים אלו - 'גורן' ו'הדר', לחודש אדר?

*

ויכוח ישראל ואומות העולם מהו הכבוד האמיתי

אה! בני החברה היקרים, הבה נבאר לכם זאת בס"ד על פי דברי המדרש (רבה וישלח פג; ילקו"ש וישלח רמז קמ)ס"ה: **הבה נתבונן**: מתנהל וויכוח בשדה בין החיטה לקש מיהו העיקר, **התבן** אומר בעוז שהוא העיקר, כי הוא מלא שיער וניכר בכל השדה, הוא בולט החוצה בגאווה, רואים אותו ממרחק קילומטרים רבים, אבל **החיטה** טוענת, אע"פ שאני, הגרעין הקטן, נחבא בפנים ואף אחד אינו רואה אותו, אבל מכוחי צומח גם התבן היפה הזה. טוען **התבן** לעומתה: שטויות, גם אם אני צומח מהקטנטונת הזו זה לא אומר כלום. וכי מי מייפה את הדרך כשנוסעים בכבישים? אני הוא העיקר, העיקר הוא מי שיפה מבחוץ, מי שתופס את העין כשנוסעים דרך השדה. הרי נראים קילומטרים רבים של תבן וקש, גבוהים ונאים עם עמידת גבורה, עם יופי וחן!

הנמשל מובן מאליו, שזהו 'המבדיל בין קודש לחול', ההבדל בין המבט הגויי למבט היהודי.

המבט הגויי מתמקד בחיצוניות, זה דרכם כסל למו, שאינם נזהרים מלהיות רקובים ומקולקלים בפנים, רק מנסים לייפות שייראה יפה כלפי חוץ. **לעומת זאת, אנו בני ישראל, עם ישראל חי, אנו עדינים, חיטה נחבאת, אחד מסימניה של אומתנו הוא 'ביישנים', מוכתרים במידות ההכנעה והענווה, מתבטלים להנהגת ה' ומקבלים כל מקרינו באהבה, מתבטלים לפני גדולי ישראל מנהיגי העדה, אדירי התורה והחסידות שיחיו לאוי"ט. כעת אין רואים בעין את העובדה שאנו העיקר, אבל לבסוף יאבדו התבן והקש וייראה כבוד של החיטה הקטנה - יראו שהיא העיקר ובה גלומה החשיבות של 'פת' שקובעת ברכה חשובה לעצמה. לא בכדי אומרים בנוסח הברכה 'המוציא לחם מן הארץ' - צריך 'להוציאה', ומן הארץ השפלה דייקא.**

*

ס"ה התבן והקש והמוץ מריבים זה עם זה, זה אומר: "בשבילי נזרעה השדה", וזה אומר: "בשבילי נזרעה השדה", אמרו החטים: "המתינו עד שתבואו הגרן, ואנו יודעין בשביל מה נזרעה השדה". באו לגרן ויצא בעל הבית לזרותה, הלך לו המץ ברוח, נטל את התבן והשליכו על הארץ, ונטל את הקש ושרפו, נטל את החטים ועשה אותן כרי - וכל מי שרואה אותן מנשקן. היך מה דאת אמר (תהלים ב, יב): 'נשקו בר פן יאנף'.

כך אמות העולם, הללו אומרים: "אנו עקר ובשבילנו נברא העולם", והללו אומרים: "בשבילנו נברא העולם", אמרו להם ישראל: "המתינו עד שיגיע היום, ואנו יודעים בשביל מי נברא העולם". הדין הוא דכתיב (מלאכי ג, יט): 'כי הנה היום בא בער פתנור', ועליהם הוא אומר (ישעיה מא, טז): 'תזרם רוח תשאם וסערה תפיץ אתם', אבל ישראל (ישעיה מא, טז): 'ואתה תגיל בה' בקודש ישראל תתהלל'. ע"כ דבריהם הקדושים.

ברכת ה' היא על הנסתר בלי מגע נכרי

נתבונן עוד בעניין זה. לכאורה מהי התשובה לטענת התבן וקש, הרי באמת הם שיוצאים כלפי חוץ ואילו החטה היא נסתרת, ואיך יוסבר הדבר שהדבר שאינו עיקרי תופס מקום יותר מהדבר העיקרי?!

אבל הוא אשר דברנו: במקום שהאמת שולטת ולא השקר, היופי החיצוני ומה שהדבר גלוי ובולט לעין, אינו מורה כלל על מעלתו של הדבר. אדרבה, ההפך הוא הנכון! כדברי חז"ל הידועים (תענית ח:): "אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין", שברכת ה' מתגלה דווקא בדבר נסתר. דווקא החיטה שסמויה מן העין היא העיקר, ומי שמשקיף לכבודה פנימה, מי שמציץ פנימה לעבר גרעין החיטה הקטן, נוכח לראות שדווקא לה נאווה תהילה, היא העיקר, והיא גם מלאה יופי אמיתי ועדינות אצילית.

בספר 'אמרי נועם' כותב (בפרשתנו): 'לחם' אותיות 'חמל' שהוא גימטריא 'חסדו'. יש לבאר גימטריא זו, שזהו חסד ה' שהחיטה באה ממקום נסתר כלשון 'המוציא לחם', שהרי הלחם מסמל את פרנסתו של אדם, וחיות האדם תלויה במדה מרובה בלחם [כלשון הכתוב "כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבָדוּ יִחְיֶה הָאָדָם" (דברים ח, ג)], ועל ידי שבא ממקום נסתר נשאר הלחם בטהרתו, שתהיה היכי תימצי שיהודי ימצא את פרנסתו ממקור טהור ויעסוק במלאכתו לשם שמיים, בלא שום 'מגע נכרי', בלי שום קשר עם ההשקפה הגויית.

*

'ועשו לי מקדש' וקדושת המלבושים

מסיימים השבוע את תקופת שובבי"ם ת"ת. השנה קבלנו מתנה - עוד שני שבועות קדושים - ת"ת, הפרשיות של 'ועשו לי מקדש' ובגדי הכהונה 'לכבוד ולתפארת'.

כמו בגדי הכהונה שהיה חלק מקדושתם של הכנים, כך הוא בזעיר אנפין גם אצל כל יהודי. אנו מתקדשים בקדושת הלבוש יהודי, ובכך מתרומם מעל כל הבלי העולם הזה וזוכים להשכין כבוד הוי' במעשה ידינו, שיהיה נועם ה' אלקינו עלינו.

בעבודת הקודש של כל אחד ואחד מאיתנו, נכלל גם ענין זה של השמירה על מסורת הלבוש. אמנם הלבוש הוא עניין חיצוני, אבל רבות הוא משפיע על הפנימיות, ושומר על יהודי שיישאר בטהרתו. עלינו להתחזק ולאמץ כושל, שלא להיסחף ח"ו עם הרוחות הנושבות והנסיונות הרבים של דורנו. אנו מוקפים בנסיונות מכל צד, הן מצד חכמת יוונית - השיטות הזרות הנובעת ממקור בלתי טהור של טומאת העכו"ם, הן מצד הכלים השונים המתחדשים, כלי המשחית של הטכנולוגיה אשר סכנתם נוראה ואיומה, ויש בכך ממש בחינת 'יצרו של אדם מתחדש בכל יום'.

עלינו לנקוט בדרך זו לא רק ב'סור מרע' אלא גם ב'עשה טוב'. צריכים אנו לעורר את הנקודה היהודית באמצעות עבודת אמונה ובטחון, על ידי קבלת עול מלכות שמים בקיום המצוות.

נזכור, שאנו כל כולנו כגרעין ה'חטיטה' שלבסוף יכירו כולם במעלתה. אמנם אנו מוקפים במוץ ותבן רבים מספור, שמנסים לפתותנו תדיר שהם העיקר, אבל עלינו לדעת את האמת שלמעשה מכל אלו לא יישאר שום זכר, ורק החטיטה העדינה תישאר. 'נצח ישראל לא ישקר', אמונתו ותרבותו של עם הנצח הם שיעמדו לעד ולנצח נצחים.

*

תביעת גזענות נגד אחשורוש

הזכרנו את פחיתותה של חכמת העמים ביחס לאומה היהודית, ואזכיר במאמר מוסגר רעיון עמוק ששמעתי בענין זה, עטוף בסוכריה:

הפסיכולוגיה של ימינו הייתה יכולה למנוע את נס הפורים, כי מעשה ושתי לא היה קורה בימינו [שבימינו יש לה תירוץ שהיא סובלת מבטחון עצמי נמוך מאוד...].

אם היה קורה מקרה כזה בימינו, הייתה ושתי אומרת לבעלה המלך אחשורוש: 'שמע בעלי המלך, זה מה שאני, אני עם זנב. או שתקבל את זה בשתיקה, או שאתבע אותך על גזענות (racism)... אילו הייתה תובעת אותו למשפט הייתה בלי ספק יוצאת וזנבה על העליונה. לא זו בלבד שהיה המלך מרפה ממנה, אלא שגם היה נדרש לשלם לה קנס ודמי בושת!...

הוי אומר, שעם ההתחכמות היתירה של ימינו לא היינו זוכים לנס פורים...

*

אין לנו שום מגע ומשא ומתן עם כל מיני פורקי העול, מבית ומבחוץ

ה'חטיטה', העיקר, הוא כל ילד, בחור ואברך, שמכניס בליבו פנימה את עניין "ועשו לי - לשמי - מקדש - לה'", שמתחזק להיות שייך בכל ענייניו רק להשי"ת, ושלא יהיה לו שום מגע ושום משא ומתן עם כל מיני פורקי העול, מבית ומבחוץ.

כל אלו שבוחרים באהבה בה' ובתורתו, הם עיקר העולם, וכאשר ינקה ויסיר ה' את החיצוניות, התבן והקש, ייראה יופיים כלפי חוץ.

*

פנו הדרך לבוחר בשם ה'

השכינה הקדושה וכל פמליא של מעלה צועקים לעבר היהודי הקטן שנשאר על עמדו ואינו נגרר עם הרוחות הרעות: "פנו דרך", הניחו לעבור ליהודי שבחר בי, ב'דרך הוי"ה'. [אפשר לרמוז זאת בדרך הגימטריא: פנו 'דרך הוי"ה' (ישעיה מ, ג) עולה בגימטריא 'כהמוציא לחם'].

מחיית עמלק הפרטי דייקא

בפרט כעת הזמן גרמא להתחזק, כעת הזמן להכין את עצמנו ל'קיימו וקיבלו', כבחינת 'הדר קיבלוה ברצון' - תשובה מאהבה.

לעת כזאת, בל יראה ובל ימצא שום דבר המונע אותנו מעבודת ה', אהבת חברים ואמונת חכמים. אין צריכים לפרט את כל התקלות ב'רחל בתך הקטנה', כל אחד ואחד מכיר את עצמו היטב, יודע נפש בהמתו מהי הנקודה החלשה שעליו לתקן, מה הם השטחים שבהם עליו לשים את הדגש באופן מיוחד. נתאזר בגבורה בתקופה גדולה זו, ונזכה לפתיחת הלב ושמחת הנפש בס"ד.

*

מחיית עמלק הפרטי דייקא

מכינים אנו את עצמינו למחיית עמלק, וכולנו חושבים על עמלק שבתוך לבו של פלוני ובתוך מוחו של אלמוני... והעיקר חסר מן הספר - העמלק שבקרבינו! 'אשר קרך בדרך' - סופי תיבות עולה בגימטריא 'רם', עמלק מפיל את האדם למידת הגאווה. אם אדם נכשל להתנשא על חבירו שהוא גדול וגבוה הימנו, עבירה גוררת עבירה והאדם עלול ליפול מדחי אל דחי עד שדבר זה יהפוך אצלו ל'דרך' של קבע ה". 'אשר קרך' - הקרירות בעבודת ה' אינה נשארת אקראי בעלמא אלא נעשית 'בדרך', שעמלק לוקח את האדם לדרך של אנוכיות. והתיקון לזה הוא 'בדרך' - גימטריא 'וטהרו', לטהר ולקדש את עצמו בקדושת הפה והמחשבה, אשר שם שורש הפגם.

כל אחד ואחד ישתדל בזמנים האלו לעסוק בעמלק הפרטי שלו, ואז ינצל בע"ה מהקרירות ומעשי עמלק שישנם בקרב מחנינו בעוה"ר.

*

על דרך זו איתא בספר שם משמואל (פורים, שנת תרע"ז), וז"ל:

"... כל איש משכיל ישים אל לבו, היות בית המן ניתן לאסתר, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, ובכל פורים מתעורר רשימו מזה, ואז בכח כל איש ישראל 'לאמור למלך' מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא [כלשון זרש להמן 'אמר למלך' דרך אמירה וציווי, כענין 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'] לתלות את המן ולמחות את שמו מתוך לבו של עצמו על כל פנים. אך האמירה צריכה להיות, לא מהשפה ולחוץ, אלא בכל אות נפשו, ובאותו חשק ורצון נמרץ שהי' אז להמן לתלות את מרדכי, ואז בודאי אמירתו תעשה פירות. וזהו שאמרו חסידי קדמאי שבפורים יכול כל איש להושע ולהתברר", עכ"ל.

*

איני היפי, איני שיכור וגם לא חולה נפש

אח לדעה יקר! אשריך שבחרת שלא יהיו ברשותך כל ה'כלים מכלים שונים' המתחדשים בזמנינו, אשריך שהנך מתרחק מהניגונים הטמאים בקליפת השחורים ומתעטפים בפזמונים

נתיב ב' - 'קיימו וקבלו' - לשמור את המצוות - ה'חן' האמיתי מרצון עצמי

יהודיים או מלים יהודיות, אשריך שהנך בורח מכל מיני שטויות ילדותיות של הבל וריק שמתחדשים בכל יום ובכל עת ובכל שעה, אשר רבים הם ואי אפשר לפורטם, ממש אין לדבר סוף.

כולנו צריכים לעצור ולומר לעצמינו: עד כאן! מכאן איני זו. העולם יכול לנסוע הלאה ולהיעשות "מתקדם", אבל אני נשאר על עמדי, ובעוז מגלה דעתי ביני ובין עצמי: כן, כן! איני 'היפוי', איני שיכור, וגם איני חולה נפש, ב"ה התחנכתי בבית בריא ואני יהודי בריא! ב"ה הנני מנווט את ספינת חיי על פי הדרכת מאורי חיינו שליט"א, 'עבד אברהם אנכי', ומכח זה הרני שולט על עצמי בס"ד ויש בידי היכולת לתת מעצור לרוחי.

על אברהם אבינו אמרו חז"ל שנקרא 'עברי' על שם שהיו כל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד (בראשית רבה פמ"ב, סימן ח'). אם יהודי חיבר ניגון של שיכורים, ואם יש כבר כלים שונים "מתקדמים" בכיסיהם של רבים מקרב מחנינו, מדוע הנני סבור שהכוונה אליי? מי קבע שזה מחייב אותי? לשם מה ולמה אשתעבד לרעה חולה זו?

*

נתיב ב' - 'קיימו וקבלו' - לשמור את המצוות - ה'חן' האמיתי מרצון עצמי

אחי היקר! עצור וחשוב! האמנם צריכים כל שני וחמישי לדרוש דרשה מה אסור ומה מותר? שאל נא את עצמך לגבי המכשירים האלו, כמה שעות זה ניתק אותך מחיי המשפחה ומעצמך, ובנוסף על כך - כך זה ניתק אותך מתורה, מתפילה, מרצינות!

בוא ונחשוב חשבונו של עולם! כלי הפלסטיק הקטן הזה (הנקרא 'טלפון סלולרי') כל כך חזק על כל אדם, אפילו גדול בענקים. גם אנשים שסדר יומם מלא מאוד אינם יכולים לנתק את עצמם מזה במשך היום, הוא חייב לקחת את זה לכל מקום ובכל זמן.

פעם התקשרתי לאחד, והרים. שאלתי אותו, הרי אתה נתון בקלחת, למה להפריע לך? האדם מאבד כל שמץ כבוד עצמי, מתרחקת הימנו מנוחת הנפש, ואחר כך הוא מרגיש "בלחץ" והולך אל הפסיכולוג לברר למה... וכי אינך יודע מהי הסיבה לכך? הנה לך התירוץ לנגד עיניך!

האמנם הננו כל כך חולי נפש שאיננו יכולים להתנתק ממכשיר הטלפון הקטן הזה? אפילו אם מדובר במכשיר כשר ומעולה למהדרין, לדיבור בלבד, למה לא לכבות אותו לפני שנכנסים לבית המדרש לתורה ולתפילה?!

אפילו בחתונה שהולכים לשמח חתן ולפגוש בבני משפחה חברים וידידים, כל הזמן הטלפון הזה מכניס את האף שלו בין בני המשפחה והחברים בשיחתם, צועקים בקול לתוך הטלפון כי רעש המוזיקה מפריע לשמוע... חברך פה לידך, כך הנך עוזב אותו? ולמה? שוכחים כל כבוד הבריות, האמנם אין לנו שום אנושיות? אין לנו שום כח מעצור לעצור בעד עצמינו? לאיזה שפל ירד ה"אדם" בחיר הבריאה!...?

איך לנו מלך אלא אתה

אם נלמד קצת לוותר על השימוש במכשיר הזה ולתת מעט מרווח נשימה, להתבונן במעשינו ולחיות בשלום ונחת, אזי לא יהיו כל כך הרבה חולי נפש. מחלות הנפש שורשן נובע מה'אגואיזם', מהדחף האנושי להיסחף אחר כל מה שבא לפנינו, מבלי לעצור ולתת מקום להרחבת הדעת. אדם שמסתובב בלי מסגרת, בלי קבלת עול ובלי כח מעצור, הרי לא הנשמה היא החולה כאן אלא הנפש הבהמית!! זהו חוסר יציבות אישית, הבעיה היא ב'גברא' עצמו!! הדעת חולה, שיקול הדעת ויישוב הדעת חולים!! וכשהרוח חולה זה הרי מתכון בדוק להתרסקות לרסיסים!!!

*

איך לנו מלך אלא אתה

ראשית הרפואה, שהאדם לא ירמה את עצמו, אלא יידע היטב את הנקודה שאותה עליו לתקן ובה עליו להתחזק.

בעצם, כולנו משתוקקים להיות מעבדי ה'. כל מטרת יציאת מצרים היא שנדע שאמנם מקודם 'עבדים היינו לפרעה ומצרים' - אבל לאחר מכן בחר בנו הקב"ה להיות לו לעם, ואנו האנשים הנבחרים והבריאים. נכון שהקב"ה מנסה אותנו עם סביבה של קש ותבן כנ"ל, והרושם של הקש והתבן אכן כה יפה, זה מגרה את התאוה, אבל 'איך לנו מלך אלא אתה!' לכן הבה נחזיק יחד, נקבל קבלות טובות ונתחזק!

ראשית הכל, נחזק את עצמינו בריאים וחזקים עם 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' האמיתיים, ולא נרוץ אחר הפתאים והשיכורים הנמצאים בקרב מחננו, ה' ירפא אותם רפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל.

הבה כולנו נעצור ונקבל על עצמינו, כל אחד באשר הוא שם, לכתוב את עצמינו ב'חברת קיימו וקיבלו', פנו דרך הוי', פיתחו דרך לגילוי ה' מלכו של עולם באשר הוא שם!

*

קבלות טובות שנקבל על עצמינו ולהתחזקות מהכינוס

נצא מהכינוס השנתי עם התחזקות של בני החברה הקדושה בכל מקומות מושבותיהם, ויש בזה שלשה אופנים:

א. שעל ידי שנמצאים בקרב חברים המקשיבים לקול הוי' וחותרים למטרה אחת ויחידה, ונמצאים בין אחים לדעה - כמו שיש אחים מלידה שהמאחד אותם הוא מה שנולדו ממקור אחד, כך יש גם אחים לדעה, להשקפה ולשיטה, שדבר זה מאחדם עוד יותר מאחים מלידה. ואף כאשר אינם אחים בפועל לאותה השקפה, אבל לכל הפחות אנו אחים, ושואפים ומקוים לאור ולחיים שיש בהם הארת אלוקות.

ב. אע"פ שכל אחד ואחד נוסע לרבו שליט"א, אבל אנו מקושרים בלב ונפש לחבורתא, חברת 'קיימו וקיבלו', מתוך האמונה בכח הרבים בבחי' 'מחובר לטהור - טהור'.

קבלות טובות שנקבל על עצמינו ולהתחזקות מהכינוס

ג. עוד כח גדול המאחד ומלכד את בני חברתינו, על ידי שמרגיש אושרו בכך שזכה להיות 'קביע בהני חבורתא', להתחזק ולהתרומם מעל עול הגלות ובלבולי הדעת, מעל טירוף ופיזור הנפש המשתוללים בקרב מחנינו.

לכן יתחזק בשיטת החסידות המסורה לנו מדור לדור, מהבעש"ט ותלמידיו עד אלינו, על ידי רבותינו הקדושים, ואין לנו מה לחפש בשטחים ובמקומות שלא נתקבלו בדורות הקודמים, ולמה לנו להכניס את עצמנו במקום של ספיקות, בזמן שיש לנו את הוודאות הנצחית 'וחי לעולם'. לכן, עלינו להישמר שלא נתבלבל משום כתבי עת, ומכל מיני שיטות והדרכות שאינן מסורות לנו בקבלה מדור לדור, ועיקר העיקרים - להיות בשמחה עם בהירות ועוז.

עצתי, למען ה' את אחי אנכי מבקש !

- שכל אחד יקדיש מזמנו ללמוד בספרי חסידות, אור הבעש"ט ותלמידיו, וזאת תהיה לו שעה של התבוננות הנפש, ותנצל נפשינו מבהלה.
- כמו כן להשקיע רבע שעה בכל יום ללמוד את ספר החינוך לפי הסדר, כולל ההקדמה.
- אלו שטרודים בפרנסתם ישמרו בעוז על קביעת עתים לתורה, בלימוד גמרא או הלכה בהבנה בהירה.

באותה שעה יתנתקו מעולם ומלואו, ינתקו את מכשיר הטלפון, ואז יוכלו להתחבר אל עצמם, באמצעות כלי אומנותו של הקב"ה שהוא התורה הקדושה. אם יעשה כך, בטוח אני שיזכה לשמוע את קול הוי' מתוך נשמתו, ויתקיים בו 'אֶת הָאֱלֹקִים יֵרָא וְאֶת מְצֻדָתוֹ שָׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם' (קהלת יב, יג).

נקבל אפוא על עצמינו:

- שלא לשמוע ניגונים אשר אין רוח חכמים נוחה מהם, שלא יהיו לנו שום 'כלים שונים', וכן סענסא"ס [חיישנים] וכדו' שאין רוח חכמים נוחה מהם, בל יטמטמו את מוחנו, ושנוכל להיות יהודיים בסתר כבגלוי.

- לקבל על עצמינו לכבות את מכשיר הטלפון בשעה שאנו נכנסים לבית הכנסת ולבית המדרש, להיכל תורה וכו', או לעשות כמוני - להשאיר את המכשיר בתוך הרכב. ומה טוב אם נוכל לקבל על עצמינו לנהוג כך גם בחתונה, במסיבת מרעים וכדו'.

באמצעות קבלה טובה זו שנחליט אי"ה, נוכל להיכנס לארבע הפרשיות, פורים, פסח וקבלת התורה, עם נפש בריאה, עם רוממות אלוקית, עם חוזק, ונוכל לצעוק: "אנו החיטה". לנו ההוד וההדר, אשר כולם פותחים ואומרים 'זה קלי ואנוהו'.

זהו הפשט בפסוק (בראשית ט, כז) 'יִפְתָּ אֱלֹקִים לְיַפֵּת וְיִשְׁכַּן בְּאֶהְלֵי שָׁם', היופי של 'יפת' הוא רק חיצוני, אבל 'שם', כלל ישראל, נבחר לפי הפנימיות. 'וישכון באהלי שם' מרמז על ענייני קדושה, שהשראת השכינה בבית היהודי יכולה להיות רק כשיש ענוה ועדינות בין כתלי הבית.

בעת ה'גורן' מתגלה ה'הדר' האמיתי של ישראל

בזה כבר מבינים אנו את לשון "אדר", שכאמור הוא תרגום המלה "גורן". כאשר אוספים את כל החיטים לגורן אחר הדישה והזרייה, אחר שכבר השליכו את התבן, הקש והמוץ, כאשר נשארת רק החיטה הקטנה והנקייה - אז מתגלה העטרה של החיטה לעין כל, אז מתברר לכל מיהו עיקר השדה. החיצוניות מתבטלת, ומתגלים היופי והפנימיות.

זה נרמז בתיבת "אדר": א-דר (מאור עינים, תרומה), השי"ת אלופו של עולם אמר לשכון בקרבו של האדם, 'ושכנתי בתוכם' - בתוך כל אחד ואחד ממש, והיא תהילתנו ותפארתנו, 'קדוש ישראל מלכנו'.

כידוע "חטה" עולה בגימטריא כ"ב כנגד כ"ב אתון דאורייתא (תקו"ז תיקון ס"ט). נרמז בכך, שמקום שיש בו רוח התורה יש בו רוח טהרה, והיכן שיש רוח טהרה יש השראת השכינה, כמשכן וכמקדש.

גם בזמנינו, אחר שחרב הבית בעוה"ר, הרי הגמרא אומרת באופן ברור (ברכות ח.). 'שאינ לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד', אשר זהו יופיו של שם והמתנגד ליופיו של יפת. כי השכינה הקדושה שורה דוק במקום שהוא 'באהלי שם', במקום שיש בו עדינות וצניעות, 'כל כבודה בת מלך פנימה'.

מי שמכניס בקרבו את התורה הקדושה, הריהו זוכה וכך כתוב במדרש על הפסוק "ויקחו לי תרומה"טו:

מתוך 'כתית' - מסירת נפש למצוות, זוכה 'למאור' ודביקות 'תמיד' בה'

בחודש אדר מתגלות השמחה והעלייה, מתעורר ה'הדר' קיבלוה ברצון' - באהבה. זהו הזמן שבו מקבלים אנו על עצמינו לעשות להשי"ת דירה בתחתונים.

טו "הָדָא הוּא דְכְתִיב (משלי ד, ב) כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם.

אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה הִכְהֵן בְּרַבִּי:

בְּנֵהג שְׁבַע עוֹלָם, אָדָם מוֹכֵר חֶפֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - הוּא עֶצֶב עָלָיו, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׂמַח הָיָי: 'לֶקַח טוֹב'.

בְּנֵהג שְׁבַע עוֹלָם, אָדָם לוֹקַח חֶפֶץ מִצֵּר לְשִׁמְרָה, אֲבָל הַתּוֹרָה מְשַׁמֶּרֶת בְּעַלְיָה, שְׁנֵאמַר (משלי ו, כב): 'בְּהִתְדַלְּכֵךְ תִּנְחָה אֶתְךָ'.

בְּנֵהג שְׁבַע עוֹלָם, אָדָם לוֹקַח חֶפֶץ מִן הַשּׁוּק, שְׂמָא יָכוֹל לִקְנוֹת בְּעַלְיוֹ? אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל - וְאוֹמַר לָהֶם: כְּבִיכּוֹל, לִי אַתֶּם לוֹקְחִים!

הָיָי: וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה". ע"כ.

הגלגל מסתובב - מצות אנשים מלומדה

אפשר לרמוז זאת בפסוק 'ואתה תצוה' - 'ואתה' גימטריא 'בית', 'תצוה' לשון 'צוותא' חדא'. אם רוצים לעשות 'בית' ודירה להשי"ת בתחתונים, צריכים אנו להחזיק את עצמינו יחד. אע"פ שמה שבוער לנו וזוהר לעברינו זה 'יפת', העולם של החיצוניות נראה יותר יפה ויותר מהנה, אבל אנו מסתכלים על זה כמוץ ותבן, ויודעים שאנו עם הקודש בני ישראל, אנו נמשלים לחיטה שהיא העיקר.

כדי להחזיק בטהרה ובעדינות עם רוממות, יש רק עצה אחת: 'ויקחו אליך' לקחת את עצמינו אל השי"ת. לא שיקחו ממך את הכלים המשחיתים! לא! רק שאתה מעצמך תפרוש מזה. שנעשה גדרים וסייגים משמרת למשמרת, שנוכל מעצמינו לבחור בחיים, ולא להיגרר אחר כל הרוחות הרעות וזרות, שסובבות בעולם בעוה"ר, ול"ע גם בקרב מחנינו.

וכאשר בר ישראל משיב אל לבו 'אשר בחר בנו מכל העמים', שהיופי של עם ישראל הוא רק כאשר אנו מחזיקים את עצמינו עם חוזק בבחי' 'שמן זית זך', אע"פ שזה עולה מסירת נפש, ממש 'כתית', אבל כלל גדול הוא, בכל ענין וביהדות בפרט - כפי שהדבר קשה כך תהיה התועלת שבו. דבר זה נכלל בהבטחת חז"ל "לפום צערא אגרא". אם בכל קושי כך, הרי שכאשר הכתית הוא ממש מסירת נפש, מלחמה כבידה וקשה, - כל שכן שיש בזה את הבטחת התורה הקדושה שהדבר יהיה עבורו "למאור".

*

הגלגל מסתובב - מצות אנשים מלומדה

בפרט בזמנינו, מרוב השפע והתקדמות הטכנולוגיה נעשה האדם כמו 'רובוט'. כבר דברנו בעבר מבעייה זו, שהמצוות נעשות 'מצות אנשים מלומדה'. ב"ה עושים הכל, מתפללים, לומדים ומקיימים מצוות בהידור, אבל אף אחד אינו מחובר למה שהוא עושה, הכל כמו נעשה 'מאליו', בבחי' 'ויסעו ויחנו', זהו כמין גלגל שמסתובב כל הזמן, ערב ובוקר וצהרים... לעומת זאת, מתרבים בקרב מחנינו הקווים הבלתי-רצויים, קולות אדירים של חדשות וליצנות. כל מאן דבעי יש לו שם דעה. כמו כן פושה בקרבנו נגע ה'ליינשטאף', אלו המותרים, ואפילו אלו שיש עליהם חותם הכשר מלשכת הגזית, הרי סוף כל סוף אין דעת חכמים נוחה מהם.

צריכים אנו שנוכל להתגבר ולומר:

הכל בסדר, אבל עדיין איני 'רשות הרבים', אליי לא נכנסים כל השטויות וההבלים.

איני נרתע אפילו אם זה יתלוצצו חבירי על כך, שיאמרו איני מתקדם, אבל אני יחד עם השכינה הקדושה!

איני נבהל פן יאמרו שאני 'מסכן', ביני לבין עצמי יודע אני, ואולי גם הם יודעים, שזה רק עושה אותי מאושר יותר!

לוחם מלחמת הקודש, דווקא אצלך תהיה השראת השכינה. זה שמחזיק את עצמו חזק, עם סבלנות, מבטיחה לו התורה הקדושה שהדבר יהיה לו 'למאור להעלות נר תמיד'.

*

ומכאן נגיע אל הכוונה השנייה של חודש אדר - ה'הדר': כי היכן שיש השראת השכינה "הוד והדר לפניו".

כאשר "א' דר" ביניכם, כאשר הנכם זוכים להשראת השכינה, הרי מתקיימת בכך בחי' ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל' - ככתוב אצל יוסף הצדיק 'יפה תואר ויפה מראה'. זה ששומר את עצמו מהכיעור והדומה לו, לו ההוד והדר האמיתיים, כי 'ההוד וההדר לחי עולמים'.

*

כבדהו וחשדהו

טבע האדם שהוא נמשך אחר רעיו וחביריו, כדברי הרמב"ם הידועים, צריכים להזהר ולברוח מחברים שאינם טובים, שפגיעתם רעה וגם אינם נאמנים באמת לחבריהם.

חז"ל לימדו אותנו (דרך ארץ רבה, פרק ה): 'כבדהו וחשדהו'. ללמדנו שלא נהיה נאיביים. אמרי אינשי: "אם הנך נצרך להשתמש בשרירים בסוף - סימן שלא השתמשת במוח בתחילה".

בין חברים צריך שיהיה 'אמון עיוור', אבל עם עין פקוחה. אהבת חברים צריכה להתחיל עם בסיס איתן של אמון ונאמנות, אבל אם בסופו של דבר אדם נפל בידי אנשים בלתי נאמנים, יש להניח שהבעיה מתחילה מהאדם עצמו, שלא השתמש במוח שלו ללמוד להכיר את המצב, את הזולת ואת הסביבה, לפני שבא עמו בקשר.

ביסוד זה נפרש את הפסוק הפותח את פרשתנו: "ואתה תצוה את בני ישראל", בעת שייעשו חבורה בצוותא חדא, עצה טובה להם: "ויקחו אליך" שייקח כל אחד מהם לעצמו "שמן זית זך" - חכמה זכה, להכיר היכן יש מוקש של "כתית" כל מיני מכאובים הכותתים ומבטשים את האדם, ויוכל להישמר מזה, ואז יגיע לידי "למאור" - אז תאיר לו הצוותא אור עולם בס"ד.

*

נתיב ג' - אדר הוא הזמן להתאסף מכל המחנות בדביקות בה'

מובא בילקוט שמעוני (פרשת פקודי רמז תי"ח), כי מזל דגים הוא נגד שבט דן, וכתוב בספרי מקובלים שחודש אדר הוא כנגד סוף 'דגל מחנה דן'. תחת דגל מחנה דן היו שלשה שבטים, דן אשר ונפתלי, ובדבריהם מבואר כי חודש טבת הוא כנגד דן, חודש שבט הוא נגד אשר, ואדר נגד נפתלי. דגל מחנה דן היה 'המאסף לכל המחנות' - כפי שנאמר בפרשת נשא 'וְנָסַע דָּגְלֵי מַחֲנֵה בְנֵי דָן מֵאֶסֶף לְכָל הַמַּחֲנֹת', דהיינו, שכל אלו שאיחרו בשעת נסיעת המחנות ממקום למקום, אספו אותם בני דגל מחנה דן.

דבר זה רומז, שאע"פ שכבר עברו ימי שובבי"ם ת"ת, יכול האדם בזה החודש לתפוס את עצמו בחזרה ולאסוף את כל כוחותיו ואת כל מוחו. להשליך את כל התבן והקש - את כל הכוחות הזרים של שליטת הסט"א, לקבל עליו עול מלכות שמים ולזכות להשראת השכינה.

*

שני חדשי 'אדר' - שמחה יתירה ודביקות בה'

אוחזים כבר ב"ה בחדשי השמחה, בבחי' 'כפליים לתושיה' (איוב יא, ו). לפנינו אוצר מלא של כל טוב, אנו בימי הכנה דרבה לארבע הפרשיות ולימי הפורים, לחודש הגאולה (ניסן), לחודש הרפואה (אייר) ולחודש קבלת התורה (סיון). אבל, כדי לזכות באמת לכל ההשפעות הטובות - צריכים הכנה, כדי שיוכל להיות בשמחה וטוב לבב, אשר זהו הכלי מחזיק ברכה'.

רמז נפלא לדבר מוצאים אנו, אשר מסבב כל הסיבות זיכה אותנו בשנה זו באדר כפול - פעמיים 'אדר' גימטריא ת"י כמנין משכ"ן! השי"ת ציווה בפרשיות אלו של תרומה-תצוה - מתי שחל חודש אדר תמיד - 'ועשו לי משכ"ן' (עי' שבועות טז: 'משכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן'), כי התורה הקדושה ציוותה אותנו: עֲשׂוּ לִי מִשְׁכָּן, מקום של שמחה, של חיות, רק אז יש את ההבטחה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', כי 'אין השכינה שורה .. אלא מתוך דבר שמחה של מצוה' (פסחים קיז, א), השכינה אינה יכולה לשרות באתר פגים (זוה"ק ויחי רט"ז:).

ואולי מונח כאן רעיון יותר עמוק. 'שמע' עולה גם כן בגימטריא 'ת"י' כמנין ב' פעמים 'אדר'. כידוע שמיעה היא לשון 'הבנה', כלשון הכתוב 'זהם לא ידעו כי שומע יוסף' (בראשית מב, כג). מעתה יש לומר: 'שמע ישראל' - יהודי השב אל לבך, כי שמחה של מצוה המרומזת בב"פ 'אדר', היא הדרך להביא לבחי' 'ה' אלוקינו ה' אחד' - לגילוי שכינה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

*

באדר חובה לבקש דרכי השמחה

תלמידים יקרים ההולכים באור נתיבות החיים, בכל אתר ואתר! תחזקנה ידיכם לתורה ולעבודת ה' יתברך.

'אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים', אם כן יש כעת את המצוה של 'משנכנס אדר מרבנים בשמחה', בדיוק כמו אדר שני! (עי' שו"ע או"ח סי' תרצ"ז ברמ"א).

אבל צריכים להבין: הלוא שמחה היא דבר שבלב, ובדיוק כמו כל שאר רגשות הלב שקשה לעוררם באמצעות החלטה בלבד, שיחליט בשכלו בהחלטה גמורה להרגיש כך וכך, למשל - להחליט שיהיה בשמחה, בו בזמן שפשט את הרגל, ששרוי בצער ויגון, בשפת המדינה "דיפרעסט", בדיכאון, וכי זה הולך כך?

נתיב ד' - אין שמחה כשמחת התורה ושמחת קבלת עול מלכות שמיים

אבל אין ברירה, אין אפשרות אחרת, אלא יש עלינו חיוב להיעשות בשמחה ומהי אפוא העצה? מרבין בשמחה! עלינו לקחת את עצמינו בידיים, ולעשות כעניין, לעשות דברים שיביאו אותנו לשמחה וטוב לבב!

הבה נשוחח אפוא מעט, להעלות עצות והדרכות כיצד להגיע לשמחה.

*

נתיב ד' - אין שמחה כשמחת התורה ושמחת קבלת עול מלכות שמיים

א[ראשית דבר, 'בראש כל מועדות', הרי 'אין שמחה כשמחת התורה'. התורה הקדושה יכולה להביא את היהודי עד לפסגת השמחה - "נגיל ונשיש בזאת התורה, כי היא לנו עוז ואורה".

בפרט שכעת הוא הזמן של 'קיימו וקבלו' - 'הדר קיבלוה בימי אחשורוש', 'וליהודים היתה אורה - זו תורה', כפי שהיה הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוק"ל אומר בהשתוקקות: 'אני מצפה אדר מרבין ב'שמחה'. רצון אבינו שבשמים אינו שנרבה 'שמחה', אלא שנרבה בדברים המביאים שמחה.

הזמן גרמא, שנפתחים כעת אוצרות של שמחה והשפעות טובות, של אהבה והתקרבות, של ד' פרשיות - כפי שהיה הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוק"ל אומר בהשתוקקות: 'אני מצפה כבר לארבע פרשיות מתי אתראה עם השי"ת כביכול', ומי יעמוד בסודו.

ובמיוחד, צריכים אנו להרבות בדברים נצחיים שמכניסים שמחה, בתורת הכנה לימי הפורים שאינם נבטלים. ככל שהכלי נקי יותר - כך בית הקיבול שלו גדול יותר. ככל שנכין את עצמינו לקבל את אור הפורים, כך תוכל השמחה להיכנס יותר בהרחבה. תתווסף בע"ה עוד ועוד שמחה, ומכוחה נזכה למחות שמו של עמלק.

*

הדרך להשיג שמחה אמתית

השמחה השלימה האמתית באה רק מתוך קבלת עול מלכות שמים, 'מתוך שמחה של מצוה'. ככתוב בתפארת שלמה (פורים), כידוע שעבודת ה' צריכה להיות ביראה ואהבה - דהיינו שמתחלה יקיף את עצמו ביראת ה' ופחד מהדר גאונו, ויבטל את עצמו ממציות לנוכח 'גודל כבודו ית"ש', אשר הוא 'ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמי' כלא חשיבי', וזה יביאהו למעלת השמחה - 'לעבדו באהבה ושמחה וטוב לבב, להדבק באור פני מלך חיים', ע"כ.

עלינו להבין היטב אלו הן שמחה וחדוה אמתיות. דווקא כאשר השמחה באה מתוך יראת שמיים, שהשמחה היא שמחה 'של מצוה', אז השמחה היא פנימית, שהאדם מרגיש שמחת-רוח של ממש.

המכיר ערך עצמו ואינו מבקש כבוד מדומה ינצל מעצבון וחולי

על אלו האומרים ח"ו להפך, מתבטא המאור עינים (יתרו) בחריפות: "לא כמו השוטים שאומרים על היראה אמיתית שהיא מרה שחורה, שאינו צריך רק נקודה. לכן הבל יפצה פיהם ולא כן ידברו! אבל באמת צריך שיפול עליו אימה ופחד גדול עד שיהיו כל איבריו נרתעים אצלו".

*

המכיר ערך עצמו ואינו מבקש כבוד מדומה ינצל מעצבון וחולי

בן דוקא עם 'ענוה' יכולים לבוא לשמחה האמתית, וכמו שנבאר.

השבט מוסר (סוף פ"ב) אומר לשון: "נקוט כלל זה בידך, שכל המתגאה כל ימיו מכאובים ודאוגים", כי בגודל גאוותו הריהו מצפה מכל אחד בלי יוצא מן הכלל, גדול וקטן, שיחלקו לו כבוד מלכים, ושיקשיבו לדבריו בתור 'ראש המדברים בכל מקום', וכשמדברים מאחורי גבו בלית יכולת להכיל את גאוותו, הריהו מתמלא חימה ועֵבְרָה, ולבו דאגה, ורוב שמחתו תוגה. אצל מי שלקוי בגאוה, חוזר על עצמו כך דבר יום ביומו, 'ערב ובוקר וצהרים', עד שהוא נופל במיטה חולה, והוא מרוגז על קרקע עולם, וממשיך תמיד באיוולתו, עכת"ד.

כאשר אדם מצפה לכבוד המדומה, כאשר מבקש להעריך את עצמו על פי איך שאחרים מסתכלים עליו, יכול להפסיד בכך את עצמו בידיים. ההנהגה מסוג זה מצירה את חייו של האדם, וכאשר הוא במעמד ומצב צרים ולוחצים, ד' על ד', נעשה מאומץ ויגע ואין לו הרחבת הדעת.

כאשר אדם מיצר לעצמו כך, שתולה את כל בסיס הקיום שלו באופן שאחרים מעריכים אותו, הרי אם חבר או אחר נוגע בכבודו המדומה, אם לא השתחוו לו לפי איך שהוא דורש, נעשה הוא נפול בעצמו ומאבד את שלוות נפשו. הוא נעשה 'אויס מענטש', עד שכל חברי הקהילה צריכים לגשת אליו לחזקו ולהמתיק את צערו העמוק והמר.

ומה הביא אותו לכל זה? זה שכל החשיבות שלו בעיני עצמו בנויה רק לפי איך שאחרים מעריכים אותו, כל החיות שלו היא מהסביבה. לכן, כאשר אחד מעריך אותו שלא כפי שהוא מצפה תדיר, הוא אינו מסוגל לשאת זאת בשום אופן.

אבל, כאשר אדם בונה את עצמו עם ערך עצמי אמיתי, במקומו שהוא נמצא כפי שהנחה אותו השי"ת, הרי כבודו כבוד נצחי, ואף אחד אינו יכול לקחתו ממנו. הוא שרוי תדיר בשמחה ובטוב לב, ואין אפשרות לא לבזותו ולא לכבדו - וכדברי חז"ל (תענית כא:): 'רבי יוסי אומר: לא מקומו של אדם מכבדו, אלא האדם מכבד את מקומו', אפילו אם הוא בקרן זוית, במערב השטיבל, כבודו נמצא אתו בכל מקום. יש לזכור, שהכבוד והערך העצמי הם יסוד נחוץ לקיום עבודת ה' אצל האדם.

*

צריך להכיר גם מעלותיו ויכולותיו בעבודת ה' ולשמוח בהם

כתבו בעלי המוסר: "אוי לו למי שאינו מכיר בחסרונותיו, אבל אוי ואבוי ומר למי שאינו מכיר במעלותיו", והסיבה לכך פשוטה. לדוגמה: כאשר יש לפני האדם ערמת יהלומים שערכם הון תועפות, אבל הוא סבור שהם אבני חצץ ותו לא, הרי אף פעם לא יוכל להנות מהאוצר הגדול שלו שנמצא אצלו בהישג יד. כך גם אנו, כאשר איננו מכירים במעלותינו, לעולם לא נוכל להוציא לפועל את הכשרונות החבויים בקרבנו. לכל אחד מאתנו יש כוחות וכשרונות, אם יש כשרונות כאלו שהאדם יודע מקיומם, הרי שיש כאלו שהם כזהב ואבנים טובות שצריכים לחפור במעמקי האדמה ולחוצבם משם בעמל ויזע. אל האוצר שלנו נוכל להגיע רק כאשר נאמין בכוחותינו, ונדע שאנו עבדי ה', בן אהוב למלך, וכל אחד מאתנו הגיע לעולם כדי למלא שליחות מיוחדת שרק הוא יכול לקיימה.

*

לגילוי אור ולתענוג העבודה צריך שיהיה האדם מעוטר במדת הענוה

על כן, ראשית כל עבודת השמחה, שיעריך האדם את עצמו ואת עבודת ה' שלו, את התורה והתפילה שלו.

כאשר עבודתו של האדם בנויה על הכרת ערך עבודתו, הוא אינו נגרר אחר הבלים חיצוניים - פלוני אומר, אלמוני חושב... כי יודע הוא שכל כולו מחובר לטהור, לאין עוד מלבדו, ואפס זולתו.

זכור! כלל גדול הוא שההיסטוריה אינה יכולה להשתנות, רק אנחנו יכולים להשתנות, לטוב או למוטב.

לשבר את האוון ביתר שאת, ניקח כדוגמה את תקופת השואה:

כולנו יודעים שלפני שמונים שנה עברה על העם היהודי שואה נוראה, בה נספו שש מליון קדושים, ומכל ארצות אירופה נשארו רק אחד מעיר ושניים ממשפחה, ה"י. בין ניצולי השואה אפשר למצוא הרבה יהודים יקרים, ששתו ומצו את כוס התרעלה, חוו על בשרם את העוני, הסבל, האכזריות האיומה, אבדו את בני משפחתם, בני עירם וחבריהם, זהו הלוא מצב בלתי ניתן לתיאור. אמנם, אחר שחלפה התקופה הנוראה, הם החליטו, מעצמם ובלי שום כלי עזר פסיכולוגיים, לעזוב את העבר, את ההיסטוריה המרה, ולשים את הדגש על העתיד. כך הוא בנו מחדש דורות חדשים, נאמנים לה' ולתורתו, לשם ולתפארת.

*

משאירים את הכאב מאחור

כמה זה מחייב אותנו, בחיים שלנו. כל אחד מאתנו נושא על שכמו 'היסטוריה' של כאב, הן בדברים שבין אדם למקום והן בדברים שבין אדם לחבירו. נעזוב את העבר מאחורינו, ומכאן והלאה נשים דגש רק על ההווה והעתיד. [עם זאת, במקרה שאדם הכאיב לחבירו, כמובן הוא אינו יכול לפטור את עצמו בטענות אלו מחובתו לבקש סליחתו, ופשוט...].

רואים אנו את יסוד זה ביציאת מצרים, כלשון בעל ההגדה: 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'. למרות שהיו בהיסטוריה שלנו מעשים בלתי הגונים, העוונות הגרועים ביותר, אבל מכח נצחיות ישראל אנו מניחים זאת בצד, ושמים את הדגש על 'ועכשיו'.

הקבלה הראשונה שנקבל על עצמנו תהיה 'מאי דהוה הוה', ואנו שמים דגש על ההווה ועל העתיד אשר לפנינו. ובזה הכח נוכל לקבל על עצמינו את עול מלכות שמים בכל אורחות חיינו. כאשר נחיה כך, הדבר ישפיע עלינו שמחת נפש.

*

בין שמחת הנפש ולשמחת הגוף

ההוללות אינה שמחת נפש, אלא שמחת הגוף בלבד, וכדי להשפיע על האדם רוגע ושלוות נפש, הדרך היא על ידי שישפיע שמחה על הנשמה האלוהית שבקרבו.

שמחה אמיתית (תניא פ' לג) היא שמחה הבאה ממקור האמת, ששמח בכך שהוא יהודי, ומכיר שבכל מצב שנמצא, קרוב אליו ה'. ומכיר שאין שום מציאות מלבדו ית', והכל כלא חשוב - כפי הנדרש על פי אור תורת החסידות. בכח שמחה זו יוכל להתגבר על כל המכשולים העומדים בדרכו, ולהוציא אור הוי' מן הכח אל הפועל.

אמנם, כלל הוא שאי אפשר שתהיה שמחת הנפש כשהגוף אינו מרוצה. שמחת הגוף היא כלי שמסייע לקבל את שמחת הנפש. לכן, אם האדם אינו בשמחה מצד גופו, גם בעומק נפשו יהיה מלא רוגז ומכאוב. גם אם הוא מחייך כלפי חוץ כמו 'גינטלמן', אין זה כי אם מסוה שעוטה על פניו, אבל בתוך לבבו פנימה הריהו שרוי בצער ויגון.

*

אם אין מופיע על האדם אור הקדושה - סימן שלא תיקן

מידות הכעס והגאווה

הסיבה לדבר תבואר, על פי מה שפירשו תלמידי הבעש"ט נבג"מ את מאמר חז"ל (שבת קלז:): "מל ולא פרע כאילו לא מל": 'מל' - אדם שמקיים את ומלתם את ערלת לבבכם, אבל 'לא פרע' - הוא אינו מרגיש שאור הקדושה התגלה עליו בעבודת ה' שלו, הסיבה לכך: 'כאילו לא מל' - שהוא מזלזל ב'כאילו', בדברי חז"ל "כל המתגאה 'כאילו' עובד עבודה

חילוק יסודי בין שיטת המוסר לדרך החסידות

זרה"ו וכו', "כל הכועס 'כאילו' עובד עבודה זרה" [שהם דבר אחד, כי כידוע 'כעס' הוא ענף של 'גאווה']. מאחר שלא תיקן את ה'כאילו'יים, לכן אין מאיר אור עבודתו.

היסוד הראשון לשמחה, הוא להיות מחובר לטהור, בענוה וביטול, בבחי' 'ונפשי כעפר לכל תהיה', כי כלל הוא שמן הארץ אי אפשר ליפול. כאשר יהודי שרוי בהרחבת ויישוב הדעת והוא מחובר למלכו של עולם, הריהו שרוי בששון ושמחה, בעונג וכל טוב.

ואיתא בספרים (מאמרי אדמוה"ז הקצרים, דף תקנ"ח) שבעת שהאדם שוחק עם אנשים, או ביום טוב כאשר שותה משקה משמח לבב אנוש, יכוון שעושה כך כדי שתהיה שמחה לגופו, ואח"כ תשרה בו שמחת השכל. כי בודאי אין הגוף נהנה כלל משמחת הנפש, רק מחמת ששוחק עם אנשים או ביום טוב, אז יעשה הגוף כלי לקבל שמחת הנפש. היוצא מדבריו, שאי אפשר שתחול שמחת הנפש אם הגוף אינו מרוצה, או כאשר האדם עצוב. מי שרוצה לשמוח בשמחה של מצוה, צריך לראות שיהיה גם גופו מרוצה, ואז יוכל לשמוח שמחת הנפש.

*

חילוק יסודי בין שיטת המוסר לדרך החסידות

כאן טמון אחד החילוקים היסודיים בין שיטת המוסר לבין שיטת אור החסידות, זו אחת הצמתים שדרכיהן נפרדות זו מזו:

ביסודן, בשתי השיטות הנ"ל התכלית היא □ 'את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם'. אמנם, לפי שיטת המוסר ההדגשה היא על ענין 'סור מרע', על ידי ההתבוננות בשפלות הגוף והעניינים החומריים, ואחר הקדמה זו בא גם ל'עשה טוב'. לעומת זאת, רבותינו הקדושים הבעש"ט נבג"מ ותלמידיו לימדו והדגישו דייקא את הענין של 'עשה טוב', את נחיצות ההתבוננות במעלתה של הנפש האלקית שהיא 'חלק אלוק ממעל ממש', ובכך שעל ידי קיום התורה והמצוות, אפילו מצוה קלה שאדם דש בעקביו, מתאחדים עם מלך מלכי המלכים הקב"ה. כאשר האדם מתבונן בכך, שום דבר לא יוכל למנוע אותו מלקיים את רצון הבורא יתברך.

*

נתיב ה' - 'יעזוב רשע דרכו' היינו את ההחלטה שדרכו כן וכך וננעלו בפניו דרכי התשובה

על האדם להתבונן במעלתו ובמעלת אבותיו, אשר זכו לעמוד למרגלות הר סיני ולקבל את התורה הקדושה המחכימת פתי מאת הבורא ב"ה.

עליו לדעת ולהאמין, שהשי"ת מצפה ומחכה לתשובתו של כל אדם, אפילו קל שבקלים, כל זמן שחי בזה העולם.

להיזהר ממחשבות של עצבות הטורדות אותו

נפרש: 'יעזוב רשע דרכו' - הכוונה למה שהאדם מחליט על עצמו 'אני כך וכך', את החלטה זו צריך הרשע לעזוב. לא לחשוב שהוא כבר מופרד ממקור מחצבתו ולהתייחס ח"ו, אלא להתחזק ולדעת שהשי"ת עדיין מצפה לו. להניח את כל החשבונות הפסולים שאינם במקומם, ולדעת שאם רק יעזוב את דרך רשע, ונטהר בקבלת עול 'עשה טוב' של מעשי המצוות, תכף סר הימנו שם 'רשע'.

בעת שעוזבים את הסור מרע, אין לעסוק ברע, אין להתעסק בבצות ובצעי המים - שזהו הגורם למרירות, לעצבות ולדכאון, ומושך את האדם לשוב לסורו ל"ע. על האדם לעסוק אז רק בעשה טוב, אשר זה יעורר בו בפועל שמחה וחדוה.

דבר זה נכון, לא רק כאשר מצליח בעבודתו בשלימות, אלא גם כאשר מצליח במדה קטנה, הרי בינתיים היה במעמד ומצב של שמחה, בקרן אורה, וזו עצה בדוקה להמשיך וללכת מחיל אל חיל, לעלות על במתי ההצלחה בס"ד.

*

להיזהר ממחשבות של עצבות הטורדות אותו

ג] עוד יסוד חזק בקניין השמחה הוא: 'בשמחה' אותיות 'מחשבה' (תפארת שלמה, שער התפלה, ד"ה עבדו את ה' בשמחה). על האדם לקרוע את עצמו מכל המחשבות הפסולות של החשכות, לא להניח שייכנס אל לבו שום שמץ מקליפת העצבות - 'ועתה אל תעצבו' (ויגש, עי' אהבת שלום שם).

עצבות מזיקה גם לעצם ההצלחה הגשמית, כפי שידוע אף בחכמת הרפואה. התרגום אומר על הפסוק (ישעיה נ, יא) 'זאת לכם למעצבה' - לתקלה, הרי לנו דברים מפורשים בתרגום שתרגום 'עצב' הוא 'תקלה'. כך מוצאים אנו גם בדברי חז"ל במסכת הוריות (יב.): 'חלשה דעתיה ומיתרע מזליה', שמי שנופל לחלישות הדעת הדבר גורם לחולשה במזל שלו.

צריכים מאוד להיזהר בענין זה, ח"ו לא ליפול לעצבות, כמבואר בדברי חז"ל (ברכות נה. חגיגה ה. וראה עוד: רש"י שבת לב ד"ה נפל תורא; שו"ע יו"ד סימן קעט ס"ב).

כמו כן, כתוב באור החיים הקדוש (ריש פרשת מצורע): 'עפשות וזיהום הגוף ותגבורת המרה אשר תתגבר באדם - דבר זה יסובבנו העצבון וצרת הלב ושממון השכל. והרפואה הטבעית לזה, היא הרחקות העצבון, ועניינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים אותו'.

*

נחיצות השמחה בכל מישורי עבודת השי"ת

השמחה נחוצה לא רק בהצלחה בחיים הגשמיים היומיומיים, אלא גם בעבודת ה', כמבואר בזוהר הקדוש (פקודי רסד), וכדברי חז"ל שאחד ממ"ח קנייני התורה הוא "בשמחה".

להסיח דעתו מעצבות על עבירות בשעת תורה ומצוות

הראב"ד כותב בספרו **בעלי הנפש** (שערי קדושה דף קמב): ואל יתענה אדם ענוי נפש, פן יחלש לבו ויתקלקל מעשיו וטבעיו ויתערב מוחו ויהי' הפסד מרובה משכרו, כי יבטל מן התורה ותפלה, כי אם אז ילמד לא תהיה תורתו מיושבת ולא יכוון להלכה, שאין התורה נקנית רק בשמחה, עכ"ל.

כמו כן מוצאים אנו את ענין נחיצות השמחה בעבודת ה', גם בדברי **המצודת דוד** והרד"ק על הפסוק (מלכים ב' ג, טו) "וְעֵתָהּ קָחוּ לִי מִנְּגִן וְהָיָה כְּנֶגֶן הַמְּנַגֵּן וְתָהִי עָלָיו יַד ה'". שמבארים בדבריהם הנוקבים שזאת מפני שהעצבות גורמת לבוא לכלל כעס, אשר אותו מגנים חז"ל מאוד.

*

להסיח דעתו מעצבות על עבירות בשעת תורה ומצוות

מובא **בספרים הקדושים** (תורת מהרי"ץ דושינסקי, פרשת תצוה) כי מי שיש לו אמונה ובטחון בה', אז חסד א' יסובבהו כל היום. כי העצבות אינה אלא מתוך דאגה וחוסר בטחון, מה שאין כן, מי שיש לו תקוה ומתחזק בשמחה של מצוה, ופונה לעבודת ה' כראוי וכיאות. עצה טובה, תכף כאשר מגיע אליו קושי, לא להניח לשום שמץ של עצבות להיכנס בקרבו. תיכף כאשר מרגיש איך נפשו הולכת ומכווצת בצער על מקרה כלשהו, שנעשה עצוב והדיכאון מבקש לחדור למוחו ולבו, יסיח דעתו תכף לענין אחר [ועצה טובה שיסיח דעתו לענין שמח].

כידוע שהמוח אינו סובל שתי מחשבות כאחת, ממילא כאשר אין ממשיכים עם המחשבה הפסולה של עצבות, אלא הוא מכניס את עצמו בדברים אחרים, תורה ותפלה, משא ומתן באמונה, חסד, ממילא יפלו מחשבות הריק, אבל אם ייגרר אחר מחשבות יגון ועצבות זה ימשוך בקליפתה ועבירה גוררת עבירה רח"ל.

כאשר כח העצבות מתעורר אצל האדם, באים יחד עם זה כל מיני מחשבות הבל, ממש עד העבירות הכי חמורות רח"ל.

אמת, הקליפה מ"ש [מרה שחורה] מתעוררת דייקא באמצע התפילה או הלימוד. בדיוק אז נעשה בלבול של תיקון עוונות, ולא סתם עוונות אלא ממש העבירות הכי גרועות - הן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו, אשר בכל היום אין להן זכר - הן בשעת העבודה בזיעת אפיק, והן בסעודת אכילת צלי בשבתו על סיר הבשר. צריכים לדעת מזה שכל זה מעשי יצר ממש.

*

את החטאים והפשעים תזכיר לי כשאני בחופשה

אדרבה, נאמר ליצר הרע, שהרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זצוק"ל ביקשני למסור, שכל החטאים והפשעים תזכיר לי כאשר אני בחופשה, כאשר אני מונח בצלחת, אבל אם אז

המאמין יודע כי הנאות הזמן אין להם שייכות לשמחה

כאשר יש עונג באוכל ומרגוע הוא יידחה זאת, ומכניס רק אצל עבדות ה' בתורה ובתפלה, איך יכול הוא בכלל לחשוב שיקחו את דבריו, הרי בוודאי לא יקבלו את סחורת-הריק שלו.

*

אמנם יש להזהר, שלא לנקוט באופן קבע בדרך של הדחקה בלבד, כי להדחקה יש גבול ותכלה, אם האדם מדחיק יותר מדאי הרי שיש סכנה שביום מן הימים 'יתפוצץ' ויצא כל הכאב בבת אחת ח"ו. יחד עם עצה זו מוכרח האדם לנקוט בשאר העצות.

שלמה המלך אומר 'דָאָגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁחָנָה וְדָבָר טוֹב יִשְׁמָחָנָה (משלי יב, כה), הבה נלמד קצת את פירושו של פסוק זה. פירושה הפשוט של מלת 'ישחנה' היא כמו 'ינמיך אותה', וכלשון המצודות "ימעט וישפיל אותה מכמות שהיא". בפרט, שבדרך כלל כאשר בא ענין של צער לאדם, האדם שוכח מכל הדברים הטובים שיש לו בעולם, ומכל התמונה הוא מתמקד דווקא בנקודה השחורה הקטנה, כאילו אין עוד מלבד ענין זה, בעולם שנה ונפש. במקרים אלו, כאשר האדם ימעט וישפיל את הדאגה, הרי הוא בסך הכל מעמיד את העניין במדותיו הנכונות, ב'פרופורציות' שלו.

חז"ל פירשו את פסוק זה (סנהדרין ק:): 'יסיחנה מדעתו', וביאור המשך הפסוק לפי זה (על פי רש"י במשלי שם): 'ודבר טוב ישמחנה' - 'יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה'.

ופירוש אחר בגמרא שם: 'ישיחנה לאחרים', וביאור המשך הפסוק לפי זה (על פי רש"י במשלי שם): 'ודבר טוב ישמחנה' - 'ודבר טוב שינחמנו חבירו ישמח את הדאגה'. כידוע גם עצם הדבר שאדם משתף ומשיח את לבו למישהו, זה מפחית את הכאב, ומביא מנוחה ומרגוע, מזור ומרפא לנפש.

כמו כן צדיקים אמרו 'ישיחנה בתפילה' בשפיכת לב כמים נוכח פני ה', השי"ת 'מבין ומאזין מביט ומקשיב', כלשון דוד המלך ע"ה 'אשפוך לפניו שיחי, צרתי לפניו אגיד' (תהלים קמב, ג). ובפרט, שהרי מי כה' אלקינו שומע תפילת כל פה, אבינו אב הרחמן הוא זה שיכול באמת להושיע את האדם מצרתו.

*

המאמין יודע כי הנאות הזמן אין להם שייכות לשמחה

דן העיקר ומעל הכל, היא עבודת האמונה והבטחון. ענין זה מבואר ברלב"ג (משלי שם): "כי אין בדאגה תועלת כלל אך נזק, והוא ממה שאינו ראוי למשכיל: כי הדאגה על דבר החולף - הוא שגעון, גם הדאגה לענין העתיד - היא בלתי ראויה, כי ראוי שיבטח האדם על השי"ת".

הראשית והתכלית של עבודת השמחה, היא ההתבוננות בכל החסדים הגלויים שהשי"ת עושה עמנו בכל עת ובכל שעה, ובכלל זאת, שישמח האדם בעצם הדבר שהוא יהודי, ובו בחר השי"ת להיות לו לעם סגולה. שישמח בזכות שיש לו לעבוד את השי"ת.

'מציאה' גדולה

גם אם מרגיש שהוא למעשה רחוק מאוד ממילוי תפקידו כראוי, על יהודי להכיר את מקומו, ולהיות בשמחה במה ש'הוא'. על ההתגברות שיש לו מדי פעם, שמתגבר על נסיונותיו וכובש רצונותיו לכבוד קונו, אך ורק בשביל העבדות שהשי"ת רוצה ממנו. אמנם העבודה הזו אינה מפורסמת לכל, היא אכן גלויה וידועה רק לפני ה' אחד - אבל יזכור האדם שרק מה שגלוי וידוע לפני השי"ת זה 'אמת' - ה' אלוקיכם אמת'.

כלל הוא, שאנו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, ועבדות ה' היא נחמדה מזהב ומפז רב. כאשר יהודי משיב אל לבו בעבדות ה' שלו מה שהוא פועל באמצעות התגברותו ועבדותו, עם היותו 'בוחר בחיים' כעצת וציווי התורה הקדושה 'ובחרת בחיים', הריהו משפיע אך טוב וחסד, הן לו ולזרעו והן לכל העולם כולו.

*

'מציאה' גדולה

עוד לא מצאתי אדם שמוצא מציאה דבר יקר מאוד שהוא יודע בוודאות שעל פי דין זה שלו, ואינו נעשה תכף בשמחה ממש מאושר. אמנם אנשים טועים, ורואים בעניינים נפסדים 'מציאה' גדולה, ומהראוי שישינו לב לשמוח בקנייניו האמתיים.

הבה נדמה בנפשינו, כאשר אדם מקבל טלפון מראש הקהל או מהגבאי של רבן של כל בני הגולה, שזקוקים לעזרתו. הוא שואל 'במה דברים אמורים?', ומעבר לקו מסבירים לו שרוצים שהוא יופיע בשליחות גדולי ישראל בכינוס כלל ישראל, לדרוש בענייני השעה, 'כן! צריכים רק אותך!'.

וכי לא יתמלא אז בשמחה ב'אינסטינקט' הטבעי שלו?

בפרט, כאשר תולים מודעות בכל בתי המדרש בכל קב"ז מדינה מהודו ועד כוש שהרה"ח פה מפיך מרגליות ה"ה מורינו הרב ... שליט"א ימסור דברים בשליחות לשכת הגזית, בכינוס כלל ישראל בראשות כל גדולי ומאורי ישראל.

ומי מדבר בעת ש'כל העולם כולו' עושה תמונות מאוד יפות אשר היהדות החרדית בכל פינות העולם מביטים בכריכת החוברת, איך הוא עושה עם הידיים בבחי' 'ותשלח את אמתה' בכח המשלח של לשכת הגזית, אה!

השמחה והתענוג שהיו לנו אז, זה ממש איחול שכל אחד מאחל לעצמו (אני תפלה לקל עליון שנוכל לעמוד בנסיון שלא נילכד באשפה המלוכלכת הזו).

אבל אחר כל המעשים, זה אינו קניין נצח, זה בסך הכל דבר בעתו ולפי שעה, משהו שעושה את האדם חשוב בעיני אחרים ותו לא.

כאמור, ההתרגשות הזו היא אינסטינקט טבעי, כך טבע הבריאה שמרגיש סיפוק בסיטואציה כזו, אבל לא נשאר מזה כלום, שום דבר חיובי, בסך הכל גאווה ותאוה. האדם שוכח שהוא בסך הכל יהודי שמקומו במערב בית המדרש, וכולי האי ואולי... מה שבחרו בו אינו מלמד מורה על מעלה עצמית שלו, בחרו בו בגלל שחננו השי"ת בכח הדיבור, או

למצוא חן רק בעיני ה' יעמוד בנסיונות ויבחר בחיים

מפני שרוצים מכיסו את הכסף... או מפני סיבות אחרות וחשבונות רבים. מה בכך שבחרו בו.

עליו לדעת שזה עולה מחיר, כי הוא כבר מדמה לעצמו שהוא מגדולי הנבחרים, ומעתה אוי ואבוי למי שידרוך על הכבוד המדומה שלו, או יחשוב אחרת ממנו, הרי תפוג אז כל שמחתו ויהיה רק בצער ובכעס, כמו שאמר המן 'כל זה איננו שווה לי', ה' ירחם. על האדם לשנן לעצמו, כי הערך שלו אינו נמדד לפי איך שאחרים מעריכים אותו, והשמחה האמתית תבוא לו רק כאשר ישמח בדברים אמתיים, מתוך ענווה.

*

למצוא חן רק בעיני ה' יעמוד בנסיונות ויבחר בחיים

בכך שנזכיר זאת לעצמנו, תהיה לנו שייכות עם ה'שש אנכי על אמרתך', כפי שמפרש המגיד הגדול זצוק"ל (קדושת לוי ויחי בשמו, ובתפארת שלמה לשבועות בשם הבעש"ט הק'): "שוש איש בה'", השמחה שלנו היא שאנו גורמים כביכול שמחה לאבינו שבשמים, בבחי' "תנו עוז לאלוקים".

בדורנו דור עקבתא דמשיחא, ישנם כל כך הרבה נסיונות, שזה ממש מעורר פחד. בדיוק היום אמרתי לאחד המנהלים, ידידי היקר מנהל ומחנך נכבד, על האיסורים והחרמים שהם הולכים ומתרבים עד אין סוף, שמי יודע אם תכף נוכרח לאסור משקפיים, כי זה רק יהיה שאפשר 'גם' לראות דרכם, אבל בעיקר להסתכל דרכם כל העולם ומלואו... זה כלל לא דבר צחות. עט יכול 'גם' לכתוב אבל בעיקר להשתמש בו לדברים אחרים ה"י...'

דורנו הוא ממש דור של 'ערות הארץ', נראה שעוד יותר גרוע ממצרים. גלות מצרים היתה קודם קבלת התורה, כאשר עוד לא היה לנו כח הבחירה על ידי העוז והאורה של התורה הקדושה, ויציאת מצרים הייתה למטרה של 'אשר בחר בנו', שניעשה 'בוחרים'. לעומת זאת כעת שכבר יש לנו את כח הבחירה, כמה עלינו להתחזק.

בו בזמן שמחזקים אנו את חלק הסור מרע, צריכים אנו ביותר לחזק את חלק ה'עשה טוב', וגם אם זה נראה לנו רחוק מהשגה, עלינו לדעת שנמסר בידינו ובכוחנו לבחור בחיים.

הבחירה בחיים היא עיקר העבודה. אע"פ שאנו יודעים שבעצם כל כולנו ביד היוצר, אבל בשעת הבחירה מוסר השי"ת לאדם את הבחירה ומביאו למצב שמדמה בנפשו שהוא מציאות כשלעצמו, הוא יכול לבחור בין טוב לרע בין חיים למוות. זהו הסתר אשר הקב"ה מסתיר בו את עצמו ברגע הבחירה, שייראה כאילו העולם הוא דבר נפרד כשלעצמו, כדי שהבחירה תהיה שקולה ויקבל האדם שכר ולא מתנת חינם, 'נהמא דכיסופא' (- לחם בושת).

*

'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם'

יסוד עניין הבחירה מבואר בדברי הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ה ה"ב), שיש לאדם בחירה חפשית ו'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם'. אף אחד אינו מכריחו או מושכו לאחד מן הדרכים.

'אין הבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע', והחוטא 'הפסיד את עצמו', ועליו 'לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה'.

ומסיים הרמב"ם, ש'עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה', לדעת 'שהרשות בידי האדם, וכל שיחפוץ לעשות ממעשי בני האדם - עושה, בין טובים בין רעים, 'שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה', שהכל נמסר בידיהם, ע"כ.

תכלית הבריאה היא שתתגלה מלכותו יתברך בתחתונים. דוקא במקום הסתר, היכן שמציאות המלך נעשית בלתי ניכרת והיום מקום שיפקפק האדם במציאותו, או שיהיה סבור שאפשר להוליך שולל את המערכת, דווקא שם בוחרים באהבת ה'.

*

לא לחפש שהישיבה 'תיסע' אלא לגרום שהבחור יבחר בטוב

מעצמו

כך צריך להיות בישיבות, לא שיחפשו שהמערכת תיסע, שהמנהל יוכל בדרכים שונות 'לתפוס' כאשר בחור עושה עוולה עם כלים וכדו' - כי אז עוד לא העמדתי את הבחור בענין של 'בחירה', והרבה מקומות אחרים יש שבהם לא אוכל לתפוס אותו.

אלא, צריך מחד גיסא - לעמוד על המשמר, ומצד שני - העיקר הוא 'ימין מקרבת', להשפיע ולהדריך כל בחור לפי טבעו. אפילו אחר שכבר תפסו אותו רח"ל, צריכים לרדת למצבו ולסבול בצערו, להבינו, להדריכו ולהצילו, ולקיים בפועל ממש 'חנוך לנער על פי דרכו'.

זה לא סוד או חסרון, שכל בחור מישיבה קטנה וישיבה גדולה (בסודי סודות - גם לנו יש יצר הרע הבווער בנו, ה' ירחם), יש לו נסיונות בפועל ממש, אלא שהוא צריך שיהיה לו את המדריך המתאים, וכלי עזר להצטייד עם כח האמונה, לבחור בטוב למרות הבחירה.

צריך שהמנהל יוכל לדעת ולהעיד כלפי שמיא, שהבחורים שתחת שבטו התחנכו בחינוך מלא, עם כח בחירה, ועתידים להחזיק בדרך הטובה גם בצאתם מן הישיבה (בין הסדרים, בין הזמנים), או כעבור שנים.

לא מספיק לעשות 'איו' ולעמוד על המשמר, לשמור את הרוח שלא תצא מבין כותלי הישיבה, ולנסות לבטח את עצמו שבתוך הישיבה עצמה אין את הבעיות הללו, כי היצר הרע הולך יחד עם כל בחור. אם אי אפשר בגלוי ל"ע הוא יתגלה במקומות נסתרים, ואז

גם כח הבחירה ביד ה' אבל זהו נסיון האדם

יהיה מר, ולאחר מכן ימשיך בישיבה של הבחורים המצוינים. נשאלת השאלה: מה הועילו חכמים בתקנתם?!

אמרי אינשי: "תן לאדם דג והאכל אותו יום אחד, למד אותו כיצד לדוג והאכל אותו כל החיים". כלל זה נכון גם בנושא החינוך. ההורים והמחנכים נותנים 'פקודות' מה לעשות ומה לא, איך להתנהג וכדומה, אבל העיקר הוא ללמד את הנער איך "לדוג", איך לראות את המציאות באופן שיוכל לשוט בעולם, ולא להיסחף בזרם של פיזור הנפש, ילדות וקטנות, אשר לנגד עינינו לכל מרחב העין, ובכח זה יוכל בס"ד להצליח כל ימי חייו ולא רק לשעה.

*

גם כח הבחירה ביד ה' אבל זהו נסיון האדם

זו המציאות, אמת ויציב, שאע"פ שהקב"ה מסר את כח הבחירה ביד האדם שיוכל לנטות לאיזו דרך שרוצה ללכת, לא נכלל בכך שהאדם אכן נעשה מציאות לעצמו ח"ו, שהחיים שלו באים ממקום אחר ח"ו. הרמב"ם מלמדנו, שבו בזמן שהשי"ת מסר את הבחירה ביד האדם, אין זה שבאותה שעה הבחירה יהיה האדם כאפיקורס ח"ו, לכפור במציאות ה' ולדמות כאילו חייו וחיותו באים מכוחות עצמו או כוחות זרים רח"ל. כי גם בשעת הבחירה עצמה ברור לנו היהודים ש'ה' אלוקינו ה' אחד', ושאין שום מציאות אחרת חוץ מה' אחד, 'אין עוד מלבדו'.

אף שהשי"ת הוא הנותן לנו את הכח והמח להשתמש בכח הבחירה בכל תנועה ופעולה, אבל אעפ"כ נמסרות הבחירה והרצון בידינו הדלות, שנהיה בוחרים לעשות רצונו ית'.

לבחירה אין כפייה והכרח, רק השי"ת מצווה אותנו לבחור בטוב ובחיים, והן הן גבורותיו הן נפלאותיו, למסור בידי הנברא את הכח והיכולת לעשות לפי איך ש'מריח' לו ועולה על דעתו, מבלי לכפות עליו את הישר והטוב.

זו לשון המאור עינים (פרשת שלח): 'כי באמת אם היה חפץ הבורא יתברך היה מצוה שיהיה דוקא כך כולו טוב ולא היה שום בחי' רע בעולם', 'אך שהוא יתברך לא רצה לצוות ולגזור שיהיה דוקא כך, שיהיה עשיית הטוב הכרחי. לכן הניח זה לבחירה, שאם יחפוץ לעשות רע - יעשה, כמ"ש פותחין לו, ואינו מוכרח דוקא להטיב. אף שצוה יתברך ובחרת בחיים, מכל מקום אין זה בחי' ציווי ממש... רק שהניח זה בבחירה, שאם לא ירצה לשמוע אל עצתו יוכל לעשות ההיפוך ... אך האמת הוא, שצריך האדם ליתן עיניו ולבו וכל שכלו לעשות כנ"ל, כי זהו כל עיקר מגמתינו ועבודתינו, לברר הטוב ולהביאו לשורש העליון, ולקשרו בו - יתברך שמו ויתעלה זכרו אמן נצח סלה ועד, עכלה"ק.

*

ובחרת בחיים - עצה טובה לבני ישראל שבידם כח הבחירה

כמה חיזוק טמון בידיעה זו, שהשי"ת האמין בנו! מסר ביד האדם את המפתחות, את האפשרות והיכולת לעשות כרצונו, טוב או רע.

אפשר לפרש: 'קל מלך נאמן' - יש להשי"ת נאמנות בעמו ישראל, שמאמין הוא בהם. אין עלינו שום כפייה מצדו ית' באיזו דרך לבחור, והבחירה היא באמת נקודת הנסיון. הבחירה היא ביד האדם, 'קרוב אליך הדבר מאד'. כך אומר השי"ת לאיוב (לד, לג): 'פִּי אֶתָּה תִּבְחַר וְלֹא אֲנִי'.

בשעת הבחירה עצמה, צריך האדם להתחזק עם כל כחו ומוחו, שיהיה המוח שליט על הלב ויבחר בטוב ה', אבל תכף אחר שיבחר בטוב, צריך להתבטל כל כולו להשי"ת, להעיד על עצמו, שמה שבחר בטוב והצליח זה היה בסייעתא דשמיא, ולא שיש לו כח כלשהו מעצמו.

ואם הכניס האדם את עצמו ב'בור ברשות הרבים' ששכיחא הזיקא ל"ע, אזי 'הבא לטמא פותחין לו'. כמו כן 'עבירה גוררת עבירה', אם קלקל האדם וחטא חלילה, פעמים שזה מחליש את כח הבחירה שלו שיהיה קשה לו יותר להימנע מהעבירה הבאה, ופעמים שהעבירה הבאה כבר אינה בידו כלל, אלא נגררת בהכרח כתוצאה מהבחירה הראשונה שלו.

זה פירוש הבקשה שאנו מבקשים 'זהחזירנו בתשובה שלימה לפניך': שנשוב למעמדנו ומצבנו הראשון, למצב שבו היינו בעלי בחירה, שנוכל שוב לבחור בטוב מכח הבחירה שנטע בנו השי"ת.

ומדה טובה מרובה, שמצוה גוררת מצוה. שכר מצוה - מצוה. בחירה אחת בטוב, מחזקת את כח הבחירה וגוררת בחירה נוספת בטוב, נושאת בכנפיה בשורת חיים וטובה.

עצם ההתבוננות בכך שיש לנו בכל דקה **כח לבחור בטוב**, בחיים נצחיים, זה מקור איתן לחיזוק. צריכים אנו תדיר לשנן לעצמינו, לילדינו ולתלמידינו את גודל האושר של 'אתה בחרתנו מכל העמים'. הן כפשוטו - שאנו בני המלך ובחר בנו מכל עם לקרב אותנו לשמו הגדול באהבה, והן כמדרשו - שזכינו שיש לנו את כח הבחירה, שאת מעלה זו אין אפילו למלאכי רום, אופנים וחיות הקודש. **בידינו לעשות ולפעול** באמת, בכח בחירה מיוחד שעיצב השי"ת עבורנו במדה שקולה ומדויקת! כל זה משרה שמחה עצומה על האדם המתבונן.

*

נתיב ו' - הזמן גרמא לשמח לבבות נשברים

כאשר עוסקים בענין השמחה, בל נסתכל על הענין במבט אנוכי ונסתפק בכך שאנחנו נהיה בשמחה, אלא נחשוב גם על הזולת! בעוה"ר מסתובבים בינינו כל כך הרבה לבבות

לקבל על עצמינו שמירת הפה מתוך אחדות ואהבת ישראל

שבורים, קטנים וגדולים, זו מצוה גדולה לשמח אותם! 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים'. לא נשכח לעשות שהשני ירגיש טוב, לומר מלה טובה אמתית! לכבד את השני, לשמח את השני בלי סיבה אנוכית, רק כי הוא אחיך!

בפרט קרובי משפחה שמתקיים בהם 'וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם' (ישעיהו נח, ז), או שאר האנשים הקרובים בסביבתנו. אפילו ילד, ב"ב, תלמיד, לא משנה מי - פשוט להקדיש את חדשי השמחה לקיים את המצוה 'ואהבת לרעך כמוך' במחשבה בדיבור ובמעשה.

להעניק לשני הרגשה טובה, לנסות לעורר בקרבנו אהבה לזולת גם כאשר היא אינה מתעוררת באופן טבעי, לחפש להגיד מלה טובה, ושהיא תהיה עם אמת, מעלה אמתית בזולת, וכשמחפשים - מוצאים.

זה יכול לעלות זמן וסבלנות, אבל כל מה שהאדם עושה - לעצמו הוא עושה, וב"ה שאנו יכולים להיות בצד של משמחי הלב.

*

לקבל על עצמינו שמירת הפה מתוך אחדות ואהבת ישראל

תלמידים יקרים! לקראת סיום רצוני לבקש בכל לשון של בקשה.

חודש זה הוא החודש של 'נקהלו ועמוד על נפשם', זהו 'החודש אשר נהפך מיגון לשמחה' - שכל החודש נהפך מיגון לשמחה, זהו החודש של 'קיימו מה שקבלו כבר' באהבה וברצון. רצוני לבקש ולהפציר, שנקבל עלינו ועל זרעינו, לעזוב כל החשבונות, פלוני ואלמוני, אלא כולנו יחד להתאחד באחדות ו'איש את רעהו יעזורו - ולאחיו יאמר חזק'. כעת היא שעת הכושר לכך, וננצל זאת בס"ד.

אם כעת הוא הזמן של 'קיימו וקבלו', הרי שעלינו לראות להיות כמעמד וכמצב האמור במתן תורה, שם נאמר 'ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד', באחדות גמורה.

אם אכן נהלך באורח זו, נוכל בס"ד לעשות יד אחת ארוכה שמגעת עד כסא הכבוד. כמובא בשם הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זצוק"ל, שאם היו כל היהודים עושים יד אחת, הייתה יד זו מגעת רחוק מאוד - זו הייתה יד ארוכה עד לשמים, והיו יכולים להמשיך כל הישועות והטובות, והיו זוכים שיתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. הרחב פיך ואמלאהו! רק נכין לעצמנו כלים נקיים, שנוכל לקבל את כל ההשפעות הטובות הכבירות, את האורות, הישועות והנחמות.

*

'שמירת העיניים' מעיתונים שיש בהם לשון הרע

כעת שעת הכושר, לבקש שתי בקשות מכל יחיד, לא משנה מה גילו וכמה חשוב הוא, כמה מאומץ ויגע הוא.

המזלזל בשמירת הדיבור - חלילה גורם צרות רבות ה"י

ראשית כל, שנקבל על עצמנו להיזהר בשמירת הפה, להישמר מלשון הרע ורכילות, מדברי ליצנות, הן על יחיד והן על ציבור, כל שכן על גדולי ומאורי ישראל. שנתחזק ביותר ב'שמירת עיניים' שלא להסתכל בכתבי פלסטר שיש בהם זלזול אנשי אמת וחסד, או בעיתונים האלו שמזלזלים באצטלא דרבנן. אלו מטמאים את קוראיהם במגע ובמשא ובאהל, כטומאה הבאה מחמת רוח רעה השורה על המת...

כלל הוא שכל המרבה דברים מביא חטא, זה גורם לכל מיני המכשולות, ולעומת זאת - 'כל רגע ורגע שאדם חוסם את פיו זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער' (אגרת הגר"א בשם מדרש).

ניזהר ביותר לשמור על לשוננו, מכל דבר גנאי על הזולת ובשעת מריבה, כי כל יהודי הוא אוצר מלא, מלא חן, 'אמרו צדיק כי טוב'.

*

המזלזל בשמירת הדיבור - חלילה גורם צרות רבות ה"י

ול"ע להפך אלו שמזלזלים ביהודי אחר זה רע בשמים. קודם מדברים על אדם פלוני, 'כבוד החיים', אחר כך עוברים לדבר סרה על מנהיגי העדה, עד שנעשה 'הולך רכיל' קבוע, נעשית לו כהיתר, רח"ל.

כשהאדם נכנס ל"ע אל עולם הרכילות, הריהו נכנס למצב של שכרון חושים. כבר אינו מצליח להתפלל וללמוד כראוי, מתעוררות בו מדות רעות ומחשבות מגונות, ממש הגרועות שבגרועות, דברים שאף פעם לא הייתה לו שייכות אליהם. האדם עומד ומתפלל, איך מגיעה כזו הנהגה פסולה אליי - יהודי תלמיד חכם? רק יתכן, שמאחר שהוא הלך רכיל על יהודי אחר, או על ציבור ח"ו, לכן קיבל את החטאים של מי שדיבר עליו, של היחיד או של הציבור כולו רח"ל.

לא בכדי מבקשים אנו מלפני השי"ת 'אל תביאנו לידי נסיון', שלא 'נקבור' את עצמינו עם חבילות חדשות מקרוב באו.

אנו מבקשים 'שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד', שלא נחטא עם ה'כלי שרת' שנמצא בנו עצמנו, שהוא הפה (כלשון האור החיים הקדוש, פרשת נשא).

לשון הרע ורכילות מביאים חרון אף, חלילה, וכיון שניתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע, ה' ירחם.

זכרו זאת היטב והצילו את עצמכם! הזהרו על נפשכם ועל נפש עולליכם! זה אש ממש, אש נוראה שאוכלת ושורפת, בבחי' 'נורא בי פלניא'.

פגם הלשון הוא נורא מאוד, ונכללים בכך כל הפגמים התלויים בדיבור - החטאים של לשון הרע ורכילות, של דברי שקר ורמיה, של אונאת דברים, של ליצנות, של דיבורים שאינם עדינים.

ניזהר אפוא שיהיה פינו נקי, פה טהור, בבחי' 'דבש וחלב תחת לשונך', 'לשון חכמים מרפא'.

*

עבירה גוררת עבירה

גם בענין זה קיים הכלל 'עבירה גוררת עבירה'. כאשר מזלזלים קודם בהידור הכשרות ובזהירות מטריפות, זה מביא לטמטום המוח והלב ה"י (יומא לט.), והאדם הולך מדחי אל דחי עד לישנא בישא על יהודים אחרים רח"ל.

הבה נטהר את עצמינו שוב להשי"ת, ונסתופף בצלם של יהודים יראי השם, אוהבי ה' ואוהבי אמת.

כפי שכבר דיברנו כמה פעמים סביב ענין זה, שבעל לב טוב רואה טובות, ונשפכים ממנו רק דברים טובים, ורק חסד. לא יכול לצאת ממנו שום צער ליהודי אחר. הזהרו אפוא על נפשכם, ואל תלכו בדרך עיקש ופתלתול.

נשמעות ל"ע כל כך הרבה צרות יהודיות, ממש טרגדיות, נשמות טהורות נתלשו מעמנו ממש בפתע פתאום. דקה קודם פגשנו אותם שמחים, דשנים ורעננים, ודקה לאחר מכן הילד איננו, ל"ע. הפסוק אומר 'נצור לשונך מרע', אוי אם נאמר אוי אם לא נאמר, ירחם ה'. באופן אישי הנני מרגיש כל כך רחוק, אבל צריכים אנו להתחזק יחד ולצעוק החוצה את האמת, כי הכאב גדול.

*

לשון הרע ורכילות - סם המות

אחים יקרים! רצוני לבקש: הזהרו וחוסו על נפשכם, שלא תהיה לכם שום שייכות עם כת בעלי לשון הרע ורכילות, כי זה סם המות! הם, עם 'הכלים המשחיתים' שלהם, מזיקים לנו.

כל הצרות והחולשות באות כאשר פוגמים בחמשת מוצאות הפה, ל"ע. הגמרא אומרת (שבת לג.): 'בעון נבלות פה - צרות רבות, וגזירות קשות מתחדשות, ובחורי שונאי ישראל מתים, יתומים ואלמנות צועקין ואינן נענין... רב נחמן בר יצחק אמר: אף שומע ושותק, יעו"ש נוראות.

יהודים רחמנים בני רחמנים! יש ל"ע כל כך הרבה אלמנות, יתומים, חולים, אבות, אמהות, ילדים, ממש אין עין יבישה, כל כך הרבה אסונות רח"ל, אין תופסים מה קורה סביבנו, חושבים שזה משחק או בדיחה. אבל כעת הזמן להתעורר! לב יודע מרת נפשו, ויש קונה עולמו בשעה אחת - בעת נעילת השער של שובבי"ם ת"ת, ואין הדבר תלוי אלא בי.

*

וְאַתָּה תְּצוּ"ה' נוֹטְרִיקוֹן "צ'עֶקֶת ה'דֵּל ת'קְשִׁיב ו'תוֹשִׁיעַ"

וְאַתָּה תְּצוּ"ה' נוֹטְרִיקוֹן "צ'עֶקֶת ה'דֵּל ת'קְשִׁיב ו'תוֹשִׁיעַ". אנו מתחננים להשי"ת שלא נהיה דלים, שלא ילכוד אותנו היצר הרע ברשתו הרעה ויטמא פיננו. הן במאכלים - שם הכלל הוא שאין צריכים לאכול כל מאכל, וכל שכן כשמגיע בשר - לפני שמתיישבים על סיר הבשר צריך לוודא שהבשר כשר בתכלית ההידור. הן בעניינים שבין אדם לחבירו - שלא ניגרר אחר כת הלצים ובעלי ריב, אלא נחזיק עצמינו בכרם בית ישראל שמכבדים תורה ולומדיה. לא ניכנס בשום וויכוחים עם כת הלצים ובעלי מדון, טובה השתיקה! סביבתם מסוכנת, כשיש אש לא בורחים, ובוודאי שלא מתקרבים. הליצנות והמחלוקת הם אש שורפת המכלה מנפש ועד בשר, גוף ונשמה, ה' ירחם.

*

שלא יעבור יום מבלי לשמח יהודי אחר

כעת שעת הכושר שכל אחד יקבל על עצמו וירגיל את עצמו לצאת מחוץ לעצמו, ולקבל כל אדם בסבר פנים יפות.

שלא יעבור יום שלא עשו שיהודי אחר יהיה שמח באמת. לא צריך ללכת לחפש נשברי לב, כל אחד יכול למצוא זאת בסביבתו הקרובה - בביתו, בישיבה, בתלמוד תורה, בבית המדרש, בכלל, במסחרו. שיהיה מ'חברת מרבין בשמחה', לחפש להחיות יהודי אחר, עם אוזן קשבת, עם מעשה חסד, עם עצה טובה ועידוד, עם נדבת לב הגונה.

בטוח אני באלה, שמי שיעשה כמעשים אלו תתמלא בקשתו, וניוושע כולנו בכל מיני ישועות, הן בכלל והן בפרט.

מכל מעשי החסד והשמחה של שני חדשי השמחה, ייעשה 'מטאטא' של חן וחסד ורחמים, וזה 'יטאטא' כל העגמות נפש העצמיות והצער והיגון של כל אחד ואחד בענייניו, וכולם יתהפכו לרחמים וחסדים גלויים, בטוב לבב בפועל ממש.

שכל אחד יוושע בשמחה וטוב לב, ויזכה לטוב הנגלה - בבני חיי ומזוני רויחי, שידוכים טובים בס"ד, פרנסה בריוח.

ויהי רצון שנזכה לקבל את אורות הימים הבאים לקראתנו לשלום - ימי פורים ופסח, ימי האורה והגאולה, ושנזכה 'למיסמך גאולה לגאולה', במהרה בימינו, אמן.

גוט שבת

*

לתגובות, ולייעוץ והדרכה בענייני חינוך ושלום בית: Achdus123@gmail.com

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי **לא לקלים המרוץ!**

בעמדנו בפרשה קשה, פרשת 'חטא העגל', נתור אחר משמעות מעשית עבורנו. מה 'לומדים' מפרשה זו. פרשתנו קוראת לנו להפנים ולהנחיל לילדינו, את חובת הזהירות לבל נחליף בין עיקר לטפל, בין טעים לתפל, בין אור לאפל.

היו היה ילד שלא היה מהיר ממנו בכל השכונה. בהפסקות בבית הספר היה מזמין תחרויות ריצה - ומצנח בכולן. היה מתחרה בריצות קצרות וארוכות, אף מול מבוגרים ממנו. הילד נעשה 'אלוף' וישמו יצא למרחקים. בכל ניצחון היה שש ומתפאר בהישגיו. פעם אחת השתתף בתחרות גדולה ורבים באו לצפות. הוריו וסבו באו לחזות ולעודדו.

הרצים נעמדו בהיכון, ובמתן האות יצאו לדרך. הילד פיתח פער מיד בשניות הראשונות, וכמובן סיים ראשון. כולם הריעו לו - פרט לסבו, שצפה בשתיקה. הילד צהל בניצחונו, ושאל "סבא! למה אינך שמח? למה אינך מריע לי?". סבו השיב "טרם ניצחת באמת, אני אביא שניים שיתחרו בך. נראה אותך אז.". הילד שמח על 'האתגר' והסכים. העמיד הסב על 'קו הזינוק': אישה מבוגרת וחלשה ואדם עיוור, וקרא לנכדו לרוץ ולהתמודד מולם. הקהל לא מביין!

במתן האות התחיל המרוץ. הילד זינק קדימה ותוך רגעים 'סיים ראשון', כאשר שני האחרים, הזקנה והעיוור בקושי התחילו לזוז. הילד 'ניצח' אך לא נשמעה תרועת שמחה מהקהל. אף אחד לא מחא לו כפיים. הוא היה מבולבל! מה סבא רוצה ממנו! הוא הביט בצופים וראה על פניהם סימני כעס. כעסו על עצם התחרות! "סבא!", קרא הילד "מה עשית לי? אני רגיל לניצח ולזכות לאהדת הקהל ותשואות. למה בניצחון הַעֲכָשׁוּי כולם שונאים אותי ובזים לי?".

הסב הורה לנכדו "אני מבקש ממך להתחרות שוב מול השניים, ואני דורש שתסיימו יחד **בשווה!**" הילד חשב איך למלא דרישה זו. כשהתחיל המרוץ אחז בידי 'מתחריו', צעד איתם בקצב שלהם, ויחדיו הגיעו השלשה לקו הגמר. הציבור שהתאסף הריעו וצהלו בקול גדול! הילד מבולבל. למי מריעים? מי בעצם ניצח? הרי כולם סיימו בשווה.

התיישב הסב עם נכדו 'המנצח' ולימדו בינה: "נכדי היקר! הריעו לך על ניצחונך הגדול. במרוץ זה זכית במשהו חשוב בהרבה מ'מקום ראשון'. זכית לחשוב על הזולת, לתמוך ולסייע לחלש. זכית בערך נצחי. אמנם, יש לך כישרון ריצה והנך מנצח בתחרויות. הוכרות 'אלוף' וזוכה להכרה, אך עם הזמן יתחילו לשנוא אותך. אדם שכל גדולתו היא שהוא מהר יותר מאחרים, עשיר יותר, חזק יותר, גדול יותר, ואפילו חכם יותר □ קונה לעצמו קנאה ושנאה. ערך האדם - במידותיו הטובות, בדאגתו לחלש, בענוותנותו וברגישותו. אדם כזה הוא 'המנצח' האמיתי במרוץ החיים.

העם הלך שולל ויצא במחולות סביב עגל הזהב. ריבוי העושר והזהב הכשיל דור דעה. בכל דור תועים אנשים אחרי 'עגלי זהב' למיניהם. ריצה אחר מוסכמות חברתיות מעוותות, תחרויות ריצה ריקניות. מרוץ מכוניות □ אוטו של מי יותר יקר ונוצץ. ראוותנות של פאר חיצוני בלבוש ודיור, שעבוד לכוחני והרעשני, ושתיקה מול ערב-רב מתרברב המכריז 'אלה אלהיך ישראל'. השתיקה מעודדת את קריאותיהם ומחולותיהם. בכדי 'לנצח' רומסים כל מה שבדרך.

פרשת 'חטא העגל' נתונה בין פרשיות המלמדות על ענווה וצניעות, שהן ניצחונות החיים. הפרשה פותחת במחצית השקל, אותה דרשו ללמד: הנך רק 'מחצית', ורק בשיתוף הזולת תזכה לשלימות ול'ניצחון'. הכסף לא שלך! אל תתנשא בו! ובשלהי הפרשה, אחרי חטא העגל, חוזרת התורה על מצוות עלייה לרגל. אי' בקדמונים שמצוה זו נועדה להנמיך גאים. יהודי בעיירתו הוא 'חשוב' ו'נכבד'. בבית-הכנסת רכש לו מעמד, ובשכונה מתהלך בקומה זקופה. יעלה ירושלימה ג' פעמים בשנה וייבלע שם בהמונים. הוא חש 'קטן' בין מיליוני אחיו! וסוף הפרשה □ משה יורד מהר סיני כשפניו קורנות. ראו שמשה התקדש בקדושה עליונה, אך הוא עוטה על פניו מסוה, אינו רוצה ב'וייראו מגִּשְׁת אֵלָיו'. צדיק אינו מתהדר בדרגותיו. תורתו 'מלבשתו ענוה', ולא שיכרכרו סביבו כמו מול עגל זהב.

עלינו לשוחח עם בנינו ולהנחילם מעלת המידות ופרופורציות בחיים. מה חשוב באמת. מה לרכוש למרוץ החיים. נלמדם להכיר ולהבדיל בין עיקר לטפל, בין טעים לתפל, ובין אור לאפל.

בהצלחה בעבודת הקודש! יחיאל מיכל מונדרוביץ

123ymm@gmail.com

חידות

כתב חידה / הרב אשר קופלוביץ

כתב חידה לפרשת כי תשא ולחודש אדר

בַּפְּרָשָׁה מֶר-דְּרוֹר נִמְדָּדָה
עִם שְׁאֵר סַמָּנִים וְקָדָה
אֵךְ בְּמַגְלָה יַחְדּוֹ לֹא נֶאֱגָדָה
יַעַן כִּי אִמָּה בָּאֵל בְּבִלִי נִלְכְּדָה
שְׁהֵרִי בְּכָל אֱלִילוֹת בְּלֹאוֹ תַעֲבֹדָה
אֵךְ אִם תִּפְשֹׁט בְּמִקּוֹם חֲמֻדָּה
שְׁשֵׁם אֶחָד לֹא הִצְלִיחַ וְדָדָה
וְאַחֵר נִשְׁקַל לֹלֵא יִכְלַת יְלוּדָה
בְּרוּחַ יִהְיֶה כְּשֶׁלֵּא בְעֵמִידָה
עוֹד בַּפְּרָשָׁה בְּצוֹר וּבְמִסְכַּת רְקִידָה
וְגַם מִהֶפְתַּח יְלוֹוֹ נְדִידָה
וּבְכַדִּי לְדַעַת עַל זְמַן סְגִידָה
תְּדַרְשׁ מִמּוֹטָה בְּאִישׁוֹת נִכְבְּדָה

*

אִמָּה זָרָה הֶבֶל מַעֲדִיפָה
וְאוֹמְתָנוּ לְמֶלֶךְ מְלָכִים נִכְסָפָה
קְבוּצָה לְחוֹלָה נֶעֱנְתָה וְנִצְטָרְפָה
הֶגֶם שְׁחָשׂשׁ לְאַבְקֵי רֶגֶל יַחְפָּה

*

חֲלוּמוֹת אָמַר לְאָב וַיַּחֲרַשׁ
וּמִשְׁנֵאת אָחִיו נִמְכַר וְגִרְשׁ
עַל הַתְּשׁוּבָה תְּפוּל וְתִדְרַשׁ
אִם תִּשְׁמַע אֶת שְׁמוֹ מְפוֹרָשׁ

*

פיתרון כתב החידה לפרשת תצוה: 'ימין'

אֲזַכֵּיר מִנְעַל שְׂאֲנַעַל בְּלִי קֶשֶׁר נֹעֵלִים יִמִּין תַּחֲלִילָה אֲבָל קוֹשְׁרִים קוֹדֵם כָּל שְׂמַאל (שו"ע
או"ח ב, ד)

מְשֻׁרְתִים בְּדָם יִקְבְּלוּ הַכֶּשֶׁר אַהֲרֹן וּבְנָיו הַתַּחֲנֹכוּ בְּדָם עַל תַּנּוּךְ וּבוֹהֵן יִמִּין (שמות כט, כ)
לְאַרְךְ יָמִים נִזְכָּה וּלְכַבּוֹד וְעֶשֶׂר אַרְךְ יָמִים בִּימִינָה בְּשִׂמְאוֹלָה עֶשֶׂר וְכַבּוֹד (משלי ג, טז)
בֵּין חָכָם לְכֹסִיל הִתְדַעֵו פֶּשֶׁר? לֵב חָכָם לִימִינוּ וְלֵב כֹּסִיל לְשִׂמְאוֹלוֹ (קהלת י, ב)
*

בְּרָגַל שְׁלִישִׁית בְּמָקוֹם צָר יִתְגַּנֵּה הָאֲתוֹן מַחְצָה בְּפַעַם הַשְּׁלִישִׁית אֶת רַגְלוֹ בְּמָקוֹם צָר שְׂאִין
מָקוֹם לְנֻטוֹת יִמִּין וְשִׂמְאוֹל וְהִיא גְּנָאִי לְבַלְעָם שְׂאִיִּים עֲלִיהָ בַּחֲרָב (במדבר כב, כו)
אֲזֵן תִּרְצָע בְּמִזְוִזַּת הַקּוֹנָה עֶבֶד עֲבָרֵי נִרְצָע ע"י אֲדוֹנוֹ בְּאֲזֵנוֹ הַיְמָנִית (שמות כא, ו)
יִדְעֵתִי, בְּכַפָּל, בְּהַפּוֹךְ יַעֲנֶה יוֹסֵף שֵׁם אֶת אֲפָרַיִם לִימִין אֲבִיו שֶׁהִפְךָ אֶת יָדָיו וְשֵׁם אֶת יִמִּינוֹ
עַל מִנְשָׁה וְעֵנָה לְיוֹסֵף יִדְעֵתִי בְּנֵי יִדְעֵתִי (בראשית מח)
וְאִם תִּתְלַבֵּט, אֶל הַמָּקוֹם פָּנָה כָּל פְּנִיּוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנֶה לֹא יִהְיֶה אֲלֵא דֶרֶךְ לִימִין (יומא טו):
*

מְלֶאךְ בַּעַת נוֹם לְטוֹב אֲזַכְּרָה בְּק"ש שְׁעַל הַמִּיטָה: מִימִינִי מִיכָאֵל
וְעַל הָעוֹמֵד לְקַטְרֵג תַּעֲלֶה גְּעָרָה בְּנִבּוֹאֵת זַכְרִיָּה ה' יִגְעַר בְּשֶׁטֶן הָעוֹמֵד עַל יִמִּינוֹ לְשִׁטְנוֹ
(זכריה ג, א-ב)

נִמְצָא עִם שׁוֹפֵט בְּהָה בְּנוֹ גְּרָא בְּשִׂמּוֹת מִצִּינוֹ אֶת אַהֲוֹד בֶּן גְּרָא בֶּן הַיְמִינִי הִיא אִיטֵר יָד
יִמִּינוֹ (שופטים ג, טו)
וְאַצֵּל אִישׁ שְׁפִילָל עַל טֵיט גְּזָרָה וְאֶת מִרְדְּכֵי אִישׁ יִמִּינִי (אסתר ב, ה) שֶׁהַתְּפִלָּל עַל גְּזִירָה
שֶׁנִּחְתְּמָה בְּטֵיט (אסתר רבה ז, יג)
*

מִיָּם לְצַדִּדִּים וְעִם עָבַר בְּחֶרֶבָה וַיִּבְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבִשָׁה וְהַיָּם לָהֶם חוֹמָה
מִימִינָם וּמִשְׂמָאלָם (שמות י, כב)

צָאצְאוּ בְּתַפְלָה לְהַנְצִיל מִרְבֵּבָה יִפֹּל מִצַּדֵּךְ אֶלְף וְרַבְבָּה מִימִינְךָ אֶלְיָךְ לֹא יִגַּשׁ (תהילים צא,
ז)

עַל פְּתַחֵיהֶם יִדְלִיקוּ לְסוֹבְבָה נֹר חֲנוּכָה מִשְׂמָאל וּמִזְוִזָה מִימִין כְּדִי שִׂיחָא מְסוּבָב בְּמִצְוֹת
(שבת כב).

וּבְשִׂמְחָתָם לֹא יִשְׁפְּחוּ עֵיר חֶרֶבָה בַּחֲתוּנָה מְזַכְרִים אִם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יִמִּינִי (שו"ע
או"ח תקס, ב)
*

לְסִיּוּם לֹא נִקְנַח, וּבְטַעַם לֹא נֶאֱרִיךְ הַטַּעַם שֶׁלֹא מִקְנָחִים לְאַחַר עֲשִׂיַת הַצְּרָכִים בַּיַד יָמִין
רַק שְׁפִתוֹרָה הַנִּתְּנָה וְקֶשֶׁר תְּפִלִּין נִדְרִיךְ כִּי תוֹרָה נִתְּנָה בַּיַד יָמִין וְקוֹשְׁרִים בָּהּ תְּפִלִּין
כִּי תוֹרָה הִיא וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיךְ כִּךְ אָמַר בֶּן עֲזַאִי לְרַבִּי יְהוּדָה עַל כֵּךְ שֶׁנִּכְנַס אַחֲרָי רַבִּי עֲקִיבָא
לְבִיחָכָ"ס (בְּרִכּוֹת ס.ב.)

מלה צפונה / הרב יוסף שפר

חידה לפרשת כי תשא

שמח בני בחלקך
ושא ברכה מאלוקיך
ובצפון בקש חשקך
ואל תתהלל בארנקך

*

כבוד תנחל מחכמים
ולשכינה תוכשר ממרומים
ולחצי בל תוסף דמים
ובטנא זהב ראשיתך שומים

*

ואשר ירבה כבוד ביתם
אל תלך בדרך איתם
כי מענם בעזותם
ובשבעם תידד שנתם
נצור הוא להם לרעתם

*

זכור משפיל ומרומם
וכבן חרסום רצונו תמם
ומעשרותיך תרימם
והנבון יהיה שמם

*

פתרון חידת 'מלה צפונה'

הפתרון:

עשיר

*

שמח בני בחלקך - איזהו עשיר השמח בחלקו
ושא ברכה מאלוקיך - ברכת ה' היא תעשיר
ובצפון בקש חשקך - הרוצה להעשיר יצפין
ואל תתהלל בארנקך - אל יתהלל העשיר בעשרו

*

כבוד תנחל מחכמים □ רבי מכבד עשירים ר' עקיבא מכבד עשירים (ערובין פו)
ולשכינה תוכשר ממרומים □ אין השכינה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר (שבת צב)
ולחצי בל תוסף דמים □ העשיר לא ירבה
ובטנא זהב ראשיתך שומים □ העשירים מביאים ביכוריהם בקלות... של זהב

*

ואשר ירבה כבוד ביתם - אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו
אל תלך בדרך איתם □ (לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר)
כי מענם בעזותם □ ועשיר יענה עזות
ובשבעם תירד שנתם □ והשבע לעשיר אינו מניח לו לישון
נצור הוא להם לרעתם - עושר שמור לבעליו לרעתו

*

זכור משפיל ומרומם - ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם
וכבן חרסום רצונו תמם □ רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים
ומעשרותיך תרימם □ עשר בשביל שתתעשר
והנבון יהיה שמם - לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר (קהלת)

אספקלריא לדף היומי

אספקלריא לדף היומי □ הארות במסכת הנלמדת

הרב אריה גלינסקי, מח"ס בירורים וביאורים

דף יז.

בגמ' 'אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא, היכי עביד כי הא דבמערבא מימנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא, 'יל"ע דלכאו' אם דינו בנידוי איך יכול להקל עליו בנגידא, ואולי הדבר נתון לעיני המורה ויכול לעשות או נידוי או מלקות, אלא שבדר"כ מעדיפים לעשות נידוי שעי"ז ישמעו הציבור ויראו, וכאן מחמת כבוד הצורבא מרבנן העדיף לוותר ע"ז, ואכתי צ"ע.

*

בגמ' 'תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב הרגל איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל וכו', לא צריכא שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וכיון דשבת הוי אנוס הוא, תנא דידן סבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו ואכתי לא שלים אבילות דשבעה, האי כהן היכי דמי אילימא דשלים משמרתו ערב הרגל איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל לא צריכא דשלים משמרתו ברגל, תנא דידן סבר כיון דתנן בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו ברגל דמי, ותנא ברא סבר אף על גב דשייך בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלימא ליה, תמוה מאוד איך ייתכן שאונס עדיף מאם לא היה יכול כלל לגלח מחמת האבלות או המשמר, דאין לך אונס גדול מזה, וצ"ל דלא פלוג רבנן והתירו רק בשם "אונס" דהיינו אונס חיצוני, אבל הא גופא קשיא למה לא יחשב כאונס, וצ"ע"ג.

*

דף יח.

תוספות ד"ה ובגנוסטרי אסור - פי' בערוך שהוא כלי המתוקן ליטול צפרנים וכך שמו, ומלשון דגנוסטרא אסור משמע שהיה מתיר בין בתער בין במספרים ולא דוקא בשיניים, מיהו קאמר בגמרא רבי יוחנן דשקלינהו בשיניו משמע דוקא בשיניו שרי, צע"ק מה הראיה שמותר "דווקא" בשיניו, הרי י"ל דמעשה שהיה כך היה, שהרי היה בבית המדרש, ושם אין מצוי כלי, ולכן לקחם בשיניו, ומנא לן שמותר דווקא בשיניו, וצ"ע.

*

בגמ' 'זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה התיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר אביטול ספרא משמיה דרב שפה מזוית לזוית אמר רבי אמי ובשפה המעכבת, 'ופירש רש"י 'ואם בקשו ממנו שפה היה מתיר להם - כלומר: אנא חזינא לדעתיה אי שאלו לגלח השפה - היה מתיר להם, דאין

בהם משום בל תשחית פאת זקנך, צ"ע אם כן מה שייך ע"ז ובשפה המעכבת, דלעניין איסור גילוח אינו עניין לעיכוב האכילה, ואולי הוא רק סימנא בעלמא עד היכן הוא השפה, אבל צ"ע מה הכריחו לרש"י לפרש כן ולא שקאי על היתר הגילוח במועד ובימי האבל, [וכמו שפירשו ראשונים אחרים וכן נפסק בשו"ע].

*

דף יט.

תוספות ד"ה וטוה על יריכו תכלת לציציתו 'ומה שנהגו לכתוב בעוגל לא מצינו היתר וכן פירש בתוספות הרב בשם רבו ואפילו על ידי הדחק על יהודי אחד שתפוס היה התירו בדוחק גם על ידי היפוך שהוא נקרא מצד אחר לא היו מתירין, וגם אי לא אסור משום מלאכה הא אסרינן אפילו טירחא דלאו מלאכה בפרק קמא (דף ד.), מיהו נהגו לומר דמתני' לא איירי על ידי היפוך, ויש כותבין על ידי חילוק האות וכך היה עושה רבי זקני והיו"ד שאי אפשר היה כותב בכתב הפוך, צ"ע שהרי חילוק האות והיפוכו אינו ממעט בטרחא, אדרבא בדרך כלל הוא מרבה בטרחא, וא"כ מה טעם יהיה בו היתר, הרי הביאו התו' שגם טרחא בלא מלאכה אסור, וצע"ג.

*

דף כ.

תוספות קורע או אינו קורע - דוקא כענין זה מיבעי ליה לפי שהיה חייב לקרוע בשעת שמועה אבל שמע שמועה רחוקה בחול אינו קורע כלל ואפי' על אביו ואמו, וכו' ובתשובת רבינו זקני פי' דאינו קורע על שמועה רחוקה אפי' על אביו ואמו והרי"ן וגם בתוס' הרב מסופק והא דאמר בסמוך מי שאין לו חלוק וכו' מיירי כגון שהיה שאול מחבירו או נתמלא קרעים, צע"ג כוונת התו' מה הוקשה להם מהא דמי שאין לו חלוק, הלא איך שיהיה לא מדובר שם כלל משמועה רחוקה, וצע"ג.

סיפור

אחרי במדבר / הרב נח גדליה קוצקוב

רצוננו לראות את מלכנו

ההמונים הקשיבו ברתת לדברי הזקנים שחזרו על דבריו של משה באזני העם. רבי אלצפן התרגש מאוד, כשחזר על דבריו של הקדוש ברוך הוא **וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׁרִים וְאָבִיא אֶתְכֶם אֵלַי**, הניצוץ המפעים שנראה בעיני ההמונים, הדליק נורה אדומה וחשודה במוחו של רבי אלצפן, הוא חשש שמשוהו לא הובן כשורה.

עם תום חזרת דברי הנבואה באזני העם. התגודדו ההמונים בהתרגשות. לא יאומן שחו הכל, הקב"ה מביא אותנו אליו ונוכל לראות אותו מקרוב □ **רְצוֹנֵנוּ לְרִאֲוֹת אֶת מַלְכֵנוּ!** קראו בקול. צפניהו וזבדיהו שהכירו את השיח הנבואי ומושגיו, התקשו להבין כך את דברי הנבואה. לא, הם הבהירו באזני ההמון הנרגש. הקדוש ברוך הוא לא התכווין כפשוטו שהוא מביא אתכם באופן פיזי עד אליו שתוכלו לראותו, האינכם יודעים את הכלל **כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחַיִּי?!?** איך עלתה כזאת על דעתכם? כוונת דברי הנבואה הייתה, שלרוב חיבת הקדוש ברוך הוא לעמו, הוא מקרב אותנו לעבודתו ובוחר בנו להיות לו לעם נבחר!... ההמון בהם בחוסר אימון, לא, החרו הכל כנגדם, אנו שמענו דברים ברורים, אנו מוזמנים לבוא אל הקדוש ברוך הוא אליו, בלי פרשנויות ובלי פלפולים, מדוע צריך להתווכח על כל הבנה פשוטה ולהטיל עליה תילים של פרשנויות, תהו בכעס.

רבי אלצפן היה נראה אף הוא מופתע מההתפחות הלא צפויה, הוא לא חשב להסביר את הדברים, הוא חשב שהם יהיו מובנים מאליהם... להפתעתו דוקא משה רבינו לא שלל את הבאת הפירוש המוטעה של **'הָעָם'** אל ה'. הוא החליט לומר זאת לקב"ה, העם לא הבין כראוי את דברי הנבואה, לכן הם מבקשים ואומרים כדרך ילדים קטנים המבקשים לראות את המלך כששמעו על רוב גדולתו **רְצוֹנֵנוּ לְרִאֲוֹת אֶת מַלְכֵנוּ!**... מה אומר להם? כיצד אאכזב אותם! (ע"פ שהש"ר א' תרגום יונתן וחתם סופר)

הקושי הוא גדול להעתר לבקשה שכזו, הסביר רבי אלצפן לצפניהו וזבדיהו. כי לא תתכן קרבה לה' אלא מתוך ענוה עצומה וביטול גמור לכבודו יתברך שמו. אפילו משה רבינו עצמו שהוא העניו מכל אדם, איננו יכול עם כל ענותנותו להשיג את הבורא בעצמו, ונאמר הנה אנכי בא אלך בעב הענן, דרך מסך מבדיל, כי אין ילוד אשה שהגאווה טמונה ביסוד יצירתו מן העפר להגיע למדרגת הענוה הנדרשת כדי להתקרב לבורא. וכאן עומדים אנשים פשוטים ושפלים, שאמנם כוונה טובה וטהורה, אבל חסרת מושגים, תובעים לעצמם מדרגות נישאות של אנשים מרוממים במידת הענוה, כשכל בקשתם מוכיחה על חוסר חמור בענוה, רצוננו לראות את מלכנו, הם אומרים, ומה עוד יתבעו אלו?!... תהה. אין מנוס אלא להורות להם לנסות אולי להקדש ולהזדכך, אז אולי ואולי תהיה אפשרות לתת להם איזו שהיא קרבה מסויימת מעין מה שדרשו להשיג (מאור ושמש).

באמת, אסור לנו לדון לכף חובה את עמנו הקדוש, הבהיר רבי אלצפן. הרצון וההשתוקקות לראות את מלכנו, לא מעידים חלילה על זילות באמונה. אדרבה, הקדוש ברוך הוא שואף ורוצה שיהודי יחוה ויחוש את האמונה באופן החושי ביותר שיכול להיות כאילו הוא רואה את הקדוש ברוך הוא נגד עיניו בכל רגע □ 'שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדֵי תְּמִיד'!... הרצון הזה של העם, משקף את השאיפה שלהם להשיג אמונה במציאות הגבוהה ביותר שקיימת בעולם, לראות את הבורא ולחקוק את מציאותו בלבם, כך שעם כל הנסיונות שיעברו עליהם מצד היצר הרע לא לשמור את דברי התורה, לא יהיה מה שיוכל לעמוד מול הראיה החושית של הבורא העומד נגד עיניהם ורואה אותם!... אלא שהאדם לא יכול לראות זאת ולחיות, כי מטרתו היא לעמוד בנסיונות בבחירתו, וכשיגיע לדרגה זו, מתייתרת עבודתו בעולם, כבר אין לו בחירה. אלא שרק בבחירתו הוא יכול במשך כל ימי חייו לשכלל את אמונתו עד שתגיע למצב נעלה שכזה בכוחות עצמו (ר"י ממיר דעת תורה).

לכן, מה שירגיל את העם להבין שאי אפשר להשיג מעלות רוחניות במתנה, אלא על ידי עמל ויגיעה, שמיעה לקול ה' וכבישת היצר, היא ההוראה שהם יקבלו כעת 'הַגִּבֵּל אֶת הָהָר וְקַדְשֵׁתוֹ'!... כעת יבער הרצון בלב כולם, להתקרב לעלות להתרומם אל ההר, כדי להיות קרובים אל ה' וליהנות מזיו שכינתו!... 'רְצוֹנֵנוּ לְרְאוֹת אֶת מַלְכֵנוּ'!!!... אבל יד חזקה תעצור, תבלום ותמנע, את רשפי האש הפנימית הבוערת מלבצע!... לא, יש כאן בעל הבית והוא הקובע, רצונו אמור להיות רצונך. אם תעשה את מה שהוא אומר, תכפה את רצונותיך ושאיפותיך, גם הרוחניות שבהם, אל רצונו. אם תלמד שהוא מגביל אותך לפי איך שהוא מחליט ולא לפי איך שאתה מבין ורוצה. אז יש סיכוי שתוכל לשמוע את קולו ואפילו לראות את אותו הקול... (שם משמואל במדבר בשם האבנ"ז)

עוד הוראה, הסביר רבי אלצפן, מורה לנו הקדוש ברוך הוא כעת דוקא בגלל הרצון שלנו לשמוע אותו בעצמו שלא על ידי שליח. אם הייתה מסירת הדברים אלינו בצורה המקורית, כאשר הקדוש ברוך הוא לא מדבר אלינו, אלא הוא מדבר עם משה ואנחנו עומדים מן הצד, לא היינו נחשבים כאילו אנו מדברים בדברי תורה, כי לא היינו נכללים בבהגדרת 'שומע כעונה', כי הדברים אינם מכוונים אלינו אלא למשה. כעת, שהקדוש ברוך הוא מדבר אלינו, יש לנו הגדרה של 'שומע כעונה' החייב בטהרת גופו בעת שמיעת דברי התורה, לכן אנו מחוייבים להתחיל לפעול כבר מעתה כדי לשמור את עצמנו טהורים ונקיים בתכלית הטהרה והנקיון, 'יְקַדְּשֶׁתֶם הַיּוֹם וּמָחָר וּכְבִּסוּ שְׂמֹלוֹתֵיכֶם', שנהיה ראויים להחשב כ'עונה' דברי תורה יחד עם רבונו של עולם בכבודו ובעצמו! (הגרי"ז)

באמת אני חושב, הגיב זבדיהו בהיסוס, שההגדרה שלנו הולכת להשתנות ולכן מתחיל להשפיע עליה כל חוסר קל בטהרה וזיכוך. לכלב אין כל בעיה ללעוס נבלה מסרחת, גם לגורף ביבין אין כל קושי לעמוד עד חוטמו במי השופכין. ככל שאדם זך טהור ומרומם יותר, ההרגשות שלו נעשות עדינות יותר, ומה שהיה נחשב אצלו כמקובל, נקי וזך עד עתה, הופך ככל שהוא מתרומם ומתעלה לגס מאוס וטמא בעיניו. לכן הבגדים שהיו עלינו עד עתה, וגופנו שקרב אל אשה או לטומאת המת, לא היה נחשב עד עתה כדבר בעל חסרון כלשהוא. אבל ברגע שאמרנו 'נעשה ונשמע', התרוממנו בבת אחת לדרגה אחרת, ועכשיו

אנו לא יכולים לשאת את הטומאה שאנו מתחילים לחוש בה מעיקה ומחניקה. אנו צריכים הדרכה מיידית כיצד להפטר ממנה מהר ככל האפשר. לכן אנו מחישים צעדנו מהר - 'וְקִדְשָׁתֶם! וְכִבְּסוּ שְׂמֹלוֹתֶם!' אי אפשר לשאת עוד את הרגשת הטומאה הזו!... (כוזרי מאמר ב' אות ס')

כשאני מהרהר בכך, אמר צפניהו, אני לא יכול שלא להתפעל עוד ועוד. הרי אנו מצווים להתרחק כעת מכל טומאה שאיננה אסורה, היא מותרת ואפילו מצוה בזמנים רגילים, אלא היא טומאה הנובעת מהתנהגות רגילה של בני אדם שיש בה תערובת של קלות ראש שהיא המביאה לידי טומאה זו, כי התורה שתנתן לנו 'בְּאֵימָה בְּיִרְאָה בְּרִתָּת וְזִיעַ', לא יכולה לשכון בגוף שנטמא מאיזו קלות ראש קלה. הדבר מחייב אותנו להבין לבד, שלא רק מהטומאה הזו של קלות הראש עלינו להתקדש עתה. אלא במילה 'וְקִדְשָׁתֶם' מנחת הוראה להתקדש ולהטהר מקלות הראש שלנו, מכל נדנוד של עבירה עוון גזל או דבר מכוער העומדים בסתירה לקדושה... לאימה... ליראה... לרתת ולזיע... רק אחרי שנטהר את פנמיות הגוף נוכל להתחיל לטהר את חיצוניותו ומה שהוא עוטה על עצמו! יש לנו רק שלושה ימים... חייבים להתחיל ומיד!... ננער צפניהו בעזוז נעורים... (ע"פ תדב"א יח ובית אלוקים למבי"ט שער התפילה ה')

”מתוך ההפיכה“ □ סיפור היסטורי מפעים, מהעבר הלא רחוק / הרב חנוך חיים וינשטוק

[נ.ב. נסמכתי על ספר שמחברו כתב את הספר בארה”ב בשנת תשנ”ז וקיבל הסכמות רחבות מגדולי הרבנים באמריקה. זה נכתב לבני ולבנות הנעורים החסידיים בשפה האידית ועשיתי לזה עיבוד ספרותי רחב מאד. אני לא אחראי לתוכן]

פרק ק’ ”מכת המחץ“

סקירה קצרה:

מומי בר (הזקיף ממחנה יונה) חש רגשות אשמה בסיבוך של חיים שלום מולי, אם לא היה לוחץ אותו לקיר לברוח מהמחנה לא היה מוכרז כעריק ולא היה מסתבך עם הצבא, הוא מנסה עתה לכפר על משוגתו ובא במיוחד לשכנע את חיים שלום לתת לו את היכולת לכפר על חטאו.

הוא לא יודע כי הוא משמש כבובת משחק במהלך גדול שמנהלים החוקרים כנגד חיים שלום, מומי מצליח לשכנע את חיים שלום הספקן לעשות אותו שליח לאפרים זלמן כדי להכניסו לעובי הקורה. הוא נפגש בביתו של אפרים זלמן בעוד בלש מטעם החוקרים עוקב אחריו ומגלה אותו נפגש עם אפרים זלמן.

אפרים זלמן שומע על מאסרו של חיים שלום במגרש הרוסים, הוא מתייעץ עם אביו שמורה לו לבקר את חיים שלום, אפרים זלמן מגיש בקשה להיפגש עם חיים שלום, החוקרים מקוים שהפגישה הזו תניב הודאה, כי מחברו האהוב הוא לא יפחד לספר על מצבו, אבל הם טועים, שני הצדדים זהירים מאד, חיים שלום מבין שאסור לדבר בשום פנים ואופן כי אוזניים לכותל.

גם אפרים זלמן מוזהר על ידי אביו לא לדבר רק על מחלתו ובעיקר להתמקד בלימוד, השיחה אכן ברובה תורנית, אפרים זלמן מגלה לשמחתו כי חיים שלום חברו שקוע בעומק מסכת בבא בתרא כבעבר, נראה שהוא מתחרט על עברו ורוצה לשוב בתשובה שלימה.

כשיוצא אפרים זלמן מהמפגש, הוא נחקר על ידי החוקרים שמנסים למצוא איזה סדק בו יוכלו להיכנס אבל הם מגלים כי אפרים זלמן חכם לא פחות מהם, הוא מצליח לטשטש אותך לחלוטין, הם מנסים להלך עליו אימים, אבל אין להם במה להיתפס. כרגע המצב שעדיין החומה הבעורה לא נסדקה.

*

קובי ומיכי ישבו במשרד משחקים שחמט במרץ, לא שהם אלופי שחמט וזה עיסוקם בחיים, המשחק נועד לברוח מהמציאות העגומה, הם נראו מותשים לחלוטין מהמערכה הבלתי נגמרת, הם כבר ניסו את כל התרגילים שמוח יצירתי יכול להמציא על חיים שלום העקשן, אבל בכל פעם שנדמה שהם מצליחים להתיש אותו, לפתע מתעוררים אצלו כוחות נעלמים שמזינים אותו מחדש.

”מאיפה הוא שואב את הכוחות הללו רוטן קובי תוך משחק, מה הוא חושב שאנחנו לא יודעים שהוא משחק את המשחק, אבל הוא תמיד מציג את הפוזה של החרש אילם, הוא לא מבין מה אנחנו רוצים ממנו, הוא חוזר על אותה מנטרה ”איך בעהן א’מישורעמידגער בוחר- אני בחר ממה שערים, לך תעשה עם אדם כזה משהו“.

אולי הוא באמת סתם תושב מאה שערים שטפלו עליו אשמה, האם בגלל איזו הלשנה שמישהו אלמוני העביר, אין לנו כל מושג מיהו ועד כמה בר סמכא הוא“.

”מיכי תמיד אתה צריך להיות אנטיתזה שלי! הבה נעזוב את הויכוח עדיף שנשחק בשחמט לכל הפחות שם אתה לא מרגיז אותי“. אבל ווכחנים אובססיביים לא מסוגלים לוותר אחד לשני, אחרי כמה דקות משחק חזרו לנקודה המרגיזה ששמה חיים שלום.

”נראה לך שנצליח אי פעם לשבור את הבחורון שלנו?“ שואל קובי את עמיתו המרגיז, אם הייתי יכול הייתי מוכן לצום יומיים, העיקר שנגמור פעם אחת ולתמיד את הכספית המתעתעת.

”אין לך מושג את מה שאני מתכוונן לומר לך, לבי מלא רחמים לא עלינו, אלא על היצור האומלל, אפילו נניח שערק מהצבא יש גבול לאכזריות, הוא כיום 'שבר כלי' מה יצא לצבא מכך שיגמרו בחור שאין לו כל סיכוי בשום מקום? אם היו שואלים אותי הייתי אומר לשחרר אותו עכשיו, לתת לו סיכוי לחזור הביתה ולסיים את חייו במאה שערים“.

”אני לא מאמין למה שאוזני שומעות, משלמים מכיס משלם המיסים לאדם שחותר תחת אושיות מדינה?! אם נלך בדרך התבוסתנית שלך יהיה ניצחון מהדהד לכל העריקים, הם יראו שצריך להתעקש ולהצליח, אסור שבצבא הצעיר שלנו יהיו לכאלו דעות תבוסתניות מקום! אם הייתי יכול, הייתי דואג להוציא חוקרים כמוך מהשירות, לא יאחר מהרגע“.

”אם הייתי יכול, הייתי מוציא חוקרים אכזרים מהשירות, זה מוציא שם רע על צבאנו המפואר שיושבים בו סדיסטיים חסרי לב שכל מגמתם להרוס חיים צעירים“ זעף כנגדו מיכי.

”עוד מעט תתחולל כעת מלחמת תרנגולים, אין לי בעיה עם זה אבל כעת זה קטנוני למדי“ נשמעה קריאה מירכתי החדר. מרוב שהיו עסוקים במריבה לא הרגישו שעוד מישהו נמצא בחדר, תופס אותם ברגעים הקטנים שלהם.

היה זה יניב החוקר השלישי שהגיע לחדר מוצא את עמיתו מתקוטטים למוות, הוא לא גרס את שניהם בשל הקוטביות שלהם, אבל מה לעשות שניהם נחשבים לחוקרים טובים, אלא שכל אחד מהם הושפע מהתפקיד שקיבל, מיכי שבטבעו היה אדם טוב הושפע מתפקידו כחוקר הטוב, עד שהרגיש לא אחת את הרוע שבחקירות הקשוחות, ואילו קובי שבשורשו היה אדם לא קל, התדרדר יותר ויותר בתחומי הרוע.

יניב היה על תקן המאזן, למנוע לשני הצדדים לגלוש מעבר לתחום, הוא הצליח בזה מאד. הוא ידע תמיד את קו האמצע וכך איזן בין הניצים.

”יקירי נרגעתם? יש לי משהו חדש שישליך הרבה אור על החקירה שאנו מנהלים, ברשותי נמצאת תגלית חשובה מאד, אני חושב שאנחנו בדרך לפריצה” צהל יניב בספרו את הישגיו בפני חבריו.

קיבלתי מאל”מ מ. מפקד מחנה יונה בו שירת מולי החמוד, תמונה מעולה שלו כשהוא מצטלם עם האלוף חיים לסקוב ועוד שני מפקדים בכירים נוספים, התמונה ממש מיוחדת בחדותה, היא זהה למראהו של חיים שלום, למרות שלנו אין ספק שמולי שירת במחנה הוא מתכחש למציאות, עד שהוא כבר מצוי בתהליך הכחשה אובססיבי, אבל כשיראה את התמונה יתקשה להתכחש לה, היא תנחת עליו כ”נוק אאוט” (מכת מחץ) אנחנו נניח את התמונה שלו לפניו בפתאומיות ונראה איך הוא מגיב על כך.”

”תראה את התמונה, אני חייב לראותה, הגיב ראשון קובי, הוא רצה לראות את מיכי מתפלץ מהממצא.

”אין בעיה, אבל תזהרו איתה, אין לי תמונה נוספת, אם תקמטו אותה הלכה התמונה והפסדנו קלף מנצח” ענה יניב תוך שהוא שולף את התמונה בזהירות מתיקו, הוא נזהר בה כאילו היה זה שטר רב ערך.

שני החוקרים היו המומים מהתגלית, אכן אין ספק שהתמונה תשבור את קליפת האדישות שהצליח חיים שלום ליצור.

הפעם גם מיכי שינה עמדה, הוא לא יכול היה להתעלם מהתמונה היא גילמה את הפתגם ”תמונה אחת שווה אלף מילים” היא שינתה את כל התדמית של חיים שלום האומלל, למרות שעדיין אין שום הוכחה שגרסתו של חיים שלום אינה נכונה, אכן הוא שירת בצבא אבל עקב המחלה הקשה שעבר איבד חלק גדול מזיכרונו ומה תשנה התמונה? אבל באופן פסיכולוגי היא שינתה את כל התדמית, מחשבה חדשה התגנבה בתוכו, אולי החברמן שלנו הוא שחקן גדול שיכול לתעתע בכולם.

עתה צריכים לראות איך הבחור יגיב לתמונה.

”אין מה לומר אתה מוצלח, הגיב קובי בלא מעט קינאה, הבה נראה את הכוח של אותו מולי - חיים שלום, האם מול תמונה שלו בצבא הוא יגיב באדישות, או שהוא יחסר פעימה. עלינו לעמוד היטב על המשמר, אסור לנו לפספס אף תגובה, נקודה שהפעם הוא ישבר”.

*

למחרת כשהגיע חיים שלום לחקירה, שוחחו איתו שיחה רגילה, לא היה ניכר על החוקרים שהם מכינים לו הפתעה. באמצע החקירה הונחה מול חיים שלום באגביות תמונה שלו, כבחור חייכני מעוטר בדרגות סגן, מהלך יחד עם הרמטכ”ל כשידו מונחת על כתפו, הוא נראה בתמונה שחצן ובוטח בעצמו מאד, אי אפשר היה להחליפו עם אחר בשל חדות התמונה, היא צולמה באיכות טובה.

גם אם הייתה בצבעי שחור לבן, אי אפשר היה לטעות בזהות, זה היה חיים שלום, אלא שהפעם הוא עם כל המדים של צה”ל, לראשו כומתה צבאית, על כתפיו דרגות סגן, על

חזהו היו מספר עיטורים, לפי יחס החיבה של ראש המטה אליו, ניכר היה שהבחור הוא קצין מצטיין.

חיים שלום הפעם לא היה מוכן להפתעה הזו שנחתה לה בפתאומיות רבה, פניו חוורו כסיד וידיהם החלו לרעוד כחולה קדחת, הפעם קשה היה לו להתמודד מול התמונה החדה, קשה היה לטעון שמדובר בכפיל, הם הצליחו הפעם לטשטש אותו.

אבל עדיין לא ניתן היה לשונאיו לחגוג את הנפילה, מהירות התאוששותו הפתיעה אותם, הם לא נתקלו בכזו תופעה, עוף החול קטן עליו, לא עברו עשרים שניות והוא התעשת כאילו לא אירע מאומה, הוא לא גמגם ואפילו לא מצמץ בעיניו, הוא לא הגיב להם במאומה על כל הסיפור, פיו נחשק כאילו עשת פלדה יצוקה לו, הוא לא הגיב לאף שאלה שנשאל אחר כך, כאילו הוא חירש מוחלט.

אבל את הנזק שנעשה ברגעי ההפתעה, לא יכול היה לטשטש, לחוקרים היה ברור כי הסכר הקשיח שהקים חיים שלום נסדק, הוא כבר אינו בטוח בעצמו, יש לו איזשהו פחד מהם, התגובה שלו היא פאניקה חזקה שמתבטאת באופן שנקט, יש לכל אדם סוג מגננה שמתאימה למנגנון השרידה שלו, הם החליטו להתבונן בו כמשוכנעים שניצחוהו הם הביטו היטב עליו עם חיוך רחב על הפנים, היה להם קלף מנצח.

הם החליטו לתת לו להתבשל בתוך עצמו, גם אם כעת הוא ינסה להתכחש הוא לא יוכל להתמיד בעמדתו.

*

מספר ימים קודם לכן.

שיחת טלפון אנונימית התקבלה בחדרו של יניב.

”אני לא יכול להזדהות בפניך, אבל השיחה שלי מאד חשובה עבורך, אני יודע שיש לכם בעיה רצינית עם הסיפור של מולי פלד, הוא מעמיד פנים בפניכם כאילו קיבל ”בלאק אאוט“ בלתי הפיך שגרם לו למחיקת כל תאי הזיכרון מתקופת העשור האחרון, אתם מתמודדים בקשיים גדולים מאד איך להפריך את העמדה שלו.

ובכן, יש בידי תמונה מזהה שתהפוך את הקערה על פיה, אני לא יכול למסור לך זאת ישירות כדי שלא תעמוד על זהותי, אבל אוכל לכוון אותך אל מפקד המחנה שלו אל"מ מ. שקיבל עותק של התמונה בדרך נסתרת לפני מספר ימים, תיפגש עמו תציג את עצמך כחוקר הפרשיה, הוא ישמח מאד לשתף פעולה, גם בלי לרמוז לו על התמונה, הוא ימסור לך את העותק, אל תמסור לאיש כי קיבלת שיחה אנונימית זו שהפנתה אותך אליו, חלק מגורם ההפתעה תלוי בכך שאיש לא ידע איך הגיעה התמונה אליך.

לנו חשוב לקעקע את הסיפור שלו לחלוטין, כדי שירצה את עונשו בהתאם. במקביל אם תצליח במבצע אדאג מאחורי הקלעים לצ'פר אותך בעתיד“.

השיחה נותקה בפתאומיות מותירה את יניב קדמוני עם פה פעור, לא היה לו ספק כי גורם בכיר ביותר בוחש בסיפור, יש מישהו שמעוניין בכל מחיר להפליל את מולי פלד ולכן

בחר בו כיד המבצעת את השליחות, לא היה לו שמץ מושג מי עומד מאחורי זה, אבל אין ספק שמדובר בגורם מהשורה העליונה.

כבר למחרת ביקר ב"מחנה יונה" כדי להשיג את התמונה המיוחלת. הוא ניפגש עם מפקד המחנה אל"מ מ. שחש את עצמו בעננים, אחד מהחוקרים של מולי פלד הגיע במיוחד להיפגש עמו, איזה כבוד גדול מנחילים לו, הוא מיהר לספר לו את כל מה שרק יכול היה למסור על הקצין הסורר שחש את עצמו כעומד מעל לכל סמכות.

יניב סיפר לו על הקושי העצום שעומד בפניהם, כאשר מולי עומד כחומה בצורה על גרסתו שאיבד את כל תאי הזיכרון ואינו זוכר כלל שהיה אי פעם חייל בצבא הישראלי. אולי יש לך איזו עצה איך שוברים אותו? שאל כולו מלא חנופה.

”איזו שאלה? התפרצת לדלת פתוחה לרווחה“ כמעט שאג מפקד המחנה כולו רוטט מרוב עונג, איזו עדנה באה לעת זקנותו, הוא יהיה ציר מרכזי בחשיפת השקרן הגדול.

אם היה בא אליו לפני שבוע לא יכול היה לעזור הרבה, אבל ממש משמים הגיעה אליו תמונה בדרך מסתורית, אין לו מושג מי הניחה מעל שולחנו, לא היה עליה סימן מזהה. בשעתו תמה, איך הגיעה התמונה אליו? אבל עתה שמח בה ”כמוצא שלל רב“ היא הגיעה בדיוק ברגע הנכון, כדי שיוכלו לעשות בה את השימוש הנכון.

”אני מבקש בכל לשון של בקשה, לציין שהתמונה הגיעה ממני, אל תשכחו את חלקי בחשיפה“ ביקש על נפשו.

יניב גיחך לעצמו על סכלותו הרבה של המפקד, שלא הבין ששימש כ”תחנת מעבר“ גרידא. אבל אם אפשר לשמח אדם אומלל מה טוב.

הוא מיהר לצאת מהמחנה כדי שלא יבחינו בביקורו, אבל הוא לא ידע שמומי בר שהיה ניצב כזקיף קבוע בשער המחנה הבחין בו היטב תיכף שהגיע למחנה, למומי היה זיכרון מיוחד לפרצופים אפילו סטנדרטיים ביותר, הוא היה מזהה אותו גם אם היה מתחפש, סקרנותו ניצתה בו היטב, הוא החליט לבקש מחברו שימלא את מקומו לכמה דקות, כך יכול היה לעקוב אחרי יניב בשקט בלי שהלה הבחין, הוא ראה אותו פונה ללשכתו של אל”מ מ. פגישה שארכה יותר מעשר דקות.

כנראה שהפעילות שלהם עולה מדרגה, חשב לעצמו, הוא ידע היטב את מערכת היחסים העכורה שהייתה בין מפקד המחנה לחיים שלום, כנראה הם מגייסים אותו למערכה, כדי לשבור את חיים שלום האומלל. צריך אם כך לעמוד על המשמר ולהזהיר את חיים שלום שידע שהחברים לא שוקטים לרגע. מה יוכל לנקוט כנגד לא ידע, גם אפרים זלמן נראה משענת קנה קצוץ, אבל אין לזלזל בהכנה, היא יכולה לסייע במשהו, לכן חשוב להזהירו כדי שיקל עליו להתכונן בהתאם.

הוא נזכר שיש לו שמחה משפחתית, אחיו הצעיר מנחם מוניש מתחתן בעוד מספר ימים, הוא יגיש בקשה להשתחרר ליום יומיים, כדי שיוכל להשתתף בשמחה.

לשמחתו הרבה אושרה לו בקשתו להשתתף בשמחה, כיון שהיה חייל מצטיין מאד, לא הערימו עליו קשיים, הוא קיבל שחרור ליומיים תמימים. איך שהגיע לירושלים דאג להגיש בקשה לבקר את חברו מולי פלד, הוא לא שיער איזו מהומה יפגוש כשיגיע למקום.

*

מאבק ביאוש המחלחל.

חיים שלום שב לחדרו שבור ורצוף לחלוטין, המכה החזקה שקיבל הייתה אנושה למדי, כי התמונה צולמה על ידי אחד מחברי המטכ"ל, בעת שהרמטכ"ל רא"ל יגאל ידין ערך סיור בנגב, הוא היה בפמלייה של הרמטכ"ל ששוחח עמו בחיבה גלויה, אחד מהאלופים שהיה מצויד במצלמה [משוכללת יחסית לאותם ימים] הוריד תמונה באיכות טובה מאד, עתה שהתמונה הגיעה אל הצוות, נפל חשד בלבו של חיים שלום, כי גם הרמטכ"ל מעורה במערכה להענישו, זו הייתה מכה קשה וכואבת, הוא חש את עצמו נבגד.

אם הייתה לו עוד שארית אמון במטה העליון, כי הם אנשים מורמים מעל, עתה נוכח כי אין הם שונים מכל אדם, הם אולי יותר מתוחכמים, אבל קטני אנוש ככולם, הוא חש צביטה בלב, כך הם נוהגים באדם שהשתטח על הרצפה, לעשות את כל המטלות הקשות ביותר?

האם הם לא אשמים בכל המצב, כשנתנו לכל חדלי אנוש להתעלל בו במחנה, כשנרדף על צווארו וזעק לעזרה, איפה היה האלוף חיים לסקוב באותם ימים? אם היה מזדרז לעמוד לצידו לא היה עושה את הצעד הנואש, לברוח מהצבא כנגב בלילה, עתה הם קוצרים את פרי הבגידה, הם מחפשים בכל דרך להפליל אותו ולהושיבו בכלא כעריק שפל.

למרות הכאב העז, ניסה להשתלט על היאוש שחלחל בלבו, כי סגר עליו המדבר, כל עוד לא הודה שהוא עריק מהצבא, יש לו סיכוי, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים, אם יתחזק בתורה ויראת שמים, אולי יעוררו עליו מליצי היושר שבשמים ויפתחו לפניו שערי רחמים, מה שנותר לו לעשות, לשתוק שתיקה ארוכה, מעתה לא יענה דבר על שום שאלה כדי שלא יגררו ממנו הודאה כל שהיא.

הוא ידע את הכלל שזכות השתיקה שמורה לנאשם, כל עוד לא הודה גם אם הקערה התהפכה, עדיין לא הודה בשום פרט, בלא הודאה, הוא עוד לא חייל, התמונה אינה עדות מפלילה, הוא יוכל לטעון להגנתו [בעת שיצטרך לענות במשפט] כי ניסו להפיל אותו ברשת בעזרת זיוף מתוחכם, יש להם הרבה דרכים לעשות תמונות פוטו עם הרכבה, אמנם אומנות הפוטו מונטז' לא הייתה כל כך ידועה באותם ימים, אבל הרעיון כבר היה קיים אצל המבינים.

לחיים שלום שלמד הרבה טכניקה שקשורה הייתה לצבא היה ידע בכך, כרגע עדיף לו לשתוק כדי שלא יסחבו אותו בלשון, כשירגע לחלוטין יתגונן, אם ינסו לסחוט ממנו הודאה יטען שזייפו תמונה, בטכניקות משוכללות עשו אותה דומה לחזותו, הם עלולים לכל

מעשה, חוקה על חוקרי המשטרה הצבאית שאסרו אותו בכוח, שיעשו את כל המאמצים להשליך אותו לכלא לשנים רבות, הם לא יבחנו בכל האמצעים, גם אם לא יהיו כשרים בתכלית.

*

מצמידים לקיר.

“אנחנו מבינים שאתה בוחר בדרך השתיקה, אוקיי אין לנו בעיה בכך, אבל נאמר לך שאנחנו כבר בדרך להצלחה, לא תוכל לעמוד בלחץ שנפעיל עליך, בסוף תהיה מוכרח להודות, יש לך שתי אופציות, אחת להודות ולעשות איתנו עסקת טיעון, אם תעשה איתנו עסקה כזו, תוכל לצאת תוך שלוש שנים מהכלא, עדיין תהיה במיטב כוחותיך.

יש לך דרך נוספת, לנהל איתנו מאבק, עד להתשה הסופית, אבל במקרה כזה תקבל את העונש המירבי שניתן להטיל על עריקה, עליך לדעת שיש לבית המשפט את היכולת להטיל את העונש המירבי עשר שנים.

נוכל להביא לך דוגמאות רבות של חכמים בלילה שלא היו פרקטיים ופרגמטיים הם ניהלו מלחמת “דון קישוט בטחנות הרוח” (תיאור ספרותי לאדם שמנהל מלחמות מדומיינות תלושות מהמציאות) מה הרוויחו מהמלחמה? כלום! הם רק הרעו לעצמם בכפל כפליים.

תחשוב בהיגיון, מה הן שלוש שנים מול עשר שנים, האם זה שווה לך? ניסה יניב שהיה מוגדר חוקר ניטראלי, הוא לא קיבע את עצמו לא כטוב ולא כרע, לא אחת נטה לטובת חיים שלום כשהדבר נדרש, עתה מיקד את מבטו בחיים שלום שהיה נראה חבוט לחלוטין” יניב וקובי עבדו עם קורנס כבד כדי לרסק את בטחונו האישי של חיים שלום.

“האם זה לא ניסיון סחיטה, אתה רוצים להכריח אותי להודות, כך תצאו עם הישג ביד, אבל זו לא הודאה אמיתית, אף אדם שפוי אם ידע את מצבו לא יוכל להימנע מלהודות אפילו שאינו רוצה בכך, כי מה לא יעשה אדם כדי לזכות באיזו הקלה. אתם צריכים להביא אותי להודות במה שאני מסכים ומשוכנע שאתם צודקים” ניסה חיים שלום לקרר את התלהבותם להוציא ממנו הודאה בכל מחיר.

“מולי היקר תחשוב בהיגיון ואל תנסה לזלזל ביכולות שלנו. תישן על זה לילה ואפילו יותר”. סגר יניב את הנושא.

*

הידיעות בהתקדמות חקירתו של חיים שלום זרמו אל האלוף חיים לסקוב, היה לו את יניב, הוא היה האיש שלו והוא דיווח לו על כל הישג, הוא סיפר לו על התמונה שצולמה עם הרמטכ”ל והגיעה אליו על ידי אל”מ מ. מפקד המחנה, תמונה זו שינתה את המצב בצורה דרמטית, מולי פלד כבר לא נחרץ במלחמתו כבעבר, הוא חש שהמצב משחק לרעתו, צריכים עוד לחץ פה ושם כדי להביאו לידי עסקת טיעון.

“יניב אתה תמים לא מעט, אם אתה משער שתוכל להוציא ממולי עסקת טיעון בקלות, כנראה שאתה עוד לא מכיר את הסחורה שלנו, הוא עקשן ולוחמני, הוא גם די ערמומי כך

שלעולם לא תדע אם השגת עמו עסקה או שהוא מנסה לעבוד עליך, אני חושב שלא זו הדרך והשיטה איך לפעול איתו, יש לי תוכנית שונה בתכלית ואני רוצה שתשתף פעולה איתי בעניין.

”מה שהמפקד אומר לי לעשות אעשה, אבל אני מבקש ומתנה שלא יסבכו אותי בעניין אני פועל רק בדרכים קונבנציונאליות, אני לא מוכן לסכן, אפילו כפתור אחד מכפתורי שררתי.

האלוף חיים לסקוב אמר לו בלחש: אני לא יכול כרגע לדבר, יש לי שיחה חשובה מאד, אבל ארצה לראותך במשרד שלי מוחרתיים בצהרים נא לשמור את הדברים בלבך.

ללא חת □ פרקי גבורה יהודית ממסכת חייו של הגר"פ שרייבר זצ"ל / הרב חנוך חיים ויינשטוק

"מרן הגאב"ד הגאון האדיר רבי פנחס שרייבר זצוק"ל"
(מאמר שני)

בקודש פנימה

פעם כאשר הכולל נקלע לקשיים פנינו לרבינו בשאלה, מכיוון ויש נדיב ועסקן חשוב, שיש למרן הגראי"ל שטיינמן הפשעה גדולה עליו, האם יתאפשר שרבינו יצטרף עמנו לפנות למרן הגראי"ל. רבינו הסכים, ואנו סיכמנו עמו מועד וזמן. כמוכן עם תאום מראש בביתו של הגראי"ל לבואנבחנו נו.

לצערנו איחרנו במס' רגעים והגענו לכיוון ביתו וראינוהו שכבר צועד בדרך לביתו של מרן הגראי"ל בזמן המדויק משל היה כאילו כולל האברכים הנ"ל הדבר היחיד אצלו. ונכנסנו לביתו מרן הגראי"ל שקיבלו במאור פנים מיוחד ומיד הסכים מרן לסייע בעניין ע"פ בקשת רבינו.

וצדקתו עומדת לעד

רבינו היה מקדיש זמן רב מזמנו היקר לשאת ולתת בענייני צדקה וסיוע לנזקקים, כמה לחלק ולמי עדיף לסייע בעדיפות ראשונה, איזה מקרה חמור ומסוכן על פני חברו, דברים שפעמים היו בהם ענייני פיקו"נ והכריע ולקח אחריות ונשא במשא העם מתוך דעת תורה ואחריות גדולה.

שיהיו דברי תורה מחודדים שלא תגמגם ותאמר לו.

בוויכוח הלכתי אשר הוכחתי מגמ' מיבמות כצד מסוים ומיד ענה לי עיי"ש בתוס' שהעמידו אוקימתא אחרת בדף כ"ה ונדהמתי איך הכל מונח לפניו ואמר לי ברוסית (אתה ני צ'י וו) זה כלום ואין חשש.

באחת ההזדמנויות הרצתי לפניו דברי הקצוה"ח סימן ש"ו גבי "אומן קונה בשבח כלי" אם הוא גוי האם טעון טבילה ודלגתי בקצות ומיד תיקן ואמר לי לא כתוב כן, אלא כך וכך, והייתי משתומם כשעה חדא, הן לא מזמן ראיתי הקצות והיאך שהוא על אתר תיקן זאת.

בענין אחר על דיוקים במ"ב תמיד היה תופס מיד את מרכז הבעיה והיה עונה ותמיד בע"פ, מקור הדברים הינם במאירי וביאור דבריו כך יעוי"ש והביאו המ"ב בשי"ח אי שייך בישול הסוכר בתה חם. וע"פ רוב כאשר הזכרנו פרטי המ"ב או בדברי השו"ע בכל מקום, היה באופן טבעי מזכיר מהו מקור הדין, גמ' בדף פלוני או אם זה רשב"א או ראב"ד, רא"ש או טור וכו'.

זכורני כאשר נבחנו בצוותא אצלו בהל' טהרה החל מסימן קפ"ג היאך היה מוליך ומביא כל סעי' בשו"ע עם המקורות מגמ' וראשונים ובמיוחד על כל דברי רעק"א לאורכו ולרוחבו

של השו"ע. ובחו"מ על הקצות והנתיבות עד דברי הגהות האמרי ברוך ששלט בו ללא מצרים והיה מאד משבח את החיבור הזה ואמר חבל שלא מעיינים ולומדים בו על הסדר בלא דילוג. באחד הפעמים בעניין עדי חתימה כרתי (גיטין ד') בדברי הגר"ח ענה ואמר יעיין מר בקה"י [ס"ד] ארבעה ביאורים בעניין זה.

כי אתה עמדי

בכמה הזדמנויות שוחח עמי רבינו על אשר היה בילדותו, לאחר שברח לרוסיה ולסיביר, חלק ממסעותיו בימי הזעם היה תקופה בה שהה בבוכרה והיה משבח מאד את הכנסת האורחים היוצאת מן הכלל של יהודי בוכרה אשר ארחו מאות פליטים במשך שנים. שלנו אכלו ושהו עמם בביתם מספר שנים ללא תמורה. וכן שיבח את יושרם ואמינותם וטוב לבם.

וכשבאנו אליו עם בני קהילתינו היה מחזקם ומעודדם ולפעמים דיבר עמם משפטים קצרים ברוסית דבר שהיה מאד משמח את העולים החדשים.

היה פעם שבמהלך בניית המוסדות הקבלן שלא היה בן ברית קיבל סכום כסף גדול עבור הבניה מראש וברח, שאלתי את פיו אם להגיש תביעה לערכאות כי לבי"ד לא יבוא, רבינו הסכים ואמר לי לפעול שהדיון יהיה בחודש אדר וכך עשינו. והנה זה פלא שבדיון אחד נסגר העניין לטובת המוסדות ובמהלך הדיון גילה השופט בקיאות במצב הבניה, איך השאיר הקבלן את הבניין באמצע בנייתו ואף נזף בו. שאלתי את השופט כיצד אתה יודע את מצב הבנייה העדכני? ענה לי, אני גר על יד המוסדות ורואה כל יום את התקדמות הבניין.

אבי יתומים ודיין אלמנות.

רבינו שחש ועבר את מאורעות השואה וזוועותיה, הסבל והיתמות וחוסר כל אשר עבר עליו בעודו ילד ולמרות שכ"ז עבר ללא משען ומשענה, בכל זאת לא השאיר שום צלקת או רושם על רבינו. ראינו גם ראינו שהבין בסבלם של נדכאים ופעמים רבות במשך עשרות שנים באו אליו לשוח את אשר על לבם אלמנות ויתומים ורבינו תמיד הקשיב ושמע הכל גם כאשר היה הדבר לטורח.

או שבעינינו נראה היה שצריך לקצר וכבר לא יכול לצאת מזה תועלת יותר, אך רבינו שהרגיש שעל ידי זה יקל לאותו קשה יום על ידי שיפרוק את אשר על לבו, שמע והאזין גם מעבר למה שכבר יעץ והורה לו איך לנהוג בעניין זה או חולי רח"ל או כל דבר אחר ובעיני השואלים היה ניצת אור וזיק של תקווה כאשר רבינו הכריע שאין לחשוש מזה או מאבחון הרופא, או כל דבר אחר.

פלפול התלמידים

היה מחזה מעניין לראות את רבינו תמיד בבית המדרש, בבית בדרך ששוחחו עמו בהל' או בלימוד גם בעניינים סבוכים מאד, גם כאשר היה עולה במדרגות או יורד לא הניחו לו,

לאחר יום ארוך ומתיש של שיעורים וקבלת קהל ואף כאשר נכנס לרכב לא סירב לשמוע או לענות, הייתה זו סבלנות אבהית לכ"א כאילו הוא בנו.

היו פעמים כשחזר ממבחן בת"ת חיידרים וישיבות, סיפר לי את אשר התפעל מבחור מסוים ואמר שצריך לשמור עליו שימשיך לגדול, רבינו ידע והרגיש כל אשר נעשה בקרב בני הקהילה אך לא הראה ולא תמיד התערב.

שנה ופירש קשה מכולם.

סיפר הגאב"ד הגרי"ב שרייבר שליט"א שפעם סיפרו לרבינו על בחור מהישיבה שהגיע לקשרי השידוכים והציעו לו הצעה ובני משפחת המדוברת שמיהרו ודחפו העניין שהשידוך יצא לפועל ולא הבינו מדוע. לאחר האירוסין נודע כי דוד הכלה הוא כומר אצל הנוצרים רח"ל.

כאשר רבינו שמע זאת ענה בביטול, נו גם לי היה חבר שהיה לו דוד רב אצל אותם פשרנים.

נדהמנו לדעת שרבותינו כבר לפני 50 שנים ראו את התוצאות הרות האסון שעלולים להמיט על עולם התורה בנט וסיעתו אשר הפכו למואסי ושונאי תופסי התורה, הפך ליבם לשנוא עמו עד כי רואים היום אשר ידעו רבותינו תמיד כי המה שונאים ומאסים בעולם התורה וגדולה שנאה ששונאים עמי הארץ ת"ח יותר משנאת עכו"ם את ישראל (פסחים דף מ"ט) שהרי אפילו מפלגות הערבים והחילונים לא שונאים את עולם התורה כמותם.

סיפור / מתוך מדור 'מעדני מלך'

מהי התועלת בקנוקנות הגפנים?

מסופר על אחד מרבני ישראל, אשר בעירו היה גביר גדול אשר אינו שומר תורה ומצוות, ואף גם זאת למרות גודל עושרו מעולם לא רצה לסייע לנצרכים מהונו וכספו, אבל כבוד הוא תמיד קיבל, מפני גודל עושרו...

והנה, הגיע זמנו ונפטר.

באו בניו לרב העיר וביקשו ממנו להספידו כרום מעלתו וכבודו, אולם הרב השיב לבניו שהוא מצטער שאיננו מסוגל להספידו מאחר ואין בו לא תורה ולא מצוות ולא מעשים טובים - במה יספיד אותו?

יצאו ממנו בפחי נפש, והנה הרב היה לומד מסכת חולין אשר הייתה מונחת על שולחנו. כאשר פתח הרב את הגמרא, נפתח לו בדף צ"ב עמוד א' שם מובאת אמרתו של רבי שמעון בן לקיש:

"אומה זו כגפן נמשלה; זמורות שבה - אלו בעלי בתים, אשכולות שבה - אלו תלמידי חכמים, עלין שבה - אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה - אלו ריקנים שבישראל".

הגמרא ממשיכה ומשווה זאת לאמרה ארצישראלית שהגיעה לבבל בשליחות מיוחדת: "יבקשו האשכולות רחמים על העלים, כי אלמלא העלים לא מתקיימים האשכולות". יבקשו תלמידי החכמים רחמים להצלחתם של פשוטי העם, כיון שהם מסייעים בממונם להחזקת התורה.

התבונן הרב במאמר זה, הנה מבואר כאן שעם ישראל נמשל לגפן, וכל חלק בעץ נמשל לחלק מהציבור, כל חלק מהציבור והתועלת היוצאת ממנו.

הזמורות - נמשלו לבעלי בתים. כשם שהזמורות מחזיקות את האילן והפירות - כך בעלי בתים.

האשכולות, הפירות - אלו תלמידי החכמים, שמניבים פירות ומלמדים תורה לעם. העלים - משל הם לעמי הארץ.

מהי התועלת בעלים? מבארת הגמרא שהעלים שומרים על הפירות בכך שהם מצלים ומגוננים עליהם.

אבל - אופס... מוזכר כאן בגמרא חלק נוסף!??

קנוקנות - זהו החלק הרביעי, הרביעון התחתון באוכלוסייה היהודית, ריקנים שבישראל. אלו, הריקנים, מה תועלת יש בהם???

באותו רגע, הבריק במוחו הסבר:

פעמים שהריקנים מסייעים לתלמידי החכמים הודות לעצם הריקנות שבהם, מבלי משים!

וכך הוא ההסבר:

כלל ישראל - נשמה אחת היא, מעשיו של כל אדם קשורים למעשי הכלל, מעלה גדולה היא כאשר בתוך הכלל כולו מתקיימת כל התורה, החלקים שקשים לקבוצה פלונית דווקא הם קלים יותר לקבוצה אחרת.

ומהי התועלת שבריקנים הללו?

הרי תלמידי החכמים, לרוב שקיעותם בתלמודם עלולים הם להיכשל מפעם לפעם בהרהור בדברי תורה במקומות מטונפים שמפני כבוד התורה אסור להרהר בהם בדברי תורה קדושים - וכיצד יתוקן פגם זה ב"כלל ישראל"?

זהו שבחם של הריקנים, אלו שמעולם לא קראו ולא שנו דברי תורת חיים, לא טעמו מימיהם ממימיה המתוקים של חמדת ה' הגנוזה, הנחמדה מזהב ומפז רב ומתוקה מדבש ונופת צופים.

דווקא הם, בגלל שהם ריקים מתורה, אף פעם אינם מהרהרים בתורה במקומות המטונפים!!

בזה משלימים הם אפוא את כלל ישראל...

תכף שלח הרב את השמש שלו אל בני הגביר להודיע להם שהנה הוא מגיע להספיד, ובהספדו גילה לנוכחים את החידוש הנפלא שהתחדש לו, שאין אדם מעם ישראל שאין בו תועלת לכלל ישראל...